

วารสาร ปราชญ์ประชาคม

Journal of Scholar Community

ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2569

E-ISSN : 2822-1052 (Online)

วารสารปราชญ์ประชาคม

Journal of Scholar Community

ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569

E-ISSN: 2822-1052 (Online)

ที่ปรึกษา

พระพรหมศากยวงศ์วิสุทธิ์, ดร.

พระมหาวิจิตร กลฺยาณจิตฺโต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางสาวภาวพรรณ กิจประเสริฐ

ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

พระครูสุนทรธรรมโสภณ, รองศาสตราจารย์ ดร.	วัดเสนหา นครปฐม
พระมงคลธรรมวิธาน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน	สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยารัตนบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิฏฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรนงค์ สกุลศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวุฒิ สมยานะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.อุสา สุทธิสาคร	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลรัตน์ คีรินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี ขุนทองจันทร์	วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ประจวบ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ พล.ต.ท.ดร.กิตติ์ธนทัต เลอวงศ์รัตน์	กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิจักษณ์ ภู่ตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครวินท์ ศาสนพิทักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิตา ภักดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีบุญช่วย ศรีเปรม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.นรา ขำคม	มหาวิทยาลัยมหิดล

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต ม่วงนวล
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พิชญาภา ยืนยาว
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงดาว รุ่งเจริญเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวุฒิ สมยานะ
รองศาสตราจารย์ เจษฎา บุญมาโฮม
พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีบุญช่วย ศรีเปรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เริงวิชญ์ นิลโคตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชร์ ปลากัดทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรเชษฐ์ โทอื้น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง
พระมหาภาณุวิชญ์ ภาณุวิชฺชโญ, ดร.
ดร.วีรนุช พรมจักร

บทบรรณาธิการ

"สงคราม: การสังหารหมู่ที่เกิดขึ้นด้วยน้ำมือของคนที่ไม่รู้จักกัน
เพื่อผลประโยชน์ของคนที่รู้จักกัน แต่ไม่ยอมเข่นฆ่ากันเอง" -Paul Valery-

วารสารปราชญ์ประชาคมปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน-ตุลาคม 2569) สภาวการณ์ความขัดแย้งระดับโลกคือสงครามที่เกิดขึ้นหลายสมรภูมิรบในปีพุทธศักราช 2569 ได้ทวีความรุนแรงและตึงเครียดหลายประเทศ แม้ไม่ได้เป็นคู่ขัดแย้งโดยตรงก็ตาม แต่ก็ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น สงครามระหว่างสหรัฐฯ อิสราเอล กับอิหร่าน ที่สั่นคลอนความมั่นคงและเศรษฐกิจโลก โครงสร้างพลังงานและปิดช่องแคบฮอร์มุซที่ส่งผลกระทบต่อการขนส่งน้ำมันและสินค้า ถึงแม้จะมีความพยายามเจรจาหยุดยิงโดยมีปากีสถานเป็นคนกลางเชื่อมสัมพันธภาพ แต่ก็ยังไม่สามารถยุติสงครามได้ ขณะที่ทั้งสองฝ่ายยังคงสงวนท่าทีทางยุทธศาสตร์และโจมตีโต้ตอบกัน พร้อมกับเพิ่มความขัดแย้งในตะวันออกกลางให้ขยายวงกว้าง ประทศ "รัสเซีย-ยูเครน" ที่มีสงครามดำเนินมาแล้ว 4 ปีและทั้งสองฟากฝ่ายยังคงโจมตีตอบโต้กันด้วยขีปนาวุธและโดรนพิฆาต แม้ว่ามีความพยายามทางการทูตจากสหรัฐฯ และนานาชาติ แต่ก็ไม่สามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกันได้ ซึ่งประเด็นสำคัญที่ยังเป็นอุปสรรคคือเรื่องดินแดน เป็นสงครามระหว่างรัฐที่ส่งผลกระทบและมีการสูญเสียสูงที่สุดในรอบหลายสิบปี โดยสถานการณ์ปัจจุบันเป็นการสู้รบที่ยังคงยืดเยื้อ ส่งผลให้คู่ฝ่ายต้องรับมือกับความสูญเสียด้านกำลังพลและโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง และในส่วนประเทศเพื่อนบ้านของไทย "เมียนมา" สงครามกลางเมืองยืดเยื้อมาตั้งแต่ปี 2564 ล่าสุดมีการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลใหม่ แต่การสู้รบระหว่างกองทัพกับกลุ่มชาติพันธุ์และฝ่ายต่อต้านยังไม่มียุติ ขณะที่องค์กรระหว่างประเทศประเมินว่ามีประชาชนมากกว่า 16 ล้านคนต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและมีผู้พลัดถิ่นในประเทศเกือบ 3.8 ล้านคน

“ความทะเยอทะยานที่ไม่รู้จักพอและความหิวโหยที่จะยกระดับฐานะของตน
ไม่ใช่เพราะความจำเป็นจริงแท้ แต่เพียงเพราะต้องการเหยียบผู้อื่นให้อยู่ต่ำกว่า
สิ่งนี้ปลูกฝังให้มนุษย์ทุกคนมีสัญชาตญาณชั่วร้ายในการจ้องทำลายล้างกันและกัน”

-Discourse on the Origin of Inequality-

ภาพปกวารสารฉบับนี้ International Day of Peace คือ วันสันติภาพโลก (World Peace Day หรือ International Day of Peace) ตรงกับวันที่ 21 กันยายน ของทุกปี เป็นวันที่ต้องการให้คนทั่วโลกตระหนักถึงการงดใช้ความรุนแรง ทั้งต่อมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประวัติศาสตร์โลกที่ผ่านมา เกิดสงครามความรุนแรง นำไปสู่ความสูญเสียนับครั้งไม่ถ้วน แม้แต่ในปัจจุบันก็ยังมีความรุนแรงเกิดขึ้นทั่วโลก ตั้งแต่ปัญหาระดับครอบครัวไปจนถึงปัญหาระหว่างประเทศ การใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหาเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน จึงเป็นหนทางที่จะสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นบนโลก แต่เดิมนั้น วันสันติภาพโลกจะตรงกับทุกวันอังคารที่ 3 ของเดือนกันยายน เริ่มประกาศใช้เป็นครั้งแรกโดยคณะกรรมการสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ.1981 ซึ่งการกำหนดให้มีวัน

สันติภาพในครั้งนั้น ก็เพื่อให้ทั่วโลกได้ ตระหนักและให้ความสำคัญกับ "สันติภาพ" อันหมายถึง ภาวะสันติสงบสุข ต่อมาในปี ค.ศ.2001 สหประชาชาติมีมติใหม่อีกครั้ง โดยกำหนดให้วันสันติภาพโลกตรงกับวันที่ 21 กันยายน ของทุกปี ถือเป็นวันวันสันติภาพสากลของโลก ที่ต้องยุติการสู้รบ ลดใช้ความรุนแรง รวมถึงหยุดสู้รบในสงครามตลอดทั้งวัน นับจากนั้นเป็นต้นมา วาระเรื่องสันติภาพก็กลายเป็นสิ่งที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติจะต้องร่วมกันรณรงค์และร่วมมือกันส่งเสริมสันติภาพทั่วโลกยุติความรุนแรง ไม่เพียงแต่ในสงครามเท่านั้น แต่ยังรวมถึงหยุดการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิง เพื่อนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมสันติภาพให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาคมโลก จุดมุ่งหมาย 6 ข้อของวันสันติภาพโลก คือ

1. เคารพต่อชีวิตและศักดิ์ศรีของแต่ละบุคคล โดยไม่ลำเอียงแบ่งชนชั้นวรรณะ
2. ไม่ใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะต่อเยาวชน
3. ร่วมสร้างสังคมแบ่งปันอย่างมีน้ำใจ เพื่อลดการแบ่งแยก การกดขี่ทางการเมืองและเศรษฐกิจ
4. เคารพเสรีภาพในการแสดงออก และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม
5. ดำเนินชีวิตอย่างรับผิดชอบ และเคารพต่อทุกชีวิตในโลก เพื่อรักษาสมดุลของธรรมชาติ
6. สร้างความสมานฉันท์ เคารพต่อหลักการประชาธิปไตย ให้โอกาสทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะผู้หญิง (**www.peacedayphilly.org**)

“หากเรารักตัวเองอย่างแท้จริง เราจะไม่ทำร้ายผู้อื่น เพราะการทำร้ายผู้อื่น
เปรียบเสมือนการลดทอนคุณค่าและชีวิตของตัวเราเอง” -พุทธพจน์-

การนี้ วารสารปราชญ์ประชาคม ขอประณามการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมประเทศชาติ ตลอดถึงสังคมโลก และสนับสนุนความสมานฉันท์แนวทางแห่งสันติภาพทุกประการด้วยวิธีสื่อสารรณรงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การไม่ให้ความร่วมมือต่อการละเมิดสิทธิแห่งชีวิต ทรัพย์สิน และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ รวมทั้งยินดีส่งเสริมพลังสังคมเพื่อการป้องกัน ดูแลรักษาระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมของมนุษยโลกให้มั่นคงยั่งยืนสืบไป

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย	
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3	1-13
ชุติกาญจน์ เหล็กเพชร และสาโรจน์ เผ่าวงศากุล	
แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2	15-28
ชุติมา ต่อแก้ว และปรเมศร์ กลิ่นหอม	
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1	29-43
ณวรรษกร พิมเสน และมิตรภาณี พุ่มกล่อม	
การจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจ่าการบุญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1	45-59
ธนาภรณ์ คร้ามสมอ และภานุมาศ หมอสินธ์	
ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี	61-75
พรพรรณ เทพพันธุ์ ภัสยกร เลาสวัสดิกุล และธันยนันท์ ทองบุญตา	
การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์การเรียนวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	77-91
ภวรัญชน์ ภาหทัย และวิไลภรณ์ วิชญาวัฒน์	
การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3	93-105
วิปัศยา ลายแก้ว และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์	
การวิเคราะห์ข้อจำกัดของกฎหมายแพ่งว่าด้วยการซื้อขายสินค้าออนไลน์เมื่อเกิดความผิดทางอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่น	107-125
ศศิวิมล ช่วยดำรง, อัจฉรา สิทธิบูรณาญา และพวงรัตน์ เชื้อรบ ชาญสตพัชร	
ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก	127-146
สิริกาญจน์ ยศปัญญาชณัฐ และณิรดา เวชญาลักษณ์	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2	147-159
สิริยา จำปาแก้ว และปรเมศร์ กลิ่นหอม	
การพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน	161-170
สุประวีณ์ จันทร์สว่าง และผุสดี กลิ่นเกสร	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก	171-187
สัญชัย ลั้งแท้กุล และเจษฎา นกน้อย	
ปัจจัยการจัดการความขัดแย้งในนิกายศาสนาอิสลามเพื่อความสงบและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร	189-201
อาดิล สุขศาสน์กวิน, สุดาภรณ์ กิจกุลนำชัย และประเสริฐ สุขศาสน์กวิน	
ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุควิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1	203-218
กาญจนศิริ ช่างจัด, เริงวิชญ์ นิลโคตร และธีรังกูร วรบำรุงกุล	
กลยุทธ์การใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน	219-231
หลี่ เสี่ยวอิง, จำเริญ คังคะศรี และภูริพัฒน์ แก้วตาธนวัฒนา	
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5	233-247
แพรวพลอย ลีคะ และนิยดา เปี่ยมพืชนะ	
การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช	249-263
วชิระ นกอักษร และกันตภณ หนูทองแก้ว	
สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคีอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย	265-295
พชร สุขแดงและ นงลักษณ์ ใจฉลาด	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1	297-311
สุพัตรา โคตรทิพย์, อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง และเริงวิชญ์ นิลโคตร	
การดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองของพระคิลานุปัฏฐากจังหวัดมหาสารคาม	313-325
พระครูสารกิจประยุต, พระปลัดอภิสิทธิ์ ธมฺมวุฑฺโฒ และพระมหาภัศดา พุรหมทสฺสี	
The Role of Perception as a Mediating Mechanism in Organic Rice Farming Technology Adoption: Evidence from Northeastern Thailand	327-348
Saksit Chenkulprasutr, Rapeephun Dangtungee, Krittiya Tongkoom and Danaikrit Inthurit	
Developing a Board Game to Strengthen Global Leadership and Management Skills	349-363
Phanita Phakdi, Mattika Samitsomboon, Raajshivar Saetan and Mongkolrach Wadsuntad	
The Code Teacher Leadership Model of Public University in Guangdong Province	365-371
CAI Yuting and Ganratchakan Lertamornsak	
An Effective Faculty Academic Evaluation Model for Vocational Colleges: Evidence from Sichuan Province, China	373-381
Jing Gui and Ganratchakan Lertamornsak	
Development of an Incentive Model to Enhance the Performance of Student Apartment Management in Nanning University, China	383-393
Yousen Wen and Patthira Phon-ngam	
บทความวิชาการ	
การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อการป้องกันการกระทำผิดของพระสงฆ์	395-408
วันชัย แสงสุวรรณ	
ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยภายใต้บริบทของการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการศึกษาภาษาอังกฤษ	409-423
อิทธินันทน์ คิมหะจันทร์	
กระบวนการพิจารณาบทความ	424

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

ชุติกาญจน์ เหล็กเพชร [1*] สาโรจน์ เผ่าวงศากุล [2]

รับบทความ: 8 กันยายน 2568 แก้ไขบทความ: 24 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 30 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยการบริหาร 2) การควบคุมภายในสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารจำนวน 17 คน และครูในสถานศึกษาจำนวน 281 คน รวมทั้งสิ้น 298 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารโดยใช้เป้าหมาย ด้านการบริการเวลา ด้านการกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ และด้านการสร้างผลงานจากจุดแข็ง 2) การควบคุมภายในของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านกิจกรรมควบคุม ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมด้านการประเมินความเสี่ยง และด้านการติดตามและประเมินผล และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา ในภาพรวมพบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหาร การควบคุมภายใน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

[1-2] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

* อีเมล: namtan414@gmail.com

The Relationship between Administrative Factors and Internal Control of Schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3

Chutikan Lekpeth [1*]
Saroch Pauwongsakul [2]

Abstract

This research aimed to study the administrative factors, internal control of school and the relationship between administrative factors and internal control of schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3. The sample in this research consisted of 298 school administrators 17 and teachers 281 from schools located in border areas. Stratified random sampling was employed based on the size of the schools. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire, with content validity ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.95. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient, with the level of statistical significance set at 0.05.

The results indicated that: 1) The administrative factors of schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3 were found to be at a high level overall. When considering each aspect, all administrative factors were rated at a high level. Ranked by mean scores, the highest was effective decision-making, followed by management by objectives, time management, goal setting and prioritization, and performance based on strengths. 2) The internal control of schools under the Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 3 was also found to be at a high level overall. When analyzed by specific components, all aspects were rated at the highest level. Ranked by mean scores, the highest was information and communication, followed by control activities, control environment, risk assessment, and monitoring and evaluation. And 3) The relationship between administrative factors and internal control of schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3 was found to be highly positive with a statistically significant correlation.

Keywords: Administrative Factors, Internal Control, Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3

[1] Master of Education Program in Educational Administration, Kanchanaburi Rajabhat University
* E-mail: namtan414@gmail.com

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 62 บัญญัติให้รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ฐานะทางการเงินการคลังของรัฐมีเสถียรภาพและมั่นคงอย่างยั่งยืนตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ และจัดระบบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม กฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกรอบการดำเนินการทางการคลังและงบประมาณของรัฐ การกำหนดวินัยทางการคลังด้านรายได้และรายจ่ายทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ การบริหารทรัพย์สินของรัฐและเงินคงคลังและการบริหารหนี้สาธารณะ จึงกำหนดพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 หมวด 4 การบัญชี การรายงาน และการตรวจสอบ มาตรา 79 บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายในและการบริหารจัดการความเสี่ยง (กระทรวงการคลัง, 2561ข, หน้า 20) โดยให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด ซึ่งได้แก่หลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 และหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2562 และเพื่อให้การบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานมีประสิทธิภาพรวมถึงยกระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของฝ่ายบริหารให้สามารถเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนการบริหารหน่วยงานของรัฐ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างแท้จริง

พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนดเรื่องการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายใน และการบริหารจัดการความเสี่ยง โดยจะช่วยให้หน่วยงานของรัฐบรรลุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยการประเมินและปรับปรุงประสิทธิผลของกระบวนการบริหารความเสี่ยง การควบคุม และการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การตรวจสอบภายในยังเป็นการให้บริการข้อมูลแก่ฝ่ายบริหารและเป็นหลักประกันขององค์กรในด้านการประเมินประสิทธิผลโดยการเสนอรายงานเกี่ยวกับกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าขององค์กร รวมทั้งการเป็นผู้ให้คำปรึกษากับฝ่ายบริหารในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน และภายใต้การจัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลและดูแลให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า (กระทรวงการคลัง, 2561ข)

ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ปัจจัยการบริหารจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในการนำพาองค์กรให้สามารถปรับตัวและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารเวลา การสร้างผลงานจากจุดแข็ง การกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ และการบริหารโดยใช้เป้าหมาย (Drucker & Maciariello, 2005) มีบทบาทต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะในภาคการศึกษา การบริหารที่ดีจะส่งผลต่อคุณภาพของครู นักเรียน และระบบสนับสนุนการเรียนรู้ในปัจจุบัน ผู้บริหารไม่เพียงต้องมีทักษะทางวิชาการ แต่ต้องสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน แก้ไขสถานการณ์ และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างชาญฉลาด อีกทั้งยังต้องบริหารคน

ด้วยความเข้าใจและใช้จุดแข็งของทีมให้เกิดผลสูงสุด ปัจจัยการบริหารจึงเป็นเสาหลักที่ช่วยให้ผู้นำองค์กรสามารถกำหนดทิศทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย พร้อมรับมือกับความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมได้อย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ

“การควบคุมภายใน” เป็นกระบวนการที่ผู้กำกับดูแลฝ่ายบริหารและบุคลากรของหน่วยงานร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจว่าการบริหารและการปฏิบัติงานจะสามารถบรรลุเป้าหมาย และให้เกิดผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมถึงกระบวนการในการจัดการ วิธีการ หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งที่ผู้บริหารของหน่วยงานรับตรวจควรให้ความสำคัญเพราะเป็นพันธกรณี ซึ่งจะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่รับตรวจ โดยที่ผู้บริหารริเริ่มและดำเนินการสร้างบรรยากาศ เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมการควบคุม ควรกำหนดบทบาทของหน่วยตรวจสอบภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการควบคุมภายใน โดยมีหน้าที่ประเมินระบบควบคุมภายในอย่างอิสระ มีทรัพยากรที่เพียงพอและมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่จะทำหน้าที่ประเมินระบบควบคุมภายในเพื่อสนับสนุนข้อมูลสารสนเทศต่อผู้บริหารในการปรับปรุงระบบ การควบคุมภายใน และกระบวนการบริหารความเสี่ยง (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2559) โดยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่ต้องประสานงานระหว่างการบริหารงานและการควบคุมเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย โดยผู้บริหารมีหน้าที่วางแผนและกำหนดทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษา วิสัยทัศน์และนโยบายที่ถูกกำหนดโดยผู้บริหารต้องสอดคล้องกับกระบวนการควบคุมภายในที่สามารถตรวจสอบและวัดผลได้ เมื่อทั้งสองส่วนทำงานร่วมกันได้อย่างดี จะช่วยให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ และการบริหารที่ดีต้องมีการจัดโครงสร้างสถานศึกษาที่ชัดเจน เพื่อกำหนดความรับผิดชอบและแบ่งหน้าที่ให้กับบุคลากรซึ่งจะช่วยให้ระบบควบคุมภายในทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดไว้ สอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูประบบราชการโดยการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ยึดหลักธรรมาภิบาล มีตัวชี้วัดความสำเร็จเพื่อประเมินผลการปฏิบัติราชการ อย่างไรก็ตาม สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ยังพบปัญหาในการดำเนินงานการควบคุมภายใน โดยพบว่าการดำเนินงานเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์เนื่องจากผู้รับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน การดำเนินงานจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาผู้รับผิดชอบแต่ละสถานศึกษายังขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดทำ สถานศึกษาขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษาในการจัดทำรายงานการควบคุมภายใน สถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบมีความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงานการควบคุมภายในไม่เพียงพอ ส่งผลให้มีแนวทางในการบริหารและการดำเนินงานการควบคุมภายในที่ไม่เหมาะสม มีระบบติดตามผลที่ไม่ต่อเนื่องและเพียงพอ ดังนั้น เมื่อเกิด

ปัญหาข้อผิดพลาดในการดำเนินงานจึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและทันเวลา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางหรือเป็นข้อมูลในการบริหารการควบคุมภายในสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 และผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำข้อมูลในการวิจัยไปปรับปรุงนโยบายการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
2. เพื่อศึกษาการควบคุมภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษามีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของปัจจัยการบริหารมีรายละเอียด ดังนี้

สุรชัย พรมปากดี (2565) กล่าวว่า การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยการใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบโดยอาศัยทรัพยากรทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการจัดการ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการชักจูงให้คนหันมาช่วยเหลืองานขององค์กร เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานให้ได้รับผลสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์โดยที่ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นทั้งหัวหน้า ผู้นำ ผู้ประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยกระบวนการ 7 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดการด้านบุคคลการอำนวยการ การประสานงาน การรายงาน และการจัดการงบประมาณ

ดรักเกอร์ (Drucker, 2002) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่นการทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร วัตถุดิบ เงินทุนรวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมภายใน โดยมีหน่วยงานและนักวิชาการให้ความหมายของการควบคุมภายในไว้หลายลักษณะ ซึ่งสามารถรวบรวมได้ดังนี้

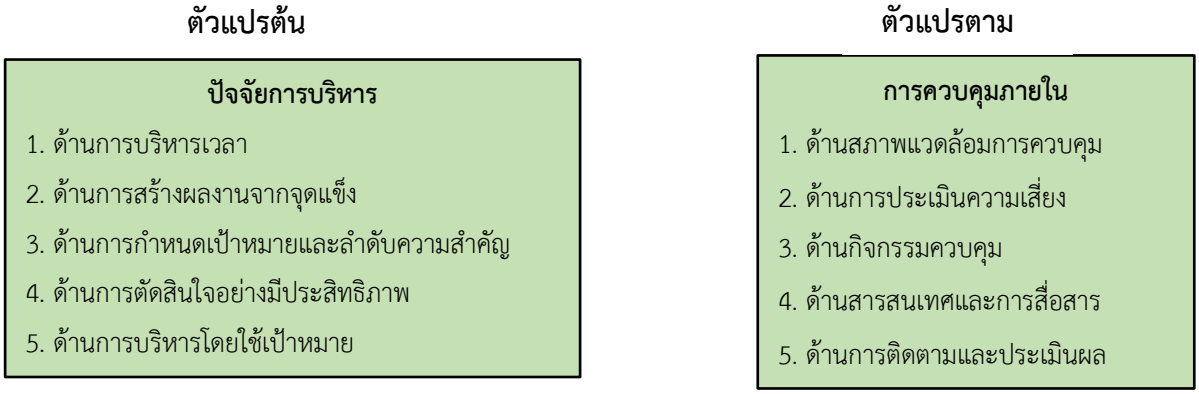
กระทรวงการคลัง (2561ก,) กระบวนการควบคุมภายในในการปฏิบัติงานที่ผู้กำกับดูแล หน่วยงานของรัฐฝ่ายบริหาร และบุคลากรของหน่วยงานของรัฐจัดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐจะบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการดำเนินงาน ด้านการรายงาน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ

อรญา เหง่าศิลา (2562) กล่าวว่า การควบคุมภายในกระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษาจัดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าการดำเนินงานของหน่วยงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า การทบทวนวรรณกรรมช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารและการควบคุมภายในของสถานศึกษาเนื้อหาที่ศึกษาถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดและกำหนดตัวแปรต้น ตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ช่วยในการออกแบบเครื่องมือวิจัย เช่น แบบสอบถามหรือแนวทางสัมภาษณ์ให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมรวมทั้งใช้เป็นเกณฑ์อ้างอิงในการวิเคราะห์ผลและอภิปรายผลให้เชื่อมโยงกับทฤษฎีและผลงานที่มีอยู่เดิม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารของดรักเกอร์และมาเซียเรียลโล (Drucker & Maciariello, 2005) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารเวลา ด้านการสร้างผลงานจากจุดแข็ง ด้านการกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ ด้านการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านการบริหารโดยใช้เป้าหมาย สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของกระทรวงการคลัง (2561ก) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา จำนวน 1,320 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3, 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารจำนวน 17 คน และครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 281 คน รวมทั้งสิ้น 298 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษา

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างมาเครื่องมือแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ ประกอบด้วย ปัจจัยการบริหารมี 5 ด้าน และ การควบคุมภายใน 5 ด้าน นำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 1.00 และนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำนวน 30 คน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 298 ชุด กำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 7-15 วัน จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม

ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษาในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการบริหารเวลา	4.21	0.79	มาก
2. ด้านการสร้างผลงานจากจุดแข็ง	4.19	0.80	มาก
3. ด้านการกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ	4.20	0.79	มาก
4. ด้านการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ	4.23	0.78	มาก
5. ด้านการบริหารโดยใช้เป้าหมาย	4.22	0.80	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.21**	**0.78**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.21, S.D.= 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$= 4.23, S.D.= 0.78) รองลงมาคือ ด้านการบริหารโดยใช้เป้าหมาย ($\bar{X}$= 4.22, S.D.= 0.80) ด้านการบริการเวลา ($\bar{X}$= 4.21, S.D.= 0.79) ด้านการกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ ($\bar{X}$= 4.20, S.D.= 0.79) และด้านการสร้างผลงานจากจุดแข็ง ($\bar{X}$= 4.19, S.D.= 0.80) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์การควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม

การควบคุมภายในของสถานศึกษา ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	4.21	0.79	มาก
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	4.21	0.80	มาก
3. ด้านกิจกรรมควบคุม	4.22	0.81	มาก
4. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร	4.23	0.81	มาก
5. ด้านการติดตามและประเมินผล	4.21	0.80	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.22**	**0.30**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.22, S.D.= 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ($\bar{X}$=

4.23, S.D.= 0.81) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมควบคุม ($\bar{X}$= 4.22, S.D.= 0.81) ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ($\bar{X}$= 4.21, S.D.=0.79) ด้านการประเมินความเสี่ยง และด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$= 4.21, S.D.=0.80) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)						
ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษา	การควบคุมภายในของสถานศึกษา					Y
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	
X_1	0.90**	0.89**	0.89**	0.89**	0.88**	0.98**
X_2	0.90**	0.89**	0.88**	0.90**	0.87**	0.97**
X_3	0.91**	0.91**	0.90**	0.91**	0.89**	0.98**
X_4	0.90**	0.90**	0.90**	0.91**	0.90**	0.98**
X_5	0.90**	0.90**	0.90**	0.90**	0.90**	0.98**
$X_{รวม}$	0.98**	0.98**	0.98**	0.98**	0.97**	0.93**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก (r=0.93) อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถเรียงตามลำดับค่าสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินความเสี่ยง (r=0.98) ด้านกิจกรรมควบคุม (r=0.98) ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (r=0.98) ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม (r=0.98) และด้านการติดตามและประเมินผล (r=0.97)

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน จึงทำให้มีการพัฒนาของผู้บริหาร รวมถึงพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะเป็นมืออาชีพ มีการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาและจัดการศึกษาภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดการโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน กระจายงานโดยยึดเอาความถนัดและ

ความสามารถของบุคลากรเป็นสำคัญ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และการมีส่วนร่วมในการบริหารและแสดงความคิดเห็น ดังที่ อุเทน พันทวี (2566) กล่าวว่า ปัจจัยการบริหารมีความสำคัญกับการบริหารจัดการที่เหมาะสม ชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วม มีระบบการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกที่ดี ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการใช้แผนเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ใช้หลักเหตุผลในการบริหารงานในสถานศึกษา และเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน บุคลากรในสถานศึกษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วยความจริงใจ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออารีต่อกันระหว่างเพื่อนครูในสถานศึกษา ตลอดจนร่วมกันสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ทุกคนเข้าใจตรงกันและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมาลย์ ลีทอง (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 การควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานควบคุมภายในและบุคลากรในสถานศึกษา ได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐของกระทรวงการคลังอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่สถานศึกษากำหนด ส่งผลให้การควบคุมภายในบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเป็นเครื่องมือช่วยผู้บริหารสถานศึกษาในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างดี ดังที่ รสา ทรัพย์เจริญไวทย์ (2559) ได้กล่าวว่า การควบคุมภายในนั้น มีการปฏิบัติตามมาตรฐานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่มีกฎเกณฑ์วางไว้อย่างเป็นระบบ มีการประเมินตามแบบที่ระเบียบกฎหมายกำหนดไว้ตามห้วงระยะเวลา ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการควบคุมภายในซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ ถ้ามีการควบคุมภายในที่ดี มีการแบ่งแยกหน้าที่ชัดเจน การควบคุมภายในมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นไปได้ ก็สามารถทราบความก้าวหน้าของผลงานนั้น ๆ ได้ ทำให้เกิดกระบวนการกำกับดูแลที่ดี และความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน อีกทั้งการมีระบบควบคุมภายในจะช่วยขจัดงานที่ซ้ำซ้อน ดูแลไม่ให้สูญเสียทรัพย์สินโดยไม่จำเป็น เป็นการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับการดำเนินงานควบคุมภายในของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัชญ์ณัฏฐ์ ผ่องธรรม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมภายในของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในเกณฑ์ระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับปัจจัยการบริหารและการควบคุมภายใน สะท้อนถึงความตระหนักรู้ในบทบาทของตนเองอย่างลึกซึ้ง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับปัจจัยการบริหารจึงเป็นเหมือนการเตรียมสภาพแวดล้อมให้พร้อมต่อการพัฒนาในทุกด้าน และเมื่อระบบภายในมีความชัดเจนโปร่งใส และตรวจสอบได้ ก็จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นทั้งต่อบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนรอบข้าง และเมื่อบุคลากรรับรู้ได้ถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมุ่งมั่นของผู้บริหารสถานศึกษา จะเกิดความร่วมมือ เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาและดำเนินงานอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของบรรณวิทย์ กีดก้อง และนงลักษณ์ ใจฉลาด (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการบริหารงานวิชาการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมมาต คำวัจนัง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ ด้านการบริหารโดยใช้เป้าหมาย ด้านการบริการเวลา ด้านการกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ และด้านการสร้างผลงานจากจุดแข็ง

2. การควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมควบคุม ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง และด้านการติดตามและประเมินผล

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินความเสี่ยง รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมควบคุม

ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม และด้านการติดตามและประเมินผล มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. พบว่าปัจจัยการบริหารด้านภาวะผู้นำ การวางแผน และการสื่อสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสถานศึกษา

2. การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยเสริมความเข้มแข็งของระบบการควบคุมภายใน

3. การประยุกต์ใช้หลักการบริหารที่เหมาะสมช่วยให้การควบคุมภายในมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษา

4. ข้อค้นพบใหม่คือ การเชื่อมโยงระหว่าง “การบริหารเชิงมีส่วนร่วม” กับ “กลไกการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ” ซึ่งยังไม่ค่อยถูกกล่าวถึงชัดเจนในงานวิจัยที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องแนวทางการควบคุมภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

2. ควรศึกษาเรื่องบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อการควบคุมภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

3. ควรศึกษาเรื่องการบริหารงานงบประมาณที่ส่งผลต่อการดำเนินงานควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

บรรณานุกรม

กระทรวงการคลัง. (2561ก). *มาตรฐานการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ.*

_____. (2561ข). *พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ

บรรณวิทย์ กืดก้อง และนงลักษณ์ ใจฉลาด. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการบริหารงานวิชาการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(3),* 89-98.

รสา ทรัพย์เจริญไวทย์. (2559). *การศึกษาการดำเนินงานควบคุมภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา). https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=4923

วรัชญ์ณัฏฐ์ ผ่องธรรม. (2560). *การควบคุมภายในที่ส่งผลการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม). Thailis. https://www.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=463359

วิมาลย์ ลีทอง. (2563). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดสกลนคร* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร). SNRU e-Thesis. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=61421229119

สมมาต คำวัจนัง. (2561). *รูปแบบความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีผลคะแนนการปฏิบัติงานสูง* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสยาม.

สุรชัย พรมปากดี. (2565). *ปัจจัยทางกการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร). SNRU e-Thesis. https://e- thesis.snru.ac.th/ file_thesis/ 2023022463421229101_fulltext.pdf

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. (2565). *รายงานการประเมินผลการควบคุมภายใน.*

_____. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กลุ่มนโยบายและแผน

อรญา เหง่าศิลา. (2562). *การควบคุมภายในกับประสิทธิภาพการทำงาน.* (สารนิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์). https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Orraya.Nga.pdf

อุเทน พันทวี. (2566). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร). NU Intellectual Repository. https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/6326

Drucker, P. F. (2002). *The effective executive.* Harper Collins.

Drucker, P. F., & Maciariello, J. A. (2005). *The effective executive in action.* Harper and Row.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30(3),* 607-610.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

แนวทาง การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

ชุติมา ต่อแก้ว [1*] ปรเมศร์ กลิ่นหอม [2]

รับบทความ: 9 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 21 ตุลาคม 2568 ตอบรับบทความ: 25 ตุลาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 300 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามพื้นที่จัดการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษามีดังนี้ 2.1) ควรมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและสื่อการสอนที่หลากหลายควบคู่กับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม 2.2) ควรพัฒนาวิธีสอนที่กระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์ หรือการถกเถียงประเด็นจากสถานการณ์จริง 2.3) ควรส่งเสริมการเรียนรู้แบบโครงงาน และการบูรณาการสเต็ม 2.4) ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน 2.5) ควรพัฒนากระบวนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 2.6) ควรดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพอย่างเป็นระบบ 2.7) ควรมีการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษา 2.8) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยและประเพณีท้องถิ่น 2.9) ควรมีการสร้างบรรยากาศแห่งความเท่าเทียมและเคารพความต่าง และ 2.10) ควรมีการดูแลทั้งสุขภาพกายและใจของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2

[1-2] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

* อีเมล: chtokaew.1992@gmail.com

Guidelines for Developing Student Quality based on Educational Standards of Schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

Chutima Tokaew [1*]
Poramet Klinhom [2]

Abstract

This research aimed to study the guidelines for developing student quality based on educational standards of schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2, classified by educational management area. The sample was 300 administrators and teachers in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2, using stratified random sampling according to the study area and 8 key informants in group discussions, selected purposively. The research instrument was a 5-level. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation and content analysis. The findings were as follows: 1) The developing student quality based on educational standards of schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2, were very high in every aspect 2) Guidelines for developing student quality based on educational standards of schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2 were as follows; 2.1) emphasizing learner-centered instruction through active learning and diverse instructional media integrated with appropriate digital technology 2.2) developing teaching methods that stimulate analytical thinking and debates based on real-life situations 2.3) promoting project-based learning and STEM integration 2.4) applying technology in teaching and learning 2.5) ensuring continuous implementation of development processes 2.6) systematically organizing career guidance activities 2.7) fostering student behaviors aligned with educational goals 2.8) promoting Thai culture and local traditions 2.9) creating an atmosphere of equality and respect for diversity and 2.10) providing holistic care for students' physical and mental well-being.

Keywords: Student Quality Development, The Quality Based On Educational Standards of Schools, Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration, Kanchanaburi Rajabhat University
* Email: chtokaew.1992@gmail.com

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เห็นความสำคัญที่จะแก้ไขสภาพปัญหาของสังคมไทยที่เกิดจากการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม การเมืองการปกครอง อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคปัจจุบันและเห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาประเทศเป็นไปในทิศทางที่คาดหวัง ยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น ซึ่งได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาที่สำคัญ อย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ในมาตรา 49 ไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนจึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้ง 2 ส่วน คือการพัฒนาบุคคล และการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม ให้เอื้อต่อการพัฒนาคนซึ่งได้แก่ การสร้างสังคม สร้างชุมชนให้เอื้อต่อการพัฒนาคนควบคู่ไปด้วย การพัฒนาทั้ง 2 ส่วนนี้ ไม่ใช่เป็นภาระหน้าที่ของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จึงจะช่วยให้ระบบการศึกษาไปพัฒนาคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงต้องเร่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้สังคมชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังข้อความในมาตรา 9(6) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กล่าวถึงการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นอีกด้วย เพื่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

คุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษานั้น ถือได้ว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องอาศัยความทุ่มเท ความพยายามในทุกด้านจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง อาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป้าหมายที่ชัดเจนและท้าทาย อีกทั้งมีทรัพยากรที่เพียงพอและมีคุณภาพจะต้องอาศัยความมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรและการสอนเทคโนโลยีต้องอาศัยภาวะความเป็นผู้นำ ทั้งของผู้บริหารและของคณะครู เพื่อเป็นทิศทางของการพัฒนา เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งนั้นมี ความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของแต่ละสถานศึกษา บรรยากาศการจัดการเรียนการสอน ปรัชญา ของสถานศึกษาเป้าหมายที่สำคัญ คือ ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รัฐบาลได้ประกาศ นโยบายด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้รักที่จะเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย มีความสนุกกับการเรียนรู้และมีโอกาสได้เรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับสภาพปัญหา ของประเทศด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O – Net) การทดสอบความสามาถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) การศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ

(TIMSS) การประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ต่ำในวิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การคิดวิเคราะห์ ปัญหาด้านวิกฤตทางสังคมเกี่ยวกับความแตกแยก ความรุนแรง และปัญหาทุจริต ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยกำลังเร่งดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนนการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ด้วยการให้ความสำคัญกับการสมัครทดสอบอย่างจริงจัง เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาไทยให้สามารถเปรียบเทียบกับระดับสากลได้ หากพบปัญหาในการทดสอบ จะมีการตรวจสอบปัญหาที่เฉพาะเจาะจงเพื่อปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวมการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) และ การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O–Net) เป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินมาตรฐานการศึกษาทั่วประเทศ การประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) มุ่งเน้นการพัฒนาและประเมินทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์และการใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน โดยจะเริ่มจากการพัฒนาทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ในระดับประถมศึกษาอย่างต่อเนื่องในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วยให้นักเรียนคุ้นเคยกับการเรียนรู้และพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ การนำกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (active learning) เข้ามาในแผนระยะสั้นเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) เป็นส่วนสำคัญของแผนการศึกษาที่จัดทำขึ้นสำหรับแผนระยะยาว การเตรียมความพร้อมจะขยายไปถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจะใช้การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O–Net) เพื่อประเมินความสามารถของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้น(กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

คุณภาพผู้เรียนเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับจึงต้องให้ความสนใจและตระหนักถึงภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด 4 มาตรา 22 ระบุว่า ผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญ เป็นการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ พร้อมที่จะประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษา หรือสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นดังนั้นสถานศึกษา ควรจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากปัญหาและความสำคัญจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษาและสร้างเครื่องมือกำกับติดตามการดำเนินงานภายในสถานศึกษาด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา

ขนิษฐา ยศเมฆ (2560) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาไว้ว่า มีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นผลของการจัดการศึกษา ตามหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ที่ครอบคลุมในเรื่องการเป็นคนมีความสุข เป็นคนดีและเป็นคนเก่ง โดยพิจารณาจากการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีเป็นคนดีของสถานศึกษาครอบครัว สังคมประเทศชาติใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีเหตุผลในการตัดสินใจ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับดีหรือหมายถึง ผลของการจัดการศึกษาต่อเนื่องที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าเรียนที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพิ่มทักษะในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

พิสิษฐ์ พานิชสาสน์ (2560) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาไว้ว่า การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนหมายถึง กระบวนการที่มุ่งเน้นการปรับปรุงและเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านวิชาการ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและรับมือกับความท้าทายของสังคมและโลกในอนาคตได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาไว้ว่า จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน คือ คุณภาพในตัวผู้เรียนที่มีความครอบคลุมในด้านทักษะและความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

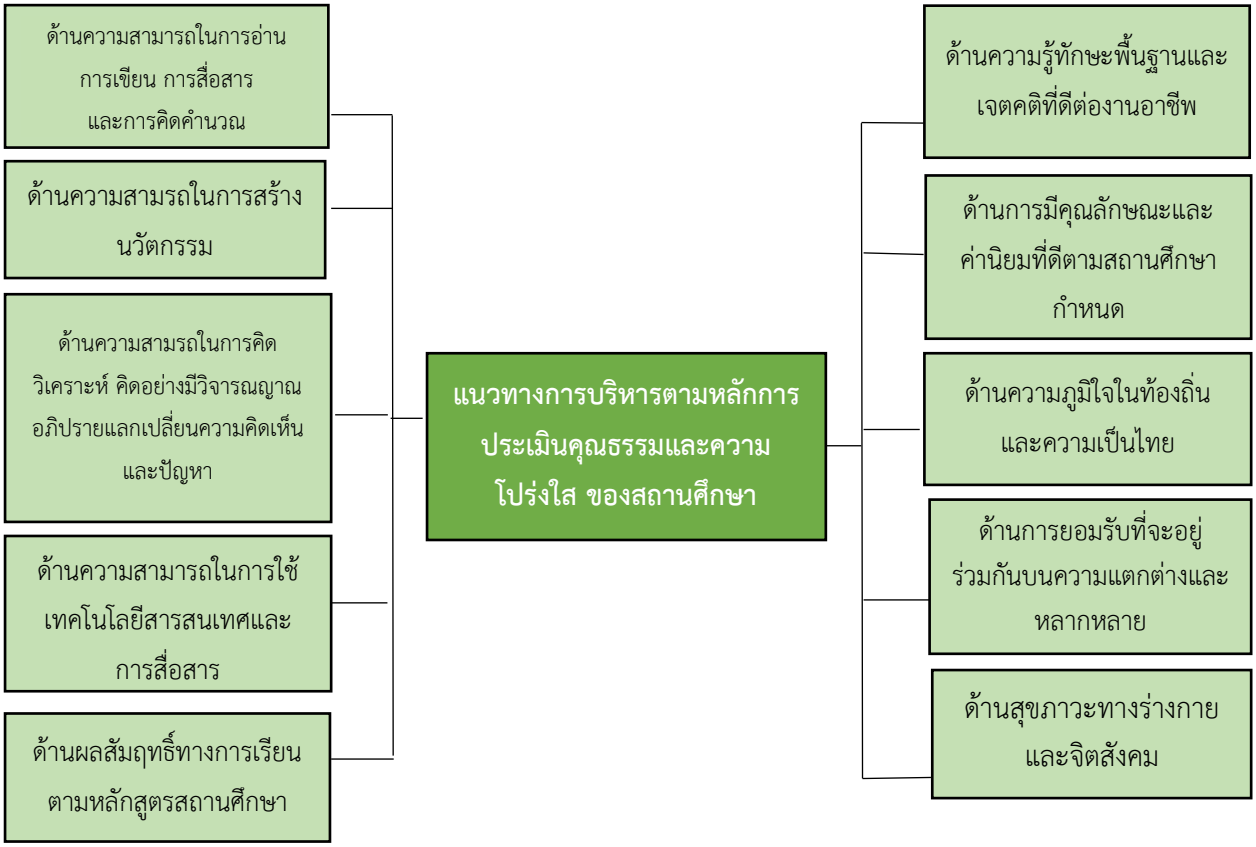
นฤมล ทัดสา (2564) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาไว้ว่า คุณภาพผู้เรียนมีความสำคัญตามคุณลักษณะที่สังคมพึงปรารถนา เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

สุรัญชนา คำรอด (2565) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การฝึกฝน การฝึกประสบการณ์ การร่วมมือการทำงาน การคิด การแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

จากการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา จึงสรุปว่า การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ทั้งนี้ควรใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและสื่อการสอนที่หลากหลาย พร้อมทั้งบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ และควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และอภิปรายจากสถานการณ์จริง รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้แบบโครงงานและการบูรณาการสะเต็ม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานงาน ซึ่งผู้วิจัยศึกษากรอบแนวทางพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพนักเรียนที่ถูกกำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ของกระทรวงศึกษาธิการ (2561) มีประเด็นหลัก 10 ด้าน ประกอบด้วย คือ 1) ด้านความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ 2) ด้านความสามรถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปัญหา 3) ด้านความสามรถในการสร้างนวัตกรรม 4) ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา 6) ด้านความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ 7) ด้านการมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามสถานศึกษากำหนด 8) ด้านความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 9) ด้านการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย และ 10) ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 1,042 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2, 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 300 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ 1) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามออนไลน์ตามแบบมาตรประมาณค่า (Likert's rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 10 ด้าน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97

วิธีเก็บข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามออนไลน์ด้วยลิงก์จาก Google Form และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกให้กับครูผู้สอนในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 ชุด กำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 7-15 วัน จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 10 ด้าน และเพื่อเป็นการยืนยันผลข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และนำข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงให้ข้อมูลสอดคล้องตรงกัน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา จัดประเภทของกลุ่มข้อมูล สรุปแนวคิดหลักจากข้อความหรือเนื้อหา เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ในภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ในภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ	4.66	0.48	มากที่สุด
2. ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	4.57	0.51	มาก
3. ด้านความสามารถในการสร้างนวัตกรรม	4.49	0.61	มาก
4. ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.53	0.60	มาก
5. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา	4.63	0.52	มากที่สุด
6. ด้านความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ	4.63	0.49	มากที่สุด
7. ด้านการมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามสถานศึกษากำหนด	4.68	0.44	มากที่สุด
8. ด้านความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย	4.67	0.45	มากที่สุด
9. ด้านการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย	4.67	0.46	มากที่สุด
10. ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม	4.68	0.46	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.67**	**0.43**	**มากที่สุด**

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.67, S.D.= 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม ($\bar{x}$ = 4.68, S.D.=0.46) รองลงมาคือ ด้านการมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามสถานศึกษากำหนด ($\bar{x}$ = 4.68, S.D.=0.44) ด้านการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย ($\bar{x}$ = 4.67, S.D.=0.46) ด้านความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย ($\bar{x}$ = 4.67, S.D.=0.45) ด้านความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ($\bar{x}$ = 4.66, S.D.= 0.48) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.63, S.D.=0.52) ด้านความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ ($\bar{x}$ = 4.63, S.D.=0.49) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปัญหา ($\bar{x}$ =4.57, S.D.=0.51) ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ($\bar{x}$ =4.53, S.D.=0.60) และ ด้านความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ($\bar{x}$ =4.49, S.D.=0.61)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จากผลการจัดสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดังนี้ 1) ด้านความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ควรพัฒนา ควรมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและสื่อการสอนที่หลากหลายควบคู่กับการบูรณาการ

เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม 2) ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปัญหา ควรพัฒนาวิธีสอนที่กระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์ เช่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือการถกเถียงประเด็นจากสถานการณ์จริง 3) ด้านความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ควรส่งเสริมการเรียนรู้แบบโครงงาน และการบูรณาการสเต็ม เพื่อเพิ่มโอกาสสร้างนวัตกรรม 4) ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน แต่ยังจำกัดอยู่ในบางวิชา การส่งเสริมความรู้ด้านดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยจะช่วยยกระดับคุณภาพได้มากขึ้น 5) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนากระบวนการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน 6) ด้านความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ ควรดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพอย่างเป็นระบบ การส่งเสริมโครงงานอาชีพและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน 7) ด้านการมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามสถานศึกษากำหนด ควรมีการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งสร้างพลเมืองดี 8) ด้านความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยและประเพณีท้องถิ่นในรูปแบบที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับสาระการเรียนรู้ในทุกกลุ่มวิชา 9) ด้านการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย ควรมีการสร้างบรรยากาศแห่งความเท่าเทียมและเคารพความต่าง การจัดกิจกรรมหลากหลายทางวัฒนธรรมช่วยลดอคติและส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกัน 10) ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม ควรมีการดูแลทั้งสุขภาพกายและใจของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านโภชนาการ กิจกรรมการออกกำลังกาย และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

อภิปรายผล

ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทั้งด้านความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปัญหา ด้านความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ด้านความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ ด้านการมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามสถานศึกษากำหนด ด้านความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย ด้านการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย และด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพฐู วิรัชวัฒนะ (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์กับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณยนุช เมืองแดง (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต3 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 ด้านความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ควรพัฒนา ควรมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและสื่อการสอนที่หลากหลาย ควบคู่กับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงโครงงาน และการเรียนรู้แบบสเต็ม เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม นอกจากนี้ยังควรดำเนินการประเมินผลเพื่อพัฒนา ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมถึงการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเป็นไทยเข้ากับการเรียนการสอน อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ดิลก จินตมนูญธรรม และสมศักดิ์ เอี่ยมคงสี (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการสื่อสาร ด้านความสามารถในการอ่าน ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณญาณ และแก้ปัญหา ด้านความสามารถในการเขียน และด้านความสามารถในการคิดคำนวณ

2.2 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนากระบวนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพครูให้มีความรู้ความเข้าใจเชิงลึกในหลักสูตร การใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การสร้างระบบติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบ รวมถึงการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณยนุช เมืองแดง (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการยกระดับคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนนั้น ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และใช้จิตวิทยาเชิงบวกเข้ามาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอนและการสร้างวินัยและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับผู้เรียน ให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง สร้างแรงบันดาลใจ และการพัฒนาทักษะทางสมอง ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม นำสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เข้ามาปรับใช้พัฒนาศักยภาพตามความถนัด และความสนใจ โดยคำนึงถึงความแตกต่างรายบุคคล และ ด้านกระบวนการบริหารและจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีกระบวนการบริหารที่ชัดเจน โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้กระบวนการประเมินเชิงพัฒนา ที่เน้นการสร้างภาคี

เครือข่ายการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง นำกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาขับเคลื่อนการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินการจัดการเรียนรู้และการพัฒนางานมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ สถานศึกษาควรดำเนินการต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพอย่างเป็นระบบ การส่งเสริมโครงงานอาชีพและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและสถานประกอบการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้งานอาชีพจริง ตลอดจนการปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการทำงานด้วยความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิสาคร บ้านกลางดิลก (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพผู้เรียนในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ย คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ รองลงมาคือ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถ ในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

2.4 ด้านความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย สถานศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยและประเพณีท้องถิ่นในรูปแบบที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับสาระการเรียนรู้ในทุกกลุ่มวิชา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยเสริมสร้างความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทยอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พธู วิรัชวัฒนะ (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์กับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 1 ด้าน และระดับมาก จำนวน 1 ด้าน โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม รองลงมาคือ ด้านการมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามสถานศึกษากำหนด ด้านการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย ด้านความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย ด้านความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ด้านความรู้ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำกับติดตามการบริหารงานของสถานศึกษา เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสในการดำเนินงาน

2 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ควรมีความร่วมมือกันในการบริหารตามหลักการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อการบริหารภายในสถานศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านการใช้ทรัพย์สินของราชการ การปรับปรุงระบบการทำงาน ตามหลักการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสของสถานศึกษา โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส และการจัดการข้อมูลสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยเชิงทดลอง เกี่ยวกับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ต่อคุณภาพผู้เรียน และวิจัยเชิงลึกในประเด็นทักษะการคิดวิเคราะห์และการสร้างนวัตกรรม

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.*กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* โรงพิมพ์รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ขนิษฐา ยศเมฆ. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงบประมาณทางการศึกษากับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี). SRU Intellectual Repository. https://ir.sru.ac.th/handle/123456789/203

นฤมล ทัดสา. (2564). *กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร). SNRU e-Thesis. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=58632233105

ปุณยนุช เมืองแดง. (2565). *แนวทางการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3* (การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร). NU Intellectual Repository. https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/5660/3/PunyanutMuengdang.pdf

พิสิษฐ์ พานิชสาสน์. (2560). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาแนวทางและประสบการณ์ในประเทศไทย.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พธู วิรัชวัฒนะ. (2566). *การบริหารเชิงกลยุทธ์กับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร). DSpace at Silpakorn University. http://ithesis- ir.su.ac.th/dspace/bitstream /123456789/5184/1/640620083.pdf

พงศ์ดิลก จินตมนูญธรรม และสมศักดิ์ เอี่ยมคงสี. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต1 .*วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, 20(38),* 64-65.

สิทธิสาคร บ้านกลางดิลก. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8* [การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

สุรัญชนา คำรอดและสมศิริ สิงห์ลพ (2565). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา). DSpace at Burapha University. http://ir.buu.ac.th/dspace/handle/1513/565

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา.*สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ณวรรษกร พิมเสน[1*] มิตรภาณี พุ่มกล่อม[2]

รับบทความ: 1 กันยายน 2568 แก้ไขบทความ: 22 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 30 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 321 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความตรงเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความไว้วางใจ ด้านความยุติธรรม และด้านความเอาใจใส่ 2) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ หลักคุณธรรมและจริยธรรม หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักประสิทธิผล หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักภาระรับผิดชอบและ สามารถตรวจสอบได้ และหลักความเสมอภาค 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารสถานศึกษา ครู

[1-2] ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

* อีเมล: ganzasweet14@gmail.com

The Relationship between Ethical Leadership and Administration According to Good Governance of School Adminstrators under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1

Nawatsakorn Pimsen[1*]
Mitparnee Pumklom [2]

Abstract

This research aimed to study the ethical leadership of school administrators, administration according to good governance of school administrators, and the relationship between ethical leadership and good governance of school administrators under the of Kanchanaburi Primary Educational Service Area office 1. The sample consisted of 321 administrators and teachers in schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area office 1. Obtained by stratified random sampling to educational area. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with a content validity index of between 0.67-1.00 and a reliability coefficient of .98. The statistical methods employed for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The findings ware as follows 1. The ethical leadership of school administrators under the of Kanchanaburi Primary Educational Service Area office 1 was overall and lach individual aspect at high level,ranking in the overdue of mean form high to low as : integrity, trust, fairness, and care and concern. 2. The administration according to good governance of school administrators under the of Kanchanaburi Primary Educational Service Area office 1 was overall and lach individual aspect at high level,ranking in the overdue of mean form high to low as:ethics and morality, transparency, participation and consensus orientation, efficiency, responsiveness, accountability and auditability-, rule of law, effectiveness, and decentralization. The lowest average score was in the aspect of equity. And 3. The relationship between ethical leadership and good governance of school administrators of school administrators under the of Kanchanaburi Primary Educational Service Area office 1 overall had a high positive correlation of statistical significance.

Keywords: Ethical leadership, Good governance, School administrators,Teachers

[1-2] Master of Educational Program in Educational Administration Kanchanaburi Rajabhat University
*E-mail:ganzasweet14@gmail.com

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) มีการปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษาให้มีเอกภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสถานศึกษาก็เป็นหน่วยราชการหนึ่งที่นำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารในสถานศึกษานอกจากจะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างดีจนนำไปสู่การทำให้ผู้เรียน มีคุณภาพได้นั้น หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนยังช่วยแก้ปัญหาภายในองค์การ ได้แก่ การทุจริต คอร์รัปชัน ปัญหาการมีผู้บริหารที่เป็นเผด็จการ บริหารโดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วม ผู้บริหารขาดความรับผิดชอบขาดความโปร่งใสในการบริหาร บริหารโดยไม่ยึดความเสมอภาคเป็นธรรม บริหารโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างไม่คุ้มค่า บุคลากรมีความรู้สึกเหลื่อมล้ำของสถานภาพ หรือมีความไม่มั่นคงในงาน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้อาจแก้ไขได้ เพราะหลักธรรมาภิบาลนั้นครอบคลุมถึงปัญหาดังกล่าว เพราะโดยแก่นแท้ของหลักธรรมาภิบาลโดยเฉพาะหลักธรรมาภิบาลประชาธิปไตยนั้น เน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ปฏิสัมพันธ์กัน และเกิดการถ่วงดุลพลังต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทำให้เห็นว่าการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาอื่น ๆ ในองค์การได้ โดยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งถือว่ามีความจำเป็น เพราะจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความผูกพัน รู้สึกรักและมีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าขององค์การร่วมกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 78)

หลักธรรมาภิบาล เป็นหลักสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพใน การบริหารจัดการสามารถยกระดับและสร้างความน่าเชื่อถือขององค์การ ช่วยเพิ่มศักยภาพขององค์การให้สอดคล้องกับทิศทางพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อันนำไปสู่การพัฒนาที่มีความสุจริตโปร่งใสและเป็นธรรม บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2560) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการดำเนินกิจการที่ยึดถือความสุจริต โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล จึงเป็นหลักประกันแค่ว่าการทำหน้าที่ของผู้บริหารในองค์กรภาครัฐและเอกชนมีความสุจริต โปร่งใส เชื่อถือได้และส่งผลถึงภาพลักษณ์และบรรยากาศที่เอื้อต่อความสัมพันธ์และการสร้างสรรค์คุณภาพการบริหารงานอีกด้วย การทำให้องค์กรมีธรรมาภิบาลจึงเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการทางบริหารที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายจึงนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้น จึงมีความจำเป็นต่อโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นองค์กรที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง การที่นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้จะมีช่วยให้การบริหารสถานศึกษา มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ได้มาอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งในสถานศึกษาของแต่ละแห่งจะมีการบริหารจัดการที่ต่างกันออกไป ในด้านของตัวแปรต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์ทำงานของบุคลากร ขนาดของสถานศึกษา จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในหน่วยงาน บุคลากรเกิดการแย่งชิงกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น การแบ่งฝ่าย

และเลือกพวกพ้องอย่างชัดเจน ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในตำแหน่งงานของตนเอง ขาดการช่วยเหลือกัน ไม่สนใจงานส่วนรวม ทำให้สถานศึกษาขาดประสิทธิภาพในการทำงาน วิไลพร จันเสงี่ยม (2555)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี ในเขตพื้นที่ดังกล่าว โดยมุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา การปรับปรุงส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) หมายถึง พฤติกรรม ลักษณะของผู้นำที่แสดงออกถึงการประพฤติและปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อ ผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต บ่งบอกถึงความไว้วางใจ ความยุติธรรมและความเอาใจใส่ด้วยความเต็มใจและทั่วถึงรวมถึงการแสดงออกถึงการตัดสินใจต่อการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างมีสติ มีจิตสำนึกของการเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจมากในงานวิจัยด้านการบริหารและการจัดการองค์กร เพราะเชื่อมโยงโดยตรงกับการสร้างความไว้วางใจ ความโปร่งใส และการยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงาน ซึ่งหนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในบริบทการศึกษา คือ แนวคิดของ บราวน์ เทรวิโน และแฮริสัน (Brown, Treviño & Harrison, 2005) เชื่อว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ได้สังเคราะห์ถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ที่สำคัญไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาถึง ความสุจริตโปร่งใสในการทำงาน

2. ความไว้วางใจ หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาถึง การปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์ มีความมั่นคงทางอารมณ์ เผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

3. ความยุติธรรม หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาถึงการวางตัวเป็นกลาง ไม่ใช้อคติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความเท่าเทียมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาค

4. ความเอาใจใส่ หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาถึงความห่วงใยต่อผู้ใต้บังคับบัญชา สนใจในปัญหาต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งส่วนตัวและเรื่องการทำงาน

จากการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำสามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ผู้นำประพฤติและปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งในด้านความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความโปร่งใส และการเคารพสิทธิ ศักดิ์ศรีของผู้อื่น โดยผู้นำไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็น บุคคลต้นแบบทางคุณธรรมเท่านั้น แต่ยังต้องเป็น ผู้จัดการด้านคุณธรรม ที่สามารถสื่อสาร กำหนดนโยบาย เสริมแรง และตัดสินใจบนพื้นฐานของจริยธรรม เพื่อกระตุ้นให้ผู้ตามปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นแนวทางการบริหารจัดการองค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ โดยยึดหลักคุณธรรม ความถูกต้อง ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เป็นธรรม และตรวจสอบได้ โดยมุ่งสร้างความไว้วางใจจากประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555) ได้เสนอแนวคิดบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. หลักประสิทธิภาพ หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ผลิตภาพที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและการเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายในการผลิตที่ล้าสมัยและไม่มีความจำเป็น

2. หลักประสิทธิผล หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการวางเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยง และมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศรวมถึงมีการติดตามประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. หลักการตอบสนอง หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่น ไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความหวัง หรือความต้องการของประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

4. หลักภาระรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงเมื่อมีข้อสงสัยรวมทั้ง ต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้คุณหรือให้โทษ ตลอดจนมีการจัด เตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

5. หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตตรงไปมา อีกทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปโดยง่าย

6. หลักนิติธรรม หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ

7. หลักความเสมอภาค หมายถึง การปฏิบัติราชการต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม และอื่น ๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกัน ในการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย

8. หลักการกระจายอำนาจ หมายถึง ในการปฏิบัติราชการควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการถ่ายโอนบทบาท และภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม

9. หลักการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นฉันทามติ หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงานทั้งนี้ ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

10. หลักคุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึก ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย 8 ประการ คือซื่อสัตย์และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ทำงานเชิงรุก คิดเชิงบวก และมีจิตบริการ มีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง มุ่งเน้นประสิทธิภาพ ตรวจสอบ ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย และมุ่งผลสัมฤทธิ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของบราวน์ เทรวิโน และแฮริสัน (Brown, Treviño and Harrison, 2005) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความไว้วางใจ 3) ความยุติธรรม และ 4) ความเอาใจใส่ สำหรับกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลผู้วิจัยใช้แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (2555) ซึ่งจำแนกหลักธรรมภิบาลไว้ 10 ประการคือ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิผล 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักภาระรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ 5)

หลักความเปิดเผยและโปร่งใส 6) หลักนิติธรรม 7) หลักความเสมอภาค 8) หลักการกระจายอำนาจ 9) หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ และ 10) หลักคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีรายละเอียด ตามภาพที่ 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 1,837 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1, 2567) โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 321 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 24 คน ครูผู้สอนจำนวน 297 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie and Morgan (1970) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามขนาดสถานศึกษา

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

แบบสอบถามลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา ตอนที่ 2 ภาวะผู้เชิงจริยธรรมของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งแบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 3 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งแบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ ส่วนการนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ เท่ากับ 1.00 จำนวน 65 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบัค Cronbach (1951) เท่ากับ 0.93 และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้เชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านความซื่อสัตย์	4.17	0.66	มาก
2. ด้านความไว้วางใจ	4.16	0.65	มาก
3. ด้านความยุติธรรม	4.15	0.68	มาก
4. ด้านความเอาใจใส่	4.14	0.66	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.15**	**0.65**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X}$=4.17, S.D.=0.66) รองลงมาคือ ด้านความไว้วางใจ ($\bar{X}$=4.16, S.D.=0.65) ด้านความยุติธรรม ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.68) และด้านความเอาใจใส่ ($\bar{X}$=4.14, S.D.=0.66) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ตารางที่ 2 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. หลักประสิทธิภาพ	4.16	0.67	มาก
2. หลักประสิทธิผล	4.15	0.66	มาก
3. หลักการตอบสนอง	4.16	0.67	มาก
4. หลักภาระรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้	4.15	0.69	มาก
5. หลักความเปิดเผยและโปร่งใส	4.17	0.68	มาก
6. หลักนิติธรรม	4.15	0.67	มาก
7. หลักความเสมอภาค	4.14	0.67	มาก
8. หลักการกระจายอำนาจ	4.15	0.66	มาก
9. หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ	4.17	0.65	มาก
10. หลักคุณธรรมและจริยธรรม	4.18	0.66	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.16**	**0.65**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.16, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ หลักคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X}$=4.18, S.D.=0.66) รองลงมาคือ หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ ($\bar{X}$=4.17, S.D.=0.65) หลักความเปิดเผยและโปร่งใส ($\bar{X}$=4.17, S.D.=0.68) หลักประสิทธิภาพ ($\bar{X}$=4.16, S.D.=0.67) หลักการตอบสนอง ($\bar{X}$==4.16, S.D.=0.67) หลักประสิทธิผล ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.66) หลักการกระจายอำนาจ ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.66) หลักนิติธรรม ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.67) หลักภาระรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.69) และหลักความเสมอภาค ($\bar{X}$=4.14, S.D.=0.67) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)											
ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม	**หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา**										
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_{10}	Y
X_1	0.94**	0.93**	0.93**	0.93**	0.93**	0.92**	0.92**	0.94**	0.91**	0.92**	0.96**
X_2	0.93**	0.93**	0.92**	0.92**	0.92**	0.92**	0.91**	0.91**	0.90**	0.91**	0.94**
X_3	0.94**	0.94**	0.95**	0.93**	0.93**	0.93**	0.94**	0.91**	0.90**	0.92**	0.96**
X_4	0.94**	0.94**	0.93**	0.92**	0.92**	0.91**	0.92**	0.91**	0.91**	0.91**	0.95**
X	0.96**	0.96**	0.96**	0.95**	0.95**	0.94**	0.95**	0.94**	0.93**	0.94**	0.98**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก (r=0.98) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถเรียงตามลำดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ หลักประสิทธิผล (r=0.96) หลักประสิทธิภาพ (r=0.96) หลักการตอบสนอง(r=0.96) หลักภาระรับผิดชอบ (r=0.95) หลักความโปร่งใส (r=0.95) หลักการกระจายอำนาจ (r=0.95) หลักการมีส่วนร่วม (r=0.94) หลักนิติธรรม (r=0.94) หลักคุณธรรมและจริยธรรม(r=0.94) และหลักความเสมอภาค (r=0.93)

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญถึงพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกถึงความประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้องเหมาะสมตามครรลองคลองธรรม เป็นแบบอย่างความประพฤติปฏิบัติที่ดี โน้มน้าวจิตใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

จนบรรลุวัตถุประสงค์เกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศิริ สมเรือน (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัย พบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการบริหาร ส่งผลให้ครูและบุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงาน และปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น ผู้บริหารมี การสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับครู บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ดำเนินการโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา มุ่งตอบสนองนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 แผนแม่บทบูรณาการป้องกัน ปราบปราม การทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการ 89 ป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งมีแนวทางหลักในการดำเนินงาน คือ 1) ปลูกฝังวิธีคิด ปลูกจิตสำนึกให้มีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต 2) ป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบ 3) ปราบปรามการทุจริต เพื่อเป็นกรอบทิศทางในการดำเนินการปลูกฝังวิธีคิด จิตสำนึกให้มี วัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ได้นำหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน) ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศ กำกับ ติดตามให้การดำเนินงานในสถานศึกษามีความโปร่งใสและเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงทำให้ การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลวิจัยของจุฑากาญจน์ เก่งกสิกิจ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม พบว่า

มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในเกณฑ์ระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มักจะแสดงออกในพฤติกรรมการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและหลักการ ไม่ใช่ผลประโยชน์ส่วนตัว ส่งผลให้การบริหารมีความโปร่งใส ยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของบุคลากร นักเรียน และชุมชน ผู้นำเชิงจริยธรรมจะส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กร การตัดสินใจ และพฤติกรรมของบุคลากรในลักษณะที่นำไปสู่การกำกับดูแลที่ดี และเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในเกณฑ์ที่ระดับมาก จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร นาทราย และชาญวิทย์ หาญรินทร์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของทราภรณ์ ทองปาน, ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริต ธนารักษ์ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำและหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำและหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับสูงมากเช่นกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความซื่อสัตย์ รองลงมาคือ ด้านความไว้วางใจ ด้านความยุติธรรม และด้านความเอาใจใส่ ตามลำดับซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่ปัญหาด้านเอาใจใส่ของผู้บริหารมักเกี่ยวข้องกับ การขาดความใกล้ชิด การไม่ฟัง การไม่สนับสนุน และการไม่เข้าใจปัญหาของผู้ตาม ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความพึงพอใจ และวัฒนธรรมองค์กร

2. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ หลักคุณธรรมและจริยธรรม รองลงมาคือ หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักประสิทธิภาพตอบสนอง หลักประสิทธิผล หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักภาระรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ และหลักความเสมอภาค ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ หลักความเสมอภาค ซึ่งสะท้อนว่าปัญหาด้านหลักความเสมอภาคของผู้บริหารเกิดจาก การเลือกปฏิบัติ การจัดสรรงานและโอกาส

ไม่เท่าเทียม การละเลยความแตกต่างของผู้ตามและนักเรียน รวมถึงขาดมาตรการตรวจสอบ ส่งผลต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงาน การบริหารที่ดีควรเน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรมเป็นหลักสำคัญ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับหลักประสิทธิผลสูงที่สุด รองลงมาคือ หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักภาระรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมและจริยธรรม และหลักความเสมอภาค ซึ่งล้วนแสดงถึงบทบาทผู้นำเชิงจริยธรรมที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ยุติธรรม และโปร่งใส จะส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพราะผู้นำสามารถเป็น แบบอย่างที่ดี กระตุ้นให้ครู บุคลากร และนักเรียนปฏิบัติตามหลักคุณธรรม ส่งเสริม ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส การตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรจึงเป็นธรรม ลดความขัดแย้ง และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารควรกำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติราชการทำหน้าที่โดยมีการคำนึงถึงกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม

2. ผู้บริหารควรส่งเสริมการดำเนินงานให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอก องค์กรได้รับการปฏิบัติและได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

3. ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม พร้อมทั้งนำมาปรับปรุงการทำงานเมื่อได้รับข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

2. ควรศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

บรรณานุกรม

จุฑากาญจน์ เก่งกสิกิจ. (2564). *การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5* [การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทราภรณ์ ทองปาน, ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริต ธนารักษ์. (2567). ภาวะผู้นำและหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.*วารสารมจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(3), 222–233. https://so03.tcithaijo.org/index.php/jmbr/article/view/262275

ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร. (2562). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดอุทัยธานี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(5), 2233-2250.

เบญจพร นาทราย และชาญวิทย์ หาญรินทร์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1.*วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 18*(83), 102-110. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/247723

บวรศักดิ์ อวรรณโณ. (2542). *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย.* สถาบันพระปกเกล้า.

เพ็ญศิริ สมเรือน (2560). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา). Burapha University Research Information. https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/7024?mode=full

วิไลพร จันทร์เสงี่ยม. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี.* คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. (2567). *แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา.* คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 - 2579).* กระทรวงศึกษาธิการ.

Brown, M. E., Treviño, L. K., & Harrison, D. (2005). Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 97(2), 117–134.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*(3), 297-334.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

การจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจ่าการบุญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ธนาภรณ์ คร้ามสมอ[1*] ภานุมาศ หมอสินธ์ [2]

รับบทความ: 4 มีนาคม 2569 แก้ไขบทความ: 18 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ: 26 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยไมโครเลิร์นนิง เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยไมโครเลิร์นนิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจ่าการบุญ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 272 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 2 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนจัดการเรียนรู้ ไมโครเลิร์นนิง 2) สื่อวิดีโอการอ่านคำพยัญชนะไทย 3) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าประสิทธิภาพของบทเรียน (E_1/ E_2) และการทดสอบค่า t – test แบบ Dependent ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย สูงกว่าก่อนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจ่าการบุญ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยไมโครเลิร์นนิง เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง พยัญชนะไทย ทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

[*] อีเมล : tanapornkham1994@gmail.com

[2] อาจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Microlearning based Instructional Management to Enhance Thai Consonant Reading Skills of Grade 1 Students at Jakarnboon School under the jurisdiction of the Phitsanulok Primary Educational Service Area 1

Tanaporn khamsamor [1*]
Panumat Mohsin [2]

Abstract

This experimental research aimed to: (1) compare the Thai consonant reading skills of Grade 1 students before and after the implementation of microlearning-based instruction, and (2) evaluate student satisfaction toward this learning approach. The study population consisted of 272 Grade 1 students at Jakarnboon School, Mueang District, Phitsanulok Province, enrolled in the second semester of the 2025 academic year. The research sample, comprising students from Grade 1/2, was selected through cluster sampling. The research instruments included microlearning lesson plans, video media for Thai consonant reading, a reading skill assessment test, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using lesson efficiency criteria (E_1/E_2) and the dependent samples t-test.

The research findings revealed that: 1) The students' Thai consonant reading skills following the microlearning intervention were significantly higher than their pre-learning scores at the 0.05 level.2) The overall satisfaction of Grade 1 students at Jakarnboon School toward the microlearning management for enhancing Thai consonant reading skills was at the highest level.

Keywords: Micro-Learning Management, Thai Consonants, Thai Consonant Reading Skills

[1] Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University,Mueang District, Phitsanulok
[*] E-mail: tanapornkham1994@gmail.com
[2] Lecturer, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญเป็นพื้นฐานของการศึกษาในทุกแขนงสาขา ดังนั้นเราจึงจำเป็นที่จะต้องมีทักษะการอ่านเพื่อการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าใจติดตามการเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการความรู้ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารทั่วโลกได้ทันที ทักษะการอ่านได้ถูกกำหนดขึ้นในนโยบายสำนักงานคณะกรรมกรรมการการศึกษาขึ้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน มุ่งให้นักเรียนมีสมรรถนะและทักษะด้านการอ่าน การคิดขั้นสูง นวัตกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการเลือกศึกษาต่อเพื่อมีงานทำ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ได้จัดโครงการอ่านออกเขียนได้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนอ่านออกเขียนได้ และอ่านคล่องเขียนคล่องทุกคน ดังนั้นทางโรงเรียนจึงจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ทุกคน โดยให้ความสำคัญกับการปูพื้นฐานการอ่านและการเขียนให้นักเรียนในช่วงประถมศึกษาตอนต้น เพื่อให้นักเรียนมีพื้นฐานการอ่านและการเขียนที่สามารถต่อยอดการอ่านและการเขียนในระดับที่สูงขึ้นได้ แต่จากการทดสอบประเมินความสามารถในการอ่าน (Reading Test : RT) สำหรับเด็กประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนจ่าการบุญ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในปีการศึกษา 2567 ด้านการอ่านออกเสียงมีคะแนนเฉลี่ย 77.38 คะแนน ซึ่งผลคะแนนการทดสอบด้านความสามารถด้านอ่านออกเสียงมีคะแนนลดลงเมื่อเทียบกับผลการทดสอบประเมินความสามารถด้านการอ่านออกเสียงในปีการศึกษา 2566 ซึ่งมีคะแนนการทดสอบอยู่ที่ 79.93 คะแนน จากการที่วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นพบว่านักเรียนนั้นมีปัญหาในการอ่านออกเสียงพยัญชนะผิด ไม่สามารถอ่านสะกดคำและอ่านเป็นคำได้ถูกต้อง จึงให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของคำไม่ถูกต้องส่งผลให้นักเรียนอ่านออกเสียงข้อสอบผิด เข้าใจความหมายของข้อสอบผิด ดังนั้นด้านการอ่านคำ นักเรียนควรได้รับการพัฒนาปรับปรุง

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาได้อย่าง รวดเร็ว และสามารถนำความรู้นั้นมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ไมโครเลิร์นนิงเป็นการนำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในข้อมูลขนาดเล็ก จะช่วยให้สามารถควบคุมสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้ คือการใช้ข้อมูลเพียงเล็กน้อยในแต่ละครั้ง เรียนผ่านบทเรียนเล็ก ๆ น้อย ๆ ขนาดใดก็ได้ ตั้งแต่ 60 วินาที - 20 นาที สื่อการเรียนรู้ที่แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยเล็ก ๆ (micro units) โดยออกแบบให้เข้าใจง่าย ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าข้อมูลมากเกินไป ตอบโจทย์การเรียนรู้แบบทันเวลา มักจะอยู่ในรูปของ วิดีโอขนาดสั้น (ใช้เวลาเรียนรู้เพียง 5–10 นาที) ที่มีเนื้อหากระชับและตรงตามวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระการอ่าน รายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาการอ่านของผู้เรียนให้สูงขึ้นตลอดจนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้นผู้วิจัยได้นำการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิงมาใช้ในเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านการเรียนรู้ในสาระการอ่าน รายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านของผู้เรียนให้สูงขึ้น ตลอดจนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และสามารถเป็นแนวทาง ในการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาภาษาไทยในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

พยัญชนะไทย

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) พยัญชนะหมายถึง เสียงพูดที่เปล่งออกมาโดยใช้อวัยวะส่วนต่างๆ ในปาก โดยปกติพยัญชนะไม่สามารถออกเสียงตามลำพังได้ ดังนั้นในการออกเสียงพยัญชนะจึงจำเป็นต้องอาศัยเสียงสระมาประสม จึงจะออกเสียงได้ พยัญชนะในภาษาไทยมี 44 รูป ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห ฬ อ ฮ หากนับเฉพาะเสียง ในภาษาไทยมีเสียงพยัญชนะทั้งสิ้น 21 เสียง เนื่องจากบางเสียงมีรูปซ้ำหลายรูป ได้แก่

1. /ก/	2. /ค/	3. / ง/	4. /จ/	5./ช/	6./ซ/	7. /ด/
8. /ต/	9. /ท/	10. /น/	11. /บ/	12. /ป/	13. /พ/	14. /ฟ/
15. /ม/	16. /ย/	17. /ร/	18. /ล/	19. /ว/	20./ฮ/	21. /อ/

พยัญชนะไทยตัวอักษรหรือตัวหนังสือประสมกับสระเปล่งเสียงพูดออกมาโดยใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ในปาก เพราะฉะนั้นการออกเสียงพยัญชนะจึงจำเป็นต้องอาศัยเสียงสระมาประสม ดังนั้นพยัญชนะจึงเป็นการอ่านขั้นต้นที่ให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรและเสียง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่าน

ทักษะการอ่าน เป็นทักษะที่สำคัญและมีความจำเป็นที่นักเรียนจะต้องฝึกฝน เนื่องจากเป็นทักษะแรกเริ่มในการเรียนวิชาภาษาไทย และพัฒนาไปสู่การเรียนในรายวิชาต่างๆ โดย สนิท สัตโยภาส (2545) กล่าวว่า ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ควรฝึกฝนบ่อย ๆ เพราะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิตด้านต่าง ๆ ซึ่งการฝึกทักษะการอ่านควรฝึกอย่างสม่ำเสมอ และถูกวิธีจนกระทั่งเกิดความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2559) ได้กล่าวถึง การอ่านว่าเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนเด็กจะต้องรู้จักสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรไทย คือ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ เพื่อนำมาประสมแล้วสามารถเปล่งเสียงคำ ๆ นั้นได้ และเข้าใจความหมายของคำ การอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูต้องสอนให้แก่เด็ก การสอนไม่มีสูตรสำเร็จ ต้องใช้วิธี

สอนที่หลากหลายวิธีผสมผสานกันตามความสามารถของเด็กแต่ละวัย และพิจารณาถึงความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม

ประทิน มหาขันธ์ (2557) ได้กล่าวว่าแนวทางในการพัฒนาทักษะการอ่านมีดังนี้

1. การฝึกสร้างความคิดรวบยอดความสำเร็จในการอ่านของเด็กขึ้นอยู่กับความสามารถในการคิดคำหนึ่งคำนั้น ๆ ได้ในลักษณะนามมาทำเป็นการพัฒนาความเข้าใจความหมายของคำ

2. การจำแนกเสียงความสามารถในการจำแนกเสียง ช่วยให้การอ่านเป็นไปอย่างถูกต้องและความสามารถในการจำแนกเสียงนั้นสามารถพัฒนาได้โดยการฝึกฝนซึ่งอาจจะกระทำโดยการฝึก ฟังเสียงตนตรีเสียงพูดเมื่อเด็กสามารถจำแนกประเภทเสียงได้แล้วครูควรฝึกให้เด็กได้เรียนออกเสียงพยัญชนะหรือเสียงของคำเมื่อเด็กเรียนอ่านเด็กก็สามารถโยงเสียงคำที่เด็กได้ยินได้เห็นอย่างถูกต้องและเห็นความแตกต่างของเสียงคำได้นอกจากการฝึกเรื่องออกเสียงแล้วเด็กควรเห็นภาพของคำเหล่านั้นประกอบด้วย

3. การฝึกจำแนกภาพการฝึกฝนให้เด็กสามารถจำแนกภาพได้ทำให้เด็กจำเลขตัวอักษรและจำคำได้ดียิ่งขึ้นและความสามารถในการจำตัวอักษรก็ดี การจำคำก็ดี จะช่วยให้เด็กอ่านได้เร็วขึ้น

4. การฝึกทักษะในการพูดและการอ่านสิ่งที่ช่วยเสริมทักษะในการพูดได้แก่การเล่านิทานการสนทนาเป็นต้นส่วนการฝึกทักษะการอ่านั้นได้แก่การมีหนังสือหรือสิ่งตีพิมพ์ให้เด็กอ่านอยู่เสมอ หรือว่าอ่านให้เด็กฟัง

5. การเรียนรู้คำศัพท์ที่คุ้นเคยการเรียนรู้คำศัพท์ที่ใช้กันอยู่กันอยู่ทั่ว ๆ ไปจะช่วยให้เด็กมีทักษะในการอ่านมากยิ่งขึ้น

6. การฝึกทักษะในการโยงความหมายกับสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรเข้าด้วยกันการเชื่อมความหมายของคำกับสัญลักษณ์หรือตัวอักษรเป็นทักษะเบื้องต้นของการอ่านเพราะเหตุว่าการอ่านอาจจะอ่านจากการแปลความหมายของคำว่าออกมาจากสัญลักษณ์ซึ่งในการแปลความหมายนั้นผู้อ่านจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ของตนในการเชื่อมโยงคำให้เข้ากับความหมายเหตุการณ์ฝึกทักษะในการหยิบถือหรือรักษาหนังสือการรักษาหนังสือถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะเกิดนิสัยในการรักการอ่านรู้จักระมัดระวังในการใช้และเก็บหนังสือ

สรุป การจัดกิจกรรมการอ่านนั้นครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากทั้งเป็นผู้ดำเนินการกรรมกระตุ้นให้เด็กเกิดประสบการณ์ในการอ่านการเป็นแบบอย่างที่ดีในการสอนอ่านถึงการอ่านจากซ้ายไปขวาการฝึกให้เด็กคาดเดาเนื้อหาและภาพรวมการทำให้เด็กเห็นตัวหนังสือบ่อย ๆ ให้อ่านซ้ำการชี้ที่ตัวหนังสือให้เด็กรู้สึกการอ่านเป็นเรื่องที่น่าสนใจรวมทั้งการใช้เกมการศึกษาบัตรคำหรือสื่ออื่นมาช่วยในการเสริมการอ่านของเด็ก

สาเหตุที่ทำให้อ่านไม่ออก

การที่นักเรียนอ่านหนังสือไม่ได้ อาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย บุคลากรทางการศึกษาได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาการอ่านหนังสือไม่ได้ ดังนี้

กมล รอดคล้าย (2559) เลขาธิการสภาการศึกษา อธิบายถึงเหตุผลที่นักเรียนไทยอ่านออกเขียนได้ลดลง สาเหตุหลักคือกระทรวงศึกษาธิการได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนวิชาภาษาไทย ในช่วงระดับประถมศึกษา จากการสอนแบบแจกลูกสะกดคำมาเป็นการสอนแบบอ่านเป็นคำ ๆ แทน ซึ่งรูปแบบการ

สอน 2 รูปแบบ จะมีความต่างกัน คือ รูปแบบที่ 1 เป็นการสอนแบบแจกลูกสะกดคำ เช่น กา สะกดว่า กอ - อา - กา , ไป สะกดว่า ปอ - ไอ - ไป เป็นต้น วิธีนี้เป็นการสอนแบบเดิมที่ใช้กันมาตั้งแต่ในอดีต โดยจะสอนให้ผู้เรียนรู้จักการสะกดคำ และมีทักษะการผสมผสานคำได้หลากหลาย เมื่อผู้เรียนมีทักษะการสะกดคำเป็นพื้นฐานแล้ว จะทำให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ง่ายขึ้น ส่วนรูปแบบที่ 2 นั้นเป็นการสอนแบบอ่านเป็นคำ เป็นรูปแบบการสอนที่ทางกระทรวงศึกษาธิการปรับเปลี่ยนมาใช้ในการสอนผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาในระยะหลัง โดยวิธีการสอน จะไม่สอนให้ผู้เรียนสะกดคำ แต่จะเน้นให้ผู้เรียนอ่านเป็นคำ ๆ แทน เช่น พ่อ แม่ กิน นอนนั่ง เดิน เป็นต้น เพราะฉะนั้นเมื่อเด็กเจอคำศัพท์เหล่านี้ จะสามารถอ่านได้ทันที โดยไม่ต้องสะกด ซึ่งปัจจุบันหลายประเทศก็ใช้วิธีการสอนอ่านลักษณะนี้ แต่ข้อเสียของการสอนอ่านเป็นคำ ๆ คือ ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับภาษาไทย เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ ฉะนั้นหากเปลี่ยนวรรณยุกต์ ความหมายจะเปลี่ยนทันที เช่น เมื่อเด็กเจอ คำว่า "ข้าว" ผู้เรียนสามารถอ่านได้และรู้ความหมาย แต่เมื่อเจอ คำที่เขียนใกล้เคียงกัน เช่น "ข่าว" หรือ "ขาว" ผู้เรียนจะเกิดความสับสนว่าควรอ่านอย่างไร ซึ่งแตกต่างจากภาษาอังกฤษที่แม้จะอ่านต่างกัน แต่ความหมายยังคงเดิม รวมถึงภาษาไทยเป็นภาษาที่เมื่ออยู่ในรูปประโยค ตัวอักษรจะติดกัน ไม่ได้อยู่ในรูปแบบคำ เหมือนเช่นภาษาอังกฤษ ฉะนั้น การที่ผู้เรียนไม่มีทักษะการสะกดคำ หากเจอประโยคยาว ตัวอักษรติดกัน ผู้เรียนจะเริ่มสับสนและอ่านได้ช้ากว่าเดิม ดังนั้น ภาษาไทยที่เป็นภาษาที่มีเสียงวรรณยุกต์ จึงไม่สามารถใช้วิธีการสอนอ่านเป็นคำ ๆ เหมือนกับหลาย ๆ ภาษาในโลกได้

วิธีการสอนให้อ่านออก

การพัฒนา “การอ่านออกเขียนได้” ของนักเรียน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา จำเป็นต้องอาศัย “สื่อการเรียนรู้” ที่เหมาะสมและมีความหมายต่อผู้เรียน เพราะสื่อไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นแรงจูงใจ ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการเรียนภาษาไทย

สถาบันภาษาไทย (2564) ได้เสนอแนวทางสำคัญในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมการอ่านออกเขียนได้ ดังนี้

1. สื่อภาพและสิ่งของจริง (Real Object & Visual Aids) การใช้ภาพ สิ่งของจริง หรือของจำลองที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น ข้าว ปลา กล้วย บ้าน ช่วยเชื่อมโยงระหว่าง “คำ” กับ “สิ่งที่เด็กเห็นหรือสัมผัสได้จริง” เด็กจะจดจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น เพราะเข้าใจ “ความหมายของคำ” ไม่ใช่เพียงการท่องจำรูปตัวอักษรแนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการของ การเรียนรู้เชิงความหมาย (Concept-based Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจจากประสบการณ์ตรง และนำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่าง “ภาษา – ความคิด – การใช้จริง” ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น เมื่อสอนคำว่า “ปลา” ครูอาจนำปลาจริงหรือภาพปลามาให้ดู พร้อมฝึกสะกดคำ “ป-ลา” และให้เด็กวาดภาพปลา จะช่วยให้เด็กจำได้ทั้งเสียง รูป และความหมายของคำ

2. สื่อเสียงและสื่อวิดีโอ (Audio & Video Media) เสียงและภาพเคลื่อนไหวเป็นสื่อที่ช่วยกระตุ้นประสาทสัมผัสหลายด้านพร้อมกัน เด็กจะได้เรียนรู้ผ่านการฟังและการมองเห็นไปพร้อมกัน เช่น เพลงพยัญชนะ เพลงสระ เพลงคำคล้องจอง หรือคลิปวิดีโอสั้น ๆ ที่มีการออกเสียงตัวอักษรชัดเจนโดยเฉพาะใน

พื้นที่ที่มี ความแตกต่างทางสำเนียงหรือภาษาถิ่น สื่อเสียงและวิดีโอช่วยให้เด็กเรียนรู้การออกเสียงตามมาตรฐานได้ถูกต้องมากขึ้นตัวอย่างเช่น การใช้เพลง “ก ไก่ ข ไข่” พร้อมภาพและเสียงออกเสียง จะช่วยให้เด็กจำลำดับพยัญชนะและเสียงได้ดี แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎี พหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของ Howard Gardner ที่ชี้ว่า เด็กแต่ละคนมีช่องทางการเรียนรู้ต่างกัน การใช้สื่อหลายรูปแบบจึงช่วยเปิดโอกาสให้ทุกคนเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตน

3. สื่อท้องถิ่น (Local Learning Materials) สื่อที่สร้างขึ้นจากบริบทของชุมชน เช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก หรือคำคล้องจองในภาษาท้องถิ่น เป็นสื่อที่มีความหมายเชิงวัฒนธรรมสูง ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกใกล้ชิดและภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตนเอง การใช้สื่อเหล่านี้ไม่เพียงส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังคุณค่าทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น การนำ “นิทานพื้นบ้านอีสาน” มาสอนคำศัพท์หรือโครงสร้างประโยคภาษาไทย จะช่วยให้เด็กเข้าใจคำในบริบทจริง และสามารถเชื่อมโยงความหมายได้ดีขึ้น แนวทางนี้ยังสะท้อนแนวคิดของ การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) ที่สื่อสารและสร้างความเข้าใจผ่านบริบทของผู้เรียนจริง

สรุปคือ ครูควรออกแบบสื่อที่ ใกล้ตัว เข้าใจง่าย ใช้ได้จริง และเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นสื่อดั้งเดิม เช่น บัตรคำ ภาพคำศัพท์ หรือสื่อดิจิทัล เช่น เกมการอ่านออนไลน์ คลิปวิดีโอสั้น หรือสื่อ AR/VR เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์และยั่งยืน

การจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง

การเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง สามารถเรียนรู้ได้ทุกเนื้อหา วิชาที่สนใจ ทำให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ สร้างแนวความคิดใหม่ เพื่อต่อยอดความรู้เดิมที่มีอยู่ สามารถสร้างสรรค์ผลงาน พัฒนานวัตกรรมใหม่ด้วยตนเองด้วยการประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ที่ได้เรียนรู้มา สำหรับเครื่องมือที่เหมาะการเรียนรู้แบบโครเลิร์นนิง จึงเป็นเครื่องมือที่เน้น Self-Learning หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านอุปกรณ์ Smart Phone, Notebook และ Wifi

ศยามน อินสะอาด (2564) ได้อธิบายคุณลักษณะที่สำคัญของไมโครเลิร์นนิง มี 7 ประการ ดังนี้

1. เนื้อหามีความสั้นกระชับ
2. เป้าหมายต้องระบุถึงสิ่งที่จะกระทำ และนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมที่รองรับได้ชัดเจน
3. ง่ายต่อการเก็บรักษารวบรวมความจำสำหรับผู้เรียน
4. พร้อมใช้งานได้ตามความต้องการของผู้เรียน
5. เข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายเหมาะกับอุปกรณ์เคลื่อนที่
6. ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติในสภาพแวดล้อมการทำงาน
7. อนุญาตให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาเรียนรู้ดูซ้ำได้

การจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงตามแนวคิดของ ศยามน อินสะอาด (2564) เน้นการออกแบบเนื้อหาที่มีความสั้นกระชับและเข้าถึงง่ายผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอ 7 เรื่องในการ

วิจัยครั้งนี้ เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการอ่านพยัญชนะไทยซ้ำได้ตามความต้องการ

แนวคิดและลักษณะสำคัญของไมโครเลิร์นนิง

การจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิงมีลักษณะเด่นที่เน้นความกระชับและเข้าถึงง่าย โดย Learning Seat (2017) ได้ระบุคุณลักษณะที่สำคัญไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. การเรียนรู้สั้น ๆ (Short) เป็นการอบรมทำความเข้าใจอย่างสั้น ๆ ไม่มีมาตรฐานว่าควรจะใช้เวลาเท่าไหร่ในการเรียน ยังมีความเห็นทีแตกต่างกันไปตั้งแต่หนึ่งนาทีไปจนถึง 15 นาทีไม่ควรจะยาวจนกลายเป็นต้องรู้ทั้งหมด

2. ประเด็นเดียว เป็นเนื้อหาที่จะเรียนเพียงเรื่องเดียว วัตถุประสงค์เดียว หน่วยเดียวหัวเรื่องเดียว ไม่ใช่ทั้งบทเรียน ไม่ต้องครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด

3. เนื้อหาสำคัญ เป็นสาระสำคัญของสิ่งที่ต้องการอบรมหรือจำเป็นเท่านั้น เนื่องจากมีเวลาน้อยมากในการนำเสนอและถ่ายทอด ต้องเน้นเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

4. ตรงเวลา เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ที่จะต้องให้การนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อใด ๆ ก็ตามอยู่ในขอบเขตของเวลา ไม่สั้นเกินไปและไม่ยาวเกินจนยืดเยื้อต้องให้ความรู้หรือทักษะอย่างรวดเร็วที่สุดในเวลาจำกัด เป็นสิ่งที่ส่งเสริมการทำงานและอบรมอย่างมีความสุข

5. อุปกรณ์ที่เป็นมิตร เป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกในการใช้งานมากที่สุดเช่น การนำเสนอผ่านโทรศัพท์มือถือ หรืออุปกรณ์พกพาอื่น ๆ ของผู้เรียนที่เขาสามารถใช้ได้สะดวกโดยไม่ยุ่งยากกับการติดตั้งและไม่สร้างปัญหากับเนื้อหาที่นำเสนอในลักษณะต่าง ๆ

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง

เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของไมโครเลิร์นนิง ปรัชญนันท์ นิลสุข (2561) ได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ

1. ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์เดียว คือ การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพียงอย่าง เดียวให้ผู้เรียนมุ่งเน้นเนื้อหาเพียงเรื่องเดียว

2. ขั้นกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญ คือ กิจกรรมการนำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์เฉพาะเรื่อง โดยอาจเป็นการอธิบายจากครูผู้สอนหรือการสร้างแหล่งเรียนรู้ผ่านสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

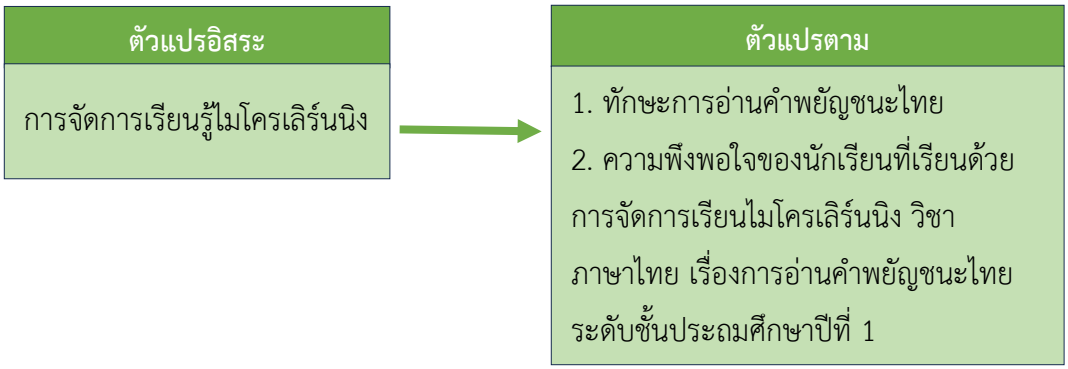
3. ขั้นกิจกรรมเฉพาะ คือ กิจกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเพียงอย่างเดียวซึ่งผู้สอนได้กำหนดหัวข้อการเรียนรู้แยกย่อยออกจากหัวข้อหลักหรือเนื้อหาหลักเพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้เพียงเรื่องเดียวสั้น ๆ โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระนั้น ๆ ได้เองตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนในรูปแบบของแบบทดสอบระหว่างเรียน จนสิ้นสุด กระบวนการเรียนรู้

4. ขั้นประเมินผล คือ กิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้หลังสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้อาจเป็นเนื้อหาสั้น ๆ หรือครอบคลุมทั้งหน่วยการเรียนรู้นั้น ๆ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาแนวคิดของ Learning Seat (2017) และ ปรัชญนันท์ นิลสุข (2561) ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความกระชับ ตรงประเด็น และเข้าถึงได้ง่ายผ่านเทคโนโลยี โดยมีหัวใจสำคัญคือการออกแบบเนื้อหาที่มีวัตถุประสงค์เดียวและเป็นสาระสำคัญที่จำเป็นเท่านั้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทของผู้เรียน เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลายหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันนำไปสู่การจัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างและหาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและหาคุณภาพของสื่อวีดีโอ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบเรื่องการอ่านคำพยัญชนะไทย เป็นแบบอ่านออกเสียงคำ จำนวน 40 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วย การจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจ่าการบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 30 คน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงและปรับปรุงตามคำแนะนำจากนั้นได้จัดทำแบบประเมินความเหมาะสมสำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วเสนอแผนดังกล่าวต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อตรวจสอบคุณภาพ วิเคราะห์ผลการประเมินด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพร้อมแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแผนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 7 แผน กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนไมโครเลิร์นนิงในรูปแบบวิดีโอเป็นสื่อกลางหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อย่อยเนื้อหาที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายและกระตุ้นการตอบสนองของผู้เรียนอย่างรวดเร็ว โดยมีรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำ คือขั้นของการเตรียมความพร้อมและกระตุ้นความสนใจ ผ่านการตั้งคำถามการใช้ปริศนาคำทายและกิจกรรมสั้น ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจ พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียน 2) ขั้นสอน คือขั้นของการเรียนรู้ผ่านวิดีโอไมโครเลิร์นนิงที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามขั้นตอนของปรัชญนันท์ นิลสุขและคณะ (2561) โดยประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการรับรู้สาระเป็นกิจกรรมที่นักเรียนศึกษาและฝึกออกเสียงตามสื่อที่นำเสนอเนื้อหาแบบพอดีคำและกิจกรรมเฉพาะเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ฝึกทักษะผ่านเกมหรือกิจกรรมโต้ตอบในวิดีโอทันที เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ขั้นสรุป คือขั้นของการจัดระบบความรู้ โดยครูและนักเรียนร่วมกันสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ สรุปเทคนิคการจำเสียงพยัญชนะ และเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ไปสู่การประสมคำ เพื่อสร้างความจำระยะยาว และ 4) ขั้นประเมินผล คือเป็นการตรวจสอบความสำเร็จตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจากคะแนนกิจกรรมระหว่างเรียนในสื่อวิดีโอ และผลการทดสอบการอ่านออกเสียงรายบุคคลหลังจบกิจกรรม จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ผลการประเมินพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรายแผนอยู่ระหว่าง 4.56 ถึง 4.59

2. สื่อวีดีโอเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการนำสื่อวีดีโอที่ปรับปรุงแล้วไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมตามองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น เนื้อหาและรูปแบบแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามรูปแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) พร้อมคำนวณค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องในการประเมิน จากนั้นได้คำนวณความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตีความคะแนนเฉลี่ยและกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน เพื่อประเมินความเหมาะสมของสื่อไมโครเลิร์นนิงอย่างเป็นระบบ ต่อมาผู้วิจัยได้ทำการทดสอบประสิทธิภาพการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิงเบื้องต้น (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 เพื่อประเมินประสิทธิภาพสื่อวีดีโอ ก่อนที่จะปรับปรุงสื่อวีดีโอตามข้อเสนอแนะจากการทดสอบเบื้องต้น และทดสอบการสอนจริง (Trial Run) กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยดำเนินการหาประสิทธิภาพของสื่อตามขั้นตอนการทดสอบแบบภาคสนาม (Field Study) ดังนี้:การทดสอบแบบเดี่ยว (1:1): พบว่า E_1/ E_2 เท่ากับ 61.36/63.33 ผู้วิจัยจึงปรับปรุงสื่อให้มีความกระชับ ลดความซับซ้อนของเนื้อหา และปรับโทนเสียงให้น่าสนใจสอดคล้องกับวัยของผู้เรียนการทดสอบแบบกลุ่ม (1:10): พบว่า E_1/ E_2 เท่ากับ 72.22/70.56 ผู้วิจัยได้แก้ไขปัญหาด้านเทคนิค (ภาพเคลื่อนไหวไม่ให้ปิดบังพยัญชนะ) และปรับการชี้แจงกิจกรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้นการทดสอบภาคสนาม (1:100): พบว่าสื่อมีประสิทธิภาพ E_1/ E_2 เท่ากับ 76.36/75.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามสมมติฐาน

3. แบบทดสอบการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย เรื่องการอ่านคำพยัญชนะไทย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการนำแบบทดสอบเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสม จากนั้นเสนอแบบทดสอบจำนวน 50 ข้อต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จำนวน 40 ข้อ เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยวิเคราะห์ผลการประเมินด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแบบทดสอบให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

4. การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง ส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามสอบถามความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสม จากนั้นเสนอแบบทดสอบจำนวน 15 ข้อ ต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยวิเคราะห์ผลการประเมินด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแบบทดสอบให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบก่อนการเรียนรู้ (Pre-test) ผู้วิจัยวัดทักษะด้านการอ่านออกคำพยัญชนะไทยในนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง โดยใช้แบบทดสอบจำนวน 40 ข้อ เพื่อประเมินระดับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนและเปรียบเทียบผลการพัฒนาหลังการการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงที่พัฒนาขึ้น ซึ่งเน้นการฝึกทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย รวมทั้งสิ้น 7 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เวลาเรียนรวม 9 ชั่วโมง และใช้แผนจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผนเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงที่พัฒนาขึ้นเฉพาะด้านการอ่านคำพยัญชนะไทย การประเมินนี้ใช้ใบงานที่อยู่ในส่วนท้ายของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อวิเคราะห์ทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยในระหว่างการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 การทดสอบหลังการเรียนรู้ (Post-test) เมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบทักษะด้านการอ่านคำพยัญชนะไทยของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายอีกครั้ง ด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนการเรียน จำนวน 40 ข้อ

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลการทดสอบ ผู้วิจัยนำผลการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาวิเคราะห์และเปรียบเทียบเพื่อประเมินความแตกต่างและการส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งสถิติทดสอบประสิทธิภาพของวีดีโอ (E_1/E_2) เพื่อยืนยันผลการวิจัยและความเหมาะสมการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงที่พัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 การวัดความพึงพอใจของผู้เรียน เมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง จากการศึกษาทักษะการอ่านพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง โดยใช้แบบทดสอบทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยทางการเรียน (แบบอัตนัย) ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	30	40	2.07	2.80	51.20*	.000
หลังเรียน	30	40	31.97	2.24		

** มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง มีคะแนนเฉลี่ยการอ่านคำพยัญชนะไทยหลังเรียน ($\bar{x}$= 31.97, S.D. = 2.24) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 2.07, S.D. = 2.80) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นถึง 30.03 คะแนน แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นช่วยให้ทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของนักเรียนมีการพัฒนาสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2. ผลการศึกษาความพึงใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมผทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหา	4.70	0.44	มากที่สุด
2. ด้านกระบวนการ	4.65	0.48	มากที่สุด
3. ด้านผลผลิต	4.65	0.46	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.68	0.46	มากที่สุด

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยทั้ง 3 ด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทยก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง มีดังนี้

จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนมีทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง เพื่อส่งเสริมผลทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยออกการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง แบบตามแนวคิดและขั้นตอนการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์เดียว ขั้นกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญ ขั้นกิจกรรมเฉพาะ และขั้นประเมินผล การบูรณาการร่วมกับสื่อไมโครเลิร์นนิงที่ออกแบบไว้จากผู้เชี่ยวชาญความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ Sae-tae (2022) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบไมโคร หมายถึง รูปแบบการเรียนรู้จากส่วนย่อยไปสู่เนื้อหาหลักที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านช่องทางการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ เช่น วิดีโอ แอปพลิเคชัน แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาการเรียนรู้จะมีลักษณะของการสรุปเนื้อหาที่กระชับ ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาได้ด้วยตนเอง แล้วนำไปต่อยอดองค์ความรู้ได้ต่อไป ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน บรรลุถึงเป้าหมายและส่งผลให้มีการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2. ผลการศึกษาความพึงใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักาะการอ่านคำพยัญชนะไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีผลเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.68 S.D.= 0.46) ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเรียนรู้ด้วยไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านคำพยัญชนะไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีกิจกรรมที่หลากหลาย กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกกับการเรียนโดยเฉพาะการนำเสนอเนื้อหาผ่านคลิปวิดีโอขนาดสั้นที่เน้นการเรียนรู้แบบเนื้อหาน้อยแต่เรียนรู้ได้มากทำให้เด็กไม่เกิดความล้าทางสายตาและสติปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธิต ศรีวรรณะ และดวงใจ พุทธเษม (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญที่ดึงดูดใจผู้เรียนคือ การใช้คลิปวิดีทัศน์ที่จูงใจและ "แบบฝึกหัดที่มีชีวิต" ซึ่งเปลี่ยนการอ่านพยัญชนะไทยแบบเดิมให้กลายเป็นเรื่องสนุกและท้าทายผ่านอุปกรณ์ที่เด็กคุ้นเคยในชีวิตประจำวันอย่างสมาร์ทโฟน นอกจากนี้ ลักษณะของไมโครเลิร์นนิงที่เน้นวัตถุประสงค์เดียวและจบในเวลาอันสั้น ยังช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ความสำเร็จ ในทุกครั้งที่เรียนจบตอน ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและมีแรงจูงใจอยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมที่ออกแบบมาให้กระชับและตรงเวลาช่วยให้เด็กเกิดการตื่นตัวตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ Hsing W. and Cigas, J. (2013) ที่ระบุว่าประสิทธิภาพของวิดีโอขนาดสั้นมีส่วนสำคัญในการเพิ่มผลการเรียนรู้และกระตุ้นปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รู้สึกมีความสุขและพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในเนื้อหาที่หลากหลายและเป็นคำที่นักเรียนใช้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงในระดับชั้นอื่น

2. ควรมีการศึกษาความคงทนของทักษะการอ่านที่นักเรียนได้รับจากการจัดการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง

3. ควรขยายผลการวิจัยไปสู่ทักษะทางภาษาอื่น ๆ นอกจากการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยแล้ว ควรมีการพัฒนาสื่อไมโครเลิร์นนิงเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนสะกดคำ การประสมคำ หรือทักษะการฟังและการพูด เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะภาษาไทยอย่างครบวงจร

4. ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิงที่บ้าน เนื่องจากสื่อมีขนาดสั้นและเข้าถึงง่ายผ่านสมาร์ทโฟน การศึกษาว่าการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ปกครองช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างไร จะช่วยให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่องมากขึ้น

บรรณานุกรม

ศยามน อินสะอาด. (2564). การออกแบบไมโครเลิร์นนิงยุคดิจิทัล. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, *16*(20), 16–31.

ศยามน อินสะอาด. (2566). การใช้ไมโครเลิร์นนิงแบบเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครูหลังเรียนผ่านไมโครเลิร์นนิงแบบเกม. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง ฉบับเทคโนโลยีการศึกษา*, *7*(1), 1–15.

สถาบันภาษาไทย. (2564). *สื่อและวิธีการสอนภาษาไทยที่ประสบผลสำเร็จ*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สาธิต ศรีวรรณะ และดวงใจ พุทธเษม. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. *วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, *2*(2), 145–167.

Hsin, W. J., & Cigas, J. (2013). Short videos improve student learning in online education. *Journal of Computing Sciences in Colleges*, *28*(5), 253–259.

ปัญหา การบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

พรพรรณ เทพพันธุ์ [1*] ภัสยกร เลาสวัสดิกุล [2] ธันยนันท์ ทองบุญตา [3]

รับบทความ: 26 พฤศจิกายน 2568 แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2568 ตอบรับบทความ: 23 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี และ 2) เปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำนวน 299 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตรวัด 5 ระดับที่มีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.80 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.965 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที สถิติทดสอบเอฟ และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของแอลเอสดี ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำดังนี้ คือ ด้านการจำหน่ายพัสดุ ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย ด้านการยืม ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ และ 2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารงานพัสดุ สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

[1-3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

* อีเมล: Khwunkhaoz@gmail.com

Problems of material management in secondary schools under the Lopburi Secondary Educational Service Area Office

Pornpun Thappun [1*]
Phatsayakorn Laosawatdikul [2]
Thunyanun Thongboonta [3]

Abstract

The purpose of this article 1) study problems in inventory management in secondary schools under the Office of the Secondary Education Service Area, Lopburi, and 2) compare problems in inventory management in secondary schools under the Office of the Secondary Education Service Area. The sample consisted of 299 administrators and teachers from the Office of the Secondary Education Service Area. The data collection instrument used was a 5-point scale questionnaire with a concordance value between 0.80 and 1.00 and a reliability coefficient of 0.965. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and LSD pairwise difference test. The results of the study revealed that 1) overall problems in inventory management in secondary schools under the Office of the Secondary Education Service Area were at a moderate level. When considering each item, ranked from highest to lowest, Regarding the disposal of supplies, storage, recording, and issuance, borrowing, and maintenance and inspection. 2) The results of the comparison of problems in inventory management in secondary schools under the Office of the Secondary Education Service Area, classified by work experience. And the school size was found to be significantly different at the .05 level. When classified by position, it was found that there was no difference.

Keywords: Inventory Management, Schools, Secondary Education Area Office

[1-3] Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University
*E-mail: Khwunkhaoz@gmail.com

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงการสร้างเสริมจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ความสามัคคี และการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถแข่งขันและร่วมมือในเวทีโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เป้าหมายดังกล่าวสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและสังคมโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ไทยและสร้างสังคมคุณธรรม เพื่อพาประเทศก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยระบบการกระจายอำนาจที่ชัดเจน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดภารกิจและขอบข่ายของสถานศึกษาให้สามารถบริหารงานงบประมาณ การจัดการเรียนรู้ และทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยงานบริหารพัสดุถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดหาอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดนตรี กีฬา และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การดำเนินงานดังกล่าวต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานรัฐบริหารพัสดุอย่างคุ้มค่า เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด (กระทรวงการคลัง, 2561) ภายใต้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มาตรา 112 และมาตรา 113 ได้กำหนดชัดเจนว่าหน่วยงานของรัฐต้องควบคุม ดูแล และบริหารพัสดุอย่างรัดกุม รวมถึงการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การตรวจสอบ และการบำรุงรักษาพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด นอกจากนี้ มาตรา 8 ยังเป็นหลักการสำคัญที่กำหนดให้การจัดซื้อจัดจ้างต้องยึดมั่นในความคุ้มค่า ความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูล การแข่งขันอย่างเป็นธรรม และประสิทธิผลของการดำเนินงาน ตลอดจนการจัดระบบข้อมูลที่ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ซึ่งล้วนเป็นโครงสร้างหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร (กระทรวงการคลัง, 2561) การบริหารพัสดุจึงเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา เนื่องจากพัสดุและอุปกรณ์ถือเป็นทรัพยากรหลักที่ช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างราบรื่น การจัดการพัสดุอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้กระบวนการทำงานเกิดความคล่องตัว ลดความสูญเปล่า และสร้างความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรของรัฐ การบริหารพัสดุที่ดีต้องมีการวางแผนที่เป็นระบบ ครอบคลุมด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การตรวจสอบ การซ่อมบำรุง และการจำหน่ายพัสดุเสื่อมสภาพ เพื่อให้รองรับภารกิจด้านงบประมาณและแผนงานขององค์กรอย่างต่อเนื่อง (กรมบัญชีกลาง, 2560)

การปฏิบัติตามระเบียบของรัฐ นโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐถูกออกแบบให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมความโปร่งใส ความคุ้มค่า และการมีส่วนร่วมจากประชาชน อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ สถานศึกษาหลายแห่งประสบปัญหา เช่น ความล่าช้าในการซ่อมแซมอาคาร การจัดซื้อที่ติดเงื่อนไขกฎหมาย การกำหนดคุณลักษณะพัสดุที่ไม่ตรงตามความต้องการจริง และความคล่องตัวที่ลดลงจากข้อบังคับจำนวนมาก ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การดำเนินงานด้านพัสดุในสถานศึกษาหลายแห่งยังไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร (สมาคมนักบริหารพัสดุแห่งประเทศไทย, 2560) การรายงานผลการดำเนินงานงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี พบว่า การดำเนินงานด้านพัสดุในสถานศึกษาส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตาม

กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง แต่ยังพบข้อจำกัดในการดำเนินงาน เช่น การปรับปรุงระเบียบที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ยังไม่ทั่วถึง และข้อจำกัดด้านงบประมาณสำหรับการอบรมบุคลากรด้านพัสดุ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ขาดโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่สามารถจัดอบรมได้เพียงปีละ 1 ครั้ง อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารพัสดุ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี, 2567) จากการสัมภาษณ์ นายอภิวัฒน์ ควรหัตถ์ นักวิชาการพัสดุปฏิบัติการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ได้กล่าวไว้ว่าในปัจจุบันการบริหารงานด้านพัสดุของสถานศึกษายังพบปัญหาต่าง ๆ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างบางรายการไม่มีรายละเอียดการจัดซื้อจัดจ้าง ทำให้การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างล่าช้าไม่ทันใจของผู้ที่จะใช้การจัดซื้อจัดจ้างของโรงเรียนในสังกัด การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง การยืม การบำรุงรักษาการตรวจสอบ และการจำหน่ายพัสดุ บางครั้งไม่เป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่กำหนด ซึ่งจะต้องส่งคืนแก้ไข การลงข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างในระบบอิเล็กทรอนิกส์ลงข้อมูลไม่สมบูรณ์ครบถ้วน การดำเนินงานการพัสดุของโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรปฏิบัติงานด้านพัสดุใหม่ ทั้งในโรงเรียนในสังกัดรวมถึงในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรีที่เป็นสำนักงานเขตตั้งใหม่ บุคลากรในการทำงานจึงยังคงขาดแคลนและเพิ่งบรรจุเข้ารับราชการใหม่ ทำให้การดำเนินการบางครั้งเกิดความล้าช้า โดยพบปัญหาและข้อผิดผลาดจากงานพัสดุเป็นอันดับ 1 จากงานบริมาณงบประมาณ (อภิวัฒน์ ควรหัตถ์, 2566) จากประเด็นทั้งหมดข้างต้น ทำให้เห็นได้ชัดว่าปัญหาการบริหารพัสดุในสถานศึกษามีความหลากหลายและส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อประเมินระดับปัญหา รูปแบบข้อจำกัด และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบพัสดุ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่พัสดุ และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงในการพัฒนาระบบงานพัสดุของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส คุ้มค่า และตอบสนองต่อภารกิจขององค์กรได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาของการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กรมบัญชีกลาง (2560) ได้ให้ความหมายการบริหารพัสดุ หมายความว่า การเก็บ การบันทึก การเบิกจ่ายการยืม การตรวจสอบ การบำรุงรักษา และการจำหน่ายพัสดุ

รัชฎาพร มณเฑียร (2560) กล่าวว่า การบริหารพัสดุ หมายถึง สิ่งสำคัญการบริหารงานพัสดุว่าทุกองค์กรมีความจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากพัสดุ ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ ต้องให้ความสนใจในการบริหารพัสดุเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากพัสดุ ที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่าประหยัดและเป็นการลดต้นทุนในการดำเนินการขององค์กรและเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดจากการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ที่บกพร่องซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรต่อไปได้

สุนิสา ปิยะภาโส (2561) กล่าวว่า งานพัสดุที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานในส่วนการบริหารงบประมาณนั้นจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา เพราะพัสดุเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการบริหารนอกเหนือจากปัจจัยการบริหารอย่างอื่น เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้อำนวยความสะดวกและความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ช่วยให้กระบวนการดำเนินงานมีความรวดเร็ว ประหยัด จึงจำเป็นต้องหาทางใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุด สนับสนุนแผนงานและโครงการต่าง ๆ และเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายขององค์กร หากองค์กรใดขาดหลักการบริหารจัดการพัสดุที่ดีแล้ว ย่อมจะเกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานสิ้นเปลือง ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องบริหารงานพัสดุที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งในงานพัสดุนั้นถือว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงานทุกแห่ง เพราะพัสดุเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการบริหารนอกเหนือจากปัจจัยการบริหารอย่างอื่นเนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้อำนวยความสะดวกและความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ช่วยให้กระบวนการดำเนินงานมีความรวดเร็วประหยัดจึงจำเป็นต้องหาทางใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุด สนับสนุนแผนงานและโครงการต่าง ๆ. และเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายขององค์กร หากองค์กรใดขาดหลักการบริหารจัดการพัสดุที่ดีแล้ว การทำงานย่อมจะเกิดความซ้ำซ้อนสิ้นเปลืองส่งผลกระทบต่อกระบวนการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ. จึงจำเป็นต้องบริหารงานพัสดุที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

กรมบัญชีกลาง (2560) กล่าวถึงกระบวนการบริหารพัสดุตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ดังต่อไปนี้

1. วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป ได้แก่ การที่หน่วยงานของรัฐเชิญชวน ผู้ประกอบการทั่วไปที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่หน่วยงานของรัฐกำหนดให้เข้ายื่นข้อเสนอ

2. วิธีคัดเลือก ได้แก่ การที่หน่วยงานของรัฐเชิญชวนเฉพาะผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่หน่วยงานของรัฐกำหนด ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสามรายให้เข้ายื่นข้อเสนอ เว้นแต่ในงานนั้นมีผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดน้อยกว่าสามราย

3. วิธีเฉพาะเจาะจง ได้แก่ การที่หน่วยงานของรัฐเชิญชวนผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่หน่วยงานของรัฐกำหนดรายใดรายหนึ่งให้เข้ายื่นข้อเสนอ หรือให้เข้ามาเจรจาต่อรองราคา รวมทั้งการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุกับผู้ประกอบการโดยตรงในวงเงินเล็กน้อยตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 96 วรรคสอง

การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุให้หน่วยงานของรัฐเลือกใช้วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไปก่อน เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ให้ใช้วิธีคัดเลือก

1. ใช้วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไปแล้ว แต่ไม่มีผู้ยื่นข้อเสนอ หรือข้อเสนอนั้นไม่ได้รับการคัดเลือก

2. พัสดุที่ต้องการจัดซื้อจัดจ้างมีคุณลักษณะเฉพาะเป็นพิเศษ หรือซับซ้อนหรือต้องผลิตจำหน่ายก่อสร้าง หรือให้บริการโดยผู้ประกอบการที่มีฝีมือโดยเฉพาะ หรือมีความชำนาญเป็นพิเศษหรือมีทักษะสูง และผู้ประกอบการนั้นมีจำนวนจำกัด

3.มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องใช้พัสดุนั้นอันเนื่องมาจากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายได้ ซึ่งหากใช้วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป จะทำให้ไม่ทันต่อความต้องการใช้พัสดุ

4. เป็นพัสดุที่โดยลักษณะของการใช้งาน หรือมีข้อจำกัด ทางเทคนิคที่จำเป็นต้องระบุยี่ห้อเป็นการเฉพาะ

5. เป็นพัสดุที่จำเป็นต้องซื้อโดยตรงจากต่างประเทศ หรือดำเนินการโดยผ่านองค์การระหว่างประเทศ

6. เป็นพัสดุที่ใช้ในราชการลับ หรือเป็นงานที่ต้องปกปิด เป็นความลับของหน่วยงานของรัฐหรือที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ

7. เป็นงานจ้างซ่อมพัสดุที่จำเป็นต้องถอดตรวจให้ทราบความชำรุดเสียก่อน จึงจะประมาณค่าซ่อมได้ เช่น งานจ้างซ่อมเครื่องจักร เครื่องมือกล เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า หรือเครื่องอิเล็กทรอนิกส์

8. กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง กรณีดังต่อไปนี้ ให้ใช้วิธีเฉพาะเจาะจง

8.1 ใช้ทั้งวิธีประกาศเชิญชวนทั่วไปและวิธีคัดเลือก หรือใช้วิธีคัดเลือกแล้ว แต่ไม่มีผู้ยื่นข้อเสนอหรือข้อเสนอนั้นไม่ได้รับการคัดเลือก

8.2 การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่มีการผลิต จำหน่าย ก่อสร้าง หรือให้บริการทั่วไป และมีวงเงินในการจัดซื้อจัดจ้างครั้งหนึ่งไม่เกินวงเงินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

9. การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่มีผู้ประกอบการซึ่งมีคุณสมบัติโดยตรงเพียงรายเดียว หรือการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุจากผู้ประกอบการซึ่งเป็นตัวแทนจำหน่าย หรือตัวแทนผู้ให้บริการโดยชอบด้วยกฎหมายเพียงรายเดียวในประเทศไทยและไม่มีพัสดุอื่นที่จะใช้ทดแทนได้

10. มีความจำเป็นต้องใช้พัสดุนั้นโดยฉุกเฉิน เนื่องจากเกิดอุบัติภัย หรือภัยธรรมชาติหรือเกิดโรคติดต่ออันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ และการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป หรือวิธีคัดเลือกอาจก่อให้เกิดความล่าช้า และอาจทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

11. พัสดุที่จะทำการจัดซื้อจัดจ้างเป็นพัสดุที่เกี่ยวพันกับพัสดุ ที่ได้ทำการจัดซื้อจัดจ้างไว้ก่อนแล้ว และมีความจำเป็นต้องทำการจัดซื้อจัดจ้างเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์หรือต่อเนื่องในการใช้พัสดุนั้น โดยมูลค่าของพัสดุที่ทำการจัดซื้อจัดจ้าง เพิ่มเติมจะต้องไม่สูงกว่าพัสดุที่ได้ทำการจัดซื้อจัดจ้างไว้ก่อนแล้ว

12. เป็นพัสดุที่จะขายทอดตลาดโดยหน่วยงานของรัฐ องค์การระหว่างประเทศ หรือหน่วยงานของต่างประเทศ

13. เป็นพัสดุที่เป็นที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งจำเป็นต้องซื้อเฉพาะแห่ง

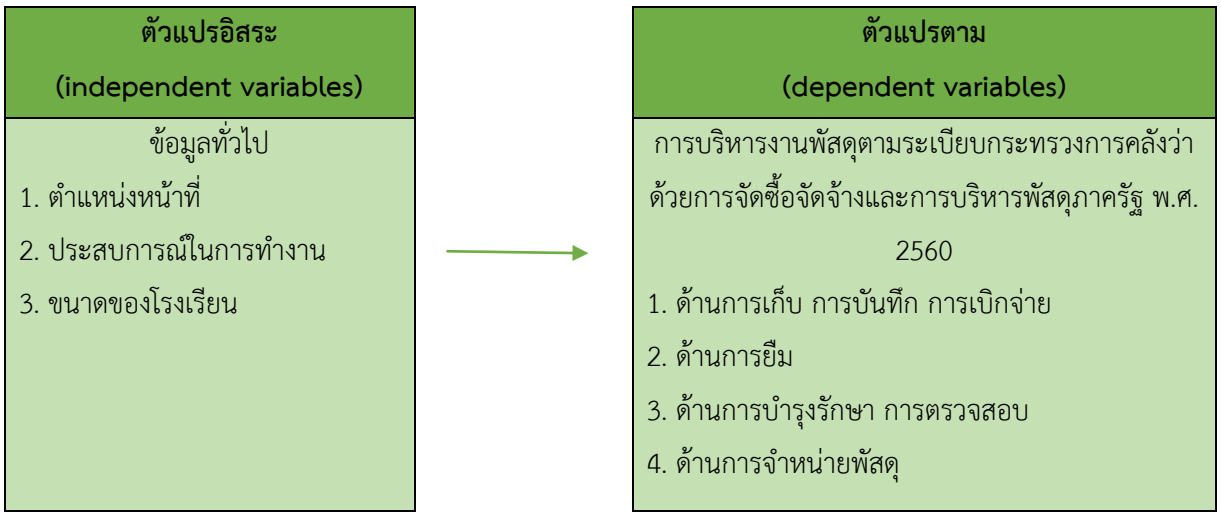
14. กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สรุปได้ว่า การบริหารพัสดุเป็นกระบวนการสำคัญขององค์กรทุกประเภท เนื่องจากพัสดุเป็นทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดความพร้อม คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ การบริหารพัสดุเป็นภารกิจที่ทุกองค์กรต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากช่วยให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ลดค่าใช้จ่าย และป้องกันปัญหาจากการจัดการสินทรัพย์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การหยุดชะงักได้ พัสดุเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงาน โดยเฉพาะในสถานศึกษา เนื่องจากเป็นเครื่องมือ

ช่วยให้กระบวนการดำเนินงานเกิดความรวดเร็ว ประหยัด และสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายขององค์กรหากขาดระบบบริหารพัสดุที่ดีอาจเกิดความซ้ำซ้อน การสูญเสีย และส่งผลกระทบต่องานด้านอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องมีระบบบริหารพัสดุที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ตามการบริหารงานพัสดุที่ถือปฏิบัติสอดคล้องตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (กรมบัญชีกลาง, 2560) สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัยคือ สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ประชากร คือ ผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำนวน 25 โรงเรียน ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 73 คน ครู จำนวน 1,103 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,176 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite population) ผู้วิจัยจึงใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้มีความคาดเคลื่อน .05 (Yamane Taro,

1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 239 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงและดัดแปลงจากพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคริ์ท (Likert, 1967) มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.965 รวบรวมข้อมูลโดยการประสานกับผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในการขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยดำเนินการนำส่งแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเองภายใน 30 วัน ระหว่างเดือน มีนาคม ถึงเดือน เมษายน พ.ศ.2568 นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธีของฟิชเชอร์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา		$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา	อันดับ
1	ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย	2.61	0.43	ปานกลาง	2
2	ด้านการยืม	2.60	0.32	ปานกลาง	3
3	ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ	2.49	0.62	น้อย	4
4	ด้านการจำหน่ายพัสดุ	2.68	0.59	ปานกลาง	1
รวมเฉลี่ย		**2.58**	0.29	ปานกลาง	

จากตาราง 7 พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.58, S.D.=0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการจำหน่ายพัสด ($\bar{x}$=2.68, S.D.= 0.59) ด้านการเก็บ การบันทึกการเบิกจ่าย ($\bar{x}$=2.61, S.D.= 0.43) ด้านการยืม ($\bar{x}$=2.60, S.D.= 0.32) ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ ($\bar{x}$=2.49, S.D.= 0.62) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัญหาของการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ตัวแปร	ค่าสถิติ	ค่า p	ผลการเปรียบเทียบ
ตำแหน่งหน้าที่	-1.816	.073	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์ในการทำงาน	9.930	.000*	แตกต่าง
ขนาดของโรงเรียน	3.994	.019*	แตกต่าง

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบปัญหาของการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่าในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

1.1 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการบันทึกลงบัญชีหรือทะเบียนเพื่อควบคุมพัสดุ แยกชนิดและแสดงรายการตามที่กำหนด โดยให้มีหลักฐานการรับเข้าบัญชีหรือทะเบียนไว้ประกอบรายการ มีการเก็บรักษาพัสดุอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัย ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงตามบัญชีหรือทะเบียนพัสดุ และมีการเบิกพัสดุโดยหัวหน้างานที่ต้องใช้พัสดุนั้นเป็นผู้ดำเนินการเบิก สอดคล้องกับอริสรา สุดสระ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัย พบว่า ระดับปัญหาการบริหารพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยภาพรวม พบปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการซื้อหรือจ้าง และการบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุ ด้านการบริหารพัสดุและด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการจำหน่ายพัสดุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเอกราช นิลพัฒน์ (2559) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานพัสดุตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่าปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ด้านการยืม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการให้ยืมหรือนำพัสดุไปใช้ในกิจกรรมหรือประโยชน์ของทางราชการ ผู้ยืมไม่ทำหลักฐานการยืมเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อเกิดชำรุดเสียหายหรือใช้การไม่ได้ หรือสูญหาย จะหาผู้รับผิดชอบไม่ได้ ครุภัณฑ์นั้นไม่ถูกซ่อมแซมให้คงสภาพเดิม สอดคล้องกับภัสนาราวรรณ กุลทอง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้า เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่พัสดุโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อยได้แก่ด้านการจำหน่ายพัสดุ ด้านการจัดหาพัสดุ และการบำรุงรักษาพัสดุและด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนทรี มุงคุณ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการดูแลรักษาไม่ให้พัสดุเสื่อมสภาพ โดยมอบหมายผู้ควบคุมดูแลพัสดุที่อยู่ในความครอบครอง ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา โดยให้มีการจัดทำแผนการซ่อมบำรุงที่เหมาะสมและระยะเวลาในการซ่อมบำรุงด้วยการดำเนินการตรวจสอบพัสดุต้องดำเนินการภายในเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นปีงบประมาณของทุกปี หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบพัสดุ และตรวจนับพัสดุประเภทที่คงเหลืออยู่ มีการรายงานพัสดุที่ชำรุด เสื่อมสภาพ หรือสูญไปหรือไม่จำเป็นต้องใช้ในโรงเรียน สอดคล้องกับสุวัช มูลเมืองแสน (2563) ได้วิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน สังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 ตาม ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุโรงเรียน เจ้าหน้าที่พัสดุ โรงเรียน และครู โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวัช มูลเมืองแสน (2563) ได้วิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนสังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุโรงเรียน เจ้าหน้าที่พัสดุ โรงเรียน และครู โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

1.4 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ด้านการจำหน่ายพัสดุ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการให้โรงเรียนมีการให้โรงเรียนมีเจ้าหน้าที่ที่มีความ

ชำนาญในการปฏิบัติงานพัสดุมาเป็นผู้ปฏิบัติ ไม่ควรเปลี่ยนเจ้าหน้าที่พัสดุบ่อย เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้ประสบการณ์และความรู้เฉพาะด้าน ให้มีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ ในด้านการจำหน่ายพัสดุที่หมดความจำเป็น หรือหากใช้ในหน่วยงานต่อไปจะสิ้นเปลือง สอดคล้องกับรัชดาพร บุญตา (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการบริหารงานพัสดุขงโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวมเละรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการจัดหาพัสดุ ด้านการควบคุมพัสดุ ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ และด้านการจำหน่ายพัสดุ และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของภัสนาราวรรณ กุลทอง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้า เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่พัสดุโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการจัดขั้นตอนงานพัสดุ การควบคุมพัสดุอย่างมีระบบ มีการลงระบบ EGP ถึงแม้จะมีปัญหาแต่ก็มีประโยชน์ต่อการทำงานประสานจากส่วนกลางถึงสถานศึกษา รวมทั้งการจัดการในหน่วยงานของสถานศึกษา มีการจัดทำหมายเลขพัสดุครุภัณฑ์อย่างเป็นระบบ มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเป็นสูตรที่นักบริหารพัสดุจะต้องคำนวณในเรื่องของการจัดหาพัสดุในรอบปี แต่ละครั้งจำนวนเท่าใดให้ได้รับผลประโยชน์ต่อสถานศึกษามากที่สุด การบริหารงานพัสดุถึงแม้จะเป็นงานที่มีขอบเขตงานที่กว้างขวางแต่ก็มีความสำคัญมากต่องานบริหารงบประมาณต่อสถานศึกษา ถือว่าเป็นอีกหนึ่งงานที่เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงาน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามแผนที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับสุนทรี มุงคุณ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรัชดาพร บุญตา (2561) ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตพนมสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาของการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

2.1 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามตำแหน่งโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้จากการบริหารงานพัสดุเป็นการนำเอาองค์วิชาความรู้ประสบการณ์ความชำนาญ ตลอดทั้งนำกลยุทธ์มาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้ตรงกับประเด็นความต้องการของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ อย่างถูกต้องและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ควรจะต้องมีการกำหนดแนวทาง ทิศทางและขั้นตอนการดำเนินงานให้ชัดเจน สอดคล้องอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานพัสดุบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด จึงทำให้ผู้บริหารและครูมีความเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับอริสรา สุดสระ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอดิศักดิ์ ศรีนา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานพัสดุโรงเรียน และเจ้าหน้าที่พัสดุ โรงเรียนมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี เข้าใจว่า การบริหารพัสดุเป็นหลักการบริหารองค์การ การบริหารงานพัสดุเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารงานของทุกองค์กรและเป็นกลไกที่จะขับเคลื่อนกระบวนการต่าง ๆ ภายในองค์ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยกระบวนการบริหารงานพัสดุจะเริ่มต้นจากการกำหนดความต้องการหรือการวางแผนการจัดทำงบประมาณการจัดหาพัสดุจึงมีค่าเฉลี่ยปัญหาน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับธิดารัตน์ วงษ์บุตร (2564, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูที่มีต่อระดับปัญหาการบริหารพัสดุโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารพัสดุโดยภาพรวมและรายด้าน คือ ประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารพัสดุโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรัชดาพร บุญตา (2561) ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตพนมสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสห

วิทยาเขตพนมสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็กมีบุคลากรในจำนวนที่น้อยจึงมีแผนดำเนินการช่วยให้การติดตามผลการดำเนินงานการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานรวดเร็ว สามารถติดตาม หรือเร่งรัดให้ปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จึงมีค่าเฉลี่ยปัญหาน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับชุติมา สรรพโส (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานพัสดุผ่านระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการดำเนินงานพัสดุผ่านระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่พัสดุ จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวมการดำเนินงานพัสดุผ่านระบบสารสนเทศของโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของภัสนาราวรรณ กุลทอง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและทดสอบรายคู่โดยวิธี LSD ผลการเปรียบเทียบพบว่าปัญหาโดยรวมและหลายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย นั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ควรมีการกำหนดวางแผนขั้นตอนการจ่ายพัสดุกำหนดระยะเวลาอย่างชัดเจน

1.2 ด้านการยืมนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ควรมีการกำกับดูแลผู้รับผิดชอบงานพัสดุให้ตรวจสอบการยืมพัสดุผู้ยืมแจ้งเจ้าหน้าที่พัสดุลงเวลายืมคืนพัสดุลงในบัญชีการยืมทุกครั้ง

1.3 ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ควรมีการกำกับ ติดตามผู้รับผิดชอบงานพัสดุตรวจสอบพัสดุว่ามีพัสดุอยู่ตรงตามบัญชีปัจจุบันและคงสภาพพร้อมใช้งาน

1.4 ด้านการจำหน่ายพัสดุนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ควรมีการกำกับ ดูแลการวางแผนการจำหน่ายพัสดุที่หมดความจำเป็นตามหลักเกณฑ์การจำหน่ายพัสดุครุภัณฑ์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

2.2 ควรมีการศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

กรมบัญชีกลาง. (2560). *ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560*. กรมบัญชีกลาง.

กระทรวงการคลัง. (2561). *ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560*. กระทรวงการคลัง.

ชุติมา สรรพโส. (2562). *การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานพัสดุผ่านระบบสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธิดารัตน์ วงษ์บุตร. (2564). *การศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ภัสนาราวรรณ กุลทอง. (2560). *ปัญหาในการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัชฎาพร มณเฑียร. (2560). *การบริหารพัสดุในองค์กร*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์.

รัชดาพร บุญตา. (2561). *การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมาคมนักบริหารพัสดุแห่งประเทศไทย. (2560). *รายงานสถานการณ์บริหารพัสดุในสถานศึกษา*. สมาคมนักบริหารพัสดุแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. (2567ก). *รายงานผลการดำเนินงานงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. (2567ข). *รายงานสถิติประชากรและกลุ่มตัวอย่าง*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุนทรี มุงคุณ. (2564). *ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์], มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สุนิสา ปิยะภาโส. (2561). *การบริหารงานพัสดุและงบประมาณในสถานศึกษา*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

สุวัช มูลเมืองแสน. (2563). *สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดเขตตรวจราชการที่ 11*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร). SNRU e-Thesis. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=61421229124

อดิศักดิ์ ศรีนา. (2560). *การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร). SNRU e-Thesis. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r =58421229122

อภิวัฒน์ ควรหัตถ์. (2566). *สัมภาษณ์นักวิชาการพัสดุปฏิบัติการ*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี.

อริสรา สุดสระ. (2562). *รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เอกราช นิลพัฒน์. (2559). *สภาพและปัญหาการบริหารงานพัสดุตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์การเรียนวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ภวรัญชน์ ภาหทัย [1*] วิไลภรณ์ วิชญาวัฒน์ [2]

รับบทความ: 17 มีนาคม 2569 แก้ไขบทความ: 28 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ: 2 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาคุณภาพหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาก่อนและหลังเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานร้อยละ และการทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า 1) หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 2) นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหน่วยการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: หน่วยการเรียนรู้ ปรากฏการณ์เป็นฐาน ทักษะการแก้ปัญหา

[1-2] สาขาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

[*]อีเมล: phawaran.phahathai@gmail.com

Development of a Phenomenon-Based Learning Unit to Enhance Problem-Solving Skills and Science LearningAchievementfor Grade 3 Students

Phawaran Phahatha [1*]
Wilaiporn Wichayawat [2]

Abstract

This research aimed to 1) develop and examine the quality of a phenomenon-based learning (PhenoBL) unit to enhance problem-solving skills and science learning achievement of Grade 3 students 2) compare problem-solving skills before and after learning through the PhenoBL unit 3) compare science learning achievement before and after learning through the PhenoBL unit and 4) investigate students' satisfaction toward the PhenoBL unit. A quasi-experimental research design using a one-group pretest-posttest design was employed. The sample consisted of 30 Grade 3 students from Ban Huai Khrai School during the second semester of the 2025 academic year, selected through simple random sampling. The research instruments comprised a phenomenon-based learning unit, a problem-solving skills test a science achievement test and a satisfaction questionnaire with a reliability coefficient Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, and dependent samples t-test.The findings revealed that 1) the phenomenon-based learning unit was rated at the highest level of quality 2) students' problem-solving skills after learning were significantly higher than before learning at the .05 level of statistical significance 3) students' science learning achievement after learning was significantly higher than before learning at the .05 level of statistical significance; and 4) students' overall satisfaction toward the learning unit was at a moderate level

Keywords: Learning Unit, Phenomenon-Based Learning, Problem-Solving Skills

[1-2] Curriculum and Instruction, School of Education, University of Phayao
[*] Email: phawaran.phahathai@gmail.com

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 กำหนดให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ที่มุ่งพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการคิดวิเคราะห์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2568–2569 ที่กำหนดให้พัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์และการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) นโยบายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเชื่อมโยงกับบริบทชุมชนอย่างแท้จริง

ทักษะการแก้ปัญหาเป็นสมรรถนะสำคัญที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กำหนดให้พัฒนาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โดยมีรากฐานทางทฤษฎีจากแนวคิด Constructivism ที่เน้นกระบวนการที่ผู้เรียนจัดกระทำกับข้อมูลและประสบการณ์ด้วยตนเองจนสามารถแก้ปัญหาได้จริง (ทิศนา แขมมณี, 2564) สอดคล้องกับทฤษฎีการแก้ปัญหาของโพลยา 4 ขั้นตอน (นฤกวิน วัฒนรัตน์, 2565) และวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ (Kolb, 1984) ที่นำไปสู่ทักษะที่ยั่งยืน (สุดารัตน์ เสมอใจ และจักราวุธ บุษดี, 2568) จากการสังเคราะห์งานวิจัย สรุปได้ว่าทักษะการแก้ปัญหาประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ การหาทางเลือก การตัดสินใจ การดำเนินการ และการประเมินผล

อย่างไรก็ตาม รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (โรงเรียนบ้านห้วยไคร้, 2567) พบว่านักเรียนยังขาดทักษะการแก้ปัญหาและการคิดเชิงระบบในวิชาวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับคะแนน O-NET วิทยาศาสตร์ที่ต่ำกว่าระดับเขตและระดับประเทศต่อเนื่องกัน 3 ปี (โรงเรียนบ้านห้วยไคร้, 2567) ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ควบคู่กันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ตั้งอยู่ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีครูและบุคลากร 33 คน นักเรียน 357 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนที่เผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงทุกปี โดยอำเภอแม่สายมีค่าฝุ่น PM 2.5 สูงสุดถึง 357 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1, 2562) และในปี 2567 เกิดน้ำท่วมรุนแรงที่สุดในรอบ 100 ปี ถึง 6 ครั้ง ประชาชนได้รับผลกระทบกว่า 2 แสนคน ความเสียหายกว่า 3,000 ล้านบาท (GISTDA, 2567; Thai PBS Policy Watch, 2567) ปรากฏการณ์เหล่านี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning: PhenoBL) พัฒนาขึ้นในฟินแลนด์หลังการปฏิรูปหลักสูตรปี ค.ศ. 2016 โดยบูรณาการการเรียนรู้แบบสืบเสาะ การเรียนรู้ข้ามศาสตร์ และการเรียนรู้ตามสภาพจริงบนรากฐาน Constructivism (ตะวันและกุลธิดา, 2564; Silander, 2015) แนวคิดนี้ช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (Lonka, 2018) ส่งเสริม

ความร่วมมือและการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน (อรพรรณ, 2561) และกระบวนการ 5 ขั้นตอนของ PhenoBL ครอบคลุมทักษะการแก้ปัญหาครบทั้ง 6 ขั้นตอน (ตะวัน และกุลธิดา, 2564) ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาหน่วยการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ PM 2.5 และน้ำท่วมในพื้นที่อำเภอแม่สายเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์การเลือกปรากฏการณ์ที่เหมาะสมของ Daehler และ Folsom (ชลาธิป สมาหิโต, 2562) เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และเสริมสร้างศักยภาพในการรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้

จากความสำคัญและที่มาของปัญหาดังกล่าว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ยังขาดทักษะการแก้ปัญหาและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยนำปรากฏการณ์ฝุ่น PM 2.5 และน้ำท่วมในพื้นที่อำเภอแม่สาย มาเป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เป็นต้นแบบสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้จากปรากฏการณ์ท้องถิ่น และเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนาหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน
4. ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่พัฒนาขึ้น

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

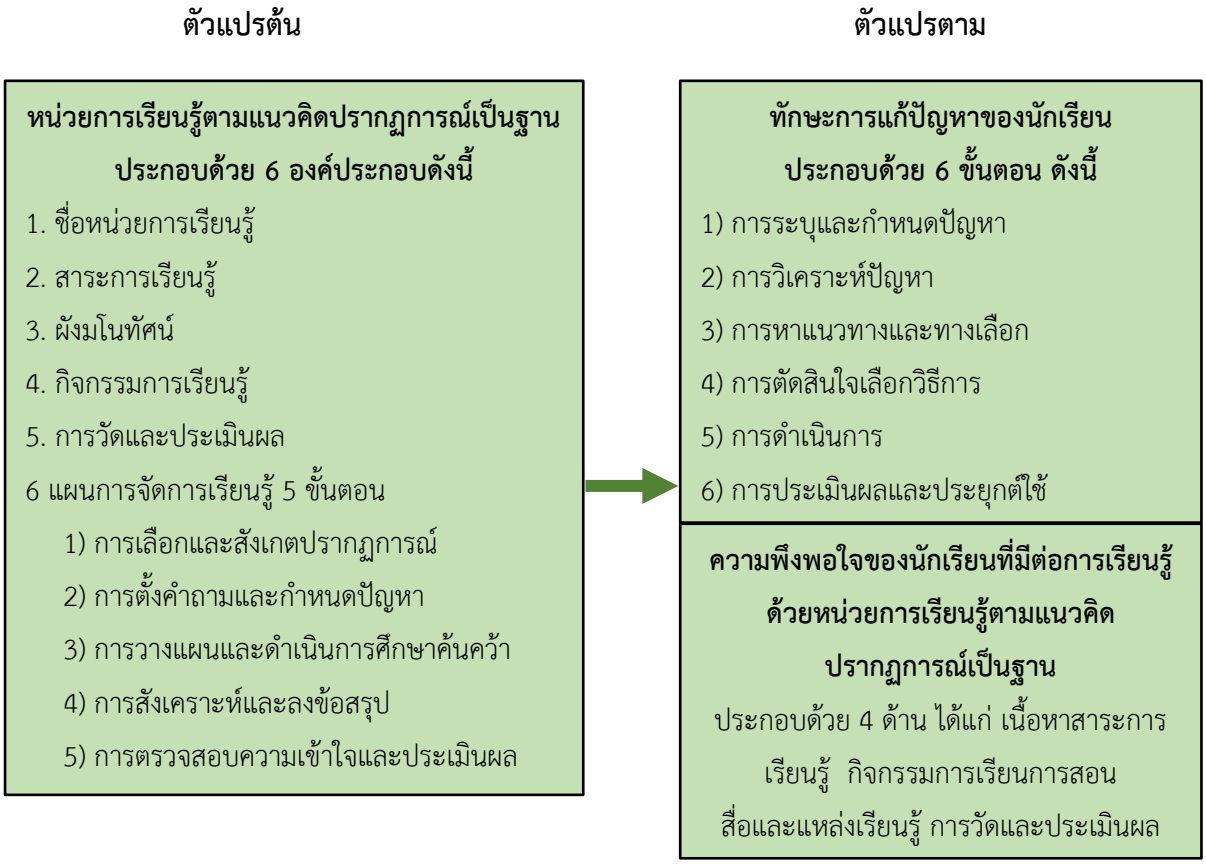
หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน (PhenoBL) มีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ ชื่อหน่วย สาระการเรียนรู้ ผังมโนทัศน์ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ (ชัยวัฒน์, 2563; พงษ์พิพัฒน์, 2567) โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ การเลือกและสังเกตปรากฏการณ์ การตั้งคำถามและกำหนดปัญหา การวางแผนและค้นคว้า การสังเคราะห์และลงข้อสรุป และการตรวจสอบความเข้าใจและประเมินผล (Silander, 2015) แนวคิดนี้มีรากฐานจากทฤษฎี Constructivism ที่พัฒนาโดย Piaget และ Vygotsky และวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ที่มุ่งให้ผู้เรียนสร้างความรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์จริงจนเกิดทักษะที่ยั่งยืน (สุดารัตน์ เสมอใจ

และจักราวุธ บุษดี, 2568) จากการศึกษาพบว่า PhenoBL ช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (Lonka, 2018) และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้พร้อมนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ (ชลาธิป สมาหิโต, 2562; สุชานันท์ วรวัฒนานนท์, 2565)

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

ทักษะการแก้ปัญหาสรุปได้เป็น 6 ขั้นตอน คือ การระบุและกำหนดปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การหาแนวทางและทางเลือก การตัดสินใจเลือกวิธีการ การดำเนินการ และการประเมินผลและประยุกต์ใช้ ซึ่งกระบวนการ 5 ขั้นตอนของ PhenoBL ครอบคลุมทักษะดังกล่าวครบถ้วน และเหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนรู้จากรูปธรรมก่อนนามธรรม (Symeonidis & Schwarz, 2016) ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ Lonka (2018) พบว่า PhenoBL ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นเนื่องจากผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับบริบทจริงได้อย่างมีความหมาย ดังนั้น ทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์จึงสามารถพัฒนาได้อย่างบูรณาการผ่านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน (One Group Pre-test Post-test Design) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 กลุ่มดอยนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 7 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สุ่มเลือกโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ และเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ทั้งห้องเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาก่อนและหลังเรียนใช้หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ

การสร้างและตรวจสอบสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน พัฒนาตามกระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ทั้งหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ และบริบทผู้เรียน 2) กำหนดโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ว 1.2 และ ว 3.2 3) เลือกปรากฏการณ์ 2 ปรากฏการณ์ คือ ฝุ่น PM 2.5 และน้ำท่วม 4) ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ 6 องค์ประกอบ จำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง 5) ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินใน 8 ด้าน ได้ค่าเฉลี่ย 4.70 (S.D. = 0.48) อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด 6) จัดการเรียนรู้ และ 7) วัดและประเมินผล แปลผลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2554) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย และ

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด ทั้งนี้กำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 จึงถือว่าหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

2. แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา สร้างเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก ครอบคลุมทักษะการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอน โดยใช้สถานการณ์ PM 2.5 และน้ำท่วมเป็นฐาน สร้างข้อสอบเริ่มต้น 40 ข้อ ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่า IOC 0.67–1.00 ครบทั้ง 40 ข้อ จากนั้นนำไป Try Out กับนักเรียน ป.4 จำนวน 30 คน ได้ค่าความยากง่าย (p) 0.33–0.83 ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.20–0.73 และค่าความเชื่อมั่น KR-20 = 0.91 คัดเลือกได้ข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ 30 ข้อ

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สร้างเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก ครอบคลุมเนื้อหาตามหน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น สร้างเริ่มต้น 40 ข้อ ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่า IOC 0.67–1.00 จำนวน 36 ข้อ นำไป Try Out กับนักเรียน ป.4 จำนวน 30 คน ได้ค่าความยากง่าย (p) 0.20–0.83 ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.20–0.73 และค่าความเชื่อมั่น KR-20 = 0.92 คัดเลือกได้ข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ 30 ข้อ

4. แบบสอบถามความพึงพอใจ สร้างเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุม 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ได้แก่ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่า IOC = 1.00 นำไป Try Out กับนักเรียน ป.4 จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha = 0.90 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (≥ 0.70)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์คุณภาพของหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน แปลผลตามเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

2. วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผล โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตร KR-20 สำหรับแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค สำหรับแบบสอบถามความพึงพอใจ

3. เปรียบเทียบคะแนนทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที แบบกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กัน (Dependent sample t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อหน่วยการเรียนรู้ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลผลตามเกณฑ์ 3 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 2.34–3.00 หมายถึง

พึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย 1.68–2.33 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง และค่าเฉลี่ย 1.00–1.67 หมายถึง พึงพอใจน้อย

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 8 ด้าน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

ประเด็นที่ประเมิน	N = 3		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{x}$	S.D.	
ด้านที่ 1 องค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้	4.75	0.29	มากที่สุด
ด้านที่ 2 การใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน	4.75	0.29	มากที่สุด
ด้านที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน	4.73	0.23	มากที่สุด
ด้านที่ 4 ทักษะการแก้ปัญหาและการคิดวิเคราะห์	4.67	0.38	มากที่สุด
ด้านที่ 5 ความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.61	0.39	มากที่สุด
ด้านที่ 6 แผนการจัดการเรียนรู้	4.67	0.50	มากที่สุด
ด้านที่ 7 การวัดและประเมินผล	4.76	0.33	มากที่สุด
ด้านที่ 8 ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.60	0.35	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด	**4.70**	**0.48**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านพบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.70, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.33) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ($\bar{x}$= 4.60, S.D. = 0.35) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยใช้แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมทักษะการแก้ปัญหาทั้ง 6 ขั้นตอน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

ตัวแปร	n	$\bar{X}$ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)	S.D.	%	*t*	*df*	Sig.
Pretest	30	12.37	5.34	41.23	15.15*	29	.000
Posttest	30	18.97	5.96	63.23			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า คะแนนทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ จำนวน 30 คน ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$) เท่ากับ 12.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 5.34 และหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 18.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 5.96 แสดงว่าทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยใช้แบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการการเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

ตัวแปร	n	$\bar{X}$ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)	S.D.	%	*t*	*df*	Sig.
Pretest	30	13.40	3.58	44.67	26.77*	29	.000
Posttest	30	21.77	3.38	72.56			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ จำนวน 30 คน ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 13.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.58 และหลังเรียน มีมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 21.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.38 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุม 4 ด้าน ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

ด้านที่	รายการประเมิน	N = 30		ระดับความพึงพอใจ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	เนื้อหาสาระการเรียนรู้	2.15	0.68	ปานกลาง
2	กิจกรรมการเรียนการสอน	2.23	0.74	ปานกลาง
3	สื่อและแหล่งเรียนรู้	2.32	0.63	ปานกลาง
4	การวัดและประเมินผล	2.37	0.63	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	**2.27**	**0.68**	**ปานกลาง**

จากตาราง 4 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.27, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$= 2.37, S.D. = 0.63) โดยมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 2.15, S.D. = 0.68) ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจปานกลาง

อภิปรายผล

1. หน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่อง สืบเสาะแก้ปัญหา PM 2.5 น้ำท่วมไม่รอช้า นำพาแม่สายปลอดภัย ที่พัฒนาขึ้น พบว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน อาจเนื่องมาจากการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่จุดประสงค์ กิจกรรม และการประเมินผลมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบตลอดทั้ง 12 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยในขั้นที่ 5 ของทุกแผน คือ ขั้นตรวจสอบความเข้าใจและประเมินผล ได้กำหนดเครื่องมือและเกณฑ์ที่ชัดเจนและตรงกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด สอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) ที่กำหนดให้การวัดและประเมินผลวิทยาศาสตร์ต้องครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ และสอดคล้องกับ กิตติญา ปัตถาลี (2566) ที่ระบุว่าการออกแบบการประเมินที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ส่งผลให้การวัดผลมีความน่าเชื่อถือ แสดงให้เห็นว่าความสอดคล้องภายในของหน่วยการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญในระดับสูง

ส่วนด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้จะยังอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อกังวลด้านทรัพยากรและความพร้อมของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับ สายธาร มั่นยุติธรรม (2566) ที่เสนอว่าการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ควรกำหนดสื่อและอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในบริบทท้องถิ่น

2. นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากลักษณะของหน่วยการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเผชิญกับปัญหาจากปรากฏการณ์จริงอย่างต่อเนื่องตลอด 12 แผน โดยได้ฝึกระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ วางแผน และลงมือแก้ปัญหาซ้ำในบริบทที่หลากหลาย สอดคล้องกับทฤษฎี Constructivism ของ ทิศนา แขมมณี (2564) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากการที่ผู้เรียนได้จัดกระทำกับข้อมูลและประสบการณ์ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สุชานันท์ วรวัฒนานนท์ (2565) ที่พบว่า PhenoBL ช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการสืบเสาะในสถานการณ์จริง และสอดคล้องกับ Lonka (2018) ที่เสนอว่าแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา อย่างไรก็ตาม คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ที่ร้อยละ 63.23 สอดคล้องกับ สุริยา บุดดี (2566) ที่ชี้ว่าทักษะการแก้ปัญหาเป็นสมรรถนะที่ต้องการการพัฒนาในระยะยาว โดยเฉพาะนักเรียนที่เพิ่งเริ่มพัฒนาการคิดเชิงเหตุผล แสดงให้เห็นว่า PhenoBL มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิผล แต่จำเป็นต้องได้รับการจัดกิจกรรมเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเกณฑ์มาตรฐาน

3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการสังเกต สำรวจ และทดลองกับปรากฏการณ์จริง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและคงทน สอดคล้องกับทฤษฎี Constructivism ของ Piaget และ Vygotsky ที่เชื่อว่าผู้เรียนสร้างความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมจริง (Silander, 2015) สอดคล้องกับ Lonka (2018) ที่อธิบายว่า PhenoBL ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจเชิงบูรณาการไม่จำกัดเพียงรายวิชาใดวิชาหนึ่ง และสอดคล้องกับ สุรีรัตน์ มาน้อย (2565) และ หัสวนัส เพ็งสันเทียะ (2563) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานช่วยยกระดับความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์และพัฒนาการด้านความรู้ทักษะของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการเชื่อมโยงเนื้อหาวิทยาศาสตร์กับปรากฏการณ์จริงในชีวิตของผู้เรียนเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหน่วยการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการประเมินที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้จากปรากฏการณ์จริงทำให้นักเรียนรู้สึกว่าสิ่งที่เรียนมีความหมายและนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับ ชลาธิป สมาหิโต (2562) ที่อธิบายว่าผู้เรียนจะตระหนักรู้ในสิ่งที่ได้เรียนรู้เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมายในชีวิต และสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ที่กำหนดแนวทาง Authentic Assessment ซึ่งสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ส่วนด้านเนื้อหาสาระมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากการบูรณาการสองปรากฏการณ์ในระยะเวลา 12 ชั่วโมงมีปริมาณมากเกินไปสำหรับนักเรียนบางส่วน สอดคล้องกับ Symeonidis & Schwarz (2016) ที่ระบุว่าควรคำนึงถึงปริมาณและความซับซ้อนของเนื้อหาให้

เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่ยังอยู่ในขั้นการเรียนรู้จากรูปธรรมก่อนนามธรรม แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในครั้งต่อไปควรปรับสัดส่วนเนื้อหาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

โดยสรุป การบูรณาการทักษะการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอนเข้ากับกระบวนการ PhenoBL 5 ขั้นตอน โดยใช้ปรากฏการณ์ท้องถิ่น (PM 2.5 และน้ำท่วม) เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ได้พร้อมกัน และเป็นต้นแบบที่นำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ อย่างไรก็ตาม ควรปรับสมดุลระหว่างความท้าทายทางปัญญาและพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อยกระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้ควบคู่กันไปด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่อง สืบเสาะแก้ปัญหา PM 2.5 น้ำท่วมไม่รอช้า นำพาแม่สายปลอดภัย ที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ผลการประเมินคุณภาพหน่วยการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล และครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา พบว่าหน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.70, S.D. = 0.48) 2) นักเรียนมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียน ($\bar{X}$= 18.97, S.D. = 5.96) คิดเป็นร้อยละ 63.23 สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$= 12.37, S.D. = 5.34) คิดเป็นร้อยละ 41.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียน ($\bar{X}$= 21.77, S.D. = 3.38) คิดเป็นร้อยละ 72.56 สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$= 13.40, S.D. = 3.58) คิดเป็นร้อยละ 44.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.27, S.D. = 0.68) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานโดยใช้ปรากฏการณ์จริงในชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรนำกรอบ PhenoBL ไปพัฒนาหน่วยการเรียนรู้จากปรากฏการณ์ท้องถิ่นอื่น โดยออกแบบการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในพื้นที่

2. ครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมที่ฝึกทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยปรับบทบาทเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้แทนการถ่ายทอดความรู้โดยตรง

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาครูด้านการออกแบบการสอนตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานผ่านการอบรมและการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

4. ครูผู้สอนควรปรับสัดส่วนเนื้อหาให้เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน โดยอาจแยกปรากฏการณ์ออกเป็นหน่วยย่อยหรือเพิ่มระยะเวลาการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการวิจัยไปยังระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 โดยใช้ปรากฏการณ์ท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น แผ่นดินไหว หมอก หรือระบบนิเวศท้องถิ่น

2. ควรวิจัยติดตามผลเพื่อตรวจสอบความคงทนของทักษะการแก้ปัญหาในระยะ 1 3 และ 6 เดือน หลังสิ้นสุดการเรียนรู้

3. ควรวิจัยเชิงทดลองที่มีกลุ่มควบคุมเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของ PhenoBL กับรูปแบบการสอนอื่น เช่น 5E การเรียนรู้โดยใช้โครงงานหรือปัญหาเป็นฐาน

4. ควรใช้การวิจัยแบบผสมวิธีโดยเพิ่มการสังเกตชั้นเรียนและการสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ.*ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568–2569*. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 141 ตอนพิเศษ 309 ง, หน้า 11–13. https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/49252.pdf

กิตติญา ปัตถาลี. (2566). *การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ชลาธิป สมาหิโต. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 39*(1), 113–129. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/133479

ชัยวัฒน์ ทองเพ็ช.(2563). *การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นุกูลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน: การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 15*(2), 251–263.

ทิศนา แขมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 25). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤกวิน วัฒนรัตน์. (2565). *การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติส เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พงษ์พิพัฒน์ พันธ์สุข. (2567). *การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับรูปแบบการสืบสอบของอัลเบอร์ตาเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่านและการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน , มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). CMU e-Theses. https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:183098

โรงเรียนบ้านห้วยไคร้. (2567). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2567*. โรงเรียนบ้านห้วยไคร้.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. https://www.ipst.ac.th/gdrive/1-O893O5us-80cBA3lrb2RLyaJhlhHWLJ

สายธาร มั่นยุติธรรม และจักรกฤษณ์ จันทะคุณ (2566). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฐานสมรรถนะเรื่อง อนุรักษ์บึงอะเบ็ดเพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 8*(10), 431-447.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ. (2567, 27 กันยายน). *น้ำท่วมแม่สาย โคลนจำนวนมาก มาจากไหน.* Thai PBS News. https://www.thaipbs.or.th/news/content/344685

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก, หน้า 1–74. https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

สุชานันท์ วรวัฒนานนท์. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่องปรากฏการณ์ของโลกและภัยธรรมชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 17*(3), 135–148.

สุดารัตน์ เสมอใจ และจักราวุธ บุษดี. (2568). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 4*(2), 157–173.

สุรีรัตน์ มาน้อย. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เรื่อง ภัยธรรมชาติบนผิวโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 45*(3), 179–194.

สุริยา บุดดี. (2566). *การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเวียงแก่นวิทยาคม* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

หัสวนัส เพ็งสันเทียะ. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 15*(1), 816–831.

อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46*(2), 348–365. https://doi.org/10.58837/CHULA.EDUCU.46.2.19

Daehler, K., & Folsom, J. (2016). *Making sense of science: Phenomena-based learning*. WestEd.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.

Lonka, K. (2018). *Phenomenal learning from Finland*. Edita Publishing.

Silander, P. (2015). Phenomenon based learning. In P. Mattila & P. Silander (Eds.), *How to create the school of the future: Revolutionary thinking and design from Finland* (pp.9–40). University of Oulu.

Symeonidis, V., & Schwarz, J. F. (2016). Phenomenon-based teaching and learning through the pedagogical lenses of phenomenology: The recent curriculum reform in Finland. *Forum O**ś**wiatowe, 28*(2), 31–47.

Thai PBS Policy Watch. (2567). เกษตรเสียหาย 3.54 ล้านไร่จากอุทกภัยปี 67. https://policywatch.thaipbs.or.th/article/environment-70

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

วิปัศยา ลายแก้ว [1*] พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ [2]

รับบทความ: 26 พฤศจิกายน 2568 แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2568 ตอบรับบทความ: 23 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน และ 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร 18 คน ครู 280 คน รวมทั้งสิ้น 298 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างชั้นภูมิตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือใช้เป็นแบบสอบถาม มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการดำเนินงาน 2) งานการประกันคุณภาพภายในในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน และด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และ 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ 0.89 และค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายเท่ากับ 0.86 ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยร่วมกันทำนายได้ ร้อยละ 86.30 และสามารถนำมาสร้างสมการถดถอย คือ $\hat{Y} = 0.47 + 0.89X$ หรือ $\hat{Z}_Y = 0.92Z_x$

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

[1-2] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
* อีเมล: sajungkru.542518@gmail.com

The Participatory Administration of School Administrators Affecting the Internal Quality Qssurance of Schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3

Vipadsaya Laiykeaw [1*]
Pongsak Ruamchomrat [2]

Abstract

This research aimed to 1) study the participatory management of school administrators 2) internal quality assurance operations and 3) participatory administration by educational administrators. The sample was 298 administrators 18 and teachers in schools 280 under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3, They are chosen using a stratified random sampling method according to the size of the educational service areas. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire with a content validity of 1.00 and a reliability of 0.97 The data were collected and analyzed using percentage, mean, standard deviation and simple regression analysis. The findings were as follows: 1) The overall opinion on the participatory management of school administrators, was overall is at a high level of practice. When considering each aspect individually, all aspects were also rated high. In descending order of mean scores, the aspects were in terms of being a decision-making, evaluation, receiving benefits, and implementation. 2) The overall internal quality assurance operations of schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3, was overall is at a high level of practice. When considering each aspect individually, all aspects were also rated high. In descending order of mean scores, the aspects were in terms preparation of the self-assessment report, preparation of the educational development plan, evaluation and verification of educational quality, implementation of the educational development plan, monitoring of operational outcomes, and setting educational standards. And 3) The participatory administration of school administrators affecting the internal quality assurance of schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3 overall found that participatory management by school administrators (x) had a regression coefficient of 0.89 The predicting coefficient is 0.86 with statical significance that can predict the internal quality assurance of schools (y) received 86.30% and get the regression equation is $\hat{Y} = 0.47 + 0.89X$ $\hat{Z}_Y = 0.92Z_x$

Keywords: The Participatory, Administrators, Internal Quality Assurance Operations

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration, Kanchanaburi Rajabhat University
* Email: sajungkru.542518@gmail.com

บทนำ

การจัดการศึกษาของทุกภาคตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ความสำคัญของการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ จัดตั้งองค์กรภาคประชารัฐและองค์กร ในรูปของนิติบุคคลเพื่อดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ประโยชน์สาธารณะต่าง ๆ

กฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษามีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและแนะนำสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการดำเนินการประเมินตนเอง พัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลเชิงบวกต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างมาก เนื่องจากเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจเป้าหมายและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นยังช่วยให้สามารถระบุปัญหาและแนวทางพัฒนาได้อย่างรอบด้าน ทำให้การปรับปรุงคุณภาพมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีส่วนร่วมยังสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกันต่อผลการประกันคุณภาพ ส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างจริงจังและโปร่งใส สุดท้าย การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมคุณภาพภายในองค์กร ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นกระบวนการที่ยั่งยืนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาและบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ (ศราวุธ กางสำโรง, 2559) ประสิทธิผลของสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นผลแห่งความสำเร็จและความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา สะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาที่ทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อ

พัฒนาผู้เรียนรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้อย่างดี เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล (ศิริพร ไชยช่อฟ้า, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 (2566ก) รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่า สถานศึกษามีผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานโดยรวม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับยอดเยี่ยม จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 7.23) ระดับดีเลิศ จำนวน 37 แห่ง (ร้อยละ 44.58) ระดับดี จำนวน 40 แห่ง (ร้อยละ 48.19) โดยมีผลประเมินแยกเป็นรายมาตรฐาน ดังนี้ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน ระดับยอดเยี่ยม จำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 4.82) ระดับดีเลิศ จำนวน 28 แห่ง (ร้อยละ33.73) ระดับดี จำนวน 51 แห่ง (ร้อยละ 61.45) มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ ระดับ ยอดเยี่ยม จำนวน 11 แห่ง (ร้อยละ 13.25) ระดับดีเลิศ จำนวน 44 แห่ง (ร้อยละ 53.01) ระดับดี จำนวน 28 แห่ง (ร้อยละ 33.73) มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับยอดเยี่ยม จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 7.23) ระดับดีเลิศ จำนวน 44 แห่ง (ร้อยละ 53.01) และระดับดี จำนวน 33 แห่ง (ร้อยละ 39.76) และในด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ระดับสถานศึกษา สถานศึกษาในสังกัดระดับการศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง จำนวน 79 แห่ง เข้ารับการประเมินได้รับรองทุกแห่ง จำนวน 79 แห่ง และสถานศึกษาในสังกัดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 80 แห่ง เข้ารับการประเมิน ได้รับการรับรอง จำนวน 69 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 86.25 โดยยังมีสถานศึกษาอีกจำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.75 ซึ่งไม่ผ่านตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือให้ผ่านการประเมินภายนอกในรอบต่อไป

ผลการประเมินภายนอกชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษาบางแห่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ยังมีคุณภาพการศึกษาไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า เมื่อศึกษาข้อมูลในเชิงลึก โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินนั้น ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ได้มาตรฐาน ถึงแม้ว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นหน้าที่ของทุกคนในสถานศึกษาที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบและดำเนินการ แต่ผู้ที่บทบาทอย่างแท้จริงสร้างแรงบันดาลใจขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดคือผู้บริหารสถานศึกษา การเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการทำงานของข้าราชการครูทุกคน ที่ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญและดำเนินการเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดอย่างยั่งยืน ตามมาตรฐานการศึกษา และหากผู้บริหารสถานศึกษาปล่อยปละละเลย ไม่ให้ความสำคัญและไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ตามหลักการประกันคุณภาพภายใน ย่อมส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษา สะท้อนคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและในที่สุดแล้วย่อมส่งผลให้เกิดความล้มเหลวต่อระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (ลาวัลย์ จีนทอง, 2567, กรกฎาคม 31)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เพื่อนำผลการศึกษาใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผน ปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมคุณภาพการศึกษาสู่เป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

3. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร มีรายละเอียด ดังนี้

เฉลิมพล จันดา (2560) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ สิ่งที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติตกลงยอมรับ ยอมปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน จนสามารถปฏิบัติงานนั้นได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ปาริชาต แก้วสาร (2564) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ สิ่งที่ทำให้เกิดผลในการพัฒนาสังคมไทย การเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้งานในองค์กรบังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล นำองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ บุคคลทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการร่วมประเมินผลงาน ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของงานอย่างแท้จริง

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งสามารถรวบรวมดังนี้

ทิพวรรณ์ อ่วมทอง (2564) กล่าวว่า กำหนด และมีบุคคลภายในสถานศึกษา ภายนอก หน่วยงานต้นสังกัด กำกับติดตามเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษา

ศุภสัณห์ ศรีวิชัย (2563) ส่วนหนึ่งของกิจกรรมของสถานศึกษาในการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของผู้เรียนและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

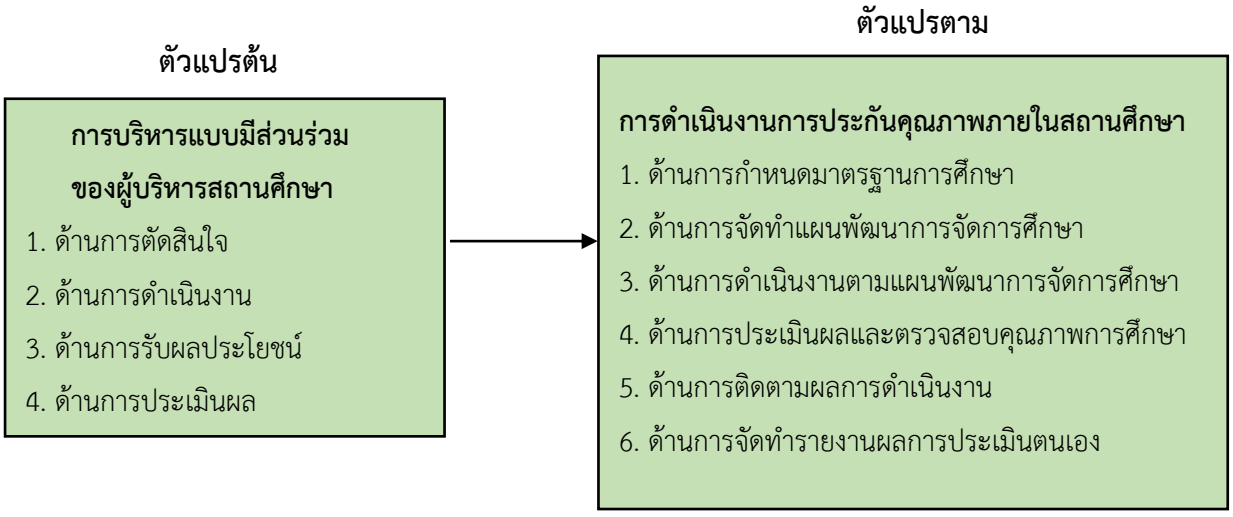
ชินกร คะอังกุ (2563) กระบวนการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาที่มีแผนงานกิจกรรมการประเมินผล และติดตามตรวจสอบคุณภาพที่เป็นระบบสะท้อนถึงความมีคุณภาพโดยสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

โดยมีวัตถุประสงคหลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอยางตอเนื่องตลอดเวลา เปนการประเมินตนเองจากภายในสถานศึกษาโดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือโดยหนวยงานตนสังกัด

สรุปได้ว่า การทบทวนวรรณกรรมช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เนื้อหาที่ศึกษาถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดและกำหนดตัวแปรต้น ตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ช่วยในการออกแบบเครื่องมือวิจัย เช่น แบบสอบถามให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมรวมทั้งใช้เป็นเกณฑ์อ้างอิงในการวิเคราะห์ผลและอภิปรายผลให้เชื่อมโยงกับทฤษฎีและผลงานที่มีอยู่เดิม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของCohen & Uphoff (1980), White (1982), Abell (2000), และ Hoy & Miskel (2012) มี 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล สำหรับกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของ กระทรวงศึกษาธิการ (2563ก) ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน และด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ วิจัยในโรงเรียน ประชากร คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 1,320 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร 18 คน และครู 280 คน รวมจำนวน 298 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie & Morgen (1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 97 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามขนาดสถานศึกษา

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือแบบมาตรประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 ด้าน ดังนี้

. 1. ด้านการตัดสินใจ จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการดำเนินงาน จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านการรับผลประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านการประเมินผล จำนวน 5 ข้อ

และดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จำนวน 5 ข้อ
5. ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน จำนวน 5 ข้อ
6. ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง จำนวน 5 ข้อ

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์วัดระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert, 1976) มี 5 ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
ตอนที่ 4 อื่น ๆ (open ended)

เครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 1.00 และนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูในสถานศึกษา จำนวน 30 คน ผู้วิจัยติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 298 ชุด โดยกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถาม

และกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 7-15 วัน จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตาราง 1

ตาราง 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม และรายด้าน

ที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการตัดสินใจ	4.39	0.59	มาก
2.	ด้านการดำเนินงาน	4.36	0.58	มาก
3.	ด้านการรับผลประโยชน์	4.37	0.56	มาก
4.	ด้านการประเมินผล	4.38	0.57	มาก
รวมเฉลี่ย		**4.37**	**0.55**	**มาก**

ผลพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}$=4.39, S.D.=0.59) รองลงมาคือ ด้านการประเมินผล ($\bar{X}$=4.38, S.D.=0.57) ด้านการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$=4.37, S.D.=0.56) และด้านการดำเนินงาน ($\bar{X}$=4.36, S.D.=0.58)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในภาพรวม และรายด้าน

ที่	การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.37	0.54	มาก
2.	ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.39	0.56	มาก
3.	ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.38	0.55	มาก
4.	ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	4.39	0.56	มาก
5.	ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน	4.38	0.55	มาก
6.	ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.40	0.55	มาก
รวมเฉลี่ย		**4.39**	**0.53**	**มาก**

ผลพบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{X}$=4.40) รองลงมาคือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}$=4.39, S.D.=0.56) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}$=4.39, S.D.=0.56) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}$=4.38, S.D.=0.55) ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ($\bar{X}$=4.38, S.D.=0.55) และด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}$=4.37) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โดยการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ดังตาราง 3

ตาราง 3 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในภาพรวม

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	t	Sig.
ค่าคงตัว (constant)	0.47	-	5.17**	0.000
การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา (x)	0.89	0.92	43.15**	0.000
R= 0.92	R^2= 0.863	F= 1862.08 **	Sig.= 0.000	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ดังนี้ $\hat{Y}$ = 0.47 + 0.89X และสมการถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $\hat{Z}_Y$ = 0.92Zx พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (x) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ 0.89 และค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย (R^2)= 0.863 นั่นคือ สามารถทำนายการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน (y) ได้ร้อยละ 86.30 แสดงให้เห็นถึงบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน และประเมินผล เพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจในการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ เหมรานนท์ (2564) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ หัทยาพร แสงดี (2565) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง รองลงมาคือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน และด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายใน บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาหะมะบาคอรี มาซอ (2564) ได้ศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชา อุตสาหะ (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดาเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ 0.89 และค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย เท่ากับ 0.863 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารคือผู้นำในองค์กรที่จะดำเนินงานขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในสถานศึกษา เป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จากความร่วมมือทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กณวรรธน์ พลสิม (2566) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยพบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ นิตาพฤต สมกุลทวี (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สงผลตอการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดกลุ่มเครือข่ายสงเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปานรวี สุริเทศ (2566) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการ

บริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการดำเนินงาน การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน และด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา (x) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ 0.89 และค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายเท่ากับ 0.86 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถทำนายการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (y) ได้ร้อยละ 86.30 และสามารถนำมาสร้างสมการถดถอย คือ $(Y)\hat{} = 0.47 + 0.89X$ หรือ $Z\hat{}_Y = 0.92Zx$

องค์ความรู้ใหม่

1. ทำให้เกิดกรอบแนวคิดใหม่ที่เชื่อมโยงรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

2. ค้นพบองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพมากที่สุด เช่น การมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการประเมินผล

3. แสดงให้เห็นว่าบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำเชิงส่งเสริม (facilitator) มีผลโดยตรงต่อความเข้มแข็งของระบบประกันคุณภาพ

4. อธิบายกลไกว่าการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มความรับผิดชอบและความโปร่งใสในการดำเนินงานประกันคุณภาพ

5. เสนอรูปแบบหรือแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาไทย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ให้เป็นไปตามบทบาทของผู้นำ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นสารสนเทศ บริหารสถานศึกษาอันจะส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน และเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา เรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

2. ควรศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

3. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ หรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ระดับมัธยมศึกษา หรือการศึกษานอกระบบ เพื่อนำผลไปเปรียบเทียบหรือเพิ่มความครอบคลุมของข้อมูล

บรรณานุกรม

กณวรรธน์ พลสิม. (2566). *ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์], มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ณัชชา อุตสาหะ. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

เฉลิมพล จันดา. (2560). *พัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25* [ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปานรวี สุริเทศ. (2566). *ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

มาหะมะบาคอรี มาซอ. (2564). *การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3* (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.) DSpace Repository. http://wb.yru.ac.th/xmlui/handle/yru/6074

ลาวัลย์ จีนทอง. (2567, กรกฎาคม 31). ผู้อำนวยการโรงเรียน. โรงเรียนบ้านเขาสามชั้น. สัมภาษณ์.

ศราวุธ กางสำโรง. (2559). *อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศิริพร ไชยช่อฟ้า. (2565). *ส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนเหนือ* (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตร-มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธนบุรี). ThaiLis. https://www.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=655659

หัทยาพร แสงดี. (2565). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครินทร์.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). *Rural development participation: Concepts. Implementation and evaluation.* Cornell University.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30(3),* 607-610.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

การวิเคราะห์ข้อจำกัดของกฎหมายแพ่งว่าด้วยการซื้อขายสินค้าออนไลน์เมื่อเกิดความผิดทางอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่น

ศศิวิมล ช่วยดำรง[1] อัจฉรา สิทธิบูรณาญา[2*] พวงรัตน์ เชื้อรบ ชาญสตพัชร [3]

รับบทความ: 16 มิถุนายน 2569 แก้ไขบทความ: 1 กรกฎาคม 2569 ตอบรับบทความ 7 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ข้อจำกัดของกฎหมายแพ่งว่าด้วยการซื้อขายสินค้าออนไลน์เมื่อเกิดความผิดทางอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าออนไลน์เมื่อเกิดความผิดทางอาญา ศึกษากลไกทางกฎหมายและมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น และเสนอแนวทางพัฒนากฎหมายและระบบคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัล การศึกษานี้ใช้แนวทางเชิงคุณภาพ โดยบูรณาการการวิเคราะห์ทางนิติศาสตร์เชิงวิชาการกับแนวทางนิติศาสตร์เปรียบเทียบ เก็บรวบรวมข้อมูลจากบทบัญญัติกฎหมาย คำพิพากษาศาล เอกสารวิชาการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่าระบบกฎหมายไทยยังมีข้อจำกัดสำคัญจากการแยกส่วนระหว่างคดีแพ่งและคดีอาญา ส่งผลให้ผู้เสียหายต้องรับภาระในการติดตามคดีและเรียกร้องค่าเสียหายด้วยตนเอง แม้จะมีกลไกคุ้มครองผู้บริโภคและสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ประเทศไทยควรดำเนินการปฏิรูปเชิงระบบ โดยพัฒนาบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาออนไลน์ เสริมบทบาทหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคให้มีลักษณะเชิงรุก กำหนดความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มตัวกลาง และพัฒนากลไกการบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญา เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล

คำสำคัญ: กฎหมายแพ่ง การซื้อขายออนไลน์ การคุ้มครองผู้บริโภค การบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญา กฎหมายประเทศญี่ปุ่น

[1-3] มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

[*] อีเมล: Ajpraewlaw@kru.ac.th

An Analysis of the Limitations of Thai Civil Law on Online Sales in Criminal Offense Contexts: A Comparative Study with Japanese Law

Sasivimol Choudumrong[1]
Atchara Sitthiburanaya[2*]
Poungrat Cheaurob Chansatapat[3]

Abstract

This study aims to analyze the structural limitations of Thai civil law regarding online sales transactions in criminal offense contexts, and examine the legal mechanisms and consumer protection measures in Japan, with the goal of proposing guidelines to modernize Thailand's legal and consumer protection systems to align with the digital social context. This investigation employs a qualitative approach, integrating doctrinal legal analysis with a comparative legal method. Data were gathered from statutory provisions, court judgments, academic literature, and in-depth. The findings reveal that the Thai legal system suffers from structural limitations due to the segmentation of civil and criminal proceedings, forcing victims to bear the burden of tracking cases and seeking restitution independently. Although consumer protection mechanisms and the right to claim compensation within criminal proceedings exist, they fail to provide effective remediation in practice. the study recommends that Thailand undertake systemic reform by developing comprehensive statutory provisions for online contracts; empowering consumer protection agencies to operate proactively; establishing the legal liability of intermediary platforms; and developing a civil–criminal integration mechanism. These measures are critical to achieving efficient online consumer protection that aligns with the dynamics of the digital society.

Keywords: Civil law, Online Sales, Consumer Protection, Civil–Criminal Integration, Japanese Law

[1-3] Kanchanaburi Rajabhat University
[*] E-mail: Ajpraewlaw@kru.ac.th

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลให้การซื้อขายสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce: E-Commerce) กลายเป็นรูปแบบการทำธุรกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การใช้สมาร์ตโฟน และระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้มูลค่าการซื้อขายสินค้าออนไลน์ของประเทศไทยเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของธุรกรรมออนไลน์ได้นำมาซึ่งความเสี่ยงทางกฎหมายรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะกรณีการฉ้อโกงออนไลน์ การหลอกลวงให้โอนเงิน การขายสินค้าไม่ตรงตามที่โฆษณา หรือการใช้บัญชีม้าเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ซึ่งทำให้นิติสัมพันธ์ทางแพ่งในสัญญาซื้อขายสินค้าออนไลน์เกี่ยวพันกับความรับผิดทางอาญาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แม้ว่ากฎหมายไทยจะมีหลักกฎหมายให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 อันเป็นกลไกที่ช่วยลดความจำเป็นในการฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหาก แต่ในทางปฏิบัติ การได้รับการเยียวยายังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในคดีซื้อขายสินค้าออนไลน์ที่ผู้กระทำความผิดมักใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือบัญชีปลอมเพื่อปกปิดตัวตน ส่งผลให้การสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีอาญาใช้เวลานาน หรือไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นหลักที่อิงอยู่กับการดำเนินคดีอาญา ผู้เสียหายจำนวนมากจึงยังไม่สามารถได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างทันท่วงที ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายไทยที่ยังขาดกลไกเชิงรุกในการป้องกันเยียวยา และติดตามความเสียหายของผู้บริโภคออนไลน์ รวมทั้งยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้บริโภคและการบังคับใช้กฎหมายอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ

ในทางตรงกันข้าม ประเทศญี่ปุ่นได้พัฒนากฎหมายและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์ที่มีลักษณะเชิงรุกผ่านกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางการค้าที่ระบุเฉพาะ (Act on Specified Commercial Transactions) การดำเนินงานของสำนักงานกิจการผู้บริโภค (Consumer Affairs Agency: CAA) และระบบการประนีประนอมยอมความในคดีอาญา (Criminal Settlement) ซึ่งมุ่งเน้นการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญา

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบระบบกฎหมายไทยกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่นจึงมีความสำคัญ เพื่อค้นหาข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของกฎหมายไทยและนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงกฎหมายในการพัฒนาระบบคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์ของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของกฎหมายแพ่งและกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย ในการเยียวยาความเสียหายจากการซื้อขายออนไลน์ในกรณีที่เป็นความผิดทางอาญา

2. งานวิจัยนี้ศึกษาแนวคิด กลไกทางกฎหมาย และมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการซื้อขายออนไลน์ของประเทศญี่ปุ่น ตลอดจนกระบวนการบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญาเพื่อการเยียวยาผู้บริโภค

3. การวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย รวมถึงกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการซื้อขายออนไลน์ของประเทศไทยให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสังคมดิจิทัล

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีสัญญาและทฤษฎีความรับผิดในยุคดิจิทัล การศึกษานิติสัมพันธ์ของการซื้อขายออนไลน์ที่เกี่ยวเนื่องกับความผิดทางอาญา จำต้องอาศัยรากฐานของทฤษฎีทางกฎหมายที่สำคัญ 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีสัญญา และทฤษฎีความรับผิด เพื่อวิเคราะห์สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลในระบบธุรกรรมดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

1.1 ทฤษฎีสัญญาในยุคดิจิทัล

ทฤษฎีสัญญามีพัฒนาการมาจากหลักเสรีภาพในการทำสัญญา และหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานดั้งเดิมที่ว่า คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมกันและสามารถตกลงกำหนดนิติสัมพันธ์ได้ตามความพึงพอใจ อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล รูปแบบของสัญญาได้เปลี่ยนผ่านไปสู่ "สัญญาอิเล็กทรอนิกส์" (E-Contract) ที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มตัวกลาง โดยส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบข้อสัญญาสำเร็จรูปที่แสดงเจตนาผ่านการกดตกลงยอมรับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (Click-wrap Agreement) (ฐิติรัตน์, 2560)

ในประเด็นนี้ แม้โดยทั่วไปสัญญาดิจิทัลจะมีรายละเอียดระบุไว้ให้คู่สัญญาได้อ่านและศึกษารายละเอียดก่อนทำการกดตกลงหรือยินยอม ซึ่งคู่สัญญาย่อมมีอิสระที่จะเลือกเข้าทำสัญญาหรือปฏิเสธไม่เข้าทำสัญญาได้หากไม่พึงใจในข้อตกลง แต่อย่างไรก็ดี ในมิติของการคุ้มครองผู้บริโภค ข้อสัญญาเหล่านี้มีลักษณะที่เป็นการเสนอฝ่ายเดียวในลักษณะ "ยอมรับหรือปฏิเสธทั้งหมด" (Take-it-or-leave-it) โดยที่ผู้บริโภคไม่สามารถเจรจาต่อรองเนื้อหาหรือขอแก้ไขข้อสัญญาใดๆ ได้เลย (พงษ์ลดา, 2566) ผนวกกับสภาวะ "ความไม่เท่าเทียมกันทางข้อมูล" (Information Asymmetry) ในโลกออนไลน์ ที่ผู้บริโภคไม่อาจตรวจสอบความมีอยู่จริง ความน่าเชื่อถือ หรือเจตนาที่แท้จริงของผู้ขายฝ่ายตรงข้ามได้อย่างถี่ถ้วนก่อนนิติกรรมเกิด (กาญจณา, 2564) ด้วยเหตุนี้ หลักเสรีภาพในการทำสัญญาแบบดั้งเดิมจึงไม่สามารถคุ้มครองฝ่ายผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ และจำเป็นต้องมีกฎหมายเฉพาะเข้ามาควบคุมเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสัญญา

1.2 ทฤษฎีความรับผิดในยุคดิจิทัล

ในมิติของทฤษฎีความรับผิด ระบบกฎหมายดั้งเดิมได้จำแนกความรับผิดในทางแพ่ง (ความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดเพื่อละเมิด) ออกจากความรับผิดในทางอาญาอย่างชัดเจน โดยความรับผิดทางแพ่งมุ่งเน้นการเยียวยาความเสียหายในทางทรัพย์สินแก่เอกชนบนพื้นฐานของหลักความเสียหายที่แท้จริง ขณะที่ความรับผิดทางอาญามุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม (กาญจณา, 2564) แต่ในระบบการค้าออนไลน์ เมื่อการผิดสัญญาซื้อขายไม่ได้เกิดจากเหตุสุดวิสัยทางแพ่งทั่วไป แต่เกิดจาก "เจตนาทุจริตหลอกลวง" มาตั้งแต่ต้น (เช่น การฉ้อโกงออนไลน์ หรือการใช้บัญชีม้า) นิติสัมพันธ์ดังกล่าวจึงคาบเกี่ยวระหว่างการเป็นโมฆียะเนื่องจากถูกกลฉ้อฉลในทางแพ่ง และการเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา (สินีอร, 2565)

ข้อจำกัดที่สำคัญในเชิงโครงสร้างกฎหมายไทยคือ ภาระของผู้เสียหายที่ต้องดำเนินกระบวนการยุติธรรมแบบแยกส่วน โดยหากต้องการเงินคืนผู้เสียหายต้อง "แยกฟ้อง" คดีแพ่งต่างหากจากคดีอาญา ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า การต้องแยกฟ้องคดีแพ่งในลักษณะนี้ ก่อให้เกิดความล่าช้าในการได้รับการเยียวยาแก่ผู้เสียหายอย่างแท้จริง เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา จำต้องรอฟังข้อเท็จจริงและผลคำพิพากษาในคดีอาญาเป็นหลัก ซึ่งกระบวนการทางอาญาในคดีไซเบอร์มักใช้เวลานานมากในการสืบหาตัวตนผู้กระทำความผิดที่แท้จริงและการรวบรวมพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ (พงษ์ลดา, 2566) ความล่าช้าเชิงระบบนี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อมิติการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งควรได้รับกลไกการเยียวยาความเสียหายที่รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย และมีประสิทธิภาพ (ฐิติรัตน์, 2560)

ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีความรับผิดในยุคดิจิทัลจึงควรเน้นหลักไปที่ "การกระจายความรับผิด" (Distribution of Liability) และแนวคิด "ความรับผิดของแพลตฟอร์มตัวกลาง" (Intermediary Liability) เพื่อกำหนดสิทธิหน้าที่และระดับความรับผิดชอบทางกฎหมายให้แก่ผู้ให้บริการตลาดกลางออนไลน์ (e-Marketplace) ในฐานะผู้ควบคุมระบบ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคัดกรอง ตรวจสอบ และร่วมเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้บริโภค อันเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคในเชิงรุก ก่อนที่กระบวนการยุติธรรมหลักที่ล่าช้าจะเสร็จสิ้นลง (สินีอร, 2565)

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Related Research)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทบทวนและสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เคยศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์และความรับผิดทางกฎหมาย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้เห็นแนวทาง ข้อจำกัดเชิงระบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์และความรับผิดทางแพ่งในประเทศไทย จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งตามสัญญาซื้อขายดั้งเดิม หรือบทบาทหน้าที่ของผู้ให้บริการตลาดกลางออนไลน์ (e-Marketplace) โดยมีงานวิจัยที่สำคัญดังนี้

กาญจณา (2564) ศึกษา "ความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจออนไลน์: การเปรียบเทียบกฎหมายประเทศไทยและต่างประเทศ" พบว่ากฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นและสหภาพยุโรป มีกลไกที่เข้มแข็งและทันสมัยกว่าประเทศไทยในการกำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจออนไลน์ รวมถึงมีการกำหนดความรับ

ผิดของแพลตฟอร์มตัวกลางที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่ความรับผิดทางแพ่งเป็นหลัก และขาดการศึกษาในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาในการซื้อขายออนไลน์

ฐิติรัตน์ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการซื้อขายออนไลน์โดยชี้ให้เห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการรองรับนิติกรรมในรูปแบบใหม่ และสัญญาออนไลน์มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากสัญญาทั่วไป เช่น การไร้ตัวตนของคู่สัญญาและความเสี่ยงเรื่องความถูกต้องของการแสดงเจตนา

พงษ์ลดา (2566) ศึกษาเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคกับการซื้อขายออนไลน์ และพบว่ากฎหมายไทยยังไม่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากกระบวนการร้องเรียนมีหลายขั้นตอนและใช้ระยะเวลานานในการดำเนินคดี อีกทั้งผู้บริโภคจำนวนมากยังขาดความรู้ในการใช้สิทธิทางกฎหมาย

ศศินี (2566) แนวทางในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคจากการใช้ดาร์กแพทเทิร์น “การหลอกลวงก่อนเกิดสัญญา” เพราะปัญหาซื้อขายออนไลน์ไม่ได้เกิดเฉพาะกรณีไม่ส่งสินค้า แต่รวมถึงการออกแบบหน้าจอ เงื่อนไข หรือข้อความที่ทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดก่อนตัดสินใจซื้อ

สินีอร (2565) ได้ทำการวิเคราะห์ความรับผิดทางแพ่งของแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในกรณีการละเมิด ซึ่งผลการวิจัยร่วมกันสะท้อนให้เห็นว่า มาตรการทางแพ่งที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทยยังมีลักษณะเป็น "เชิงรับ" ซึ่งผลักภาระให้แก่ผู้บริโภคต้องฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องสิทธิด้วยตนเอง

อรจิรา (2562) วิเคราะห์ "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของผู้ขายและการคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์" โดยเน้นการวิเคราะห์บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า บทบัญญัติดังกล่าวไม่เพียงพอต่อการป้องกันการกระทำผิดในโลกดิจิทัล โดยเฉพาะปัญหาการพิสูจน์ความมีอยู่ของสัญญาและการกำหนดเวลาที่สัญญาเกิดผลสมบูรณ์ในระบบออนไลน์ งานวิจัยนี้เสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยเพิ่มบทบัญญัติเฉพาะสำหรับสัญญาออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ยังขาดการวิเคราะห์ในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายแพ่งและอาญา

ดังนั้น งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับการซื้อขายออนไลน์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นความสมบูรณ์ของสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ สิทธิหน้าที่ของผู้ขาย และการคุ้มครองผู้บริโภคภายหลังเกิดข้อพิพาท เช่น งานของฐิติรัตน์ (2560) ที่อธิบายข้อจำกัดของกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ งานของพงษ์ลดา (2566) ที่ศึกษาปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคจากการซื้อขายออนไลน์ และงานของอรจิรา (2562) ที่ศึกษาปัญหาสิทธิและหน้าที่ของผู้ขายออนไลน์ งานเหล่านี้สะท้อนร่วมกันว่ากฎหมายไทยยังมีลักษณะเชิงรับ ผู้บริโภคต้องร้องเรียนหรือฟ้องคดีภายหลังเกิดความเสียหาย และกระบวนการเยียวยามีความล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้ยังไม่ได้อธิบายอย่างเป็นระบบว่า เมื่อการผิดสัญญาซื้อขายออนไลน์มีลักษณะเป็นความผิดอาญา ผู้เสียหายควรได้รับการเยียวยาทางแพ่งภายในกระบวนการอาญาอย่างไร

ในอีกด้านหนึ่ง งานวิจัยเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจออนไลน์และแพลตฟอร์มตัวกลาง เช่น งานของกาญจณา (2564) และสินีอร (2565) แสดงให้เห็นว่า บทบาทของแพลตฟอร์มในฐานะ e-Marketplace ไม่ควรพิจารณาเป็นเพียงพื้นที่กลางทางเทคโนโลยี แต่ควรถูกพิจารณาในฐานะผู้มีอำนาจ

ควบคุมระบบ ตรวจสอบผู้ขาย และป้องกันความเสียหายแก่ผู้บริโภค ประเด็นนี้สอดคล้องกับปัญหาที่งานวิจัยนี้พบว่ากฎหมายไทยยังไม่กำหนดความรับผิดของแพลตฟอร์มไว้อย่างชัดเจน ทั้งที่การฉ้อโกงออนไลน์มักเกิดขึ้นผ่านแพลตฟอร์มหรือช่องทางดิจิทัลซึ่งผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบตัวตนผู้ขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายเปรียบเทียบ

Bogdan (1994) ในผลงาน "Comparative Law" วางรากฐานระเบียบวิธีในการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบ โดยเน้นว่าการศึกษาเปรียบเทียบต้องอาศัยความเข้าใจลักษณะของระบบกฎหมายแต่ละประเทศอย่างลึกซึ้ง ไม่ใช่เพียงการเทียบถ้อยคำของกฎหมาย งานนี้เสนอว่ากฎหมายเปรียบเทียบมีประโยชน์ทั้งในการพัฒนากฎหมายภายในประเทศ การสร้างความเข้าใจระหว่างระบบกฎหมาย และการพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศ

Nottage (2018) ศึกษา "Japanese Consumer Law" โดยวิเคราะห์พัฒนาการและโครงสร้างของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคญี่ปุ่นอย่างครอบคลุม พบว่าประเทศญี่ปุ่นมีระบบกฎหมายที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับรูปแบบธุรกรรมใหม่ โดยเฉพาะ Act on Specified Commercial Transactions ที่ได้รับการแก้ไขหลายครั้ง งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการบูรณาการมาตรการทางแพ่ง ทางปกครอง และทางอาญาในกฎหมายเดียว เป็นการป้องกันก่อนเกิดความเสียหาย การกำกับดูแลผู้ประกอบการ และการเยียวยาผู้บริโภคเข้าด้วยกัน ซึ่งแตกต่างจากระบบไทยที่แยกกฎหมายออกเป็นหลายฉบับ

Oda (2021) ใน "Japanese Law" วิเคราะห์ระบบกฎหมายประเทศญี่ปุ่นในภาพรวม รวมถึงการแก้ไข Civil Code ในปี ค.ศ. 2017 และ 2020 ผลการวิเคราะห์พบว่าหลักสำคัญของระบบกฎหมายประเทศญี่ปุ่นอยู่ที่การมีกฎหมายเฉพาะสำหรับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ ทันสมัยต่อเหตุการณ์ประกอบกับกฎหมายทั่วไปที่ครอบคลุม ทำให้สามารถจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Zweigert และ Kötz (1998) ใน "Introduction to Comparative Law" นำเสนอกรอบทฤษฎีและวิธีการในการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ โดยเสนอ Functional Method ที่มุ่งเปรียบเทียบหน้าที่ทางสังคมของกฎหมาย มิใช่เปรียบเทียบรูปแบบหรือถ้อยคำ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบกฎหมายต่าง ๆ และพัฒนาการของกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวิจัยนี้

Howells, Micklitz, Durovic และ Janssen (2022) ใน "Consumer Protection in Asia" ได้รวบรวมรายงานระดับชาติเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศเอเชีย รวมถึงประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย งานวิจัยนี้มีบทวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นสำคัญ เช่น หน้าที่เปิดเผยข้อมูล สิทธิการบอกเลิกสัญญา การควบคุมข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ความรับผิดต่อสินค้าบกพร่อง การปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล และการเข้าถึงความยุติธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ข้อแตกต่างเชิงโครงสร้างระหว่างกฎหมายประเทศไทยและกฎหมายประเทศญี่ปุ่น จากการทบทวนบทบัญญัติและโครงสร้างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์ พบข้อแตกต่างสำคัญระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ดังนี้

3.1 ด้านโครงสร้างและเนื้อหาของกฎหมาย ระบบกฎหมายไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำกับดูแลการซื้อขายออนไลน์ในมิติการคุ้มครองผู้บริโภคและการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์โดยตรง นิติสัมพันธ์ของการซื้อขายออนไลน์อยู่ภายใต้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญาซื้อขาย และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 แม้จะมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาเพื่อรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายฉบับนี้เน้นมิติเชิงพาณิชย์และการอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมมากกว่าการกำหนดมาตรการเชิงรุกเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเยียวยาผู้เสียหายเมื่อเกิดเหตุฉ้อโกงในกระบวนการซื้อขาย

ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยได้ โดยมีเจตนารมณ์สำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหาย ลดภาระในการดำเนินคดี และลดความซ้ำซ้อนของการฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหาก อันเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน อย่างไรก็ตาม แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายใช้สิทธิทางแพ่งในคดีอาญาได้ แต่ในทางปฏิบัติกลับปรากฏข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะคดีฉ้อโกงจากการซื้อขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งมักมีลักษณะซับซ้อน ผู้กระทำความผิดใช้บัญชีม้า บัญชีปลอม หรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ยากต่อการติดตามตัว ทำให้กระบวนการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาใช้ระยะเวลานาน หรือไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ เมื่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 มีลักษณะยึดหลักตามการดำเนินคดีอาญา หากคดีอาญาไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ หรือไม่สามารถระบุตัวผู้กระทำความผิดได้อย่างชัดเจน ผู้เสียหายย่อมไม่อาจได้รับการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เสียหายจำนวนมากยังคงต้องใช้สิทธิฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหาก ซึ่งก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่าย ระยะเวลา และความยุ่งยากในการดำเนินคดี ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดช่องทางตามมาตรา 44/1 แม้จะเป็นพัฒนาการที่สำคัญของกฎหมายไทย แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเยียวยาผู้เสียหายในคดีซื้อขายออนไลน์ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากยังคงเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพของกระบวนการอาญาเป็นสำคัญ จึงเกิดภาวะที่ผู้เสียหายจำนวนมากไม่สามารถใช้สิทธิทางแพ่งในคดีอาญาได้จริง แม้กฎหมายจะรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ก็ตาม

ในทางตรงกันข้าม ประเทศญี่ปุ่นมีแนวทางคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดที่มุ่งเน้นการเยียวยาความเสียหายควบคู่กับการดำเนินคดีอาญา โดยกฎหมายและแนวปฏิบัติของประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และระบบการประนีประนอมยอมความในคดีอาญา (Criminal Settlement) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้กระทำความผิดสามารถชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายก่อนหรือระหว่างการดำเนินคดีอาญาได้ ตามกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคและธุรกรรม

ออนไลน์ เช่น Act on Specified Commercial Transactions กำหนดหน้าที่ให้ผู้ขายหรือผู้ให้บริการในการขายทางไกลต้องแสดงข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ข้อมูลผู้ประกอบการ ราคา เงื่อนไขการชำระเงิน และข้อมูลเกี่ยวกับธุรกรรม นอกจากนี้ กฎหมายยังเปิดช่องให้หน่วยงานรัฐออกคำสั่งแก้ไขหรือป้องกันความเสียหาย และสามารถสั่งระงับการดำเนินธุรกิจได้ในบางกรณี

อีกทั้งยังมีกฎหมาย Act on Damage Recovery Benefit Distributed from Fund in Bank Accounts Used for Crimes ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้รับการคืนทรัพย์สินจากบัญชีธนาคารที่ถูกใช้ในการกระทำความผิดได้โดยไม่จำเป็นต้องรอผลคดีแพ่งหรือคดีอาญาถึงที่สุด แนวทางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าระบบกฎหมายญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายมากกว่าการแยกกระบวนการทางแพ่งและอาญาออกจากกันอย่างเด็ดขาด จึงช่วยลดภาระของผู้เสียหายและเพิ่มประสิทธิภาพในการได้รับการชดใช้ความเสียหายเมื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายไทย

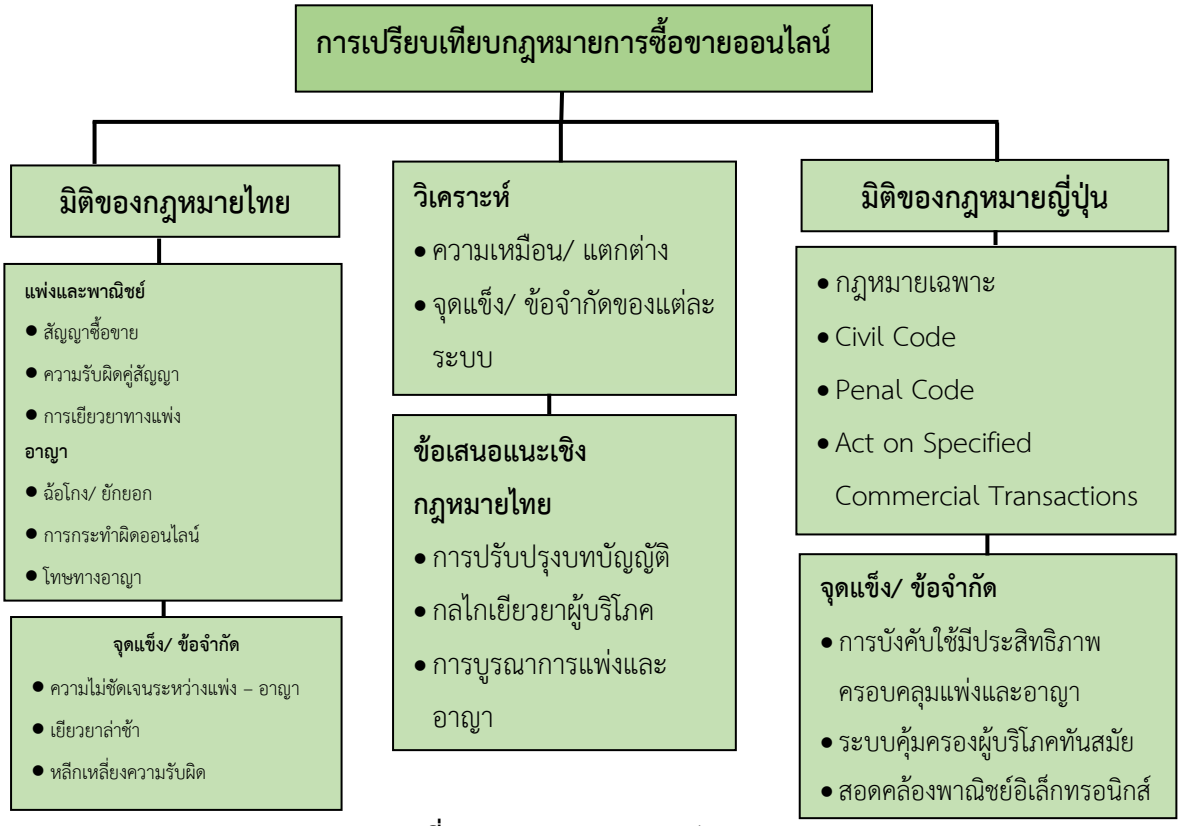
3.2 ด้านองค์กรและกลไกการบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ของประเทศไทยในปัจจุบันดำเนินงานแยกส่วนตามภารกิจหลัก เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ทำหน้าที่การไกล่เกลี่ยทางแพ่งและกำหนดฉลากสินค้า, กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ตำรวจไซเบอร์) ทำหน้าที่การปราบปรามอาชญากรรมทางอาญา และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ มีหน้าที่ตามนโยบายและการกำกับดูแลมาตรฐาน ดุลยภาพของการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทยจึงเป็นไปในลักษณะ "เชิงรับ" ยกตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เสียหายถูกฉ้อโกงออนไลน์ สคบ. ไม่ได้มีอำนาจในการระงับบัญชีหรือยึดอายัดเงินได้ทันที ต้องรอให้ผู้เสียหายไปแจ้งความดำเนินคดีอาญากับพนักงานสอบสวน ซึ่งสร้างภาระสองชั้นให้แก่ผู้เสียหาย

ขณะที่ประเทศญี่ปุ่นจัดตั้งสำนักงานกิจการผู้บริโภค (Consumer Affairs Agency: CAA) เป็นหน่วยงานกลางของรัฐที่มีเอกภาพและมีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย "เชิงรุก" สำนักงานนี้ทำหน้าที่กำกับดูแลกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทุกฉบับรวมถึง Act on Specified Commercial Transactions โดย CAA มีอำนาจสั่งการเชิงปกครองเพื่อลงโทษผู้ประกอบการที่ทุจริตได้อย่างรวดเร็ว มีศูนย์รับเรื่องร้องเรียนผู้บริโภคแห่งชาติ ที่ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลภัยออนไลน์ทั่วประเทศ และทำงานประสานอย่างใกล้ชิดกับศูนย์ปราบปรามไซเบอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติญี่ปุ่น ทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์หลอกลวงออนไลน์ ข้อมูลจะถูกบูรณาการเพื่อตัดวงจรการกระทำความผิดและพิทักษ์ทรัพย์สินของผู้บริโภคได้ในคราวเดียว และรวดเร็ว

เมื่อสังเคราะห์งานวิจัยและแหล่งข้อมูลทั้งหมดแล้ว พบช่องว่างการวิจัยสำคัญว่า งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่ศึกษาเรื่องสัญญาออนไลน์ การคุ้มครองผู้บริโภค หรือความรับผิดของแพลตฟอร์มแยกจากกัน แต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงระบบที่เชื่อมโยงความรับผิดทางแพ่ง กระบวนการอาญา บทบาทของแพลตฟอร์ม และกลไกเยียวยาผู้เสียหายไว้ในกรอบเดียวกัน ขณะที่ปัญหาหลักของประเทศไทยคือความแยกส่วนของกฎหมาย ภาระทางค่าใช้จ่ายและเวลาในการฟ้องคดี และการขาดกลไกเชิงรุกเพื่อชดเชยความเสียหายแก่ผู้บริโภค ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงชี้ปัญหาช่องว่างดังกล่าวโดยเสนอกรอบการบูรณาการคดีแพ่งและ

คดีอาญา รวมทั้งการพัฒนาความรับผิดของแพลตฟอร์มและหน่วยงานรัฐ เพื่อเปลี่ยนระบบคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์ของประเทศไทยจากระบบเชิงรับไปสู่ระบบเชิงรุก

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงเนื้อหาและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิจัยเชิงเนื้อหา ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์ และตีความข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย คำพิพากษา เอกสารทางวิชาการ รายงานของหน่วยงานรัฐ และกฎหมายเปรียบเทียบของประเทศญี่ปุ่น เพื่อทำความเข้าใจข้อจำกัดของกฎหมายแพ่งประเทศไทยว่าด้วยการซื้อขายสินค้าออนไลน์เมื่อมีความผิดทางอาญาเกิดขึ้นควบคู่กัน ทั้งนี้การวิจัยเชิงเนื้อหาดังกล่าวบูรณาการกับการวิเคราะห์ทางนิติศาสตร์เชิงวิชาการ เพื่อพิจารณาโครงสร้าง บทบัญญัติ เจตนารมณ์ และข้อจำกัดของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ และใช้การวิจัยเชิงเปรียบเทียบว่ากฎหมายไทยและกฎหมายประเทศญี่ปุ่นทำหน้าที่ในการป้องกัน เยียวยา และบังคับใช้กฎหมายในกรณีการซื้อขายออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาอย่างไร

แหล่งข้อมูลเชิงเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ตลอดจนกฎหมายประเทศญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ Civil Code, Penal Code, Act on Specified Commercial Transactions และกฎหมายเกี่ยวกับการคืนเงินจากบัญชีที่ใช้ในการกระทำความผิด กลุ่มที่สอง ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย และรายงานของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การคุ้มครองผู้บริโภค และการบังคับใช้กฎหมายอาญาในธุรกรรมออนไลน์ และกลุ่มที่สาม ข้อมูลตติยภูมิ ได้แก่ ฐานข้อมูลกฎหมาย ฐานข้อมูลคำพิพากษา และฐานข้อมูลวิชาการที่ใช้ในการตรวจสอบและเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

สำหรับขอบเขตการวิจัย งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขตไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาสัญญาซื้อขายสินค้าออนไลน์ ความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นในการซื้อขายออนไลน์ และความรับผิดของคู่สัญญา ผู้ขาย ผู้ซื้อ และแพลตฟอร์มตัวกลาง โดยเน้นกรณีที่นิติสัมพันธ์ทางแพ่งเกี่ยวพันกับความผิดทางอาญา เช่น การฉ้อโกงออนไลน์ การหลอกลวงผู้บริโภค การใช้บัญชีม้า หรือการปกปิดตัวตนของผู้ขาย ด้านพื้นที่และระบบกฎหมาย มุ่งศึกษาเฉพาะระบบกฎหมายของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากทั้งสองประเทศอยู่ในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและมีบริบทพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถนำมาเปรียบเทียบเชิงหน้าที่ได้ ส่วนด้านเวลา การศึกษาครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มีผลใช้บังคับ จนถึงช่วงเวลาปัจจุบันที่ปัญหาการซื้อขายออนไลน์และอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพิ่มสูงขึ้น โดยการดำเนินการวิจัยอยู่ภายในระยะเวลา 12 เดือน

แม้งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพทางกฎหมายซึ่งมิได้มุ่งทดสอบสมมติฐานเชิงสถิติ แต่ได้กำหนดสมมติฐานเชิงแนวคิดเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้ ประการแรก กฎหมายแพ่งของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการรองรับกรณีการซื้อขายสินค้าออนไลน์ที่มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา เนื่องจากขาดกลไกที่สามารถเชื่อมโยงการเยียวยาทางแพ่งกับการบังคับใช้กฎหมายอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการที่สอง ระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมีกลไกทางกฎหมายที่สามารถจัดการกับปัญหาการซื้อขายสินค้าออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาได้มีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านกฎหมายเฉพาะหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคเชิงรุก และการชดใช้ค่าเสียหายในกระบวนการอาญา และประการที่สาม การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทยให้เหมาะสมกับบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัล

ประชากรเป้าหมายของการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและการบังคับใช้กฎหมายอาญาในการซื้อขายสินค้าออนไลน์ของประเทศไทย ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีประสบการณ์และความรู้เฉพาะด้าน (Patton, 2015) จำนวน 6 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน 2 คน นักวิชาการกฎหมาย 2 คน และทนายความ 2 คน โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือกให้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายแพ่ง การคุ้มครองผู้บริโภค หรือการบังคับใช้กฎหมายอาญา

ในบริบทการซื้อขายออนไลน์ไม่น้อยกว่า 4 ปี การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 6 คน มิได้มุ่งให้เป็นตัวแทนทางสถิติของประชากรทั้งหมด แต่เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้เฉพาะด้านและมีประสบการณ์จากมุมมองที่แตกต่างกัน ได้แก่ มุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย มุมมองทางวิชาการ และมุมมองของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีจริง

ความเพียงพอของผู้ให้ข้อมูลหลักพิจารณาจากลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นความลึกความหลากหลายของมุมมอง และความสอดคล้องซ้ำของข้อมูล มากกว่าจำนวนตัวอย่างเชิงปริมาณ กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 คนครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องหลักในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายและการเยียวยาผู้เสียหาย ได้แก่ ขั้นสืบสวนสอบสวน ขั้นวิเคราะห์และตีความกฎหมาย และขั้นดำเนินคดีหรือให้คำปรึกษาผู้เสียหาย ขณะเดียวกัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไม่ได้ถูกใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพียงแหล่งเดียว แต่ถูกนำมาตรวจสอบร่วมกับตัวบทกฎหมาย คำพิพากษา รายงานสถิติของรัฐ และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่าประเด็นหลักที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลมีความสอดคล้องและเกิดซ้ำในประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความแยกส่วนของกระบวนการแพ่งและอาญา ภาระสองชั้นของผู้เสียหาย ความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาออนไลน์ ความรับผิดของแพลตฟอร์มตัวกลาง และข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมาย จึงถือว่าข้อมูลมีความอิ่มตัวเชิงประเด็นเพียงพอสำหรับตอบคำถามวิจัยภายใต้ขอบเขตของงานวิจัยนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลเชิงเอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ ประสบการณ์เกี่ยวกับกฎหมายแพ่งในการซื้อขายออนไลน์ ประเด็นความรับผิดและการเกิดความผิดทางอาญา การเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่น และแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทย เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายจำนวน 3 ท่าน และประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Objective Congruence: IOC) ก่อนนำไปทดลองใช้กับผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 คน เพื่อประเมินความชัดเจนของคำถามและความเหมาะสมของกระบวนการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงวาทกรรมทางกฎหมาย โดยเริ่มจากการจัดเตรียมข้อมูลจากเอกสารและการถอดความคำสัมภาษณ์ จากนั้นกำหนดรหัสข้อมูลและหมวดหมู่การวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ข้อจำกัดของกฎหมายแพ่งประเทศไทย กลไกกฎหมายประเทศญี่ปุ่น ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แล้วนำข้อมูลที่จัดรหัสแล้วมาเปรียบเทียบใน 4 มิติ ได้แก่ โครงสร้างกฎหมาย กลไกคุ้มครองผู้บริโภค การบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญา และประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ก่อนสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเชิงระบบ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ประการแรก การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย คำพิพากษา รายงานของหน่วยงานรัฐ เอกสารวิชาการ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่มวิชาชีพ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ สนับสนุนหรือขัดแย้งกันอย่างไร ประการที่สอง การตรวจสอบสามเส้าด้าน

วิธีการ โดยใช้วิธีวิจัยหลายแนวทาง ได้แก่ การวิจัยเชิงเนื้อหา การวิจัยทางนิติศาสตร์เชิงวิชาการ การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อตรวจสอบข้อค้นพบจากหลายวิธี และประการที่สาม การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี โดยนำทฤษฎีสัญญา ทฤษฎีความรับผิด และทฤษฎีกฎหมายเปรียบเทียบมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลชุดเดียวกัน เพื่อให้การตีความมีความรอบด้านและลดอคติจากกรอบคิดเพียงกรอบเดียว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การตรวจสอบโดยสมาชิกบางส่วน และการทบทวนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเพิ่มความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร กฎหมาย คำพิพากษา รายงานทางสถิติ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่มวิชาชีพ ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. โครงสร้างกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า ระบบกฎหมายไทยที่ใช้บังคับกับการซื้อขายสินค้าออนไลน์ยังมีลักษณะกระจัดกระจายและแยกส่วน กล่าวคือ ต้องอาศัยบทบัญญัติจากหลายฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค และกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี แต่ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดหลักเกณฑ์ของสัญญาซื้อขายออนไลน์ การพิสูจน์ตัวตนผู้ขาย เวลาและสถานที่เกิดสัญญาออนไลน์ หรือความรับผิดของแพลตฟอร์มตัวกลางไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การนำกฎหมายแพ่งแบบดั้งเดิมมาปรับใช้กับธุรกรรมออนไลน์ต้องอาศัยการตีความเป็นรายกรณีและก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย โดยเฉพาะกรณีการซื้อขายผ่านแอปพลิเคชัน หรือแพลตฟอร์มที่ผู้ขายสามารถใช้ชื่อแฝงหรือปกปิดตัวตนได้

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น พบว่า ประเทศญี่ปุ่นมีโครงสร้างกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพมากกว่า โดยมีกฎหมายเฉพาะ คือ Act on Specified Commercial Transactions ซึ่งกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจออนไลน์ เช่น การเปิดเผยชื่อ ที่อยู่ ช่องทางติดต่อ ราคาสินค้า ค่าจัดส่ง วิธีชำระเงิน ระยะเวลาส่งมอบสินค้า และเงื่อนไขการคืนสินค้า รวมถึงมีระบบยืนยันคำสั่งซื้อก่อนชำระเงิน จึงช่วยลดปัญหาความไม่ชัดเจนของสัญญาออนไลน์และลดโอกาสเกิดความเสียหายตั้งแต่ต้นทาง

2. กลไกคุ้มครองผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า กลไกคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยยังมีลักษณะเชิงรับ ผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายร้องเรียน แจ้งความ ดำเนินคดี หรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายด้วยตนเอง แม้จะมีหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดด้านอำนาจในการระงับความเสียหายอย่างทันท่วงที เช่น การอายัดเงิน การสั่งระงับธุรกรรมที่ต้องสงสัย หรือการบังคับให้แพลตฟอร์มเยียวยาผู้เสียหายในเบื้องต้น ข้อมูลสถิติคดีอาชญากรรมออนไลน์ปี 2567 พบว่ามีการรับแจ้งความออนไลน์รวมทั้งสิ้น 305,762 เรื่อง โดยมีมูลค่าความเสียหายรวมสูงถึง 35,416 ล้านบาท (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2567) สะท้อนว่ามีการรับแจ้งความออนไลน์จำนวนมากและมีมูลค่าความเสียหายสูง โดยการหลอกซื้อขายสินค้าหรือบริการเป็นคดีที่เกิดขึ้นสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลไกทางแพ่งและการคุ้มครองผู้บริโภคในปัจจุบันยังไม่สามารถรองรับปริมาณและความซับซ้อนของปัญหาได้อย่างเพียงพอ

ในทางตรงกันข้าม ประเทศญี่ปุ่นมีกลไกคุ้มครองผู้บริโภคเชิงรุกมากกว่า โดยมี Consumer Affairs Agency เป็นหน่วยงานกลางด้านการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีบทบาทในการกำกับ ตรวจสอบ เตือนภัย และบังคับใช้กฎหมาย ประกอบกับกฎหมายเฉพาะที่กำหนดหน้าที่เปิดเผยข้อมูลและเงื่อนไขการคืนสินค้าไว้อย่างชัดเจน รวมถึงมีระบบร้องเรียน ไกล่เกลี่ย และมาตรการทางปกครองที่สามารถดำเนินการกับผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนได้รวดเร็วกว่า ระบบดังกล่าวทำให้กฎหมายประเทศญี่ปุ่นมิได้มุ่งเยียวยาภายหลังเกิดความเสียหายเท่านั้น แต่เน้นการป้องกันความเสียหายก่อนเกิดเหตุ

3. การบูรณาการระหว่างคดีแพ่งและคดีอาญา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญของระบบกฎหมายไทยคือการแยกกระบวนการแพ่งและอาญาออกจากกันอย่างชัดเจน แม้ผู้เสียหายจะสามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 แต่สิทธิดังกล่าวยังคงผูกพันกับความคืบหน้าของคดีอาญา หากไม่สามารถระบุตัวผู้กระทำผิดได้ หรือคดีอาญาล่าช้าเพราะผู้กระทำผิดใช้บัญชีม้า บัญชีปลอม หรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ปกปิดตัวตน การเยียวยาทางแพ่งของผู้เสียหายย่อมล่าช้าหรือไม่เกิดผลจริง ผู้เสียหายจึงต้องรับภาระสองชั้น คือ ต้องติดตามคดีอาญาเพื่อให้รัฐลงโทษผู้กระทำผิด และต้องดำเนินการฟ้องคดีแพ่งหรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อให้ได้รับเงินคืน

ประเทศญี่ปุ่นมีจุดแข็งในประเด็นนี้ผ่านระบบการชดใช้ค่าเสียหายในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งเปิดโอกาสให้จำเลยและผู้เสียหายทำข้อตกลงชดใช้ค่าเสียหายในระหว่างคดีอาญา และศาลอาญาสามารถบันทึกข้อตกลงดังกล่าวให้มีผลบังคับใช้ได้เสมือนคำพิพากษาในคดีแพ่ง ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหาก ลดภาระค่าใช้จ่าย ลดขั้นตอน และเพิ่มโอกาสได้รับการเยียวยาอย่างเป็นรูปธรรม ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่าการบูรณาการแพ่งและอาญาเป็นหัวใจสำคัญของการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีซื้อขายออนไลน์ที่มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา

4. ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า การบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การไม่เปิดเผยตัวตนของผู้ขาย การใช้บัญชีม้า การโอนเงินหลายทอด การเคลื่อนย้ายทรัพย์สินไปยังคริปโทเคอร์เรนซี การกระทำผิดข้ามพรมแดน และการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ดิจิทัล ส่งผลให้การติดตามตัวผู้กระทำผิดและการอายัดทรัพย์สินทำได้ล่าช้า ไม่สอดคล้องกับลักษณะความเสียหายทางออนไลน์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นมีระบบบังคับใช้กฎหมายที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยงานตำรวจ และสถาบันการเงิน รวมทั้งมีกฎหมายเกี่ยวกับการคืนเงินจากบัญชีที่ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งช่วยให้อายัดและคืนเงินแก่ผู้เสียหายได้รวดเร็วกว่าระบบของประเทศไทย

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันสมมติฐานเชิงแนวคิดทั้งสามข้อ คือ กฎหมายแพ่งประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการรองรับการซื้อขายออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญา ระบบกฎหมายประเทศญี่ปุ่นมีกลไกที่มีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศไทยในด้านกฎหมายเฉพาะ การคุ้มครองเชิงรุก และการบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญา และการศึกษาเปรียบเทียบสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมสำหรับประเทศไทย ได้แก่ การพัฒนาบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาออนไลน์ การเพิ่มบทบาทเชิงรุกของหน่วยงานคุ้มครอง

ผู้บริโภค การกำหนดความรับผิดของแพลตฟอร์มตัวกลาง และการสร้างกลไกบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาการซื้อขายสินค้าออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาไม่ได้เป็นเพียงปัญหาการผิดสัญญาทางแพ่ง หรือปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอาญาแยกส่วนเท่านั้น แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายไทยที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อธุรกรรมดิจิทัลได้อย่างทันต่อสภาพการณ์ เมื่ออภิปรายผลร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายได้ใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. เมื่อพิจารณาผ่านทฤษฎีสัญญาพบว่า หลักเสรีภาพในการทำสัญญา หลักความผูกพันตามสัญญา และหลักสุจริต ซึ่งเป็นฐานคิดของกฎหมายแพ่งแบบดั้งเดิม ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์ได้อย่างเพียงพอในสถานการณ์ที่คู่สัญญาไม่พบหน้ากัน ผู้ขายอาจปกปิดตัวตน และผู้บริโภคมีข้อมูลน้อยกว่าผู้ขายหรือแพลตฟอร์มอย่างมาก ในบริบทดังกล่าว การยึดถือหลักเสรีภาพในการทำสัญญาอย่างเคร่งครัดอาจทำให้ผู้บริโภคต้องแบกรับความเสี่ยงเกินสมควร เพราะผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบตัวตน ความน่าเชื่อถือ หรือเจตนาที่แท้จริงของผู้ขายก่อนชำระเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบนี้จึงชี้ให้เห็นว่ากฎหมายแพ่งไทยจำเป็นต้องพัฒนาบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับสัญญาออนไลน์ เช่น การกำหนดหน้าที่เปิดเผยข้อมูลผู้ขาย การกำหนดระบบยืนยันคำสั่งซื้อ การกำหนดผลของความสำคัญผิดในระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการกำหนดมาตรฐานความรับผิดของแพลตฟอร์มตัวกลาง เพื่อปรับหลักกฎหมายสัญญาให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ทางกฎหมายในสังคมดิจิทัล

2. เมื่อพิจารณาผ่านทฤษฎีความรับผิดพบว่า การแยกความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาออกจากกันอย่างเด็ดขาดก่อให้เกิดช่องว่างทางความรับผิดในคดีซื้อขายออนไลน์ กล่าวคือ กฎหมายแพ่งมุ่งเยียวยาความเสียหาย แต่ผู้เสียหายต้องฟ้องร้อง พิสูจน์ความเสียหาย และบังคับคดีเอง ขณะที่กฎหมายอาญามุ่งลงโทษผู้กระทำผิด แต่ไม่ได้ทำให้ผู้เสียหายได้รับเงินคืนโดยอัตโนมัติ เมื่อกระบวนการทั้งสองไม่เชื่อมโยงกัน ผู้เสียหายจึงตกอยู่ในภาวะ “ภาระสองชั้น” ทั้งต้องติดตามคดีอาญาและต้องดำเนินการทางแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหาย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ปรากฏในงานวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายไทยยังไม่มีกลไกเยียวยาที่รวดเร็วและเชื่อมโยงกับกระบวนการอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกันระบบการประนีประนอมยอมความในคดีอาญา (Criminal Settlement) ของประเทศญี่ปุ่นแสดงให้เห็นว่าการออกแบบกลไกให้การชดใช้ค่าเสียหายเกิดขึ้นภายในกระบวนการอาญาสามารถลดภาระของผู้เสียหายและเพิ่มประสิทธิภาพของการเยียวยาได้ ดังนั้น ประเทศไทยควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายหรือพัฒนากระบวนการเฉพาะสำหรับคดีพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่เปิดช่องให้ศาลมีอำนาจพิจารณาประเด็นทางแพ่งและทางอาญาที่เกี่ยวข้องกันในคดีเดียว

3. เมื่อพิจารณาผ่านทฤษฎีกฎหมายเปรียบเทียบพบว่า แม้ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นจะมีโครงสร้างกฎหมายพื้นฐานอยู่ในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกัน แต่กฎหมายของทั้งสองประเทศ

ทำหน้าที่ทางสังคมแตกต่างกันอย่างชัดเจน ระบบกฎหมายไทยยังมีลักษณะเยียวยาภายหลังเกิดความเสียหายเป็นหลัก ในขณะที่ระบบกฎหมายประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการป้องกันและการตัดวงจรความเสียหายตั้งแต่ต้นทาง ผ่านกฎหมายเฉพาะ หน่วยงานกลางเชิงรุก และกลไกการคืนเงินหรือชดใช้ค่าเสียหายในกระบวนการอาญา การนำกฎหมายประเทศญี่ปุ่นมาเป็นต้นแบบจึงไม่ควรเป็นการคัดลอกตัวบทกฎหมายโดยตรง แต่ควรเป็นการนำหลักการสำคัญมาปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เช่น การเพิ่มหน้าที่เปิดเผยข้อมูลและหน้าที่ระมัดระวังของผู้ประกอบธุรกิจออนไลน์ การเพิ่มอำนาจของหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคให้สามารถประสานการอายัดเงินหรือระงับธุรกรรมได้ทันท่วงที และการกำหนดให้แพลตฟอร์มตัวกลางมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผู้ขายและเยียวยาผู้บริโภคในเบื้องต้น

กล่าวโดยสรุป การอภิปรายผลในทุกมิติแสดงให้เห็นว่า ปัญหาของกฎหมายไทยในกรณีการซื้อขายสินค้าออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาเป็นปัญหาเชิงระบบ มิใช่ปัญหาของบทบัญญัติกฎหมายมาตราใดมาตราหนึ่งเท่านั้น การแก้ไขจึงต้องดำเนินการในลักษณะการปฏิรูปเชิงระบบ โดยบูรณาการมาตรการทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครอง และมาตรการด้านเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน แนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยได้แก่ การเพิ่มบทบัญญัติว่าด้วยสัญญาออนไลน์ในกฎหมายแพ่ง การกำหนดความรับผิดของแพลตฟอร์มตัวกลาง การเสริมบทบาทของหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคให้มีลักษณะเชิงรุก และการสร้างกลไกบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว ลดภาระในการดำเนินคดี และทำให้ระบบกฎหมายไทยสอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์ข้อจำกัดของกฎหมายแพ่งว่าด้วยการซื้อขายสินค้าออนไลน์เมื่อเกิดความผิดทางอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่น" สามารถสรุปได้ว่า ระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันมีช่องว่างทางกฎหมาย และข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ในการแก้ปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์ที่แฝงมากับธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากกฎหมายไทยยังคงใช้หลักการแยกส่วน ระหว่างกระบวนการทางแพ่งและกระบวนการทางอาญาออกจากกันอย่างเด็ดขาด ส่งผลให้เมื่อนิติสัมพันธ์ทางแพ่ง (สัญญาซื้อขายออนไลน์) เกิดความเกี่ยวพันกับความผิดทางอาญา (เช่น การฉ้อโกงออนไลน์ หรือการใช้บัญชีม้า) ระบบกลไกคุ้มครองผู้เสียหายที่มีอยู่ซึ่งเป็นไปในลักษณะเชิงรับ จะผลักภาระสองชั้น ไปให้ประชาชนผู้เสียหายต้องดำเนินการทั้งการติดตามคดีอาญาที่ล่าช้าและการฟ้องร้องคดีแพ่งที่แยกส่วนด้วยตนเอง ซึ่งไม่คุ้มค่าระหว่างค่าความเสียหายกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ในกรณีที่เสียหายในจำนวนเงินไม่มากนัก

ในทางตรงกันข้าม ประเทศญี่ปุ่นมีจุดแข็งจากการมีกฎหมายเฉพาะที่ทันสมัยคือ Act on Specified Commercial Transactions ควบคู่กับการมีสำนักงานกิจการผู้บริโภค (CAA) เป็นองค์กรบังคับใช้กฎหมายเชิงรุก และมีระบบการบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบการประนีประนอมยอม

ความในคดีอาญา (Criminal Settlement) ผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนผ่านจากการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไปสู่ "การปฏิรูปเชิงระบบ" (Systemic Reform) โดยนำรูปแบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมาประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

เพื่อปิดช่องว่างทางกฎหมายและสร้างกลไกในการพิทักษ์สิทธิเยียวยาผู้เสียหายจากการซื้อขายออนไลน์อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงกฎหมายที่เป็นรูปธรรม 3 ประการ ดังนี้

1. การเสนอเพิ่มบทบัญญัติสัญญาออนไลน์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประเทศไทยควรมีการปรับปรุงข้อกฎหมายในระดับมหภาค โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) หมวดบัญญัติว่าด้วย "สัญญาซื้อขายออนไลน์" หรือ "สัญญาอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับผู้บริโภค" โดยเฉพาะ ซึ่งนำแนวคิดจากกฎหมาย *Act on Specified Commercial Transactions* ของประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้ เช่น การกำหนดหน้าที่ให้ผู้ขายต้องเปิดเผยข้อมูลตัวตนและช่องทางการติดต่อที่ชัดเจน เพื่อแก้ปัญหาการปลอมแปลงตัวตน การกำหนดมาตรฐานข้อสัญญาที่เป็นธรรมในโลกดิจิทัล และการให้สิทธิผู้บริโภคในการบอกเลิกสัญญาหรือสิทธิในการปฏิเสธการชำระเงินเมื่อพบพฤติการณ์อันควรสงสัย (Cooling-off Period สำหรับธุรกรรมออนไลน์) ซึ่งจะช่วยลดโอกาสที่นิติกรรมทางแพ่งจะถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการฉ้อโกงตั้งแต่ต้นน้ำ

2. การพัฒนาศาลหรือกระบวนการพิจารณาคดีออนไลน์ที่บูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญา ภาครัฐและกระทรวงยุติธรรมควรส่งเสริมการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยการพัฒนาและจัดตั้ง "ศาลเฉพาะสำหรับคดีพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์" (E-Commerce Court) ที่ดำเนินกระบวนพิจารณาผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ 100% และปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความเพื่อสร้างกลไก "การบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญา" (Civil-Criminal Integration) โดยนำรูปแบบระบบการประนีประนอมยอมความในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นเป็นต้นแบบ กล่าวคือ ให้ศาลมีอำนาจเบ็ดเสร็จ ในการพิจารณาประเด็นการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำผิด ควบคู่ไปกับการออกคำสั่งบังคับให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้เปิดบัญชีม้าชดใช้เงินคืนแก่ผู้เสียหายทางแพ่งได้ทันทีในคดีเดียวกัน โดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องแยกไปฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่ เพื่อลดขั้นตอน ระยะเวลา และลดภาระสองชั้นของผู้เสียหาย

3. การกำหนดความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มตัวกลางในการเยียวยาเบื้องต้น ควรมีการตรากฎหมายหรือข้อบังคับระดับพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดหลักความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มตัวกลางให้แก่ผู้ให้บริการตลาดกลางออนไลน์ (E-Marketplace) และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียคอมเมิร์ซ โดยกฎหมายต้องบังคับให้แพลตฟอร์มเหล่านี้มีหน้าที่เชิงรุกในการตรวจสอบและคัดกรองความมีอยู่จริงของร้านค้า ก่อนอนุญาตให้เปิดระบบ หากแพลตฟอร์มละเลยไม่ตรวจสอบจนเป็นเหตุให้เกิดการฉ้อโกงขึ้น แพลตฟอร์มจะต้องมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบในการจัดตั้ง "กองทุนชดเชยสำรอง" เพื่อเยียวยาความเสียหายทางการเงินขั้นต้นให้แก่ผู้เสียหายทันทีที่ได้รับแจ้งในระบบ จากนั้นจึงให้สิทธิแพลตฟอร์มในการไล่เบี้ย เอาแก่ผู้กระทำความผิด มาตรการนี้จะ

เปลี่ยนผ่านระบบการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยให้มีความยืดหยุ่น รวดเร็ว และสามารถจำกัดวงจรความเสียหายเชิงระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพไปสู่การศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจจำนวนผู้เสียหาย มูลค่าความเสียหาย รูปแบบการฉ้อโกงออนไลน์ และระดับความพึงพอใจต่อกลไกเยียวยาที่มีอยู่ในปัจจุบัน อันจะช่วยให้ข้อเสนอเชิงนโยบายมีข้อมูลเชิงประจักษ์รองรับมากขึ้น นอกจากนี้ ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในกรณีสินทรัพย์ดิจิทัลหรือคริปโทเคอร์เรนซี เนื่องจากเป็นช่องทางที่ผู้กระทำผิดใช้โอนย้ายทรัพย์สินและติดตามคืนได้ยาก อีกทั้งควรศึกษากฎหมายเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายอื่นนอกเหนือจากประเทศญี่ปุ่น เช่น สหภาพยุโรป เกาหลีใต้ หรือสิงคโปร์ เพื่อพิจารณาแนวทางกำกับแพลตฟอร์ม การตรวจสอบตัวตนผู้ขาย และการเยียวยาผู้บริโภคออนไลน์ในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น สุดท้าย ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองใช้ระบบระงับข้อพิพาทออนไลน์หรือกลไกบูรณาการคดีแพ่งและคดีอาญาในพื้นที่นำร่องก่อนพัฒนาเป็นมาตรการระดับประเทศ

บรรณานุกรม

กาญจณา สุขาบูรณ์. (2564). ความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจออนไลน์: การเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 50*(3), 45-78. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/polscilaw_journal/article/view/258745

ฐิติรัตน์ ศิริบูล. (2560). *กฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์วิญญูชน.

พงษ์ลดา ภัทรมานะวงศ์. (2566). การคุ้มครองผู้บริโภคกับการซื้อขายออนไลน์. *วารสารนิติศาสตร์, 52*(1), 112-145. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JLPRU/article/view/260996

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. (2522). *ราชกิจจานุเบกษา*, 96(72 ก).

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544. (2544). *ราชกิจจานุเบกษา*, 118(123 ก).

พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566. (2566). *ราชกิจจานุเบกษา*, 140(11 ก).

ศศินี เรืองอารีย์รัชต. (2566). *แนวทางในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคของการใช้ดาร์กแพทเทิร์นของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522* [เอกัตศึกษา, หลักสูตรปริญญานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=14159&context=chulaetd

สินีอร ณ นคร. (2565). *ความรับผิดทางแพ่งของแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์: ศึกษากรณีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2567). *สถิติคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประจำปี 2567*. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

อรจิรา ทุมแสน. (2562). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ ศึกษาในกรณี: สิทธิหน้าที่ของผู้ขายและการคุ้มครองผู้บริโภค* [บทความทางวิชาการ. คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.]

Bogdan, M. (1994). *Comparative law*. Kluwer Law International.

Howells, G., Micklitz, H.-W., Durovic, M., & Janssen, A. (Eds.). (2022). *Consumer protection in Asia*. Hart Publishing.

Japan. (1976). *Act on Specified Commercial Transactions* (Act No. 57 of 1976).

Japan. (2007). *Act on Damage Recovery Benefit Distributed from Fund in Bank Accounts Used for Crimes (Act No. 133 of 2007).*

Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). SAGE Publications.

Nottage, L. (2018). Japanese consumer law: An overview. *Asian Law, 20*(1), 1-35.

Oda, H. (2021). *Japanese law* (4th ed.). Oxford University Press.

Zweigert, K., & Kötz, H. (1998). *An introduction to comparative law* (3rd ed.). Oxford University Press.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก

สิริกาญจน์ ยศปัญญาชณัฐ[1*] ณิรดา เวชญาลักษณ์ [2]

รับบทความ: 18 ธันวาคม 2568 แก้ไขบทความ: 10 มกราคม 2569 ตอบรับบทความ: 13 มกราคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 23 คน และครูจำนวน 235 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 154 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้บริหารจำนวน 6 คน และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย ครูจำนวน 148 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .23 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัลและด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคม

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น ทักษะการบริหาร ดิจิทัล โรงเรียนเอกชน การพัฒนาทักษะ

[1-2] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

* อีเมล: Sirikanyotpanyachanat@gmail.com

Needs Assesment for Developing School Administration Skills in the Digital Age of Private School Administrators Under the Office of the Provincial Education of Phitsanulok

Sirikan Yotpanyachanat [1*]
Nirada Wechayaluck [2]

Abstract

Needs Assesment aimed to conduct a needs assessment for the development of school administration skills in the digital era among private school administrators under the Phitsanulok Provincial Education Office. The study population comprised 23 administrators and 235 teachers. The sample group consisted of 154 individuals chosen via purposive sampling for the 6 administrators and simple random sampling for the 148 teachers from private schools. Data collection utilized a 5-point rating scale questionnaire and indicated the value of Index of Item-Objective Congruence within the range of 0.80 – 1.00 which demonstrated a high overall reliability coefficient of 0.98. The collected data were analyzed using descriptive statistics, including the mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and the Prioritized Needs Index (PNI modified). The findings indicated that the overall need for developing digital-era administration skills, as represented by the Prioritized Needs Index, was .23. A detailed analysis by aspect revealed that the Digital Skills in Organizational Management domain showed the highest Prioritized Needs Index, followed by Digital Technology Leadership Skills and Innovative Leadership and Innovative Thinking Skills. Conversely, the domain with the lowest prioritized need was Digital Citizenship and Social Intelligence Skills. The results underscore the necessity for focused professional development, particularly in integrating digital technology for organizational management within these educational institutions.

Keywords: Needs Assesment, Management Skills, Digital Private school, Skill Development

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration, Phibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand
* E-mail: Sirikanyotpanyachanat@gmail.com

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลอันเป็นเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทำให้การสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วเป็นประโยชน์และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา บุคคลติดต่อสื่อสารการรับรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้ เผยแพร่ ส่งถึงกันได้ด้วยอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัล ผ่านระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตเชื่อมโยงถึงกันทั่วโลกเทคโนโลยีส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการผลิต และการจ้างงานที่เปลี่ยนแปลงลดลง เนื่องจากอาศัยเครื่องมือเครื่องจักรปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากกว่าแรงงานคน จิติมา วรรณศรี (2564, น.3) การเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาแบบก้าวกระโดด รูปแบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการบูรณาการและเชื่อมโยงเศรษฐกิจของโลกเข้าด้วยกัน และปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมไทย การศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พ.ศ.2569-2579)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุด มีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่ง เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนระดับสูง การดำรงชีวิตในอนาคต ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ภายใต้วิสัยทัศน์ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขในสังคม สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ 2563 โดยยึดหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน และการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคต เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ 2561-2580 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ 2561 -2568) แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ 2566-2570) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2560-2579 แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน (พ.ศ 2566-2570) และมุ่งสู่ Thailand 4.0 ดังนี้ 1. การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ 2.เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3. พัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4.สร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 5.ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นจุดสิ่งแวดล้อม นโยบายที่ 6.ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้นำทางการศึกษาที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยใช้หลักการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ธีรศักดิ์ วัฒนพานิช (2563)

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ความสามารถในการใช้ความรู้ ภาวะผู้นำ และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดย

ผู้บริหารในยุคดิจิทัลควรมีทักษะสำคัญ ได้แก่ ต่างๆ ดังนี้ 1) ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ความสามารถการใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น ซอฟต์แวร์การจัดเก็บข้อมูล ระบบสารสนเทศหรือแพลตฟอร์มการสื่อสารออนไลน์ 2) ทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การรวบรวมวิเคราะห์และใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าใจข้อมูลขนาดใหญ่ และการใช้ข้อมูลในการคาดการณ์สถานการณ์และวางแผน 3) ทักษะด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการ นำพาสถานศึกษาผ่านการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและกระบวนการทำงานการสร้างแรงจูงใจและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บุคลากรยอมรับและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง 4) ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมการคิดค้นวิธีการใหม่ๆในการจัดการปัญหาและโอกาสที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมในสถานศึกษา 5) ทักษะด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ ความเข้าใจในความเสี่ยงทางไซเบอร์และการบริหารจัดการความปลอดภัยของข้อมูล 6) ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการทำงานร่วมกันทั้งในสถานศึกษาและกับพันธมิตรผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ 7) ทักษะด้านการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและแนวโน้มใหม่ๆการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้กับบุคลากรในสถานศึกษา 8) ทักษะด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ การวางแผนการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือการคาดการณ์และการวางแผนล่วงหน้าเพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในการตลาด ทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีเพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ๆและนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ไปในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ธนวัฒน์ สุวรรณเหลา (2564)

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลกเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำกับ ดูแลและส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลกให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ โดยมีพันธกิจสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึงและเสมอภาค การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้มาตรฐานการศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรม สำนึกในความเป็นชาติไทย และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้หนึ่งในเป้าประสงค์ที่สำคัญของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลกที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานศึกษา คือ การพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวมในบริบทของ ยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและก้าวกระโดด การบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หลายอำเภอ ยังคงประสบกับความท้าทายด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ผู้บริหารบางส่วนอาจยังขาดทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียน

เอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก, 2568)

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ของผู้บริหารที่สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ภายใต้การวางแผนที่รอบคอบและกระบวนการดำเนินงานที่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ ปัญหาการบริหารในยุคดิจิทัล เช่น การยึดติดกับความสำเร็จในอดีต การขาดการทำงานเป็นทีม การไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน การให้อิสระโดยขาดการกำกับติดตาม และการขาดมุมมองเชิงระบบขององค์กร ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ลลิตา อ่ำบัว (2565) สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการบริหารให้สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร ทักษะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม และทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคม ซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการตัดสินใจ การวางแผน การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล อันนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็นของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยนำเสนอเนื้อหาดังต่อไปนี้ 1)แนวคิดเกี่ยวกับยุคดิจิทัล 2)แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 3)องค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 4) ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก

1. แนวคิดเกี่ยวกับยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต การคิด การเรียนรู้ และการตัดสินใจของมนุษย์ นักวิชาการชี้ให้เห็นว่ายุคดิจิทัลก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทาย จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันเทคโนโลยี ใช้เหตุผลและวิจารณญาณในการรับรู้ข้อมูล โดยเฉพาะผู้บริหารซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล เสาวลักษณ์ พันธบุตร (2560) สังคมยุคดิจิทัลเป็นสังคมที่เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต การคิด การเรียนรู้ และการตัดสินใจของมนุษย์ในทุกช่วงวัยการปรับตัวในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการคิดอย่างมีเหตุผล การรู้เท่าทันเทคโนโลยี และการใช้สติปัญญาในการสื่อสารและตัดสินใจท่ามกลางความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เพ็ญจันทร์ สินธุเขต (2560) ยุคดิจิทัล ยุคของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นดิจิทัลด้วยรูปแบบและช่องทางได้อย่างง่าย และรวดเร็วในทุกที่ทุกเวลา เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2561) ยุคดิจิทัล (Digital Era)

คือ ยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็ว สุกัญญา แช่มช้อย (2562) ยุคดิจิทัลเป็นยุคที่เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้จำนวนมากอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้วิถีชีวิต การเรียนรู้ และคุณลักษณะของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทายจากการแข่งขันและความไม่แน่นอนในสังคมปัจจุบัน มลฤดี เพ็งสง่า และมัทนา วังถนอมศักดิ์ (2566) ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาทัศนคติและแนวคิดใหม่ เพื่อรับมือและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ยุคดิจิทัล ยุคดิจิทัลเป็นยุคที่เทคโนโลยีและสื่อมีอิทธิพลสูง ทำให้การดำเนินชีวิต การสื่อสาร และการเข้าถึงข้อมูลสะดวก รวดเร็ว และเปลี่ยนแปลงอย่างมากความฉลาดและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลต่อสังคม เด็ก และรูปแบบการใช้ชีวิต รวมถึงการบริโภคข้อมูลที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดดังนั้น ผู้บริหารยุคใหม่จำเป็นต้องปรับทัศนคติและพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการให้สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ปุณณิฐฐา มาเชค (2565) การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลคือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานและส่งเสริมการเรียนรู้ตามทักษะศตวรรษที่ 21 บนหลักธรรมาภิบาลเป้าหมายคือให้ทุกฝ่ายเข้าถึงข้อมูลและบริการของสถานศึกษาอย่างรวดเร็วและทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน มลฤดี เพ็งสง่าและมัยนา วังถนอมศักดิ์ (2566)การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลคือการพัฒนาระบบที่ทำให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลของสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน พรวิภา เชยกลิ่น (2566) ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องมีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี บริหารการเปลี่ยนแปลง สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีพร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

จากการศึกษาสรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาระบบบริหารงานและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี บริหารการเปลี่ยนแปลง สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลและใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

3. องค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

จากการศึกษาทักษะที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำของสถานศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและการบริหารคนอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ สุกัญญา แช่มช้อย (2561) การใช้เทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ การสร้างวัมนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล สุชญา โกมลวานิช (2560) องค์ประกอบของทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร ประกอบด้วย การสื่อสารดิจิทัล การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การรู้ดิจิทัล ไกรศร เจียมทอง (2561) การสื่อสารและเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ มนุษย์

สัมพันธ์ ด้านเทคนิค คุณธรรม การสร้างสรรค์นวัตกรรม สงบ อินทรมณี (2562) การยอมรับเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลง การเข้าถึงเทคโนโลยี การสร้างการยอมรับแก่องค์กร การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร การใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอน ขวัญหล้า น้อยนวล (2564) ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ด้านวิสัยทัศน์และการพัฒนาตนเอง ด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความรู้และความสามารถในการบริหาร ด้านความรับผิดชอบ ธิดารักษ์ ฟักเงิน และคณะ (2567) ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะด้านภาวะผู้นำ ทักษะด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์ ทักษะด้านการบริหาร ทักษะด้านความเชี่ยวชาญ และ ทักษะด้านการถ่ายทอดและการสื่อสาร

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ทักษะผู้บริหารในยุคดิจิทัล หมายถึง ความสามารถในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์สูงสุด โดยทักษะที่กล่าวถึงมีหลายด้าน เช่น ทักษะด้านการสื่อสารทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านเทคนิค และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการเสริมสร้างวิสัยทัศน์การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนรวมทั้งการมีความรับผิดชอบต่อการทำงานและการพัฒนาองค์กรด้วยเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

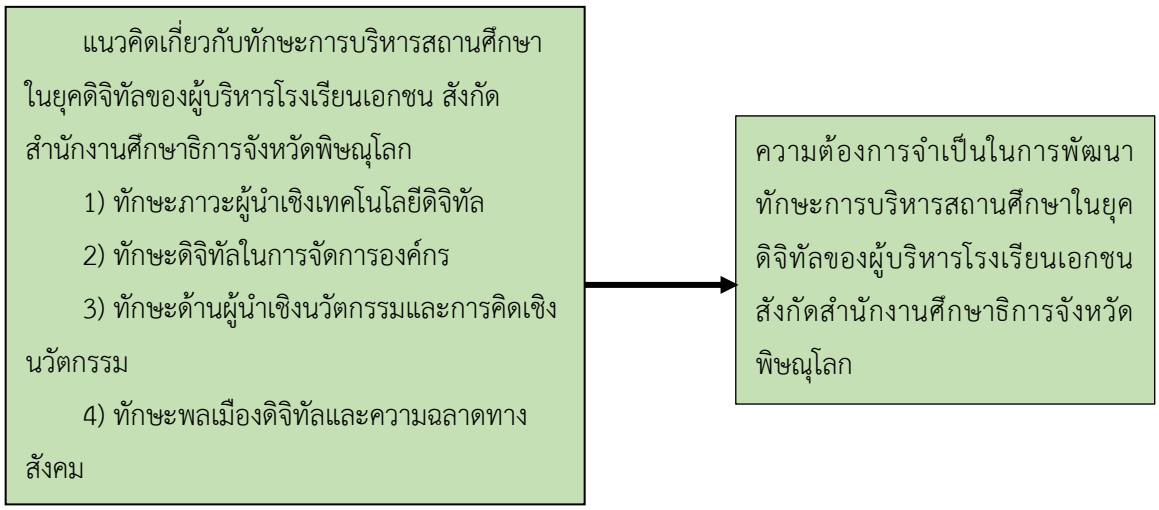
4. ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลกสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลกจึงมีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการให้มีความรวดเร็วถูกต้องและก้าวทันยุคดิจิทัลเทคโนโลยีเพื่อให้ สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดตัวแปรทั้ง 4 ทักษะที่ได้จากการสังเคราะห์ดังกล่าวไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนเอกชนโดยแบ่งออกเป็น 4 ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ทักษะดิจิทัลในการบริหารจัดการองค์การ ทักษะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม ทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการสังเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มี 18 ด้านผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความถี่ของทักษะที่มีค่าระดับความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป เมื่อพิจารณาตัวแปรสรุปได้ว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มี 4 ด้านที่ตรงกันดังนี้ 1) ทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร 3) ทักษะด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม4)ทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคมโดยสามารถพัฒนาเป็น

กรอบแนวคิดได้ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน และครู จำนวน 235 คน ในโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 6 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง และครูจำนวน 148 คนได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน Krejcie & Morgan (1986) รวมทั้งสิ้น 154 คน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 4 ทักษะ ดังนี้

1) ทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัล

2) ทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร

3) ทักษะด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม

4) ทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคม

แบบสอบถามมีรูปแบบของคำถามเป็น แบบการตอบสนองคู่ (Dual Response Format) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นตามการรับรู้ในส่วนของสภาพที่เป็นจริง และส่วนของสภาพที่ควรจะเป็น เป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 2 คำตอบ (Two-Answer) คำถามทุกข้อ ตอบ 2 สภาพ คือ สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นแบ่งเป็น 5 ระดับ Likert, R, (1993) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

5 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลกโดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า แนวคิด หลักการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก เพื่อจัดทำร่างเครื่องมือแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์และความถูกต้องให้ครอบคลุม ทั้งด้านโครงสร้างเนื้อหาและหลักการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะ

4. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา IOC (Index of item Objective Congruence) มีค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ซึ่งต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป บุญชม ศรีสะอาด (2560)

5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริหารและครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาสูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 บุญชม ศรีสะอาด (2560)

7. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อใช้เป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

8. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อใช้เป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลกเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

2. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาให้กลุ่มเป้าหมายโดยใช้แอปพลิเคชัน Google Forms เก็บข้อมูลจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นรายสถานศึกษา

3. กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยจะได้รับข้อมูลทางแอปพลิเคชัน Google Forms จนผู้ตอบแบบสอบถามครบถ้วนตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดอย่างละเอียด ก่อนจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลกสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (Likert,pp.90-95) ดังนี้

4.50 – 5.00	สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นฯ/อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความจำเป็นทักษะผู้บริหารในยุคดิจิทัลโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ค่าเฉลี่ยและวิธี Modified Priority Needs Index (PNImodified)

ความหมายของสัญลักษณ์ PNImodified=(D-C)/C

D (Desired condition) = ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์

C (Current condition) = ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน

แล้วนำมาเรียงลำดับความต้องการจำเป็นโดยเรียงดัชนีจากมากไปหาน้อยและนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNImodified)

ผลการวิจัย

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลกและรายด้านโดยภาพรวม

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	สภาพที่เป็นจริง (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI modified (I-D) / D	ลำดับ
	$(\bar{X})$	(S.D.)	ระดับ	$(\bar{X})$	(S.D.	ระดับ		
1. ด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัล	4.03	0.53	มาก	4.83	0.30	มากที่สุด	.24	2
2. ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร	3.99	0.56	มาก	4.83	0.29	มากที่สุด	.26	1
3. ด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม	4.02	0.56	มาก	4.81	0.30	มากที่สุด	.24	2
4. ด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคม	4.23	0.44	มาก	4.84	0.29	มากที่สุด	.18	3
รวม	**4.07**	**0.49**	**มาก**	**4.82**	**0.27**	**มากที่สุด**	**.23**	

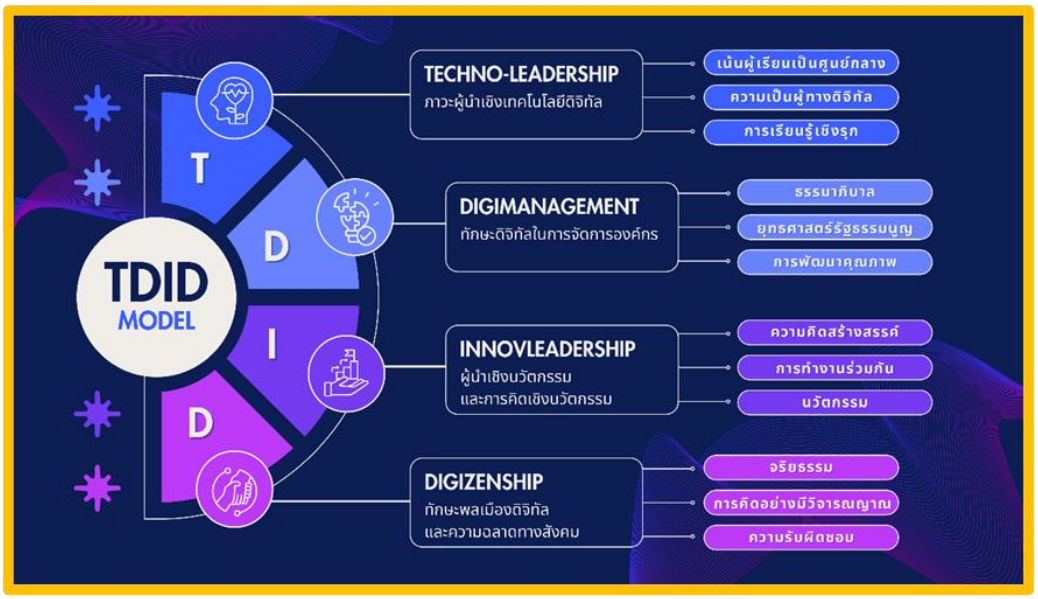
จากตาราง 1 พบว่าผลการวิจัยพบว่าโดยระดับสภาพที่เป็นจริงในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ระดับสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ระดับสภาพที่เป็นจริงในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.06, S.D. =0.49) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$=4.23, S.D. =0.43) รองลงมา คือ ด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$=4.03, S.D.=0.53) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร ($\bar{X}$=3.99, S.D.=0.56) ตามลำดับ

ระดับสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.82, S.D.=0.27) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$=4.84, S.D. =0.29) รองลงมา คือ ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร ($\bar{X}$=4.83, S.D.=0.29) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม ($\bar{X}$=4.81, S.D.=0.30)

ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมมีค่าเท่ากับ .23 พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญ (PNI) สูงสุดเป็นลำดับแรก (.26) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมามี 2 รายการเท่ากัน คือ ด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัลและด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม (.24) ส่วนลำดับสุดท้ายคือ ด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคม (.18)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจาก “TDID MODEl” ดังภาพ



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่การพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษา

1. Techno-leadership (T) ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัล กำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์เพื่อบูรณาการเทคโนโลยีเข้าสู่การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล

2. Digimanagement (D) ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้อย่างมีความรับผิดชอบ มุ่งดำเนินงานสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และนโยบายตามรัฐธรรมนูญ มุ่งยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม

3. Innovleadership (I) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อ ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้บุคลากรได้คิดหาแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เกิด ความร่วมมือ โดยการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ระหว่างครูและบุคลากร เมื่อความคิดสร้างสรรค์และความร่วมมือได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่อง ย่อมก่อให้เกิด นวัตกรรมที่ สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นวิธีการหรือรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อสร้างคุณค่าและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

4. Digizenship (D) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการคิดวิเคราะห์อย่างรอบด้าน ใช้เหตุผลเพื่อแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างเหมาะสม ควบคู่ไปกับการยึดมั่นในจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง โปร่งใส และมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น อันจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและเป็นต้นแบบที่ดีในการขับเคลื่อนการศึกษา

อภิปรายผล

จากการศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม พบว่า ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับแรงกดดันของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลหลังโควิด-19 การไหลบ่าของปัญญาประดิษฐ์ (AI) และงานฐานข้อมูล/หลักฐานเชิงข้อมูล (data-informed) ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรต้องยกระดับความสามารถของบุคลากรตั้งแต่การใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร-ร่วมมือออนไลน์ ความปลอดภัยไซเบอร์ ไปจนถึงการคิดเชิงวิพากษ์ต่อเนื้อหาดิจิทัลและสวัสดิภาพดิจิทัลของผู้ปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญานิศ โฆษิตพิมานเวช และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประกอบไปด้วย 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ทักษะและความรู้ดิจิทัล 3) การสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล และ 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสนี โปราณานนท์ และคณะ (2567) ได้ศึกษา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัล ประกอบด้วย วิสัยทัศน์เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน พัฒนาทางวิชาชีพของผู้บริหาร เสริมพลังบุคลากร จัดการข้อมูล จัดการทรัพยากร สร้างบรรยากาศการทำงาน รู้ดิจิทัล ความร่วมมือ สื่อสาร สร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา และสามารถอภิปรายรายข้อ ได้ดังนี้

1. ด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัล เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแรงผลักดันด้านนโยบาย เช่น แผนพัฒนารัฐบาล

ดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566–2570 ที่เน้นการบูรณาการดิจิทัลในระบบการศึกษาและการบริหารจัดการ รวมถึงแนวนโยบาย OBEC และกระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลและ Active Learning ส่งผลให้ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและตอบโจทย์ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา ผึ้งถนอม และอุษาพร กลิ่นเกสร (2568) ได้ศึกษาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสังกัดสังกัดงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศนะ คล่องดี และคณะ (2568) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร พบว่า ภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการสนับสนุน การจัดการ ดำเนินการด้านดิจิทัลส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนสามารถอภิปรายได้ว่า

2. ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษายึดหลักธรรมาภิบาลและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนตามรัฐธรรมนูญเพื่อยกระดับคุณภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ปัจจัยเชิงนโยบายและทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของไทยที่กำหนดให้การจัดการศึกษาเป็นไปตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่เน้นความเสมอภาคและคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง รวมถึงการบูรณาการตาม ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และ แผนพัฒนาการศึกษาชาติ ซึ่งต่างชี้ชัดว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและระบบข้อมูลสารสนเทศต้องดำเนินไปบนหลักการธรรมาภิบาลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล สอดคล้องกับแนวคิดของ ศราวุธ ขันธวิชัย และคณะ (2568) พบว่าการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการขับเคลื่อนระบบราชการไทยสู่ยุค 4.0 ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยยกระดับการบริหารภาครัฐให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับการพัฒนาประเทศในระยะยาว นำไปสู่การเป็นประเทศที่มีการบริหารจัดการที่ดี สังคมเข้มแข็ง และเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุสบา เหง่าศรี และคณะ (2568) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว พบว่า การพัฒนาบุคลากรในระหว่างการปฏิบัติงาน โดยสถานศึกษาขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสื่อกลาง เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ สามารถอภิปรายได้ว่า

3. ด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรการสร้างแนวคิดใหม่และเสนอวิธีการใหม่ในการแก้ไขได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษายุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และนโยบายการศึกษา ทำให้ผู้นำจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำเชิง

นวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและสร้างการปรับตัวอย่างยั่งยืน การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการคิดค้นแนวทางใหม่ ๆ ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชิดพงษ์ งอกนาวัง และคณะ (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมมีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาให้กับเด็กเยาวชนและกลุ่มประชาชนการนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ เพื่อเพิ่มศักยภาพกำลังคนให้ก้าวกันกับยุคสมัยใหม่ และให้มีทักษะการนำนวัตกรรมมาใช้เบื้องต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศิษฏ์ มาแย้ม และธดา สิทธิ์ธาดา (2567) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นาเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 พบว่า ด้านการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานตามความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา สามารถอภิปรายได้ว่า

4. ด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคมเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มี ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาคิดวิเคราะห์และใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บริบทของสังคมดิจิทัลที่เต็มไปด้วยข้อมูลจำนวนมหาศาลและความเสี่ยงด้านจริยธรรม เช่น การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การใช้ข้อมูลเท็จ และการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และจริยธรรมดิจิทัลควบคู่กัน เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการปกป้องครู นักเรียน และองค์กรจากผลกระทบเชิงลบของเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายชล มัตถะปะโท และคณะ (2564) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า ด้านความซื่อสัตย์และคุณธรรมการสื่อสารและทักษะการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารควรปฏิบัติงานด้วยความตรงไปตรงมาและประพฤติตนด้วยความสุจริตยึดหลักนิติธรรมในการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นตลอดจนเป็นผู้สื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับผู้ปกครองชุมชนและองค์กรภายนอกเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมรวมถึงผลงานของสถานศึกษาได้ทันเวลาและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติยา เกียรติและคณะ (2567) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต3 พบว่าด้านการกล้าทดลองเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาควรนำนโยบายของต้นสังกัด สู่การปฏิบัติมุ่งเน้นส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาตนเองเป็นแบบอย่างในการพัฒนานวัตกรรมให้กับครู ยอมรับความแตกต่างทางด้านทัศนคติ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก พบว่า

สภาพที่เป็นจริงในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร

สภาพที่ควรจะเป็น ในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมมีค่าเท่ากับ .23 พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กรมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญ (PNI) สูงสุดเป็นลำดับแรก (.26) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมามี 2 รายการเท่ากัน คือ ด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัลและด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม (.24) ส่วนลำดับสุดท้ายคือ ด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคม (.183) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผลตามลำดับ ดังนี้

1. ด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัล ในภาพรวม พบว่า สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สภาพที่ควรจะเป็น อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และผลการประเมินความต้องการจำเป็นในภาพรวมเท่ากับ.24 ซึ่งข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญ (PNI = .29)

2. ด้านทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร ในภาพรวม พบว่า สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 รายการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีในการบริหารบุคลากร และผู้บริหารสถานศึกษาบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษาอย่างมีวิสัยทัศน์ สภาพที่ควรจะเป็น อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษาอย่างมีวิสัยทัศน์ และผลการประเมินความต้องการจำเป็นในภาพรวมเท่ากับ.26 ซึ่งข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายึดหลักธรรมาภิบาลและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนตามรัฐธรรมนูญเพื่อยกระดับคุณภาพ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญ (PNI = .30)

3. ด้านผู้นำเชิงนวัตกรรมและการคิดเชิงนวัตกรรม พบว่า สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม สภาพที่ควรจะเป็น อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการลงมือทำเพื่อสร้างสิ่งใหม่หรือพัฒนาสิ่งเดิมให้มีคุณค่ามากขึ้น และผลการประเมินความต้องการจำเป็นในภาพรวม

เท่ากับ.24 ซึ่งข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรการสร้างแนวคิดใหม่และเสนอวิธีการใหม่ในการแก้ไขได้ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญ (PNI = .22)

4. ด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคม พบว่า สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สภาพที่ควรจะเป็น อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาคิดวิเคราะห์และใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และผลการประเมินความต้องการจำเป็นในภาพรวมเท่ากับ. 18 ซึ่งข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาคิดวิเคราะห์และใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญ (PNI = .25)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะที่สำคัญอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ดิจิทัลผ่านการกำหนดแผนกลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลดิจิทัลและทิศทางการปฏิรูปการศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาทักษะดิจิทัลในการจัดการองค์กร โดยกำหนดนโยบายและระบบการบริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้วยการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้าง สนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มและนำเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาการจัดการศึกษา พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และส่งเสริมทักษะพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางสังคมให้แก่ครูและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก การวิจัยในอนาคตควรมุ่งศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับการเรียนรู้เชิงรุก ควบคู่กับการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

ไกรศร เจียมทอง. (2564). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม). https://opac.rmu.ac.th /cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=123016

กฤติยา เกียรติกาญจน์, ภัทร์พงศ์ พงศ์ภัทรกานต์, และณัฏฐ์ รัตนศิริณิชกุล. (2567). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. *Journal of Modern Learning Development, 9*(9), 203–220.

ขวัญหล้า น้อยนวล. (2563). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 6*(7). https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/248938

จิติมา วรรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล.* รัตนสุวรรณการพิมพ์.

ชญานิศ โฆษิตพิมานเวชและเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, *6*(4), 249–264.

เชิดพงษ์ งอกนาวัง, เอกราช โฆษิตพิมานเวช, และยิ่งสรรค์ หาพา. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *Journal of Modern Learning Development*, 9(6), 482–493.

ทัศนะ คล่องดี, นาวี อุดร, และชาญวิทย์ หาญรินทร์. (2568). แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร. *วารสารการบริหาร และนิเทศการศึกษา, 16*(2), 74–91.

ธนวัฒน์ สุวรรณเหลา. (2564). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี). https://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/handle/123456789/4183

ธิดารักษ์ ฟักเงิน, นภาภรณ์ ยอดสิน, และพิชญาภา ยืนยาว. (2567). การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 7*(1),45–57. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/article/view/265666

ธีรศักดิ์ วัฒนพานิช. (2563). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นุสบา เหง่าศรี, มนพันธ์ ชาญศิลป์, และชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2568). แนวทางการพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. *วารสาร มจร* อุบลปริทรรศน์, *10*(1), 991–1003.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

ปุณณิฐฐา มาเชค. (2565). *การบริหารองค์กรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล*. (คณะศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยบูรพา).

พรวิภา เชยกลิ่น. (2566). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร. dspace at silpakorn university. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/4778

เพ็ญจันทร์ สินธุเขต. (2560). การศึกษายุคนี้ (ยุคดิจิทัล): Thailand 4.0. ใน *รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3* (หน้า 98). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

มลฤดี เพ็งสง่าและมัยนา วังถนอมศักดิ์. (2566). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ, 24*(2), 167.

ยุพา ผึ้งถนอม, และอุษาพร กลิ่นเกสร. (2568). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8*(2), 170–187.

ลลิตา อ่ำบัว. (2565). เทคโนโลยีกับการศึกษา. https://www.scimath.org/article-technology/item/12422-2021-08-23-06-07-

วิศิษฏ์ มาแย้ม, และธดา สิทธิ์ธาดา. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ, 25*(2), 178–192.

ศราวุธ ขันธวิชัย, พระสังวาน เขมปญฺโญ (สายเนตร), พระมหาจักรเทพ จกฺกวโร (ศรีทิม), และสมนึก จันทร์โสดา. (2568). ธรรมาภิบาลกับการยกระดับระบบราชการไทยสู่ยุค 4.0. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 8*(2), 56–70.

สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16*(1), 353–360.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2560). อยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*,161. https://erp.mju.ac.th/acticleDetail.aspx?qid=1246

สุชญา โกมลวานิช. (2560). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สายชล มัตถะปะโท, วานิช ประเสริฐพร และอดุลย์ พิมพ์ทอง. (2564). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6*(3),55– 68. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/252269

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก. (2568). https://www.plkmoe.go.th/home/

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2561). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. https://www.trueplookpanya.com /education/content/52232

อัสนี โปราณานนท์, สันติ บูรณะชาติ, ธิดาวัลย์ อุ่นกอง และน้ำฝน กันมา. (2567). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, *18*(59), 384–400.

Likert, R. (1967). *The method of constructing an attitude scale. In Attitude theory and measurement*. Wiley.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

สิริยา จำปาแก้ว [1*] ปรเมศร์ กลิ่นหอม [2]

รับบทความ: 8 กันยายน 2568 แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 30 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 294 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการสื่อสารเชิงดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรม การเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ และด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับสูงอย่างทั่วถึง ไม่ขึ้นกับขนาดโรงเรียนหรือประสบการณ์การทำงานของครู

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

[1-2] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

* อีเมล: siriyamf@gmail.com

Leadership in Digital Era of School Administrators as Perceive by Teacher under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

Siriya Jamparkaew [1*]
Poramet Klinhom [2]

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the digital-era leadership of school administrators as perceived by teachers, and (2) to compare the digital-era leadership of school administrators as perceived by teachers under the Office of Kanchanaburi Primary Educational Service Area 2, classified by teaching experience and school size. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 294 teachers, selected through stratified random sampling based on school size. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance (ANOVA), and Scheffé's post-hoc test. The findings revealed that 1) the leadership in digital era of school administrators as perceived by teachers, in both the overall aspect and each dimension, was rated at the highest level. Ranked by mean scores from highest to lowest, the dimensions were: digital communication, fostering a culture of digital-age learning, professional development, and digital vision. 2) There were no statistically significant differences in the leadership in digital era of school administrators as perceived by teachers when classified by teaching experience, in both the overall aspect and each dimension. 3) There were no statistically significant differences in the leadership in digital era of school administrators as perceived by teachers when classified by school size, in both the overall aspect and each dimension. The findings revealed that school administrators demonstrated a consistently high-level leadership in digital era, regardless of school size or teaching experience.

Keywords: Leadership In Digital Era, Educational Institution Administrators, Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration, Kanchanaburi Rajabhat University
* Email: siriyamf@gmail.com

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพด้านคุณธรรม ความรู้ และทักษะดิจิทัล สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลเต็มศักยภาพ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและทักษะดิจิทัล และเน้นการจัดการศึกษาที่ทั่วถึง เท่าเทียม และรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) บริบทเชิงนโยบายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมี ภาวะผู้นำดิจิทัล ในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคดิจิทัล

แม้นโยบายจะส่งเสริมการใช้ดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะความรู้และทักษะดิจิทัลของผู้บริหารและครูที่ยังไม่เพียงพอ ทำให้การจัดการข้อมูล การใช้ระบบสารสนเทศ และการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ไม่เต็มประสิทธิภาพ (มัณฑนา เพ็งสาย และธีรภัทร กุโลภาส, 2564) ปัญหาดังกล่าวยิ่งรุนแรงขึ้นในโรงเรียนชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนในทักษะดิจิทัลยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย การเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะช่วยยกระดับการจัดการศึกษาและสนับสนุนการปรับตัวของครูและนักเรียนในยุคดิจิทัล

มีงานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ (สุกัญญา แช่มช้อย, 2562) ขอนแก่น (ดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2564) และนครราชสีมา (จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะการปรับตัว การบูรณาการนวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้ยังไม่ครอบคลุม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ซึ่งมีบริบทเฉพาะ ทั้งในด้านทรัพยากร ความพร้อมของบุคลากร และสภาพสังคมเศรษฐกิจที่แตกต่างจากจังหวัดอื่น การขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ในพื้นที่นี้จึงเป็นช่องว่างสำคัญที่ควรได้รับการศึกษา

จากบริบทดังกล่าว ทำให้เห็นความจำเป็นของการศึกษาครั้งนี้ เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ตามการรับรู้ของครู ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการสะท้อนตนเอง เห็นจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม ในขณะเดียวกันยังช่วยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดนโยบายและแนวทางสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในพื้นที่ได้อย่างมีทิศทาง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และตอบสนองต่อความท้าทายในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการศึกษามีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

จิตติมา วรรณศรี (2564) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง การเป็นนักกลยุทธ์ มีความรอบรู้หลากหลายศาสตร์ สามารถคิด วิเคราะห์แนวโน้ม และมองเห็นภาพในอนาคตอย่างเป็นระบบ มีมุมมองกว้างขวางรอบด้าน มองเห็นความสัมพันธ์ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สามารถประเมินและตัดสินใจโดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการองค์กร รวมทั้งมีภาวะผู้นำสามารถสร้างความร่วมมือ แรงบันดาลใจ คิดริเริ่มใหม่สู่บุคลากรพัฒนาองค์กรให้สำเร็จ

เลอศักดิ์ ตามา (2564) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง ทักษะ ความสามารถ กระบวนการ วิธีการ และคุณลักษณะส่วนบุคคลในฐานะผู้นำในการบริหารงานที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น สร้างแรงจูงใจ สนับสนุนการทำงานร่วมกัน มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูลย์ (2564) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกในการสร้างความร่วมมือกับคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีทักษะที่จำเป็น สามารถพัฒนาตนเองให้ดำเนินชีวิตอยู่ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข

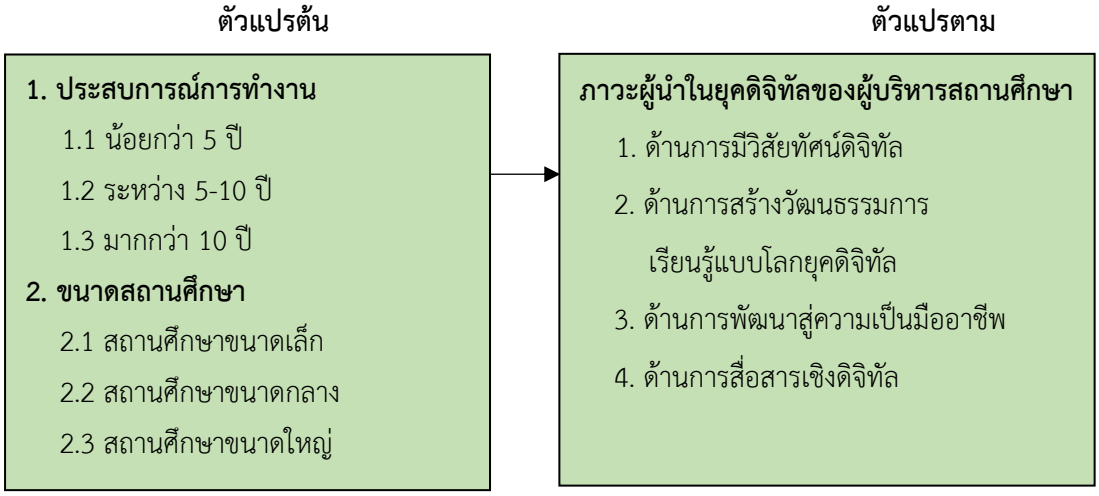
ปรีชญา เพียรกสิกิจ (2565) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ สามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้และบูรณาการในการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีคุณภาพและบรรลุเป้าหมาย

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม พระครูสุภัทร สีลโสภณ สำราญ ศรีคำมูล คมศร สินทร และสิริมงคล ศรีมันตะ (2567) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง การเป็นผู้นำที่จะต้องเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงองค์กร โดยการปรับองค์กรให้สามารถทันต่อยุคที่เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมีความก้าวหน้า และเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการติดต่อสื่อสาร การศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นใหม่ และพร้อมที่จะลงมือเปลี่ยนองค์กรด้วยตนเอง

จากความหมายของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างความร่วมมือ วิเคราะห์แนวโน้มและมองเห็นอนาคต มีวิสัยทัศน์ในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้กับบุคลากร ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจาก จาก สุกัญญา แช่มช้อย (2561) ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย (2562) ดาวรุวรรณ ถวิลการ (2564) ชู (Zhu, 2017) และเชนนิงเจอร์ (Sheninger, 2019) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ และด้านการสื่อสาร



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 1,236 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2,2567)

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 294 คน ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ เกี่ยวกับภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล, ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล, ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ และด้านการสื่อสารเชิงดิจิทัล

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด (Open-ended) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

กระบวนการสร้างข้อคำถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของ สุกัญญา แช่มช้อย (2561, หน้า 120) ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย (2562) ดาวรุ่วรรณ ถวิลการ (2564) ซู (Zhu, 2017) และเชนนิงเจอร์ (Sheninger, 2019) จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเพื่อสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับ 4 ด้านหลักของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 30 คน ผลการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์แก่กลุ่มตัวอย่าง และประสานทางโทรศัพท์เพื่อติดตาม รวมทั้งเก็บด้วยตนเองบางส่วน รวมจำนวน 294 ชุด โดยกำหนดเวลาส่งคืน 7–15 วัน จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้ ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์ทำงานและขนาดสถานศึกษา และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffé's Method)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.54	0.42	มากที่สุด
2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล	4.55	0.38	มากที่สุด
3. ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ	4.54	0.39	มากที่สุด
4. ด้านการสื่อสารเชิงดิจิทัล	4.56	0.37	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.55**	**0.35**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.55, S.D.= 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการสื่อสารเชิงดิจิทัล ($\bar{x}$= 4.56, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.38) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{x}$= 4.54, S.D. = 0.42) และด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ ($\bar{x}$= 4.54, S.D. = 0.39) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวม

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู	ประสบการณ์การทำงาน						F	Sig.
	น้อยกว่า 5 ปี		ระหว่าง 5-10 ปี		มากกว่า 10 ปี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.54	0.42	4.53	0.40	4.57	0.44	0.26	0.773
2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล	4.54	0.39	4.55	0.35	4.55	0.40	0.03	0.975
3. ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ	4.54	0.41	4.53	0.37	4.56	0.40	0.16	0.850
4. ด้านการสื่อสารเชิงดิจิทัล	4.60	0.37	4.54	0.34	4.56	0.42	0.49	0.611
รวมเฉลี่ย	**4.55**	**0.35**	**4.54**	**0.33**	**4.56**	**0.39**	**0.13**	**0.881**

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู	ขนาดสถานศึกษา						F	Sig.
	สถานศึกษาขนาดเล็ก		สถานศึกษาขนาดกลาง		สถานศึกษาขนาดใหญ่			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.53	0.43	4.56	0.38	4.52	0.52	0.19	0.824
2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล	4.54	0.37	4.55	0.37	4.54	0.39	0.07	0.936
3. ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ	4.56	0.38	4.54	0.38	4.54	0.45	0.07	0.931
4. ด้านการสื่อสารเชิงดิจิทัล	4.54	0.35	4.59	0.36	4.48	0.42	1.79	0.169
รวมเฉลี่ย	**4.54**	**0.33**	**4.56**	**0.34**	**4.52**	**0.41**	**0.26**	**0.774**

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายเขตพื้นที่พัฒนาผู้บริหารอย่างทั่วถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสร้างความร่วมมือ วิเคราะห์แนวโน้มและมองเห็นอนาคต มีวิสัยทัศน์ในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้กับบุคลากร ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับบริบทเชิงนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ผลักดันให้สถานศึกษาเปลี่ยนผ่านสู่ “องค์กรดิจิทัล” และพัฒนาผู้บริหารอย่างทั่วถึง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) รวมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ด้านดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ งานวิจัยของตติย์พร เขตรักษา (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจใน การปฏิบัติงานของครูในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นโยบายการพัฒนาผู้บริหารและครูในเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2 ซึ่งมีการจัดอบรมและการพัฒนาอย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกโรงเรียนโดยไม่ขึ้นกับช่วงอายุหรือประสบการณ์ของครู ทำให้ครูทุกกลุ่มรับรู้ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารใกล้เคียงกัน อีกทั้งยุทธศาสตร์ชาติและพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ก็กำหนดทิศทางให้มีมาตรฐานการพัฒนาทักษะดิจิทัลในระดับชาติ จึงลดความเหลื่อมล้ำด้านการรับรู้ในแต่ละกลุ่มครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกร จันทะนาม (2563) ได้ศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันเช่นเดียวกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การดำเนินนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ที่มุ่ง “พัฒนาผู้บริหารอย่างครอบคลุมทุกขนาดโรงเรียน” ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งเน้นการใช้ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการโรงเรียนทุกแห่งอย่างเท่าเทียม ทำให้ไม่พบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็น

เหมือนกันว่า ผู้บริหารมีความสามารถและพฤติกรรมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และบริหารงาน โดยมีวิสัยทัศน์และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานอย่างเหมาะสม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ใช้ทรัพยากรดิจิทัลในการจัดการการสื่อสาร และมีความสามารถในการประเมินและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจสามารถนำบุคคลอื่นให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา สวยขุนทด และพจน์ เจริญสันเทียะ (2567) ได้ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ กมล และสุภาวดี ลาภเจริญ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสหวิทยาเขตปิยมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการติดตาม วิเคราะห์ และคาดการณ์แนวโน้มของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล โดยการบูรณาการข้อมูลเชิงวิชาการ งานวิจัย และนโยบายทางการศึกษามาใช้ประกอบการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการในอนาคต

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของตนเองและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ครูและบุคลากรภายในองค์กร

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือสื่อสารดิจิทัลที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง รวดเร็ว และทั่วถึงแก่ครู บุคลากร ผู้เรียน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังควรกำหนดมาตรฐาน

การสื่อสารที่เหมาะสม มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566ก). นโยบายจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. https://www.bic.moe.go.th/images/stories/pdf/Education_Management_Policy_of_the_Ministry_of_Education__2566_20-1-2565.pdf

_____. (2566ข). แผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลเพื่อการศึกษา (พ.ศ. 2566–2570) ของกระทรวงศึกษาธิการ. https://itdept.ipst.ac.th/wpcontent/uploads/ 2023/04/MOE-DIGITAL-66-70.pdf

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*.ศริธรรมออฟเซ็ท.

จิตติมา วรรณศรี. (2564) .รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.*วารสารสังคมศาสตร์และมนุษวิทยาเชิงพุทธ*, *6*(10), 458-472.

จินตนา สวยขุนทด และพจน์ เจริญสันเทียะ. (2567). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา*. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, *10*(2), 108-121.

จุฑามาศ กมล และสุภาวดี ลาภเจริญ. (2565). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสหวิทยาเขตปิยมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี*. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 7*(8), 388-403.

ชุติรัตน์ กาญจนชัย. (2562). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิตอลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. [วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 18(1), 45-58.

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลในสถานศึกษา.มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ตติย์พร เขตรักษา. (2566). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2* [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ธนกร จันทะนาม. (2563). *การศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2.* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ปรีชญา เพียรกสิกิจ. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยลัยราชภัฏนครสวรรค์.

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม, พระครูสุภัทร สีลโสภณ, สำราญ ศรีคำมูล, คมศร สินทร และสิริมงคล ศรีมันตะ. (2567). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารนิสิตวัง*, 26(1), 141-151.

มัณฑนา เพ็งสาย และธีรภัทร กุโลภาส. (2564). แนวทางการบริหารโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมวัดนายโรง Approaches of using digital-aged technology for school management at Mathayom Watnarong school. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา (OJED)*, 16(2), 1-15.

รุจาภรณ์ ลักษณะดี. (2565). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1* (การค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกริก). ศูนย์ข้อมูลวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. https://art.krirk.ac.th/wp-content/uploads/sites/6/2022/06/4.pdf

เลอศักดิ์ ตามา. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(38), 224-240.

ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูลย์. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยนเรศวร). https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/4061/3/SiriphongKlanphaithun.pdf

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2567. กาญจนบุรี

_____. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2568. สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). กรุงเทพมหานคร

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607–610.

Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times* (2nd ed.). Corwin.

Zhu, P. (2017). Five key elements in digital leadership. https://futureofcio.blogspot.com/2015/01/five-key-elements-in-digital-leadership.html

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

การพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

สุประวีณ์ จันทร์สว่าง [1*] ผุสดี กลิ่นเกสร [2]

รับบทความ: 13 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ 17 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 29 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นร่วมกับเกมมิฟิเคชัน และ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนโดยใช้กิจกรรมดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน จากบ้านคณิตพี่รวงข้าว ซึ่งได้มาจากการสุ่มจากประชากรที่มีการแจงแจงเป็นโค้งปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (2) แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ และ (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องตรีโกณมิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบกลุ่มเดียวไม่เป็นอิสระจากกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีลักษณะกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์ร่วมกับระบบเกมที่กระตุ้นแรงจูงใจ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจในการเรียนคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ การแก้ปัญหาเป็นฐาน เกมมิฟิเคชัน ตรีโกณมิติ

[1] นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

* อีเมล: suprawee.cha@spulive.net

The Development of Problem-Based Learning Activities Integrated with Gamification to Enhance Mathematics Learning Achievement of Mathayom 3 Students

Suprawee Chansawang[1*]
Phussadee_Klinkesorn [2]

Abstract

The purpose of this article was to 1) develop problem-based learning (PBL) activities integrated with gamification, and 2) compare Grade 9 students' mathematics learning achievement before and after learning through the developed activities. The participants were 30 Grade 9 students from Ban Kanit PeeRuangkhao, Selected randomly from a population normally distributed. The research instruments included (1) lesson plans based on PBL integrated with gamification, (2) an activity suitablility evaluation form and (3) a trigonometry achievement test. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and a dependent-sample t-test. The findings revealed that 1) the developed learning activities were highly appropriate, characterized by problem-solving scenarios and gamified motivational element, 2) students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .01 level and 3) students demonstrated greater enthusiasm and engagement in learning. The study indicates that integrating PBL and gamification effectively enhances students' mathematics learning achievement and fosters intrinsic motivation toward active learning.

Keywords: Learning Activities, Problem-Based Learning, Gamification, Trigonometry

[1] Master of Educational Administration, Graduate College of Management, Sripatum University, Thailand
[2] Lecturer of Educational Administration, Graduate College of Management, Sripatum University, Thailand
* E-mail: suprawee.cha@spulive.net

บทนำ

ตรีโกณมิติเป็นหัวข้อสำคัญในรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเริ่มต้นในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และต่อยอดสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื้อหาตรีโกณมิติมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนคณิตศาสตร์ขั้นสูง เช่น เวกเตอร์ จำนวนเชิงซ้อน และฟังก์ชันตรีโกณมิติ รวมทั้งยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่ใช้ในการประยุกต์ทางฟิสิกส์ วิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรม และสาขาวิทยาศาสตร์อื่น ๆ นอกจากนี้ ตรีโกณมิติยังปรากฏในแบบทดสอบระดับชาติ เช่น การทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) และ A-Level คณิตศาสตร์ ซึ่งใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาและเป็นเกณฑ์คัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา พบว่าคะแนนเฉลี่ยในหัวข้อเรขาคณิตและตรีโกณมิติยังคงอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง นักเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการเชื่อมโยงแนวคิดเชิงคณิตศาสตร์กับสถานการณ์จริง โดยเฉพาะโจทย์ปัญหาที่มีบริบทซับซ้อน เช่น การคำนวณความสูงของสิ่งก่อสร้าง การหามุมมองศาในการนำทาง หรือการวิเคราะห์ระยะทางในงานก่อสร้าง ปัญหาที่พบบ่อยคือ นักเรียนสามารถจำสูตรตรีโกณมิติได้ แต่ไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าควรเลือกใช้ฟังก์ชันใด (sine, cosine, tangent) ในแต่ละสถานการณ์ ส่งผลให้ไม่สามารถประยุกต์ความรู้ในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้ในลักษณะดั้งเดิมส่วนใหญ่ยังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียนและการฝึกทำแบบฝึกหัดตามตัวอย่าง แม้แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้นักเรียนจดจำสูตรได้ในระยะสั้น แต่กลับไม่เอื้อต่อการพัฒนา “ความเข้าใจเชิงลึก” และ “การโอนถ่ายความรู้” ไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง ส่งผลให้นักเรียนจำนวนมากมีทัศนคติเชิงลบต่อคณิตศาสตร์ ขาดความมั่นใจ และเกิดความวิตกกังวล เมื่อต้องทำแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับตรีโกณมิติ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาที่มีความหมาย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้ ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ขณะเดียวกัน การประยุกต์ใช้เกมมิฟิเคชัน (Gamification) ในการจัดการเรียนรู้ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ เพิ่มความสนุก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกลไกของเกม เช่น การให้คะแนน การสะสมรางวัล การแข่งขัน และการจัดอันดับ การบูรณาการแนวคิด PBL ร่วมกับเกมมิฟิเคชันจึงมีศักยภาพสูงในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยเฉพาะในหัวข้อที่มีความซับซ้อนอย่างตรีโกณมิติ

จากปัญหาดังกล่าว จึงเกิดคำถามการวิจัยว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันควรมีลักษณะอย่างไร และ 2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชันมีผลต่อการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างไร ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

และ 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องตรีโกณมิติของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมดังกล่าว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่ 1) ได้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เรื่องตรีโกณมิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจของนักเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นร่วมกับเกมมิฟิเคชัน
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนโดยใช้กิจกรรมดังกล่าว

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวคิดเรื่องผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) อธิบายถึงสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้หลังผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทางปัญญา และเจตคติ Biggs & Tang (2011) สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ที่กำหนดให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความรู้และความเข้าใจ (2) ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ (3) การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ และ (4) การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญญา (2562) และ บุษบา (2563) พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เช่น แบบฝึกเสริมทักษะหรือเกมการศึกษา มีส่วนช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วมสามารถส่งผลต่อผลการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดเรื่องการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง เพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการค้นหาความรู้ใหม่ Torp & Sage (1998) แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ของ Piaget และ Vygotsky ซึ่งมองว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ PBL ยังมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Learning) ที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มและควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อนันต์ เกิดพันธ์ (2561) งานวิจัยของ Kong และ

Lam (2020) รายงานว่าการประยุกต์ใช้ PBL ในการเรียนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาช่วยเพิ่มความมั่นใจในและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

แนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ในการจัดการเรียนรู้ หมายถึงการประยุกต์ใช้กลไกและองค์ประกอบของเกม เช่น คะแนน (Points) เหรียญรางวัล (Badges) กระดานผู้นำ (Leaderboards) ความท้าทาย (Challenges) และการตอบสนองแบบทันที (Immediate Feedback) เข้าสู่บริบทการเรียนรู้ (Deterding et al., 2011) โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างแรงจูงใจภายในและเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

พื้นฐานทางทฤษฎีของเกมมิฟิเคชันสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจในตนเอง (Self-Determination Theory) ของ Deci และ Ryan (1985) ซึ่งอธิบายว่าการสร้างแรงจูงใจภายในจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการพื้นฐานสามประการของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง ได้แก่ ความเป็นอิสระ (Autonomy) ความสามารถ (Competence) และความเชื่อมโยง (Relatedness) นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับทฤษฎีภาวะจดจ่อ (Flow Theory) ของ Csikszentmihalyi (1990) ที่อธิบายถึงสภาวะที่ผู้เรียนมีสมาธิและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรม

งานวิจัยหลายชิ้น เช่น Wouters และ van Oostendorp (2019) และ Lopez-Meneses et al. (2021) พบว่าการนำเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มีผลอย่างชัดเจนต่อการเพิ่มแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะในรายวิชาคณิตศาสตร์ที่ผู้เรียนมักมีทัศนคติเป็นลบ

แนวคิดการบูรณาการ PBL ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่าทั้ง PBL และเกมมิฟิเคชันต่างมุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการสร้างแรงจูงใจภายใน ซึ่งมีจุดร่วมทางงแนวคิดที่สามารถบูรณาการเข้าด้วยกันได้อย่างสอดคล้อง PBL ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาเชิงวิเคราะห์ ขณะที่เกมมิฟิเคชันช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจและความเพียรพยายามของผู้เรียน การผสมผสานทั้งแนวทางจึงมีศักยภาพสูงในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะในหัวข้อตรีโกณมิติที่ต้องการทั้งความเข้าใจเชิงแนวคิดและการประยุกต์แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

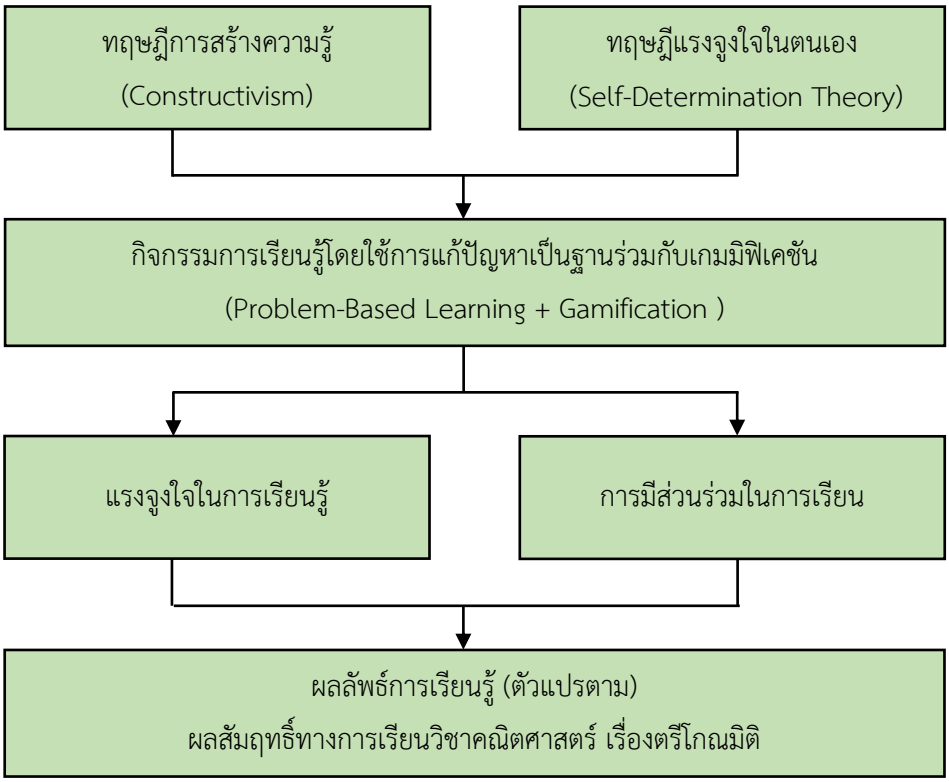
งานวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดที่อิงจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ของ Piaget และ Vygotsky ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการเผชิญปัญญาและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ประกอบกับทฤษฎีแรงจูงใจในตนเอง(Self-Determination Theory) ของ Deci และ Ryan ที่เน้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความเป็นอิสระ (Autonomy) ความสามารถ (Competence) และความเชื่อมโยง (Relatedness) รวมทั้งแนวคิดภาวะจดจ่อ (Flow Theory) ของ Csikszentmihalyi ที่อธิบายถึงภาวะการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมการเรียนรู้

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ การแก้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ซึ่งส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การสืบเสาะหาความรู้ และการแก้ปัญหาที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ร่วมกับ

เกมมิฟิเคชัน (Gamification) ที่ใช้กลไกของเกม เช่น คะแนน รางวัล และการแข่งขัน เพื่อสร้างแรงจูงใจภายในและเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

การบูรณาการทั้งสองแนวทางนี้ส่งผลต่อ แรงจูงใจในการเรียนรู้ และ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในหัวข้อตรีโกณมิติที่ต้องอาศัยการเข้าใจเชิงลึกและการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชันจะมีผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แรงจูงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ลักษณะกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบ One-Group Pretest–Posttest Design มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชันที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พื้นที่ดำเนินการวิจัยคือบ้านคณิตพี่รวงข้าว จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมกิจกรรมในบ้านคณิตพี่รวงข้าว กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน จากห้องเรียนโครงการพิเศษ ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มที่มีความพร้อมและมีคุณลักษณะตรงตามเงื่อนไขของการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Ahmad & Wilkins, 2025) โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวสอดคล้องกับผลการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power สำหรับการทดสอบแบบ t-test for dependent samples ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และค่ากำลังการทดสอบ (Power) 0.80 ซึ่งกำหนดให้มีจำนวนตัวอย่างเหมาะสมระหว่าง 27–30 คน (Faul et al., 2024)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ชนิด ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องตรีโกณมิติ พัฒนาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยออกแบบตามแนวการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก และ (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องตรีโกณมิติ เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความรู้ ความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ขั้นตอนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะเตรียมการ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดทำและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (2) ระยะดำเนินการทดลอง จัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 6 แผนการสอน (12 ชั่วโมงเรียน) โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) และ (3) ระยะสรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูล ทำการตรวจคะแนน วิเคราะห์ผล และสรุปผลการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างเดียว (t-test for Dependent Samples) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจำนวน 8 แผน มีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.53, S.D. = 0.42) จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (2) ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ (3) ความสอดคล้องของเทคนิคเกมมิฟิเคชัน และ (4) ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ข้อคำถาม	μ	σ	แปลผล
1	ความถูกต้องและสอดคล้องของเนื้อหากับจุดประสงค์	4.85	0.12	เหมาะสมมาก
2	ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้	4.80	0.17	เหมาะสมมาก
3	ความสอดคล้องของเทคนิคเกมมิฟิเคชัน	4.83	0.14	เหมาะสมมาก

4	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล	4.80	0.18	เหมาะสมมาก
รวม		4.82	0.15	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยการแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชันมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความเป็นไปได้และความพร้อมในการนำไปไปใช้จริงกับกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชันมีประสิทธิผลในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องตรีโกณมิติของนักเรียนอย่างชัดเจน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเรียน

การวัดผล	$\bar{x}$	SD	t	p
คะแนนก่อนเรียน	10.33	2.09	38.75	<.01
คะแนนหลังเรียน	25.00	1.86		

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียน ($\bar{x}$ = 25.00, SD = 1.86) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียน ($\bar{x}$= 10.33, SD = 2.09) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชันช่วยพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกและทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ทางตรีโกณมิติของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องตรีโกณมิติในระดับมาก และสามารถกระตุ้นแรงจูงใจรวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบ PBL เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การสืบค้น และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget และ Vygotsky ที่มองว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีความหมายเมื่อผู้เรียนได้สร้างความเข้าใจจากประสบการณ์ตรง ขณะเดียวกัน การบูรณาการ Gamification ช่วยเสริมแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ผ่านกลไกของเกม เช่น การสะสมคะแนน การแข่งขัน และการได้รับรางวัล ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกและอยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ภูมี (2555) ที่พบว่าการใช้ PBL สามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และสนับสนุนผลการศึกษาของ Yuansong Xu (2025) ซึ่งระบุว่า PBL ช่วยยกระดับทักษะการคิดวิเคราะห์และการวินิจฉัยของผู้เรียนในสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์อย่างมีประสิทธิผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ PBL ร่วมกับ Gamification สามารถยกระดับความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ความรู้ตรีโกณมิติของนักเรียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ Gamification มีบทบาทในการกระตุ้นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีสมาธิในการเรียนรู้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัชชาภรณ์ สาโรจน์ (2565) ที่พบว่าเทคนิค Gamification ช่วยเพิ่มความเข้าใจและแรงจูงใจในการอ่านของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสม์ (Constructivism) ของ อรรณพ ชุ่มเพ็งพันธ์ (2550) ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง การเรียนรู้ในลักษณะนี้ทำให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้หลักตรีโกณมิติในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

โดยสรุป ผลการวิจัยทั้งสองส่วนชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาเป็นฐานและเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในหัวข้ออื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างยั่งยืนและการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิด Problem-Based Learning (PBL) ร่วมกับ Gamification มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องตรีโกณมิติในระดับมาก โดยกิจกรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และการคิดวิเคราะห์เชิงลึกของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสาน PBL และ Gamification มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์และทักษะการประยุกต์ใช้ตรีโกณมิติ

3. การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับผู้เรียนทุกกลุ่ม โดยไม่ขึ้นอยู่กับเพศหรือพื้นฐานการเรียนรู้ สะท้อนถึงศักยภาพของการบูรณาการ PBL และ Gamification ในการพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนทั้งรายวิชาคณิตศาสตร์และรายวิชาอื่น ๆ นำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับ Gamification ไปประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะในหัวข้อที่มีความซับซ้อนหรือต้องการการเชื่อมโยงเชิงนามธรรม

2. ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้หรือสื่อการสอนที่บูรณาการเทคนิคเกมมิฟิเคชันเข้าไปในแผนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้เชิงลึกของผู้เรียนในชั้นเรียน

3. ควรมีการศึกษาติดตามผลในระยะยาว เพื่อพิจารณาว่าความคงอยู่ของทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้

4. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบ PBL ร่วมกับ Gamification และกลุ่มที่ใช้การเรียนรู้แบบ PBL เพียงอย่างเดียว เพื่อแยกผลลัพธ์ของแต่ละวิธีได้อย่างชัดเจนและแม่นยำ

5. ควรศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ เช่น ความพึงพอใจของผู้เรียน ทักษะการทำงานกลุ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และแรงจูงใจภายใน เพื่อให้เห็นศักยภาพของแนวทางการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่าง PBL และ Gamification ในมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *คู่มือการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อนันต์ เกิดพันธ์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์*, 46(2), 15–34.

ปัญญา ทองอยู่. (2562). ผลการใช้เกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 11(1), 45–58.

บุษบา ศรีสุข. (2563). การใช้กิจกรรมแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18(2), 75–88.

Kong, S., & Lam, C. (2020). Problem-Based Learning in Mathematics *Education*. *Journal of Mathematics Education*, 13(2), 55–70.

Wouters, P., & van Oostendorp, H. (2019). A Meta-analysis of the Cognitive and Motivational Effects of Serious Games. *Journal of Educational Psychology*, 111(5), 921–939.

Csikszentmihalyi, M. (1990). Flow: The Psychology of Optimal Experience. Harper & Row.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก

สัญชัย ลั้งแท้กุล [1*] เจษฎา นกน้อย [2]

รับบทความ: 4 พฤษภาคม 2569 แก้ไขบทความ: 25 พฤษภาคม 2569 ตอบรับบทความ 27 พฤษภาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ 1) ศักยภาพผู้ประกอบการร้านอาหารในจังหวัดสงขลา 2) ความตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ในจังหวัดสงขลา 3) ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา และ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา จำนวน 385 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพผู้ประกอบการร้านอาหารในจังหวัดสงขลาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ในจังหวัดสงขลาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร (β = 0.196, $p < .001$) การตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ (β = 0.181, $p < .001$) โดยทั้ง 2 ปัจจัยส่งผลในทิศทางเดียวกันกับความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก และสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก ได้ร้อยละ 43.8

คำสำคัญ: ความพร้อม ผู้ประกอบการร้านอาหาร นักท่องเที่ยว เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร ยูเนสโก

[1-2] คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[*] อีเมล: chetsada@tsu.ac.th

Factors Affecting the Readiness of Restaurant Operators in Songkhla Province to Accommodate Tourists in the Context of UNESCO Creative City of Gastronomy

Sunchai Langthaekun [1*] Chetsada Noknoi [2]

Abstract

This research article aims to analyze 1) the potential of restaurant operators in Songkhla province, 2) awareness and application of the UNESCO Creative City of Gastronomy concept in Songkhla province, 3) the readiness of restaurant operators in Songkhla province to accommodate tourists, and 4) factors affecting the readiness of restaurant operators in Songkhla province to accommodate tourists. This is quantitative research. The sample group consisted of 385 restaurant operators in Songkhla province. The research instrument was a questionnaire. The statistical methods used included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research findings showed that 1) the overall potential of restaurant operators in Songkhla province was at a high level, 2) the overall awareness and application of the UNESCO Creative City of Gastronomy concept in Songkhla province was at a high level, 3) the overall readiness of restaurant operators in Songkhla province to accommodate tourists was at a high level, and 4) the factors affecting the readiness of restaurant operators in Songkhla province to accommodate tourists, in descending order of relationship, were the potential of the restaurant operators ($\beta = 0.196$, $p < .001$), and the awareness and adoption of the UNESCO Creative City of Gastronomy concept ($\beta = 0.181$, $p < .001$). Both factors positively impacted the readiness of restaurant operators in Songkhla province to accommodate tourists in the UNESCO Creative City of Gastronomy context. These factors collectively explain 43.8% of the variance in the readiness of restaurant operators in Songkhla province to accommodate tourists in the UNESCO Creative City of Gastronomy context.

Keywords: Readiness, Restaurant Operators, Tourists, Creative City of Gastronomy, UNESCO

[1-2] Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University
[*] Email: chetsada@tsu.ac.th

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเมืองผ่านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เนื่องจากอาหารไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต แต่ยังเป็นสื่อกลางที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่อย่างลึกซึ้ง งานวิจัยระบุว่า พื้นที่ที่สามารถสร้างประสบการณ์อาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของเมืองอย่างยั่งยืน (Hall & Gossling, 2016) องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้จัดตั้งเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) เพื่อส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนา โดยสาขาเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร (Creative City of Gastronomy) มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองที่มีอัตลักษณ์อาหารโดดเด่นและเชื่อมโยงกับชุมชนและการท่องเที่ยว (UNESCO, 2023)

ในปี พ.ศ. 2568 จังหวัดสงขลาได้รับการประกาศให้เป็น “เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก” ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพด้านทรัพยากรอาหารที่มีความหลากหลายจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม ทั้งไทย จีน และมลายู (Tourism Authority of Thailand, 2025) สถานะดังกล่าวเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงอาหาร อย่างไรก็ตาม การได้รับการรับรองเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบทบาทของผู้ประกอบการร้านอาหารซึ่งเป็นกลไกหลักในการสร้างประสบการณ์ด้านอาหารให้แก่นักท่องเที่ยว (UNESCO, 2023) ผู้ประกอบการร้านอาหารจึงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เนื่องจากเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอาหารโดยตรง การดำเนินงานของผู้ประกอบการครอบคลุมทั้งคุณภาพอาหาร การบริการ การสื่อสารเรื่องราวของวัตถุดิบท้องถิ่น และการสร้างบรรยากาศที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งล้วนมีผลต่อประสบการณ์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Hall & Gossling, 2016)

นอกจากนี้ แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ยังเน้นการมีส่วนร่วมและการตระหนักรู้ของผู้ประกอบการในการรักษาและพัฒนาอัตลักษณ์อาหาร ผู้ประกอบการที่มีความเข้าใจแนวคิดดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบเมนู การจัดการร้าน และการสื่อสารเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว (Songkhla Gastronomy Tourism Project, 2023) อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ายังมีช่องว่างของข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารในจังหวัดสงขลาหลังการได้รับการรับรอง โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการคุณภาพอาหาร ความปลอดภัย และการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งยังไม่เพียงพอสำหรับการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบ (รวีพรรณ กาญจนวัฒน์ และคณะ, 2568)

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก” จึงมีความสำคัญในเชิงการประเมินหลังการได้รับการรับรอง (Post-designation Assessment) โดยมุ่งศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการ รวมถึงการตระหนักรู้และการนำแนวคิดไปใช้ ว่าส่งผลต่อความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างไร

ผลการวิจัยจะเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการวางแผนเชิงนโยบายและการพัฒนา เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดสงขลาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพผู้ประกอบการร้านอาหารในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อวิเคราะห์ความตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา
4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) เป็นแนวโน้มการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เกิดขึ้นโดยเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะพิเศษ โดยมีอาหารเป็นปัจจัยหลักในการเสริมสร้างประสบการณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ Macionis & Cambourne (2000) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นการเดินทางไปในพื้นที่เพื่อการพักผ่อน รวมถึงการไปชมอาหาร งานเทศกาลอาหาร งานแสดงสินค้าด้านอาหาร การสาธิตการทำอาหาร รวมถึงการชิมผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพในพื้นที่นั้น ๆ โดยนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวัฒนธรรมของประเทศ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แปลกใหม่ผ่านการชิมอาหาร ซึ่งรสชาติของอาหารจะสะท้อนถึงวัฒนธรรมของประเทศ การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ประสาทสัมผัสทุกความรู้สึก ส่งผลให้อาหารเป็นศูนย์กลางสำคัญในประสบการณ์ท่องเที่ยว ขณะที่ Shalini & Duggle (2015) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นปรากฏการณ์ในระดับสากลที่อยู่ในระดับการพัฒนาที่ชัดเจน มีผลทางบวกต่อเศรษฐกิจในระดับประเทศ และส่งผลดีต่อมรดกทางวัฒนธรรม เนื่องจากนักท่องเที่ยวพยายามที่จะสร้างประสบการณ์ทางด้านอาหาร การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งสอดคล้องกับองค์การท่องเที่ยวโลกที่ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงอาหารว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและกำลังพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ โดยมากกว่า 1 ใน 3 ของนักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวไปกับอาหารการกิน ดังนั้น อาหารจึงเป็นจุดหมายปลายทางและเป็นส่วนสำคัญของประสบการณ์ที่มีคุณภาพในการเดินทาง (World Tourism Organization, 2012)

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร

ศักยภาพของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Potential) หมายถึง ความสามารถองค์รวมของบุคคลหรือองค์กรในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จภายใต้บริบทการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ทรัพยากร และทัศนคติที่เอื้อต่อการสร้างคุณค่าและความได้เปรียบทางการแข่งขัน แนวคิดนี้ได้รับการอธิบายอย่างแพร่หลายในงานวิจัยด้านผู้ประกอบการ โดยมองว่า

ศักยภาพมิใช่เพียงคุณลักษณะเฉพาะบุคคล แต่เป็นผลจากการผสมผสานระหว่างความสามารถของผู้ประกอบการและโครงสร้างสนับสนุนขององค์กร (Rauch & Rijsdijk, 2013) ในบริบทของธุรกิจบริการ ศักยภาพของผู้ประกอบการมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากคุณภาพของสินค้าและบริการขึ้นอยู่กับการตัดสินใจ การจัดการ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับลูกค้าโดยตรง (Lashley, 2022)

งานวิจัยด้านธุรกิจร้านอาหารระบุว่าศักยภาพด้านการบริหารจัดการเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จของกิจการ โดยครอบคลุมความสามารถในการวางแผนธุรกิจ การควบคุมต้นทุน การจัดการวัตถุดิบ การบริหารบุคลากร และการรักษาคุณภาพการบริการอย่างสม่ำเสมอ ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพสูงมักสามารถปรับกลยุทธ์การดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Jones & Robinson, 2020; Harrington & Ottenbacher, 2013)

แนวคิดเกี่ยวกับการตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้

การตระหนักรู้ (Awareness) ในบริบทของเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร หมายถึง การรับรู้ความหมาย แนวคิด และคุณค่าของแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร (Creative City of Gastronomy) ของยูเนสโก ไม่ว่าจะเป็นในด้านการอนุรักษ์มรดกอาหาร การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารอย่างยั่งยืน การเชื่อมโยงอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว และการสร้างพื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรมอาหารให้เกิดขึ้นในระดับเมืองและชุมชน ทั้งนี้การตระหนักรู้ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้นำหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยวางแผน แต่ยังต้องแผ่ไปสู่ภาคผู้ประกอบการ สถาบันการศึกษา และประชาชนในเมือง (Zhu & Yasami, 2021)

จากการวิเคราะห์รายงานการติดตามของหลายเมืองในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร (Creative Cities of Gastronomy) พบว่า เมืองที่ประสบความสำเร็จในการนำแนวคิดไปใช้มักดำเนินมาตรการเชิงรุกหลายประการ เช่น การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อแสดงวัฒนธรรมอาหาร การจัดงานเทศกาลอาหารเพื่อดึงดูดการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดการแข่งขันและนิทรรศการอาหาร การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์อาหารร่วมกับภาคสถาบันการศึกษา และการส่งเสริมเทคโนโลยีหรือกิจกรรมสร้างสรรค์ภายในคลังอาหารของเมือง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มักปรากฏทั้งในเมืองขนาดใหญ่และเมืองขนาดกลางที่เป็นสมาชิกเครือข่าย รายงานการติดตามยังชี้ให้เห็นว่า การสร้างโครงสร้างด้านการศึกษาและการฝึกอบรมด้านอาหารและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สมาชิกเมืองสามารถแปลแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารไปใช้ได้จริง โดยเฉพาะในแง่การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการร้านอาหาร และการสร้างนักสร้างสรรค์อาหารใหม่ ๆ ที่มีมุมมองต่ออาหารในฐานะทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ (UNESCO, 2025)

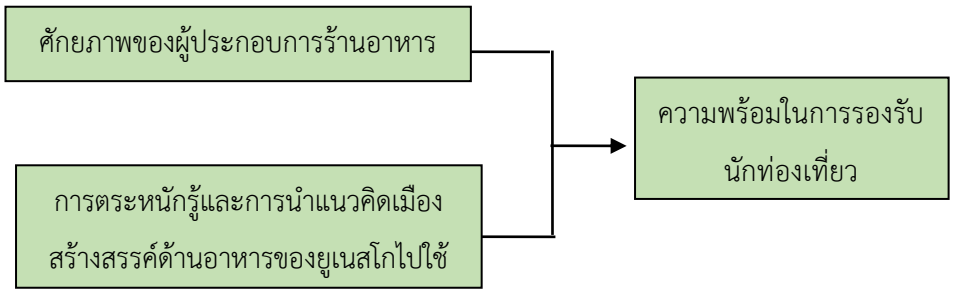
แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหาร

แนวคิดเรื่องความพร้อม (Readiness) ในบริบทการท่องเที่ยวมักใช้เพื่ออธิบายระดับความสามารถขององค์กรหรือผู้ประกอบการในการรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน ทักษะบุคลากร และระบบการบริหารจัดการ โดยความพร้อมไม่ได้หมายถึงการมีทรัพยากรเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ความคาดหวังของนักท่องเที่ยว และบริบทเชิงนโยบายของพื้นที่ด้วย (Buhalis & Amaranggana, 2015)

ร้านอาหารนับเป็นองค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้เวลาสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยตรง งานวิจัยด้านธุรกิจบริการระบุว่าความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารสามารถพิจารณาได้จากหลายมิติ ได้แก่ คุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม มาตรฐานความสะอาดและความปลอดภัย การบริการของพนักงาน และความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว (Jones et al., 2014)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ศักยภาพผู้ประกอบการร้านอาหารในจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับมาก

2. ความตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ในจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับมาก

3. ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาประกอบด้วย ศักยภาพผู้ประกอบการร้านอาหาร ความตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา หากแต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีการสำรวจข้อมูลดังกล่าว ทำให้ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน การหาขนาดตัวอย่างจึงใช้วิธี

คำนวณหาขนาดตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรของ Cochran (1977) ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 385 ตัวอย่าง การวิจัยนี้จึงกำหนดขนาดตัวอย่างที่ 385 ตัวอย่าง แล้วจึงสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) ด้วยการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองจากผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาร้านละ 1 คน จนได้ตัวอย่างครบตามจำนวน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา และรายได้ต่อเดือน โดยลักษณะของคำตอบเป็นแบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา

ลักษณะแบบสอบถามส่วนที่ 2-4 เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยที่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด และ 5 หมายถึง มากที่สุด สำหรับการแปลผลผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลผลออกเป็น 5 ระดับ โดยที่ 1.00-1.80 หมายถึง น้อยที่สุด 1.81-2.60 หมายถึง น้อย 2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง 3.41-4.20 หมายถึง มาก และ 4.21-5.00 หมายถึง มากที่สุด

วิธีสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และนำมาแก้ไขปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์

3. ทดสอบเครื่องมือก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งมีวิธีการดังนี้

3.1 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาบริหารธุรกิจตรวจสอบข้อคำถามและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 แสดงว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ (Kongsat & Thamwong, 2015) ซึ่งพบว่าข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC ระหว่าง 0.50 - 1.00

3.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient of Alpha) ตามสูตรของ Cronbach (1970) ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของมาตรวัดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มาตรวัดศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร มาตรวัดการตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ และมาตร

วัดความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้อยู่ในระดับดี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ .892 .824 และ .865 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ George & Mallery (2006) จึงสรุปได้ว่า แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพรรณนาใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามส่วนที่ 1 และใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามส่วนที่ 2-4

2. สถิติอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) และสร้างแบบจำลองเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.95 มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.43 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.64 นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 68.05 และมีรายได้ต่อเดือน 100,001-150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.55

ศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร

การศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.66 และ SD = 0.837) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ท่านมีความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจ เช่น การวางแผน ควบคุมต้นทุน และรักษามาตรฐานการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.88 และ SD = 0.821) ท่านมีความรู้และทักษะที่จำเป็น เช่น ด้านอาหาร สุขาภิบาล ความปลอดภัย และการบริการลูกค้า เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.73 และ SD = 0.877) ท่านมีความสามารถในการสร้างสรรค์เมนูหรือพัฒนานวัตกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.61 และ SD = 0.862) ท่านสามารถเข้าถึงและใช้ทรัพยากร เช่น วัตถุดิบ บุคลากร และเครือข่ายความร่วมมือ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.59 และ SD = 0.814) ท่านมีความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก ($\bar{X}$ = 3.48 และ SD = 0.813)

การตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้

การศึกษาการตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.60 และ SD = 0.832) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ธุรกิจร้านอาหารของท่านมีการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารไปใช้จริง เช่น การพัฒนาเมนู การสร้างประสบการณ์อาหาร หรือการเชื่อมโยงเรื่องราวทางวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 3.78 และ SD = 0.843) ท่านให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร เช่น เทศกาลอาหาร การอบรม หรือความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ($\bar{X}$ = 3.66 และ SD = 0.831) ท่านตระหนักถึงความสำคัญของการนำอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นจุดขายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร ($\bar{X}$ = 3.65 และ SD = 0.822) ท่านเห็นว่าการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและรองรับนักท่องเที่ยวของธุรกิจร้านอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.49 และ SD = 0.856) ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกในระดับที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจร้านอาหารของท่านได้ ($\bar{X}$ = 3.43 และ SD = 0.807)

ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา

การศึกษาความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา พบว่า ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.81 และ SD = 0.886) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ร้านอาหารของท่านมีความพร้อมด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มที่สามารถตอบสนองความคาดหวังของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{X}$ = 4.16 และ SD = 0.886) ร้านอาหารของท่านมีมาตรฐานด้านความสะอาดและความปลอดภัยอาหารที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.98 และ SD = 0.792) บุคลากรในร้านของท่านมีทักษะการให้บริการและการสื่อสารที่เหมาะสมต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.82 และ SD = 0.904) ร้านอาหารของท่านมีความสามารถในการจัดการและปรับตัวเพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.61 และ SD = 0.941) ร้านอาหารของท่านสามารถนำเสนออัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นและสร้างประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.49 และ SD = 0.928)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก

ผลการวิเคราะห์พหุสัมพันธ์ โดยการตรวจสอบค่า Tolerance และค่า VIF ของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.239 - 0.346 และค่า VIF มีค่าอยู่ระหว่าง 2.021 – 2.478 ดังตารางที่ 1 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2010) ที่กำหนดให้ค่า

Tolerance มีค่ามากกว่า 0.01 และค่า VIF ที่ไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรไม่เกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ (Multicollinearity) ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก เรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร การตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ โดยทั้ง 2 ปัจจัยส่งผลในทิศทางเดียวกันกับความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก ทั้งนี้ปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก ได้ร้อยละ 43.8 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สัมประสิทธิ์สมการถดถอยปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก

(n = 385)

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	.096	.100		.776	.432
ศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร	.208	.101	.196	5.409	.000*
การตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้	.192	.097	.181	4.832	.000*
R = 0.611, R^2 = 0.520, Adj R^2 = 0.438					

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทั้งนี้สามารถเขียนเป็นสมการถดถอยเชิงพหุที่ใช้ในการพยากรณ์ความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก ได้ดังนี้

y = .208 (ศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร) + .192 (การตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้)

และสามารถแสดงสมการถดถอยเชิงพหุในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

y = .196 (ศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร) + .181 (การตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้)

อภิปรายผล

ศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Rauch & Rijsdijk (2013) ที่อธิบายว่า ศักยภาพของผู้ประกอบการเป็นผลจากการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และทรัพยากร ซึ่งช่วยให้ธุรกิจสามารถแข่งขันและปรับตัวได้ โดยเฉพาะธุรกิจบริการอย่างร้านอาหารที่ต้องอาศัยการตัดสินใจและปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าโดยตรง (Lashley, 2022) สะท้อนว่าผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลามีพื้นฐานศักยภาพที่เข้มแข็ง ซึ่งเอื้อต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร

ความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจ เช่น การวางแผน ควบคุมต้นทุน และรักษามาตรฐานบริการเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับ Jones & Robinson (2020) และ Harrington & Ottenbacher (2013) ที่ชี้ว่าศักยภาพด้านการจัดการเป็นหัวใจของความสำเร็จ และสอดคล้องกับ สิทธิชัย ธรรมเสน่ห์ (2564) ที่พบว่าปัจจัยด้านการเงิน ลูกค้า และกระบวนการภายในมีผลต่อความสำเร็จ

ผู้ประกอบการยังมีความรู้และทักษะด้านอาหาร สุขาภิบาล ความปลอดภัย และการบริการในระดับมาก ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค (Kim et al., 2013) และสอดคล้องกับ กิแก้ว แสงพระจันทร์ (2563) ที่เน้นการพัฒนาทักษะบุคลากร ขณะเดียวกัน ความสามารถด้านนวัตกรรมและการสร้างสรรค์เมนูอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับ Hjalager (2010) ที่มองว่านวัตกรรมเป็นแหล่งความได้เปรียบทางการแข่งขัน และช่วยยกระดับอาหารสู่ประสบการณ์เชิงวัฒนธรรม (Richards, 2021; ชัยนันต์ ไชยเสน, 2562)

ในด้านทรัพยากรและเครือข่าย พบว่าสอดคล้องกับ Huggins & Thompson (2015) ที่ชี้ว่าเครือข่ายช่วยเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการท่องเที่ยวในบางพื้นที่ (พนัชกร สิมะขจรบุญ, 2561) สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาเพิ่มเติม ขณะที่ความสามารถในการปรับตัวต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับ Harrington & Ottenbacher (2013) และงานของ ชัยนันต์ ไชยเสน (2562) และ นิตินันท์ ศรีสุวรรณ (2565)

โดยสรุป ผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลามีศักยภาพในหลายมิติ ทั้งด้านการจัดการ ทักษะนวัตกรรม และการปรับตัว ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร

การตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีการตระหนักรู้และการนำแนวคิดไปใช้ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ UCCN (UNESCO, 2025) ที่เน้นการนำไปปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ โดยมีการประยุกต์ใช้ผ่านการพัฒนาเมนู การสร้างประสบการณ์ และการเชื่อมโยงวัฒนธรรม สอดคล้องกับ Zhu & Yasami (2021) และ Seyitoğlu & Ivanov (2020)

ผู้ประกอบการยังให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น เทศกาลอาหาร การอบรม และความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนบทบาทของเครือข่ายและการมีส่วนร่วมตามแนวคิด UCCN (UNESCO, 2025) และ นิตินันท์ ศรีสุวรรณ (2565)

ในด้านอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น พบว่า เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างภาพลักษณ์เมืองและดึงดูดนักท่องเที่ยว (Seyitoğlu & Ivanov, 2020; พิมพ์พร เกษดี และวิศิษฎ์ บิลมาศ, 2568) รวมถึงช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน (สุชาดา คุ้มสลุด และคณะ, 2566; สิทธิชัย ธรรมเสน่ห์, 2564)

ที่สำคัญ ผู้ประกอบการสามารถนำแนวคิดไปใช้ได้จริง สะท้อนการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และแตกต่างจากบางพื้นที่ เช่น Melaka ที่ยังมีข้อจำกัดด้านความเข้าใจ (UNESCO, 2025)

ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยสะท้อนว่าผู้ประกอบการมีความพร้อมในระดับมากในทุกด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Buhalis & Amaranggana (2015) รวมถึง UNWTO (2022) ที่ชี้ว่าร้านอาหารมีบทบาทสำคัญต่อประสบการณ์นักท่องเที่ยว

ด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มเป็นองค์ประกอบที่โดดเด่นที่สุด สอดคล้องกับ Jones et al. (2014) และงานวิจัยในบริบทไทยที่พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรสชาติและคุณภาพเป็นอันดับต้น ๆ ขณะที่ด้านความสะอาดและความปลอดภัยอาหารอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความเชื่อมั่น (Hall & Gössling, 2016; เปรมฤทัย แย้มบรรจง และคณะ, 2560)

ด้านบุคลากรและทักษะการบริการสะท้อนบทบาทของทรัพยากรมนุษย์ (Lashley, 2022) รวมถึงการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ (Harrington & Ottenbacher, 2013; กิแก้ว แสงพระจันทร์, 2563) ขณะที่ความสามารถในการปรับตัวและการนำเสนออัตลักษณ์อาหารช่วยยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Richards, 2021)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก

ผลการวิจัยชี้ว่า ศักยภาพของผู้ประกอบการเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด สอดคล้องกับ Rauch & Rijsdijk (2013) โดยเฉพาะในธุรกิจบริการที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการและประสบการณ์ลูกค้า (Lashley, 2022) รวมถึง Harrington & Ottenbacher (2013)

รองลงมาคือ การตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ไปใช้ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับธุรกิจผ่านการพัฒนาเมนู การเล่าเรื่อง และการสร้างประสบการณ์ (UNESCO, 2025; Bellini & Pasquinelli, 2017; Richards & Duif, 2019) อย่างไรก็ตาม ยังพบช่องว่างการตระหนักรู้ในบางบริบท เช่น Melaka (UNESCO, 2025; ชัยนันต์ ไชยเสน, 2562)

ค่าการอธิบายความแปรปรวนร้อยละ 43.8 สะท้อนว่ายังมีปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น โครงสร้างพื้นฐาน นโยบายรัฐ และเครือข่ายการท่องเที่ยว (Buhalis & Amaranggana, 2015; อาภาภรณ์ สุขหอม และคณะ, 2563; นิตินันท์ ศรีสุวรรณ, 2565)

ความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเป็นผลจากทั้ง “ศักยภาพภายใน” และ “การตระหนักรู้และการประยุกต์ใช้แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร” โดยศักยภาพเป็นฐานสำคัญ ขณะที่

แนวคิดเมืองสร้างสรรค์เป็นกลไกในการยกระดับธุรกิจสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ยังควรพัฒนาองค์ความรู้ เครือข่าย และการสนับสนุนเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก เรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ศักยภาพของผู้ประกอบการร้านอาหาร การตระหนักรู้และการนำแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกไปใช้ โดยทั้ง 2 ปัจจัยส่งผลในทิศทางเดียวกันกับความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก ทั้งนี้ปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความพร้อมของผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในบริบทเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก ได้ร้อยละ 43.8

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการบริหารจัดการ ความรู้เฉพาะทาง นวัตกรรม และการปรับตัว โดยเน้นการอบรมเชิงปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและรองรับนักท่องเที่ยว

2. ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก และผลักดันให้ผู้ประกอบการนำไปประยุกต์ใช้จริง เช่น การพัฒนาอัตลักษณ์อาหาร การสร้างประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเครือข่ายด้านอาหารของพื้นที่

3. ผู้ประกอบการควรยกระดับคุณภาพอาหาร มาตรฐานความสะอาด การบริการ และการจัดการภายในร้าน ควบคู่กับการนำเสนออัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีและตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ภาครัฐควรสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านงบประมาณ การอบรม โครงสร้างพื้นฐาน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยเพิ่มเติม เช่น นโยบายภาครัฐ เทคโนโลยี พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และความยั่งยืน เพื่ออธิบายความพร้อมของผู้ประกอบการได้ครอบคลุมมากขึ้น

2. ควรใช้การวิจัยเชิงลึกหรือแบบผสม รวมถึงการศึกษามุมมองของนักท่องเที่ยว และการเปรียบเทียบพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและนำไปใช้ได้จริง

3. ควรมีการติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงของศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบการ รวมถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

กิแก้ว แสงพระจันทร์. (2563). *แนวทางการยกระดับคุณภาพการบริการร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวชาวลาว นครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.* มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. https://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/e-research/sites/default/files/Kikeo_Sangphachan.pdf

ชัยนันต์ ไชยเสน. (2562). แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถและนวัตกรรมการบริการธุรกิจร้านอาหารยุค 4.0 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาจังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13*(3), 491-504.

นิตินันท์ ศรีสุวรรณ. (2565). แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการค้าขายในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ณ ตลาดน้ำคลองลัดมะยม กรุงเทพมหานคร. *วารสารลวะศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 6*(2), 117-130. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/lawasrijo/article/view/258614

เปรมฤทัย แย้มบรรจง, พวงเพ็ชร์ นิธยานนท์ และอัครพันธ์ รัตสุข. (2560). สถานการณ์ปัจจุบันและแนวทางการประกอบธุรกิจภัตตาคาร/ร้านอาหารไทย ประเทศกัมพูชา. *วารสารปัญญาภิวัฒน์, 9*(Special), 143–156. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/94376

พนัชกร สิมะขจรบุญ. (2561). การประเมินศักยภาพร้านอาหารเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลบางตะบูน จังหวัดเพชรบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11*(2), 830-849. https://he02.tci- thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/141458

พิมพ์พร เกษดี และวิศิษฎ์ บิลมาศ. (2568). แนวทางการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการร้านอาหาร อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 3*(2), 46–55. https://so13.tci-thaijo.org/index.php/gdjournal/article/view/2346

รวีพรรณ กาญจนวัฒน์, ชวลีย์ ณ ถลาง, เสรี วงษ์มณฑา และชุษณะ เตชะคณา. (2568). ศักยภาพของจังหวัดภูเก็ตในการเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 11*(3), 411–429. https://search.tci- thailand.org/author.html?b3BlbkF1dGhvciZpZD0xMDkxNTMmYXJ0aWNsZV9pZD04NzkzODY

สิทธิชัย ธรรมเสน่ห์. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการ. *วารสารมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6*(7), 498–512. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/247850/171679

สุชาดา คุ้มสลุด, ภัทรพร ทิมแดง, น้ำผึ้ง ไขว้พันธุ์, วรรณรัตน์ ศรีรัตน์ และอังคณา โสภารัตนกุล. (2566). แนวทางการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจร้านอาหารไทยฮาลาล. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2*(2), 1–19. https://search.tci-thailand.org /article.html?article_id=776404

อาภาภรณ์ สุขหอม, กิจฐเชต ไกรวาส และอุษณากร ทาวะรมย์. (2563). ศักยภาพและความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของจังหวัดท่องเที่ยวหลักในประเทศไทย. *วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม, 14*(2), 233–244. https://doi.org/10.14456/nrru-rdi.2020.38

Bellini, N. & Pasquinelli, C. (2017). *Tourism in the city: Towards an integrative agenda on urban tourism.* Springer.

Buhalis, D. & Amaranggana, A. (2015). Smart tourism destinations: Enhancing tourism experience through personalisation of services. *Information and Communication Technologies in Tourism*, 377–389. https://www.researchgate.net/publication/272576623_Smart_Tourism_Destinations_Enhancing_Tourism_Experience_Through_Personalisation_of_Services

Cochran, W. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). Wiley.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing.* Harper & Row.

George, D. & Mallery, P. (2006). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 13.0 update.* Pearson A and B.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson Education.

Hall, C. M. & Gossling, S. (2016). *Food tourism and regional development: Networks, products and trajectories.* Routledge.

Harrington, R. J. & Ottenbacher, M. C. (2013). Managing the culinary innovation process: The case of new product development in restaurants. *Journal of Culinary Science & Technology, 11*(1), 4-18. https://doi.org/10.1080/ 15428052.2012.754724

Hjalager, A. M. (2010). A review of innovation research in tourism. *Tourism Management, 31*(1), 1–12. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.08.012

Huggins, R. & Thompson, P. (2015). Entrepreneurship, innovation and regional growth: A network theory. *Small Business Economics, 45*, 103–128. https://doi.org/10.1007/s11187-015-9643-3

Jones, P., Hillier, D. & Comfort, D. (2014). Sustainability in the hospitality industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 26*(1), 5-17. https://doi.org/10.1108/IJCHM-10-2012-0180

Jones, P. & Robinson, P. (2020). *Operations management* (2nd ed.). Oxford University Press.

Kongsat, S. & Thamwong, T. (2015). *Finding the reliability of the questionnaire (IOC).* https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329

Lashley, C. (2022). *The Routledge handbook of hospitality studies.* Routledge.

Macionis, N. & Cambourne, B. (2000). The development of a national wine tourism plan? Wine tourism organisations and development in Australia. In *Wine Tourism Around the World: Development, Management and Markets* (Hall, C. M., Sharples, E. Cambourne, B. and Macionis, N., eds), Butterworth-Heinemann.

Rauch, A. & Rijsdijk, S. A. (2013). The effects of general and specific human capital on long–term growth and failure of newly founded businesses. *Entrepreneurship Theory and Practice, 37*(4), 923-941. https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2011.00487.x

Richards, G. (2021). *Rethinking cultural tourism.* Edward Elgar Publishing.

Richards, G. & Duif, L. (2019). *Small cities with big dreams: Creative placemaking and branding strategies.* Routledge.

Seyitoğlu, F. & Ivanov, S. (2020). *A conceptual study of the strategic role of gastronomy in tourism destinations.* https://osf.io/preprints/socarxiv/e9za6_v1

Shalini, D. & Duggal, S. (2015). A review on food tourism quality and its associated forms around the world. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 4*(2), 1-12

Songkhla Gastronomy Tourism Project. (2023). *Activity and promotion of gastronomy tourism in Songkhla.*

Tourism Authority of Thailand. (2025). *Nan and Songkhla named UNESCO Creative Cities for 2025.*https://www.tatnews.org/2025/11/nan-and-songkhla-named-unesco-creative-cities-for-2025/

UNESCO. (2023). *Creative cities of gastronomy.* United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. https://www.unesco.org/en/creative-cities/gastronomy

UNESCO. (2025). *On World Cities Day 2025, the UNESCO Creative Cities Network welcomes 58 new member cities.* United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. https://www.unesco.org/en/articles/world-cities-day-2025-unesco-creative-cities-network-welcomes-58-new-member-cities

UNWTO. (2022). *Tourism and local development.* World Tourism Organization.

World Tourism Organization. (2012). *Global report on food tourism: AM report volume four.* Madrid, Spain.

Zhu, H. & Yasami, M. (2021). Developing gastronomic resources: Practiced of UNESCO creative cities of gastronomy. *GeoJournal of Tourism and Geosites, 39*(4spl), 1406–1414. https://doi.org/10.30892/gtg.394spl11-78

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

ปัจจัย

การจัดการความขัดแย้งในนิกายศาสนาอิสลามเพื่อความสงบและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

อาดิล สุขศาสน์กวิน [1*] สุดาภรณ์ กิจกุลนำชัย [2] ประเสริฐ สุขศาสน์กวิน [3]

รับบทความ: 9 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ 9 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ 18 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความขัดแย้งในนิกายศาสนาอิสลาม 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้ง และ 3. นำเสนอแนวทางปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความขัดแย้งในนิกายศาสนาอิสลามของชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงแบบเจาะจง จำนวน 10 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างมุสลิมนิกายซุนนีและชีอะฮ์ ได้แก่ ความคุ้นเคย ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ การอยู่ร่วมกันมายาวนาน และวัฒนธรรมเพื่อนบ้านที่เข้มแข็ง ความแตกต่างด้านพิธีกรรมไม่พัฒนาสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงเนื่องจากมีระบบสื่อสารที่เปิดกว้างและบทบาทเชิงรุกของผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน ความกลมกลืนเกิดจากกิจกรรมร่วมทางสังคมและการไกล่เกลี่ยของผู้นำ และแนวทางที่นำเสนอคือการเสริมทักษะการสื่อสารของผู้นำ การจัดกิจกรรมระหว่างนิกาย เช่น งานสาธารณะและสวัสดิการชุมชน รวมถึงการส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อเพื่อป้องกันความเข้าใจผิดจากข้อมูลภายนอก เพื่อให้เกิดความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความขัดแย้งในนิกาย ศาสนาอิสลาม ชุมชนมุสลิม การจัดการความขัดแย้ง

[1] นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
[*] อีเมล : sudabhornkhijkhulnamchai@gmail.com
[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
[3] ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Factors Influencing Conflict Management within Islamic Sects to Preserve Peace and Sustainable Coexistence: A Case Study of the Muslim Community in Bangkok Yai District, Bangkok

Adil Sukhasatgawin[1*]
Sudaphorn Khitkhulnamchai [2]
Prasert Sukhasatgawin [3]

Abstract

This research aims to 1. study the factors affecting sectarian conflict management in Islam, 2. analyze the factors influencing conflict management, and 3. propose guidelines for managing sectarian conflict in the Muslim community of Bangkok Yai District, Bangkok. A qualitative research method was used, involving in-depth interviews with 10 directly involved individuals. Data was analyzed using content analysis. The results showed that key factors contributing to conflict reduction between Sunni and Shia Muslims include familiarity, kinship ties, long-standing coexistence, and strong neighborly culture. Differences in rituals did not escalate into violent conflict due to open communication systems and the proactive roles of religious and community leaders. Harmony resulted from shared social activities and mediation by leaders. Proposed guidelines include enhancing communication skills among leaders, organizing intersectarian activities such as public service and community welfare, and promoting media literacy to prevent misunderstandings from external information, thereby achieving lasting peace and coexistence.

Keywords: Sectarian Conflict, Islam, Muslim Community, Conflict Management

[1] Master of Public Administration Program, Siam Technology College
[*] Email : sudabhornkhijkhulnamchai@gmail.com
[2] Asst. Prof. Dr. , Lecturer of Master of Public Administration Program, Siam Technology College
[3] Dr. , Lecturer of Master of Public Administration Program, Siam Technology College

บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่โลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างเต็มตัว ปรากฏการณ์ทางสังคมที่โดดเด่นประการหนึ่งคือ "ความขัดแย้ง" (Conflict) ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติสามัญที่เกิดขึ้นในทุกระดับของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล องค์กร หรือชุมชน ความขัดแย้งมักเกิดจากความแตกต่างในด้านทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และผลประโยชน์ (Rahim, 2017) อย่างไรก็ตาม หากมองในมิติเชิงสร้างสรรค์ ความขัดแย้งที่ได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านทางสังคมและการพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ ได้ (Coser, 1956)

ในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) ศาสนาถือเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมอัตลักษณ์และวิถีชีวิต โดยเฉพาะศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาที่เน้นย้ำเรื่องสันติภาพและการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Ummah) แต่ในเชิงประวัติศาสตร์และการตีความทางศาสนา ได้เกิดความหลากหลายของนิกาย (Madhhab) โดยเฉพาะความต่างระหว่างนิกายซุนนี (Sunni) และนิกายชีอะฮ์ (Shia) ซึ่งในหลายพื้นที่ของโลก ความแตกต่างนี้ได้ลุกลามกลายเป็นชนวนเหตุของความขัดแย้งที่รุนแรงและการแบ่งแยก

สำหรับประเทศไทย ชุมชนมุสลิมมีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานที่ยาวนานและมีความหลากหลายเชิงกลุ่มชาติพันธุ์และนิกาย โดยเฉพาะในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีทั้งมุสลิมนิกายซุนนีและชีอะฮ์อาศัยอยู่ร่วมกันในเชิงพื้นที่อย่างใกล้ชิด แม้ว่าในเชิงหลักปฏิบัติและพิธีกรรมบางประการจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น รูปแบบการละหมาด หรือการประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา แต่ชุมชนแห่งนี้กลับสามารถธำรงความสงบสุขและอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืนมาโดยตลอด ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงกลไกการจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ (Conflict Management Mechanism) ซึ่งฝังรากอยู่ในทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน (Social and Cultural Capital)

ปัญหาที่น่าสนใจคือ ปัจจัยใดที่ทำให้นิกายศาสนาที่มีความแตกต่างกันสามารถจัดการความขัดแย้งและคงไว้ซึ่งความสงบสุขได้เนื่องจากในยุคปัจจุบัน สื่อออนไลน์และข้อมูลข่าวสารจากต่างประเทศมักนำเสนอภาพความขัดแย้งระหว่างนิกายในรูปแบบที่รุนแรง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางจิตวิทยาของมุสลิมในท้องถิ่น (Guo, 2025) การศึกษาปัจจัยการจัดการความขัดแย้งในชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อถอดรหัสองค์ความรู้ในการสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความหลากหลาย และเพื่อเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้จัดการความขัดแย้งในระดับนโยบายและชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความขัดแย้งในนิกายศาสนาอิสลามของชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งในนิกายศาสนาอิสลามของชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

3. นำเสนอแนวทางปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความขัดแย้งในนิกายศาสนาอิสลามของชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องปัจจัยการจัดการความขัดแย้งในนิกายศาสนาอิสลาม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาโดยครอบคลุมแนวคิดสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management Concept) ความขัดแย้งตามทัศนะของ Rahim (2017) ไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการ โดยระบุว่ากลยุทธ์การจัดการความขัดแย้งประกอบด้วยการบูรณาการ (Integrating) การประนีประนอม (Compromising) และการประสานประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ "อิสลาห์" (Islah) ในทางอิสลามที่เน้นการปรับความเข้าใจและการสร้างสันติราษฎร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาโครงสร้างทางสังคมไม่ให้แตกแยก

2. แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมและการจัดการความหลากหลาย (Multiculturalism) ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและนิกายควรได้รับการยอมรับในฐานะ "อัตลักษณ์" ที่ดำรงอยู่ร่วมกันได้ผ่านกระบวนการปฏิเสธการครอบงำทางความคิด ในบริบทของชุมชนบางกอกใหญ่ ความเป็นพหุวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความต่างระหว่างพุทธ-มุสลิม แต่รวมถึงความต่างระหว่างนิกายซุนนีและชีอะฮ์ ซึ่งต้องอาศัย "พื้นที่กลาง" ในการทำกิจกรรมทางสังคมเพื่อลดอคติ (Prejudice Reduction)

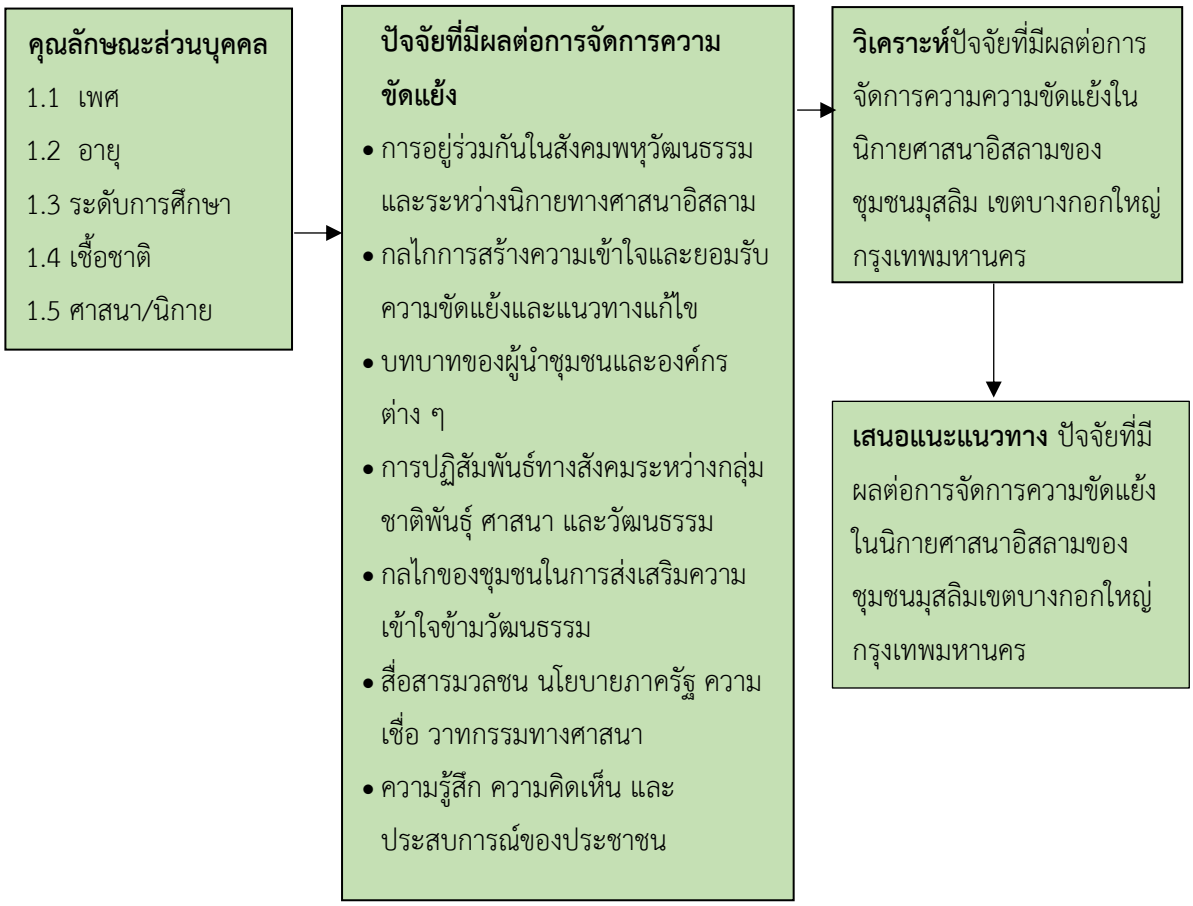
3. บทบาทของผู้นำศาสนาและทุนทางสังคม (Religious Leadership and Social Capital) ทุนทางสังคมในรูปของความไว้วางใจ (Trust) และเครือข่ายความสัมพันธ์ (Networks) เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยระงับความขัดแย้ง โดยผู้นำศาสนา (อิหม่าม หรือผู้นำจิตวิญญาณ) ทำหน้าที่เป็น "สถาบันทางสังคม" ที่มีอำนาจทางจริยธรรม (Moral Authority) ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะขยายตัวไปสู่ระดับความรุนแรง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ศึกษาการจัดการความหลากหลายในอินโดนีเซีย พบว่า "การศึกษาพหุวัฒนธรรม" ในชุมชนช่วยลดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มได้อย่างยั่งยืน ขณะที่ Guo (2025) ชี้ให้เห็นว่าในยุคดิจิทัล การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นปัจจัยใหม่ที่ต้องมีการจัดการเพื่อป้องกันข้อมูลบิดเบือนที่กระตุ้นความเกลียดชังระหว่างนิกาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดและทฤษฎีความขัดแย้ง แนวคิดการจัดการความขัดแย้งและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยงานวิจัยของพัชราภรณ์ หลักทอง (2560) และการวิจัยนี้ยึดแนวคิดจากทฤษฎีและแนวคิดหลัก 3 ประการในการวิเคราะห์ "การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม" ได้แก่ พหุวัฒนธรรม (Parekh, 2006) และการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรม (UNESCO, 2010) มาเป็นกรองแนวคิดในการศึกษาวิจัย โดยมีหลักในแนวคิด การยอมรับความแตกต่างและ

การสร้างพื้นที่ร่วมในการสื่อสาร การจัดการกับความขัดแย้งทางวัฒนธรรม การสร้างความสามัคคีจากความหลากหลายผ่านการปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมต่าง ๆ การส่งเสริมการเรียนรู้และเข้าใจในประเพณีและศาสนาของกลุ่มคนที่แตกต่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อมุ่งทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมและบริบทเชิงลึกของการจัดการความขัดแย้งระหว่างนิกายในชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

พื้นที่การศึกษา (Field Site) ผู้วิจัยเลือกพื้นที่เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายของนิกายศาสนาอิสลาม (ซุนนีและชีอะฮ์) และมีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่สะท้อนถึงการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างมาอย่างยาวนาน

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยคัดเลือกผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องรวมจำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ได้แก่ (1) อิหม่ามหรือผู้ทรงคุณวุฒิจากมัสยิดนิกายซุนนีและชีอะฮ์ เพื่อให้ข้อมูลด้านหลักคำสอนและการจัดการความขัดแย้งเชิงจริยธรรม (2) ผู้นำชุมชน/คณะกรรมการมัสยิด: เพื่อให้ข้อมูลด้านการจัดการเชิงพื้นที่และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (3) ประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ข้อมูลด้านวิถีชีวิต ความสัมพันธ์เพื่อนบ้าน และการรับรู้ถึงความขัดแย้ง

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview): ลงพื้นที่สัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า โดยขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) และการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผู้วิจัยสังเกตกิจกรรมทางสังคมและสภาพแวดล้อมในชุมชน เพื่อทำความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมและเชิงสัญลักษณ์

เครื่องมือหลักคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งโครงสร้างคำถามเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยพื้นฐานและทุนทางสังคม (2) กลไกและบทบาทของผู้นำในการจัดการความขัดแย้ง และ (3) แนวทางเพื่อความยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การถอดบทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Transcription) เพื่อรักษาความหมายดั้งเดิมของผู้ให้ข้อมูล
2. การจัดกระทำข้อมูลและการสร้างรหัส (Coding) จำแนกข้อมูลตามประเด็นที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด
3. การวิเคราะห์เชิงอุปมาน (Inductive Analysis) สรุปประเด็นจากข้อมูลส่วนย่อยไปสู่ภาพรวมเพื่อสร้างข้อสรุปที่เป็นองค์ความรู้ใหม่

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Data Triangulation) ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งในแง่ของแหล่งข้อมูล (การเปรียบเทียบคำให้สัมภาษณ์จากกลุ่มที่ต่างกัน) และวิธีการ (เปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์) เพื่อยืนยันความถูกต้องของผลการวิจัย (Creswell & Poth, 2018)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยหลักที่ช่วยระงับยับยั้งความขัดแย้งระหว่างนิกายซุนนีและชีอะฮ์ในพื้นที่ คือ "ทุนทางสังคมในรูปของความสัมพันธ์เครือญาติและประวัติศาสตร์ร่วม" ชุมชนมุสลิมบางกอกใหญ่มีการเกี่ยวดองเป็นญาติกันข้ามทางนิกายมาหลายชั่วอายุคน ทำให้ความผูกพันเชิงสายเลือดมีน้ำหนักมากกว่าความต่างเชิงอุดมการณ์ศาสนา

สรุป ทุนทางสังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์เครือญาติและประวัติศาสตร์ร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการลดทอนและยับยั้งความขัดแย้งระหว่างนิกายซุนนีและชีอะฮ์ในพื้นที่บางกอกใหญ่ ชุมชนมุสลิมใน

พื้นที่ดังกล่าวมีการแต่งงานและเกี่ยวดองข้ามนิกายสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน จนก่อให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสายเลือดที่แน่นแฟ้นและยั่งยืน ความผูกพันเชิงครอบครัวและความทรงจำร่วมทางประวัติศาสตร์นี้ ทำให้สมาชิกในชุมชนมองกันในฐานะ “ญาติพี่น้อง” มากกว่าคู่ขัดแย้งทางความเชื่อ ความแตกต่างด้านนิกายจึงถูกลดทอนความสำคัญลง เมื่อเทียบกับคุณค่าของความสามัคคี การอยู่ร่วมกัน และการรักษาความสงบของชุมชน ส่งผลให้ความต่างเชิงอุดมการณ์ทางศาสนาไม่พัฒนาไปสู่ความขัดแย้งรุนแรง แต่กลับถูกจัดการผ่านความเข้าใจ การประนีประนอม และความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่หยั่งรากลึกในสังคมท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัยแย้ง คือ "บทบาทเชิงรุกของผู้นำศาสนา" (Religious Leadership) และ "การใช้พื้นที่ทางสังคมร่วมกัน" เป็นกลไกสำคัญที่สุด ผู้นำศาสนาของทั้งสองฝ่ายมีการสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ และมีการตกลงกันเป็นนัย (Implicit Agreement) ว่าจะไม่นำประเด็นความต่างที่ละเอียดอ่อนมาถกเถียงในที่สาธารณะ นอกจากนี้ การร่วมกิจกรรมสวัสดิการชุมชนยังช่วยลดอคติได้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุปบทบาทเชิงรุกของผู้นำศาสนา และการใช้พื้นที่ทางสังคมร่วมกัน เป็นกลไกหลักในการรักษาความสงบและลดความตึงเครียดระหว่างนิกายซุนนีและชีอะฮ์ ผู้นำศาสนาจากทั้งสองฝ่ายไม่ได้ทำหน้าที่เพียงสั่งสอนศาสนาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานความสัมพันธ์ มีการสื่อสารและปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้ประเด็นอ่อนไหวทางความเชื่อถูกยกขึ้นมาถกเถียงในพื้นที่สาธารณะ การมีข้อตกลงโดยนัยร่วมกันเช่นนี้ ช่วยจำกัดโอกาสการปะทะทางวาทกรรม และลดการขยายตัวของความขัดแย้งในระดับชุมชน ขณะเดียวกัน การเปิดพื้นที่ทางสังคมให้สมาชิกจากทั้งสองนิกายได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมด้านสวัสดิการชุมชน เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ งานศพ หรือกิจกรรมสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ทำให้เกิดการพบปะ ปฏิสัมพันธ์ และความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน กลไกเหล่านี้ช่วยลดอคติ เสริมสร้างความไว้วางใจ และทำให้ความแตกต่างทางนิกายถูกแทนที่ด้วยเป้าหมายร่วมในการดูแลและพัฒนาชุมชนอย่างสันติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่ได้จากการวิจัยคือโมเดล "สามประสาน: ผู้นำ-พื้นที่-การสื่อสาร" โดยมีข้อเสนอแนะให้จัดตั้ง "สภาวัฒนธรรมชุมชนบางกอกใหญ่" ที่ไม่จำกัดนิกาย เพื่อเป็นทางการในการแก้ไขปัญหาจิปาถะในชุมชน และการเสริมสร้าง "ความรู้เท่าทันสื่อ" (Media Literacy) เพื่อป้องกันความตึงเครียดที่ถูกส่งผ่านมาทางสื่อสังคมออนไลน์จากภายนอกประเทศ

สรุป **“สามประสาน: ผู้นำ–พื้นที่–การสื่อสาร”** ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของสามองค์ประกอบหลักอย่างเป็นระบบและสมดุล

ประการแรก **ด้านผู้นำ** หมายถึงผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำทางความคิด และผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากคนในพื้นที่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือ ลดความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจร่วมกัน ผู้นำเหล่านี้ควรมีทัศนคติเปิดกว้าง ไม่ยึดติดกับความแตกต่างทางนิกายหรือความเชื่อ เพื่อให้สามารถเป็นศูนย์กลางในการรับฟังและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างแท้จริง

ประการที่สอง **ด้านพื้นที่** หมายถึงการมีพื้นที่กลางที่ทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเสมอภาค งานวิจัยเสนอให้จัดตั้ง **“สภาวัฒนธรรมชุมชนบางกอกใหญ่”** ในลักษณะที่ไม่จำกัดนิกายหรือความเชื่อ

ทางศาสนา ทำหน้าที่เป็นกลไกอย่างเป็นทางการในการพูดคุย ปรึกษาหารือ และร่วมกันแก้ไขปัญหาจิปาถะที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของชุมชน เช่น ความเข้าใจผิด ความขัดแย้งเล็กน้อย หรือประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรม พื้นที่ลักษณะนี้จะช่วยลดการสะสมของปัญหาและเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน

ประการที่สาม **ด้านการสื่อสาร** เน้นความสำคัญของการสื่อสารที่ถูกต้อง รอบคอบ และสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในบริบทที่สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลสูง งานวิจัยเสนอให้เสริมสร้าง **ความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)** ให้กับคนในชุมชน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และตรวจสอบข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีวิจารณญาณ ลดการหลงเชื่อหรือการส่งต่อข้อมูลที่บิดเบือน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความตึงเครียดหรือความขัดแย้ง โดยเฉพาะข้อมูลที่ถูกส่งผ่านมาจากแหล่งภายนอกประเทศ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าการจัดการความขัดแย้งในชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ไม่ได้พึ่งพากลไกทางการหรือมาตรการบังคับ แต่เกิดจากความร่วมมือระหว่างสมาชิกชุมชนในชีวิตประจำวัน ผ่านความคุ้นเคย การสื่อสารที่จริงใจ การทำกิจกรรมร่วมกัน และบทบาทเชิงรุกของผู้นำ ทั้งหมดนี้ทำให้ความแตกต่างทางนิกายกลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความหลากหลาย และถูกหล่อหลอมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและกลมกลืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ เศรษฐมาลินี (2561) ได้ศึกษาถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความเป็นพหุลักษณ์ทางศาสนาและชาติพันธุ์ และศึกษาถึงสันติภาพเชิงบวกในพื้นที่ชุมชน โดยสุชาติได้ให้ความหมายถึง สันติภาพเชิงบวกในงานที่ศึกษาว่า เป็นสภาวะทางจิตใจและสังคมสมานฉันท์กลมเกลียว มีความยุติธรรม และเท่าเทียมกันและเกียรติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนความเห็นอกเห็นใจกันและกัน ในทางเดียวกันนักวิชาการหลายคน มองว่าสังคมที่มีสันติภาพเชิงบวกจะเป็นสภาวะที่สังคมมีความสงบสุข ปราศจากความรุนแรง ผู้คนมีสิทธิและเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับความเคารพ ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ มีความยุติธรรม และสมดุลทางธรรมชาติ ซึ่งสภาวะสันติภาพเชิงบวกนี้ จะนำมาซึ่งสังคมที่มีสันติสุข ซึ่งในคำกล่าวของ UNESCO มองว่า การสร้างสันติภาพเชิงบวกนั้นจำเป็นต้องก่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดียิ่งขึ้นและเสริมสร้างความแข็งแกร่งของสังคมให้เปิดกว้างให้ประชาชนทุกคนใช้ชีวิตได้อย่างมีเกียรติภูมิ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจน สุขศรีทอง และคณะ (2564) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อธิบายถึงการวิเคราะห์กลไกการพัฒนาแนวทางอยู่ร่วมกันในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนา พบว่าการใช้กิจกรรมศาสนาและวัฒนธรรมร่วมลดความขัดแย้งได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านระบบความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น การสื่อสารที่เปิดกว้าง และวัฒนธรรมของการเคารพพื้นที่ของกันและกัน ความแตกต่างทางนิกายจึงไม่ใช่ประเด็นที่ก่อให้เกิดความตึงเครียด หากแต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและสอดคล้องในบริบทชุมชนเมืองที่มี

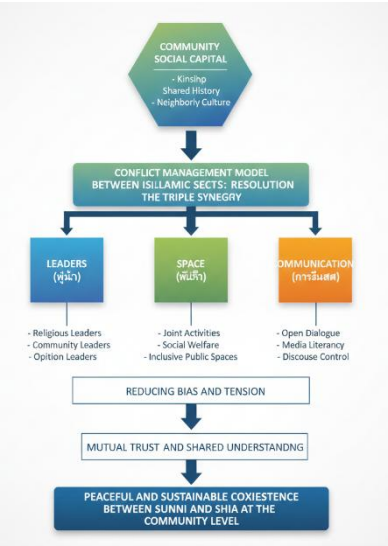
ประวัติศาสตร์ยาวนานและความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญญา ดิสสะมาน (2565) นักวิจัยได้ทำการเลือกประเด็นวิเคราะห์เกี่ยวกับ “สันติวัฒนธรรม” เนื่องจาก 2 พื้นที่นี้มีจุดร่วมคือ การชูประเด็นสันติวัฒนธรรมท่ามกลางความแตกต่างระหว่างศาสนา (คือ ศาสนาพุทธ กับศาสนาอิสลาม) ที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และทั้ง 2 พื้นที่นี้ สามารถขับเคลื่อนตัวชี้วัดด้านสันติวัฒนธรรมได้คือ 1) ค่านิยมปฏิเสธความรุนแรง และมีความพยายามป้องกันความขัดแย้งรุนแรงโดยแก้จากรากของปัญหา 2) การแก้ไขปัญหาผ่านการสนทนาการเจรจาไกล่เกลี่ย 3) การส่งเสริมด้าน peace education บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม (sustainable economic development) 4) เน้นการเคารพกันบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน (human rights) เช่น ในชุมชนมีการเคารพกัน/ในชุมชนมีการเสริมสร้างประเด็นความเสมอภาคทางเพศ (gender equality) เป็นต้น 5) การมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตย (democratic participation) 6) ความยอมรับกันได้ (Tolerance) 10 7) การสื่อสารแบบเปิด (open communication) โดยนักวิจัยจะสำรวจประเด็นชุมชนทั้ง 2 พื้นที่ ใน 7 ตัวชี้วัดด้านสันติวัฒนธรรม เพื่อบ่งชี้ให้เห็นว่าการขับเคลื่อนของพื้นที่ในแต่ละประเด็นเกิดมาได้อย่างไร และการดำรงอยู่ต่อไปทำอย่างไร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ เศรษฐมาลินี (2561) ได้ศึกษาถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความเป็นพหุลักษณ์ทางศาสนาและชาติพันธุ์ และศึกษาถึงสันติภาพเชิงบวกในพื้นที่ชุมชน โดยสุชาติได้ให้ความหมายถึง สันติภาพเชิงบวกในงานที่ศึกษาว่า เป็นสภาวะทางจิตใจและสังคมสมานฉันท์กลมเกลียว มีความยุติธรรม และเท่า เทียมกันและเกียรติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนความเห็นอกเห็นใจกันและกัน ในทางเดียวกันนักวิชาการ หลายคน มองว่าสังคมที่มีสันติภาพเชิงบวกจะเป็นสภาวะที่สังคมมีความสงบสุข ปราศจากความรุนแรง ผู้คนมี สิทธิและเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับความเคารพ ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ มีความยุติธรรม และสมดุลทางธรรมชาติ ซึ่งสภาวะสันติภาพเชิงบวกนี้ จะนำมาซึ่งสังคมที่มีสันติสุข ซึ่งในคำกล่าวของ UNESCO มอง ว่า การสร้างสันติภาพเชิงบวกนั้นจำเป็นต้องก่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดียิ่งขึ้นและเสริมสร้างความแข็งแกร่ง ของสังคมให้เปิดกว้างให้ประชาชนทุกคนใช้ชีวิตได้อย่างมีเกียรติภูมิ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าแนวทางการจัดการความขัดแย้งในชุมชนบางกอกใหญ่ไม่ได้เกิดจากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่เกิดจากโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่มั่นคงและต่อเนื่องยาวนาน การยึดถือวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการมีผู้นำที่เข้มแข็งและทำงานประสานกันอย่างจริงจัง ทำให้ความต่างของนิกายกลายเป็นเพียงความหลากหลายที่อยู่ร่วมกันได้โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรง ทั้งยังเป็นต้นแบบของการจัดการความหลากหลายทางศาสนาในระดับชุมชนที่มีความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ เศรษฐมาลินี (2561) ได้ศึกษาถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความเป็นพหุลักษณ์ทางศาสนาและชาติพันธุ์ และศึกษาถึงสันติภาพเชิงบวกในพื้นที่ชุมชน โดยสุชาติได้ให้ความหมายถึง สันติภาพเชิงบวกในงานที่ศึกษาว่า เป็นสภาวะทางจิตใจและสังคมสมานฉันท์กลมเกลียว มีความยุติธรรม และเท่า เทียมกันและเกียรติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนความเห็นอกเห็นใจกันและกัน ในทางเดียวกันนักวิชาการ หลายคน มองว่าสังคมที่มีสันติภาพเชิงบวกจะเป็นสภาวะที่สังคมมีความสงบสุข ปราศจากความรุนแรง ผู้คนมี สิทธิและเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับความเคารพ ปราศจาก

การเอารัดเอาเปรียบ มีความยุติธรรม และ สมดุลทางธรรมชาติ ซึ่งสภาวะสันติภาพเชิงบวกนี้ จะนำมาซึ่งสังคมที่มีสันติสุข ซึ่งในคำกล่าวของ UNESCO มอง ว่า การสร้างสันติภาพเชิงบวกนั้นจำเป็นต้องก่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดียิ่งขึ้นและเสริมสร้างความแข็งแกร่ง ของสังคมให้เปิดกว้างให้ประชาชนทุกคนใช้ชีวิตได้อย่างมีเกียรติภูมิ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุขสันติ์ สุขวฑฺฒโน และคณะ (2564) ได้อธิบายไว้ว่า หลักการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักการของศาสนาต่างๆ ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในส่วนของชาวพุทธจะมีการเป็นอยู่ที่เรียบง่ายด้วยการปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างมีเหตุผล โดยการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการสมาทานรักษาศีล 5 มีการปฏิบัติตามหลักที่เกี่ยวข้องของชุมชนชาวพุทธ อันมีกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา อยู่ด้วยกันด้วยวิธีพึ่งพาอาศัยถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน และสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยเชื่อมโยงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน ในส่วนของศาสนาอิสลามมีหลักในการดำเนินชีวิตด้วยการอยู่ในบริบทที่สอดคล้องกับชุมชน เคารพแนวคิดและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน พร้อมสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมองตามหลักการที่ว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้มนุษย์รักกัน เมตตาให้เกียรติเกื้อกูลต่อกัน อันจะนำมาซึ่งความสันติสุขในชุมชน รูปแบบการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและอิสลามในสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ประชากรส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่นับถือศาสนาอิสลามมีจำนวนประชากรอยู่น้อย ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ แต่ประชากรที่อยู่ในชุมชนก็มีความเข้าใจในความแตกต่างเหล่านั้นเป็นอย่างดี ยอมรับในความแตกต่างกันได้ เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในชุมชนก็ใช้วิธีสันติไกล่เกลี่ยหาทางออกร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่สามารถแสดงเป็นแบบแผนผังองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้



ภาพที่ 1 โมเดลการจัดการความขัดแย้งระหว่างนิกายในชุมชนมุสลิม “สามประสาน: ผู้นำ – พื้นที่ – การสื่อสาร”

องค์ความรู้ใหม่นี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการความขัดแย้งระหว่างนิกายในศาสนาอิสลามของชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ ตั้งอยู่บนฐานของทุนทางสังคมของชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์เครือญาติ ประวัติศาสตร์ร่วม และวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน ซึ่งทำหน้าที่เป็นรากฐานสำคัญในการรองรับกลไกการจัดการความขัดแย้ง

จากฐานดังกล่าว ได้พัฒนาเป็น โมเดล “สามประสาน: ผู้นำ–พื้นที่–การสื่อสาร” โดยผู้นำทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงจริยธรรมและเชิงสังคมในการไกล่เกลี่ย ควบคุมวาทกรรม และสร้างความเข้าใจ พื้นที่ทางสังคมร่วม เป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้สมาชิกต่างนิกายมีปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมสาธารณะและสวัสดิการชุมชน การสื่อสาร เป็นกระบวนการเชื่อมโยงความเข้าใจ ลดความเข้าใจผิด และป้องกันอิทธิพลของข้อมูลบิดเบือนจากภายนอก การทำงานประสานกันของทั้งสามองค์ประกอบนำไปสู่การลดอคติ การสร้างความไว้วางใจ และการพัฒนาความเข้าใจร่วมกัน จนเกิดผลลัพธ์สูงสุดคือ การอยู่ร่วมกันอย่างสงบและยั่งยืนในสังคมพหุนิกาย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งในนิกายศาสนาอิสลามของชุมชนมุสลิมเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เป็นกระบวนการที่เกิดจากฐานความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมากกว่าการพึ่งพากลไกเชิงอำนาจหรือกฎระเบียบทางการ ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ได้แก่ ทุนทางสังคมในรูปของความสัมพันธ์เครือญาติและประวัติศาสตร์ร่วม บทบาทเชิงรุกของผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคมร่วมสำหรับกิจกรรมสาธารณะ และการสื่อสารที่เปิดกว้างภายใต้ความเคารพซึ่งกันและกัน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างทางนิกายระหว่างซุนนีและชีอะฮ์ไม่ได้พัฒนาไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรง เนื่องจากชุมชนมีกลไกภายใน ในการควบคุมความตึงเครียด ทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว และระดับชุมชน โดยใช้การเจรจา การประนีประนอม และการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าทางวาทกรรมในพื้นที่สาธารณะเป็นหลัก แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นรูปแบบของสันติภาพเชิงบวก ที่ตั้งอยู่บนความไว้วางใจ ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการยอมรับความหลากหลายอย่างเป็นรูปธรรม โดยสรุป งานวิจัยนี้ยืนยันว่าการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุนิกายสามารถเกิดขึ้นได้จริง เมื่อชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง พื้นที่กลางที่ปลอดภัย และการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนานโยบายหรือแนวปฏิบัติด้านการจัดการความขัดแย้งทางศาสนาในระดับชุมชนและสังคมไทยโดยรวม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรนำผลการวิจัยไปใช้สนับสนุนการจัดกิจกรรมสื่อสาร การเสวนา หรือการอบรมให้ผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชนมีทักษะการสื่อสารแบบเปิดกว้าง เพื่อใช้เป็นกลไกสำคัญในการลดความคลาดเคลื่อนด้านความเชื่อและพิธีกรรมระหว่างนิกาย

2. ควรนำแนวทางนี้ไปขยายผลอย่างเป็นระบบ เช่น โครงการเยาวชนร่วมมือ โครงการสตรีเชื่อมสัมพันธ์ หรือกิจกรรมตลาดชุมชนร่วม

3. ควรจัดอบรมให้เยาวชนและครอบครัวเกี่ยวกับการกลั่นกรองข่าวสาร การรู้เท่าทันสื่อ และการใช้ช่องทางการสื่อสารทางศาสนาอย่างเหมาะสมเพื่อลดความหวาดระแวงที่มาจากข้อมูลภายนอก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังชุมชนมุสลิมที่มีความหลากหลายของนิกายรูปแบบอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านโครงสร้างชุมชน วิธีจัดการความขัดแย้ง และปัจจัยทางวัฒนธรรมซึ่งอาจแตกต่างจากเขตบางกอกใหญ่ และช่วยให้ผลวิจัยมีความครอบคลุมมากขึ้น

2. ควรเก็บข้อมูลเชิงปริมาณควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ หรือระดับความเข้าใจระหว่างนิกายได้อย่างมีตัวเลขสนับสนุน เพิ่มความน่าเชื่อถือของผลวิจัย

3. ควรทำวิจัยเชิงติดตามผล (Longitudinal Study) เพื่อตรวจสอบว่าแนวทางที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง เช่น การสื่อสารแบบเปิด การร่วมกิจกรรม หรือบทบาทผู้นำศาสนา ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของชุมชนในระยะยาวหรือไม่ และช่วยระบุปัจจัยที่ยั่งยืนจริง

บรรณานุกรม

เจน สุขศรีทอง, วิเชียร ตันศิริคงคล, สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และพร ภิเศก. (2564). การศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, *13*(3), 19–35.

พระมหาสุขสันติ์ สุขวฑฺฒโน, พระเมธีวรญาณและสมหญิง ลมูลพักตร์. (2564). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 7*(1), 176–189.

สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2561). พหุวัฒนธรรมกับมุสลิมจีน: ทั้งรัก ทั้งชัง ทั้งหวาน และขมขื่น. ใน เอกรินทร์ ต่วนศิริ (บ.ก.), *หลากมุมมองพหุวัฒนธรรม* (น. 44–60). ปัตตานี: ปาตานีฟอรั่ม.

อภิญญา ดิสสะมาน. (2565). ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขภายใต้สันติวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบึงคอไห ตำบลบึงคอไห อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และชุมชนตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส. *วารสารการจัดการและการพัฒนาท้องถิ่น, 10*(2), 1–22.

Coser, L. A. (1956). *The Functions of Social Conflict*. The Free Press.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Guo, W. (2025). Conflict resolution in intercultural communication: Strategies for managing cultural conflicts. *Humanities and Social Sciences Communications, 12*, 73. https://doi.org/10.1057/s41599-025-04391-0

Parekh, B. (2006). *Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory (2nd ed.).* Palgrave Macmillan.

Rahim, M. A. (2017). *Managing conflict in organizations* (4th ed.). UNESCO.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2006). *UNESCO guidelines on intercultural education*. UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/

ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุควิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

กาญจนศิริ ช่างจัด[1*] เริงวิชญ์ นิลโคตร[2] ธีรังกูร วรบำรุงกุล[3]

รับบทความ: 21 มีนาคม 2568 แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2568 ตอบรับบทความ: 21 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือสถานศึกษา จำนวน 82 แห่ง โดยใช้ตารางเครซี่มอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 310 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามพื้นฐาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นกับระดับกระประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงานของสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพในการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล ประสิทธิภาพการทำงาน ครูยุคชีวิตวิถีถัดไป

[1-3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

[*] อีเมล: kanchanasirichangjud@gmail.com

The Relationship between the Application of Good Governance Principles by School Administrator and The Work Efficiency of Teachers in the Next Normal in Schools under The Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 1

Kanchanasiri Changjud[1*]
Reongwit Nilkote
Theerangkoon Warabamrungkun

Abstract

This research aims to 1) examine the application of governance principles by school administrators, 2) study the work performance efficiency of teachers in the next-life era, and 3) explore the relationship between the application of governance principles by school administrators and the work performance efficiency of teachers in the next-life era under the Chonburi Primary Educational Service Area 1. The study employs a quantitative research design, with a population of 82 schools. Using Krejcie and Morgan's table, a sample of 310 participants was selected through simple random sampling. The research instruments consisted of a 5-point Likert scale questionnaire, divided into three sections: Part 1 – a basic information questionnaire, Part 2 – a questionnaire on the application of governance principles by school administrators, with a reliability coefficient of 0.98, and Part 3 – a questionnaire on the work performance efficiency of teachers in the next-life era, also with a reliability coefficient of 0.98. The data were analyzed using descriptive statistics, including mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings were as follows: 1. The overall level of application of governance principles by school administrators under the Chonburi Primary Educational Service Area 1 was high. 2. The overall level of work performance efficiency of teachers in the next-life era under the Chonburi Primary Educational Service Area 1 was high. 3. There was a moderate positive correlation between the application of governance principles by school administrators and the work performance efficiency of teachers in the next-life era, which was statistically significant at the .05 level.

Keywords: Application of Good Governance Principles, Work Efficiency, Teachers In The Next Normal Era

[1-3] Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand
[*] E-Mail: kanchanasirichangjud@gmail.com

บทนำ

ยุคที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการศึกษาและการบริหารภาครัฐให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน แต่ยังเตรียมความพร้อมให้กับคนไทยในอนาคตโดยการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง รวมถึงการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวและเติบโตได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด (2565) สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (2564) การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารภาครัฐจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในช่วงเวลาที่เกิดความไม่แน่นอน โดยเฉพาะการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การโปร่งใสในการทำงาน และการเปิดเผยข้อมูลเพื่อการตรวจสอบ เมื่อภาครัฐมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบ จะช่วยให้การจัดการทรัพยากรมีความคุ้มค่าและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น (ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580), 2561) Good governance เป็นหลักการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพ และความเป็นธรรม หลักการนี้เป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ เช่น ความโปร่งใส (transparency) การมีส่วนร่วม (participation) และความรับผิดชอบ (accountability) United Nations (2021) สอดคล้องกับ World Bank เน้นว่าการบริหารที่ยึดหลัก good governance จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรและการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยเฉพาะในภาครัฐ ผ่านการปฏิบัติตามกฎหมาย (rule of law) และการสร้างความยุติธรรม (equity) ในการบริการสาธารณะ เช่น การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและนโยบายช่วยลดความเสี่ยงต่อการทุจริตและส่งเสริมการไว้วางใจของสังคม World Bank (2020) ในช่วงเวลาที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและการบริหารจัดการที่โปร่งใสและมีธรรมาภิบาลจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถเติบโตและแข่งขันในระดับสากลได้อย่างมั่นคงในอนาค

การบริหารเชิงบูรณาการในยุคดิจิทัลและศตวรรษที่ 21 เป็นแนวทางสำคัญที่สนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ โดยเน้นการทำงานร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ การวางแผนเชิงอนาคต และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า วิจารณ์ พานิช (2558) แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (good governance) ที่เน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความยุติธรรม จะช่วยให้การบริหารสามารถพัฒนาคุณภาพและความยั่งยืนในองค์กร ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แนวทางการบริหารเชิงบูรณาการช่วยสร้างทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน (OECD, 2018) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมยังช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหาร ลดความเสี่ยง และเสริมสร้างการเรียนรู้แบบองค์รวม Hallinger & Heck (2011) วิจารณ์ พานิช (2556) แนวทางนี้ไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่ยังสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานและความสุขของบุคลากรในทุกระดับ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูในยุควิถีชีวิตถัดไป (Next Normal) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานในสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของครู และสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาการศึกษาในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานของการศึกษาและอภิปรายผลในการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากการศึกษา ดังนี้

หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารสถานศึกษา โดยมุ่งให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีระบบ โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมิได้มีบทบาทเพียงการสั่งการหรือกำกับการปฏิบัติงาน แต่ต้องบริหารโดยยึดหลักความถูกต้องคุณธรรม ความรับผิดชอบ และประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้ OECD เสนอว่า การกำกับดูแลการศึกษาในบริบทสมัยใหม่ควรให้ความสำคัญกับ ความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การใช้ข้อมูลและความรู้ประกอบการตัดสินใจ การคิดเชิงกลยุทธ์ และความสามารถในการดำเนินนโยบายเพื่อสร้างความสอดคล้องระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน (Burns & Köster) 2016 สำหรับการศึกษาครั้งนี้ องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า การนำหลักดังกล่าวมาใช้สามารถส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความไว้วางใจ ความร่วมมือ และการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของครู สอดคล้องกับแนวคิดการกำกับดูแลการศึกษาสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดจนการสร้างระบบที่มีความรับผิดชอบและสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้ อังคณี ล้อมจันทร์ (2569)

ประสิทธิภาพการทำงานของครู

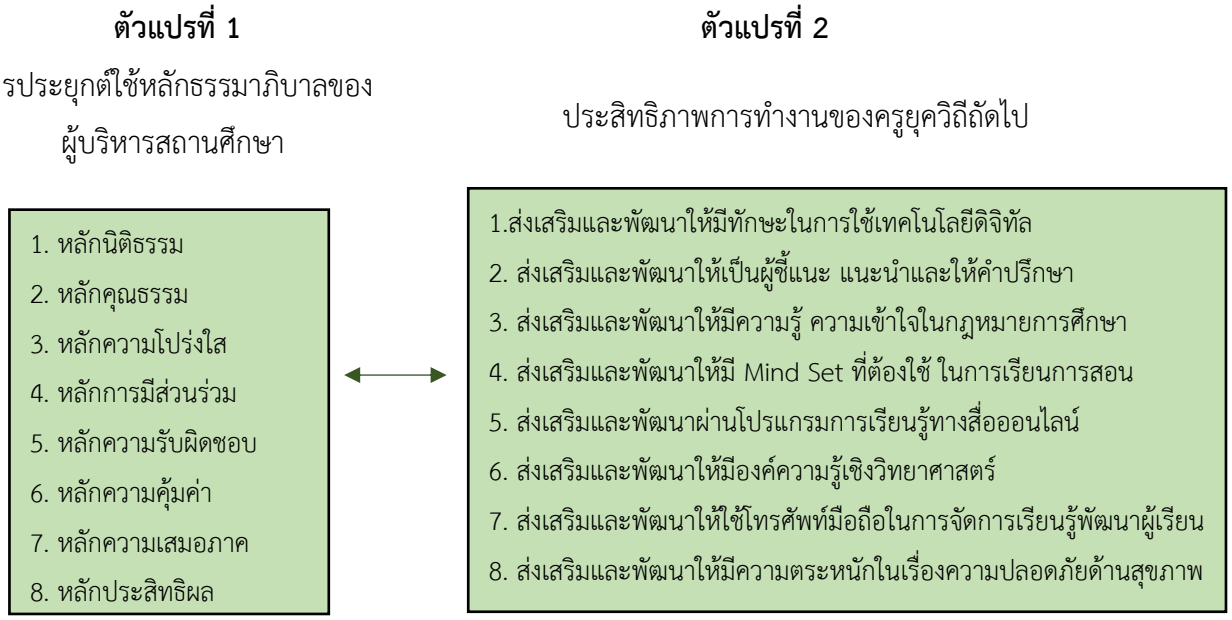
ประสิทธิภาพการทำงานของครู หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้ทรัพยากร เวลา และความพยายามอย่างเหมาะสม ควบคู่กับการรักษาคุณภาพของผลงาน ใน

บริบทของการศึกษา ประสิทธิภาพของครูมิได้พิจารณาเฉพาะปริมาณงานที่สำเร็จ แต่ครอบคลุมถึง คุณภาพของงาน ความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในยุควิถีถัดไปที่ครูต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย OECD รายงานว่า การพัฒนาความเชี่ยวชาญของครูอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ การปรับการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ เป็นประเด็นสำคัญต่อการปฏิบัติงานของครูในบริบทการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง OECD (2025) ดังนั้น ประสิทธิภาพการทำงานของครูจึงควรพิจารณาทั้งผลสำเร็จและคุณภาพของงาน ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง กมลชนก เวชสิทธิ์ และคณะ (2569) ความสำคัญดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการทำงานของครูในยุควิถีถัดไปได้อย่างเหมาะสม

กล่าวได้ว่า แนวคิดเป็นฐานในการสร้างกรอบการศึกษา ได้แก่ แนวคิดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเน้นการบริหารสถานศึกษาด้วยความถูกต้อง เป็นธรรม โปร่งใส มีส่วนร่วม รับผิดชอบ และคุ้มค่า และแนวคิดประสิทธิภาพการทำงานของครู ซึ่งเน้นคุณภาพ ความรวดเร็ว ความรับผิดชอบ การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งสองแนวคิดสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับบริบท ครูยุควิถีถัดไป เพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างเครื่องมือและอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการศึกษาครั้งนี้สังเคราะห์จาก 2 แนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และแนวคิดประสิทธิภาพการทำงานของครู โดยนำมาพัฒนาเป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานของครูในยุควิถีถัดไป และบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2566 จาก 82 แห่ง จำนวน 1,530 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970) จากประชากรจำนวน 1,530 คน (โรงเรียนประถมศึกษาจันทบุรี (2566) ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 310 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของผู้บริหารและครูผู้สอนแต่ละสถานศึกษา ได้โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของครูผู้สอนแต่ละสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

ด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การบริหารจัดการองค์กร และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60-1.00 บุญชม ศรีสะอาด (2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้

หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา Cronbach, L. J. (1990) ทั้งฉบับเท่ากับ .98 ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1) แบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 2) แบบสอบถามเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ Likert, R. (1967)

ด้านการเก็บข้อมูลการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน (checklist) ระยะที่ 2 ส่งเครื่องมือรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 ฉบับ พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ให้สถานศึกษาส่งเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามและรวบรวมเอาไว้ โดยผู้วิจัยกำหนดวันในการรับเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บเครื่องมือรวบรวมข้อมูลกลับคืน และระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนและมีความสมบูรณ์ครบ 310 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุควิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้วิจัยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ดังนี้

ระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1	n = 310		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
1. หลักนิติธรรม	4.25	0.77	มาก	2
2. หลักคุณธรรม	4.04	0.52	มาก	3
3. หลักความโปร่งใส	4.02	0.60	มาก	4
4. หลักการมีส่วนร่วม	4.29	0.78	มาก	1
5. หลักความรับผิดชอบ	4.00	0.70	มาก	5

ระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1	n = 310		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
6. หลักความคุ้มค่า	3.90	0.10	มาก	8
7. หลักความเสมอภาค	4.00	0.75	มาก	6
8. หลักประสิทธิผล	3.90	0.44	มาก	7
รวม	**4.21**	**0.57**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$= 4.21, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ 1) หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$= 4.29, S.D. = 0.78) 2) หลักนิติธรรม ($\bar{x}$= 4.25, S.D.= 0.77) 3) หลักคุณธรรม ($\bar{x}$= 4.04, S.D.= 0.52) 4) หลักความโปร่งใส ($\bar{x}$= 4.02, S.D.= 0.60) 5) หลักความรับผิดชอบ ($\bar{x}$= 4.00, S.D.= 0.70) 6) หลักความเสมอภาค ($\bar{x}$= 4.00, S.D. = 0.75) 7) หลักความเสมอภาค ($\bar{x}$= 3.90, S.D.= 0.44) และ 8) หลักความคุ้มค่า ($\bar{x}$= 3.90, S.D.= 0.10) ตามลำดับ การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีหลักการมีส่วนร่วมมาก แต่หลักความคุ้มค่าน้อย

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาระดับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป	n = 310		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
1. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.35	0.54	มาก	1
2. ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นผู้ชี้แนะ แนะนำและให้คำปรึกษา	4.29	0.52	มาก	3
3. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายการศึกษา	4.33	0.55	มาก	2
4. ส่งเสริมและพัฒนาให้มี Mind Set ที่ต้องใช้ ในการเรียนการสอน	4.20	0.53	มาก	4
5. ส่งเสริมและพัฒนาผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์	3.90	0.23	มาก	8
6. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีองค์ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์	4.00	0.55	มาก	6
7. ส่งเสริมและพัฒนาให้ใช้โทรศัพท์มือถือในการจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน	4.01	0.13	มาก	5
8. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยด้านสุขภาพ	3.91	0.33	มาก	7
รวม	**4.31**	**0.53**	**มาก**	

จากตาราง 2 แสดงว่า ระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.31, S.D.= 0.53) เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย คือ 1) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$= 4.35, S.D. = 0.54) 2) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.55) 3) ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นผู้ชี้แนะ แนะนำและให้คำปรึกษา ($\bar{X}$= 4.29, S.D. = 0.52) 4) ส่งเสริมและพัฒนาให้มี Mind Set ที่ต้องใช้ ในการเรียนการสอน ($\bar{X}$= 4.20, S.D. = 0.53) 5) ส่งเสริมและพัฒนาให้ใช้โทรศัพท์มือถือในการจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.01), (S.D. = 0.13) 6) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีองค์ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.55) 7) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยด้านสุขภาพ ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 0.33) และ 8) ส่งเสริมและพัฒนาผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์ ($\bar{X}$ = 3.90, S.D.= 0.23) ตามลำดับ

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านส่งเสริมและพัฒนาให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีประสิทธิภาพมาก แต่ด้านส่งเสริมและพัฒนาผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์ มีประสิทธิภาพน้อย

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรของการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	Y
X_1	1.00								
X_2	0.24*	1.00							
X_3	0.36*	0.42*	1.00						
X_4	0.52*	0.58*	0.52*	1.00					
X_5	0.47*	0.42*	0.55*	0.48*	1.00				
X_6	0.23*	0.54*	0.56*	0.39*	0.49	1.00			
X_7	0.52*	0.39*	0.44*	0.41*	0.57*	0.35*	1.00		
X_8	0.38*	0.37*	0.28*	0.30*	0.43*	0.43*	0.42*	1.00	
Y	0.59*	0.25*	0.39*	0.48*	0.52*	0.34*	0.41*	0.54*	1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.54) กับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในรายด้านมีความสัมพันธ์กันภายในตัวแปร จำนวน 8 คู่ เรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ หลักการมีส่วนร่วม (X_4) และส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นผู้ชี้แนะ แนะนำและให้คำปรึกษา (X_4) (r_{xy}= 0.58) หลักความเสมอภาค (X_7) และส่งเสริมและพัฒนาผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์ (X_5) (r_{xy}= 0.57) หลักความคุ้มค่า (X_6) และส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายการศึกษา (X_3) (r_{xy}= 0.56) ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุควิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาพบ ระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.21, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ 1) หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.78) 2) หลักนิติธรรม ($\bar{X}$= 4.25, S.D. = 0.77) 3) หลักคุณธรรม ($\bar{X}$= 4.04, S.D.= 0.52) 4) หลักความโปร่งใส ($\bar{X}$= 4.02, S.D.= 0.60) 5) หลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}$= 4.00, S.D.= 0.70) 6) หลักความเสมอภาค ($\bar{X}$= 4.00, S.D.= 0.75) 7) หลักความเสมอภาค ($\bar{X}$= 3.90, S.D.= 0.44) และ 8) หลักความคุ้มค่า ($\bar{X}$= 3.90, S.D. = 0.10) ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมและนิติธรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สตีเวน และคณะ (Steven and Others) ได้ศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารองค์การของโรงเรียนในประเทศออสเตรเลีย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการด้านธรรมาภิบาลในโรงเรียนเอกชนของประเทศออสเตรเลีย เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยมุ่งประเด็น การศึกษาไปที่ความเป็นผู้นำโครงสร้างการบริหาร การใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ในการบริหารรวมถึงการได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รูปแบบโครงสร้างการ บริหารโรงเรียนของรัฐบาล เช่น การบริหารแบบประชาธิปไตย และ การบริหารแบบได้รับมอบหมาย ให้ดูแลผลประโยชน์ ล้วนแต่มีประโยชน์สำหรับการอธิบายบางแง่มุมของโรงเรียนเอกชนในประเทศ ออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเอกชนประมาณ 1 ใน 3 โรง ของรัฐควีนส์แลนด์กำลังได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดี แต่โครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานในโรงเรียนเอกชนยังไม่เป็นระบบที่ สมบูรณ์ ถึงแม้จะมีการใช้หลักการกระจายอำนาจตามแนวคิด

ของการปกครองแบบรัฐ มีโครงสร้างที่ ใกล้ชิดกันระหว่างโรงเรียนและผู้บริหาร แต่ยังมีเพียงไม่กี่โรงเรียนที่บริหารด้วยธรรมาภิบาลแบบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ โรงเรียนส่วนมากสามารถทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งโรงเรียนรัฐบาลจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านนี้เช่นกัน Steven and Others (1988) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทวฤทธิ์ วิญญา ได้ศึกษาเรื่อง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และพบว่าและพบว่ามีประสิทธิภาพในระดับสูง โดยเฉพาะด้านศีลธรรมการบริหารที่ได้รับการประเมินในระดับ “ดีที่สุด” ปัจจัยการบริหาร 4 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างองค์กร ระบบบริหาร วัฒนธรรมองค์กร และเครือข่ายความร่วมมือ มีคะแนนอยู่ในระดับ “ดีเลิศ” แสดงถึงความพร้อมในเชิงโครงสร้างและความร่วมมืออย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบความสัมพันธ์เชิงบวกเล็กน้อยระหว่างธรรมาภิบาลและปัจจัยการบริหารต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน (P_{xy} = 0.152) โดยยังมีปัญหาเรื่องความไม่เพียงพอในด้านธรรมาภิบาลและการบริหารที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในระยะยาว เทวฤทธิ์ วิญญา (2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์ทิพย์ ศีรเตว็ด และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัย พบว่าหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือด้านหลักนิติธรรม รองลงมา คือด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และอันดับสุดท้ายคือด้านหลักความคุ้มค่าตามลำดับ ชรินทร์ทิพย์ ศีรเตว็ด และคณะ, (2565) และสอดคล้องกับการวิจัยของจุฑากาญจน์ เก่งกสิกิจ และวรกาญจน์ สุขสดเขียว ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลวิจัยพบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้หลักคุณธรรมและ จริยธรรม หลักความเสมอภาค หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักภาระ รับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติหลักประสิทธิผล หลักการ ตอบสนอง และหลักประสิทธิภาพตามลำดับ จุฑากาญจน์ และวรกาญจน์ (2564) สามารถอภิปรายได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในระดับสูงอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมและนิติธรรม สะท้อนความพร้อมด้านโครงสร้างและวัฒนธรรมการบริหารที่เอื้อต่อความร่วมมือและความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารในบริบทการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.53) เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย คือ 1) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$= 4.35, S.D. = 0.54) 2) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.55) 3) ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นผู้ชี้แนะ แนะนำและให้คำปรึกษา ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.52) 4) ส่งเสริมและพัฒนาให้มี Mind Set ที่ต้องใช้ ในการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.53) 5) ส่งเสริม

และพัฒนาให้ใช้โทรศัพท์มือถือในการจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน ($\bar{X}$= 4.01, S.D.= 0.13) 6) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีองค์ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ($\bar{X}$= 4.00, S.D.= 0.55) 7) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยด้านสุขภาพ ($\bar{X}$= 3.91, S.D.= 0.33) และ 8) ส่งเสริมและพัฒนาผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์($\bar{X}$ = 3.90, S.D.= 0.23) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการทำงานของครูในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นที่ทักษะที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวในยุคดิจิทัลและการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมและการศึกษ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของชนชญา สังข์พญา และโยธิน ศรีโสภา ได้ศึกษา ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี 2 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และอีก 4 ด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครู พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมี 1 ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด และ 4 ด้านที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม การสนับสนุนรายบุคคล และการกระตุ้นทางปัญญา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครู โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ถึงร้อยละ 84.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ชนชญา โยธิน (2559) สอดคล้องกับ ณพัชรอร เฮงสมบูรณ์ และคณะ ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่าผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการประสานงานเป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ตามมาด้วยการยอมรับนับถือ เป้าหมายที่ชัดเจน ความไว้วางใจ ความร่วมมือ และการติดต่อสื่อสารตามลำดับ ในขณะที่ประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษาก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านการบริหารงานบุคคลได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานวิชาการ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากกับประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงพยากรณ์ พบว่าการทำงานเป็นทีมสามารถอธิบายและส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานได้ถึงร้อยละ 69.10 สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญของการทำงานเป็นทีม เช่น การประสานงานและการยอมรับนับถือ มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษาในภาพรวม ณพัชรอร เฮงสมบูรณ์ และคณะ (2565) และ สอดคล้องกัญวัญญ์ ธารีบุญ และนพดล เจนอักษร ได้ศึกษาและพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยประกอบด้วย 9 องค์ประกอบหลัก โดยมีความผูกพันต่อองค์การและความเป็นอิสระในการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ เช่น ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ การสื่อสารที่เปิดเผย และบทบาทที่ชัดเจน ผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่าหลักการดังกล่าวมีความเหมาะสม เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง (กัญวัญญ์ ธารีบุญ และนพดล เจนอักษร, 2558)

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูในยุคชีวิตวิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.54) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในระดับสูง จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานของครูในยุคชีวิตวิถีถัดไปอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสียงทิพย์ มัยวงค์ และคณะที่ศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในนครพนม เขต 2 และพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยตัวแปรพยากรณ์สำคัญ ได้แก่ คุณธรรม การมีส่วนร่วม นิติธรรม และความคุ้มค่า ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 68.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เสียงทิพย์ มัยวงค์ และคณะ, (2561) สอดคล้องกับคเณศ นามนัย และคณะ (2567) ได้ศึกษาและพบว่า การส่งเสริมระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด บุคลากรรับรู้ไม่แตกต่างกันตามเพศ แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดสถานศึกษา แนวทางการส่งเสริมประกอบด้วย การยึดหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร การบริหารทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ตาม PDCA การบริหารวิชาการเชิงรุก และการจัดการที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของ Morgeson et al. ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในองค์กรและพบว่ามีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน Morgeson et al.(2010) และงานของ Bass & Riggio (2006) ที่เน้นความสำคัญของพฤติกรรมผู้นำในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร Bass & Riggio (2006) สามารถอภิปรายได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของครู โดยเฉพาะในบริบทชีวิตวิถีถัดไป เนื่องจากธรรมาภิบาลส่งเสริมความเชื่อมั่น การมีส่วนร่วม และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเชิงบวกอย่างเป็นระบบ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในยุคชีวิตวิถีถัดไป ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยหลักธรรมาภิบาล เช่น ความโปร่งใส ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ดีสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับครูและส่งเสริมการทำงานที่มีคุณภาพในทุกด้าน รวมถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของการเรียนการสอนในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมอย่างรวดเร็ว ความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางนี้บ่งชี้ว่าแม้ว่าการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการทำงาน แต่ยังคงมีปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการทำงานของครูในยุคนี้ เช่น การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกหรือความพร้อมทางเทคโนโลยี จึงควรพิจารณาปัจจัยเหล่านี้ร่วมด้วยในการพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา การศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ควรเสริมสร้างการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเพิ่มความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ อีกทั้งการขยายการมีส่วนร่วมจากชุมชนและผู้ปกครองจะช่วยส่งเสริมการบริหารที่ยั่งยืน การเพิ่มความโปร่งใสและเสมอภาคในองค์กร รวมถึงการอบรมบุคลากรเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลและการพัฒนากลไกตรวจสอบจะช่วยยกระดับการปฏิบัติด้านธรรมาภิบาลให้เข้มแข็งขึ้น

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป ควรใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ในยุคใหม่ และขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกเขตพื้นที่ พร้อมใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุระดับ (HLM) เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ในระดับบุคคลและโรงเรียน นอกจากนี้ ควรใช้การวิเคราะห์คลัสเตอร์ (Cluster Analysis) และวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อเพิ่มความลึกซึ้งในการศึกษา

บรรณานุกรม

กมลชนก เวชสิทธิ์, วัยวุฒิ บุญลอย และเริงวิชญ์ นิลโคตร. (2569). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. *วารสารปราชญ์ประชาคม, 4(1),* 85–101.

กัญวัญญ์ ธารีบุญ และนพดล เจนอักษร. (2558). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8*(1), 122 – 137.

คเณศ นามนัย, พิฏา สมบูรณ์ และเริงวิชญ์ นิลโคตร. (2567). การส่งเสริมระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 11(11), 85–95. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/281392

จุฑากาญจน์ เก่งกสิกิจ และวรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2564). การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 4*(3), 1141 – 1156. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/3536

ชนชญา สังข์พญา และโยธิน ศรีโสภา. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 8*(2), 318-333. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/43270

ชรินทร์ทิพย์ ศรีเตว็ด, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ และในตะวัน กำหอม. (2565). หลักธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัย. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์ (RATANARUTH JOURNAL), 4*(3), 119–134.

ณพัชรอร เฮงสมบูรณ์, พจนีย์ มั่งคั่ง และกัญภร เอี่ยมพญา. (2565). การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 23*(2), 186–200.

เทวฤทธิ์ วิญญา. (2565). หลักธรรมาภิบาลและปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของสภาคณาจารย์และข้าราชการมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 23*(1), 271–280. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jsrc/article/view/249413/172839

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (13 ตุลาคม 2561). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอน 82 ก หน้า 1-71.

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด. (2565). *อนาคตประเทศไทย พุทธศักราช 2585.* มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ.

โรงเรียนประถมศึกษาจันทบุรี. (2566). *โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21.* มูลนิธิสดศรี-สกฤษดิ์วงศ์.

วิจารณ์ พานิช. (2558). *เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง = Transformative Learning.* มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, ณิชา พิทยาพงศกร และทัพหวิชญ์ ธีรัตน์สกุล. (2564). *ประเทศไทยในอนาคต Future Thailand มิติที่ 3 การศึกษาไทย.* มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

เสียงทิพย์ มัยวงค์, รชฏ สุวรรณกูฏ และทัศนา ประสานตรี. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษา, 15*(70), 94–104.

อังคณี ล้อมจันทร์. (2569). การประเมินคุณภาพการให้บริการและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาโรงเรียนแกลง"วิทยสถาวร" . *วารสารปราชญ์ประชาคม, 4*(2), 171–187.

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). Psychology Press.

Burns, T., & Köster, *F. (Eds.). (2016). Governing education in a complex world*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264255364-en

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). Harper.

Hallinger, P., & Heck, R. H. (2011). Collaborative leadership and school improvement: Understanding the impact on school capacity and student learning. *School Leadership & Management, 31*(2), 95-110. https://doi.org/10.1080/13632434.2011.560602

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Likert, R. (1993). *A Technique for the Measurement of Attitude*. Rand Mc Nally.

Morgeson, F. P., DeRue, D. S., & Karam, E. P. (2010). Leadership in teams: A functional approach to understanding leadership structures and processes. *Journal of Management*, 36(1), 5-39.

OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. https://www.oecd.org/education/2030/

OECD. (2025). Results from TALIS 2024: The state of teaching. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/90df6235-en

Steven T. Bossert. (1988).“School Effect,” in Handbook of Research on Educational Administration: A Project of the American Education Research Association. Longamn.

United Nations. (2021). *Good governance principles*. https://www.un.org/en/global-issues/good-governance

World Bank. (2020). *Governance and institutions*. https://www.worldbank.org/en/topic/governance

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

กลยุทธ์ การใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

หลี่ เสี่ยวอิง [1]* จำเริญ คังคะศรี [2] ภูริพัฒน์ แก้วตาธนวัฒนา [3]

รับบทความ 21 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 25 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 28 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อใหม่ในการส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของลูกค้าประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ 3) เพื่อเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับการตลาดประกันสุขภาพในสังคมจีน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้บริหารบริษัทประกันภัยหลัก 3 แห่ง ได้แก่ China Life, Pacific Insurance และ Ping An Insurance จำนวน 12 ราย ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณสุ่มตัวอย่างจากลูกค้าประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์จำนวน 385 คน โดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) บริษัทประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ให้ความสำคัญกับการใช้แพลตฟอร์มสื่อใหม่ที่มีปฏิสัมพันธ์สูง เช่น วิดีโอสั้น การถ่ายทอดสด และ WeChat Official Account 2) ความต้องการของผู้บริโภคและการแข่งขันทางการตลาดเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการใช้นวัตกรรมสื่อใหม่ ขณะที่วัฒนธรรมนวัตกรรมภายในองค์กรมีบทบาทเป็นตัวแปรคั่นกลางในการส่งเสริมประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกลยุทธ์สื่อใหม่ 3) การวิจัยเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ 5 ประการ ได้แก่ การใช้สื่อใหม่สร้างการสื่อสารที่โปร่งใสและน่าเชื่อถือ การผลิตเนื้อหาที่สร้างสรรค์และตอบโจทย์ผู้บริโภครุ่นใหม่ การพัฒนาบริการเฉพาะบุคคลผ่านสื่อใหม่ การส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในองค์กร และการบริหารจัดการภาพลักษณ์ออนไลน์อย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: กลยุทธ์ สื่อใหม่ การตลาด ประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ ประเทศจีน

[1] นักศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการสื่อสาร คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
[2-3] อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
* อีเมล: Lixiaoying354@outlook.com

Strategies for Using New Media to Promote Commercial Health Insurance Marketing in the People's Republic of China

Li Xiaoying [1*]
Chamroen Khangkhasri [2]
Puripat Kaewtathanawattan [3]

Abstract

This research aims to 1) examine the strategies for utilizing new media to promote commercial health insurance marketing in china 2) investigate consumer behavior among commercial health insurance customers in china and 3) propose strategic approaches to enhance the effectiveness of health insurance marketing in Chinese society. A mixed-methods approach was employed. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 12 executives from three major insurance companies—China Life, Pacific Insurance, and Ping An Insurance. Quantitative data were obtained from a sample of 385 commercial health insurance customers through questionnaires, analyzed using descriptive statistics.

The results reveal that 1) commercial health insurance companies place great emphasis on highly interactive new media platforms, such as short videos, live streaming, and WeChat Official Accounts. 2) External factors including consumer demand and market competition significantly influence the adoption of new media innovations, while an internal culture of innovation acts as a mediating factor enhancing the efficiency and sustainability of new media strategies. 3) The study proposes five strategic approaches: (1) using new media to foster transparent and trustworthy communication; (2) producing creative and consumer-oriented content targeting younger audiences; (3) developing personalized services through new media; (4) promoting an internal culture of innovation; and (5) managing online brand image systematically.

Keywords: Strategy, New Media, Marketing, Commercial Health Insurance , China

[1] Ph.D. Student Communication Innovation Management, Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat University
[2-3] Lecturer, Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat University
[*] Email: Lixiaoying354@outlook.com

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาอย่างรวดเร็ว สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ใหญ่ที่สุดในโลกเผชิญกับความท้าทายทางสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่เหมือนใคร โดยเฉพาะในด้านการรักษาพยาบาล การปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพและความต้องการด้านสุขภาพที่เพิ่มสูงขึ้นของประชาชน ทำให้โมเดลการประกันสุขภาพแบบดั้งเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่ซับซ้อนมากขึ้นของตลาดได้อีกต่อ โดยการประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์จึงกลายเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมและปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัยทางการแพทย์สาธารณะ ไม่เพียงให้ทางเลือกด้านสุขภาพที่หลากหลายแก่บุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการแข่งขันและนวัตกรรมในอุตสาหกรรมประกันสุขภาพทั้งหมด จากการวิจัยของ Zhu Xianqiang และ Xu Bijun (2021) พบว่า การประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วมากในประเทศจีน และกลายเป็นกำลังสำคัญในการส่งเสริมนวัตกรรมและการปรับปรุงบริการทางการแพทย์

ตลาดการประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ของจีนมีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จากสถิติของ Fang Lan และคณะ (2019) รายได้เบี้ยประกันภัยของการประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์สูงถึง 6 แสนล้านหยวนในปี 2019 ซึ่งเพิ่มขึ้นประมาณ 30% เมื่อเทียบเป็นรายปี อัตราการเติบโตนี้ไม่เพียงสูงกว่าการประกันภัยแบบดั้งเดิมอื่น ๆ แต่ยังแสดงให้เห็นตำแหน่งที่โดดเด่นและโอกาสในการพัฒนาในวงกว้างของการประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในตลาดประกันภัยของจีน

ในบริบทของการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศระดับโลก การจัดการนวัตกรรมสื่อใหม่ได้กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญสำหรับบริษัทประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของบริการ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด เทคโนโลยีสื่อใหม่ เช่น โซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชันบนมือถือ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และปัญญาประดิษฐ์ ช่วยให้บริษัทประกันภัยมีโอกาสที่ไม่เคยมีมาก่อนในการปฏิวัติผลิตภัณฑ์และบริการของตน ซึ่ง Xie Mingming และ Li Qinying (2020) ชี้ให้เห็นว่าการใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย บริษัทประกันภัยสามารถรวบรวมความคิดเห็นของลูกค้าได้ทันท่วงทีและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันแพลตฟอร์มเหล่านี้ยังให้ช่องทางการตลาดที่มีต้นทุนต่ำ ความนิยมของแอปพลิเคชันบนมือถือทำให้บริการประกันภัยสะดวกยิ่งขึ้น ลูกค้าสามารถเข้าถึงข้อมูลประกันภัยได้ทุกที่ทุกเวลาเพื่อซื้อประกันหรือจัดการเรื่องเคลม ซึ่งช่วยปรับปรุงประสบการณ์และความพึงพอใจของผู้ใช้ได้อย่างมาก การวิจัยแสดงให้เห็นว่า บริษัทประกันภัยที่ใช้การจัดการนวัตกรรมสื่อใหม่ได้เพิ่มส่วนแบ่งการตลาดอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีฐานลูกค้าเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยมากกว่า 20% ขณะเดียวกัน ความพึงพอใจของลูกค้าและอัตราการต่ออายุก็ได้รับการปรับปรุงอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน (Xie Mingming & Li Qinying, 2020)

ดังนั้น การศึกษาเรื่องกลยุทธ์การใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้บริษัทประกันภัยสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมประกันสุขภาพโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของลูกค้าประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

3. เพื่อเสนอแนวทางการใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ ในในสาธารณรัฐประชาชนจีน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมสื่อใหม่ในบริบทธุรกิจประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ของจีน

ในด้านทฤษฎีกลยุทธ์ แนวคิดของ Mintzberg และ Waters (1985) อธิบายว่ากลยุทธ์คือแผนการดำเนินงานระยะยาวที่องค์กรใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของอุตสาหกรรมประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในจีนที่เผชิญการแข่งขันรุนแรงและต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงการแข่งขันของ Porter (1985) ยังเน้นว่าการสร้างความแตกต่างและนวัตกรรมคือหัวใจสำคัญของการอยู่รอดในตลาดที่มีการแข่งขันสูง ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของตัวแปร “การแข่งขันทางการตลาด” ที่ผลักดันให้องค์กรใช้สื่อใหม่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการสร้างมูลค่าและเข้าถึงผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีนวัตกรรม Bolisani & Bratianu (2017) ให้ความสำคัญกับการสร้างและการนำนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการดำเนินงาน โดยเฉพาะการสร้าง “วัฒนธรรมนวัตกรรม” ที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ และการปรับตัวของบุคลากร ปัจจัยภายในลักษณะนี้ถือเป็นกลไกสำคัญที่เอื้อต่อการประยุกต์เทคโนโลยีและสื่อใหม่ให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน การมีวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการคิดริเริ่มและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของความสำเร็จในการนำนวัตกรรมสื่อใหม่มาใช้ในระดับองค์กร

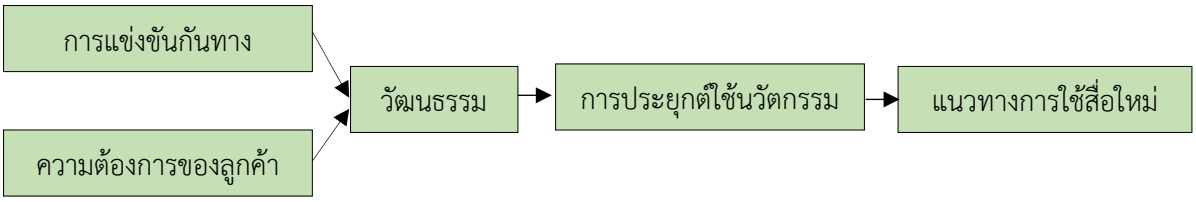
ขณะเดียวกัน ทฤษฎีสื่อใหม่ของ Gardner และ Lehnert (2016) ให้คำจำกัดความว่าสื่อใหม่คือระบบการสื่อสารดิจิทัลที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมและการโต้ตอบสูง เช่น แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น บล็อก และแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ ซึ่งได้เปลี่ยนโครงสร้างการสื่อสารทางการตลาดแบบเดิมไปสู่รูปแบบที่ผู้บริโภคสามารถมีส่วนร่วมโดยตรงกับองค์กร สำหรับธุรกิจประกันสุขภาพซึ่งต้องอาศัยความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากลูกค้า การใช้สื่อใหม่จึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภค ทฤษฎีการส่งเสริมการตลาดของ Kotler และ Keller (2012) ภายใต้แนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) ได้อธิบายว่าการประสานเครื่องมือการสื่อสารทั้งออนไลน์และออฟไลน์ช่วยสร้างประสบการณ์การรับรู้ที่สอดคล้องและเพิ่มประสิทธิผลในการสื่อสารกับผู้บริโภค สอดคล้องกับการใช้สื่อใหม่ของธุรกิจประกันสุขภาพที่เน้นการสื่อสารเชิงมีส่วนร่วม โปร่งใส และเป็นส่วนตัวมากขึ้น

นอกจากนี้ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค Solomon (2011) Kotler & Keller (2012) ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคล จิตวิทยา สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งในบริบทของผู้บริโภคชาวจีนพบว่าความคุ้มค่า ความโปร่งใสของข้อมูล ความสะดวกในการเข้าถึงบริการ และความน่าเชื่อถือของแบรนด์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกซื้อประกันสุขภาพ พฤติกรรมการบอกต่อแบบปากต่อปากผ่านสื่อออนไลน์ (electronic word of mouth: e-WOM) ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจในแบรนด์และการตัดสินใจของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว เช่น Chen et al. (2022) พบว่ากิจกรรมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการเสริมสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจของผู้บริโภคในตลาดจีนอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ Zhang (2019) ระบุว่าอุตสาหกรรมประกันภัยของจีนกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล โดยสื่อใหม่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างภาพลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับผู้บริโภค ผลการศึกษาที่ผ่านมาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการแข่งขันทางการตลาดและความต้องการของลูกค้าเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการใช้นวัตกรรมสื่อใหม่ และการมีวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในองค์กรจะช่วยให้การประยุกต์ใช้นวัตกรรมดังกล่าวเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่ผ่านมาเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ 3 ด้านที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมสื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้แก่ กลยุทธ์การใช้สื่อใหม่ พฤติกรรมผู้บริโภคของลูกค้าประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ และ แนวทางการใช้สื่อใหม่ เพื่อส่งเสริมการตลาด

ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 ถึง 30 กันยายน 2567

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขอบเขตด้านประชากร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหาร ระดับสูง 4 ท่าน และระดับกลาง 8 ท่าน รวม 12 ท่าน จากบริษัทประกันหลัก 3 แห่ง คือ China

Life, Pacific Insurance และ Ping An Insurance และส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ คือกลุ่มตัวอย่างคือลูกค้าประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ โดยกำหนดขนาดตัวอย่าง 385 คน จากประชากรขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด (คำนวณจากสูตรของ Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5%)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มประชากร ประชากรคือ **ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในประเทศจีน** ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการรับสื่อและการสื่อสารทางการตลาดของแพลตฟอร์ม WeChat

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากลูกค้าประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์จำนวน 385 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามปลายปิด แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ พฤติกรรมและการเปิดรับสื่อ ความคิดเห็น/ความพึงพอใจ/ทัศนคติที่เกี่ยวกับการสื่อสารทางการตลาดของแพลตฟอร์ม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดจากทฤษฎีและงานศึกษาเอกสาร ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 คน ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น Cronbach’s Alpha

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามแนวทางในไฟล์ต้นฉบับและงานวิจัยที่ใกล้เคียง ใช้สถิติดังนี้:สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน T-test , F-test และ (ANOVA)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ทดสอบความเชื่อมั่นด้วย Cronbach's Alpha ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปร

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เก็บข้อมูลจากผู้บริหารบริษัทประกันภัย 3 แห่ง ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทประกันสุขภาพ ผู้บริหารระดับกลาง ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด ผู้ดูแลแพลตฟอร์ม/ครีเอเตอร์เจ้าหน้าที่รัฐผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านความปลอดภัยข้อมูล จำนวน 12 ท่าน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือหลัก ครอบคลุม 8 ประเด็น ได้แก่ แนวโน้มการพัฒนาตลาด ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบ การปฏิบัติทางการตลาดดิจิทัล มาตรการนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ สถานการณ์การแข่งขัน ความท้าทายและโอกาส ผลกระทบของนโยบายและกฎระเบียบ และทิศทางตลาดในอนาคต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเข้ารหัสข้อมูลและการระบุประเด็น โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เกณฑ์การคัดเลือก ต้องมีประสบการณ์ตรงในธุรกิจประกันสุขภาพ การสื่อสารการตลาด หรือการจัดการแพลตฟอร์มสื่อใหม่ มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกได้ พร้อมให้ข้อมูลและความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์ นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางการใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในประเทศจีน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 กลยุทธ์ใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า บริษัทประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในประเทศจีนได้พัฒนากลยุทธ์การใช้สื่อใหม่อย่างเป็นระบบ สามารถสรุปเป็น 5 กลยุทธ์สำคัญ ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านเนื้อหา บริษัทประกันภัยได้เปลี่ยนจากการสื่อสารเชิงโฆษณาแบบเดิมมาเป็นการผลิตเนื้อหาที่มีคุณค่าทางอารมณ์และให้ความรู้ด้านสุขภาพ เช่น วิดีโอสั้นที่เล่าประสบการณ์ของผู้เอาประกันจริง การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน แพลตฟอร์มที่ถูกใช้มากที่สุดคือ Douyin และ WeChat Official Account ซึ่งช่วยให้บริษัทสามารถเผยแพร่เนื้อหาที่มีลักษณะสั้น กระชับ และมีอิทธิพลทางอารมณ์สูง

2. กลยุทธ์ด้านการตลาดเชิงโต้ตอบ บริษัทประกันภัยได้หันมาใช้แนวคิดผู้บริโภคเป็นศูนย์กลางผ่านการสร้างกิจกรรมเชิงโต้ตอบกับลูกค้าในสื่อใหม่ เช่น การถ่ายทอดสดถาม-ตอบแบบเรียลไทม์ การจัดแคมเปญออนไลน์ และกิจกรรมเกมแจกคูปองสุขภาพ การสร้างชุมชนออนไลน์ เช่น กลุ่ม WeChat หรือฟอรัมสุขภาพเฉพาะกลุ่ม ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้ลูกค้าเก่ามีความผูกพันกับบริษัทมากขึ้น ซึ่งสร้างพลังของการบอกต่อแบบปากต่อปากดิจิทัลที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อผู้บริโภครุ่นใหม่

3. กลยุทธ์ด้านข้อมูลและการตลาดเชิงแม่นยำ บริษัทประกันสุขภาพในจีนได้บูรณาการเทคโนโลยี Big Data, AI และ Machine Learning เข้ากับการบริหารสื่อใหม่ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคทั้งเชิงประชากรและเชิงจิตวิทยา ข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้บริษัทสามารถระบุกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้แม่นยำ และนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการเฉพาะบุคคล เช่น การใช้ระบบแนะนำผลิตภัณฑ์อัตโนมัติที่ปรับเปลี่ยนเนื้อหาและข้อเสนอด้านราคาตามพฤติกรรมของผู้ใช้งาน

4. กลยุทธ์ด้านประสบการณ์ผู้บริโภค ผู้บริโภคจีนให้ความสำคัญกับประสบการณ์การบริการมากกว่าเพียงเงื่อนไขของกรมธรรม์ ต้องการระบบที่สะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส บริษัทจึงนำเทคโนโลยีสื่อใหม่เข้ามาเชื่อมโยงกระบวนการต่าง ๆ เช่น ระบบตอบกลับอัตโนมัติ (Chatbot) การแจ้งเตือนสถานะการเคลมผ่านแอปพลิเคชัน การให้บริการวิดีโอคอลกับเจ้าหน้าที่ และระบบชำระค่าสินไหมแบบดิจิทัล

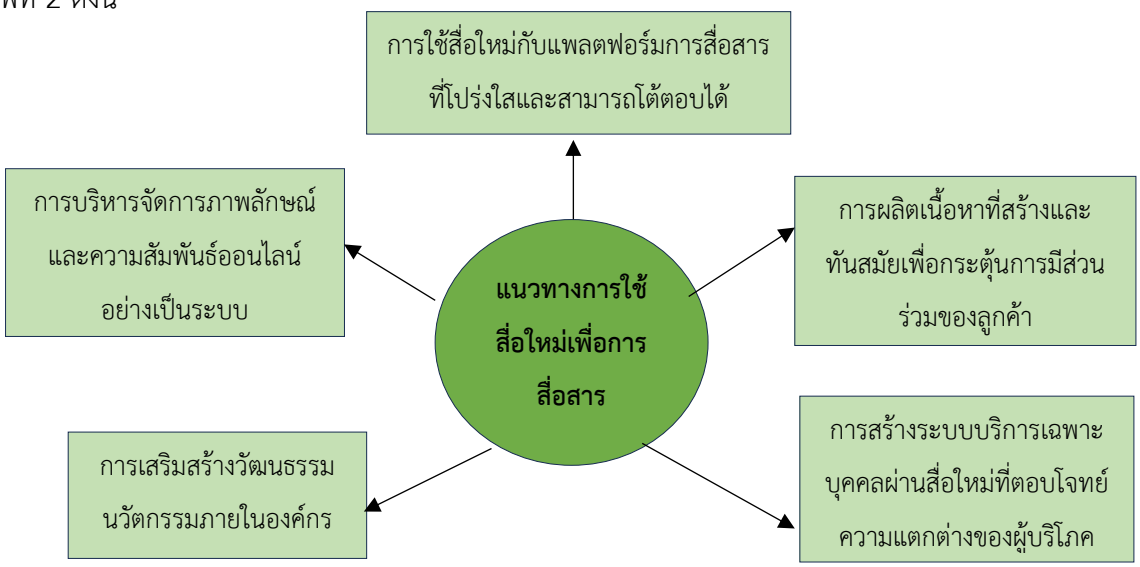
5. กลยุทธ์ด้านภาพลักษณ์และความไว้วางใจของแบรนด์ บริษัทประกันภัยจีนให้ความสำคัญกับการบริหารชื่อเสียงออนไลน์อย่างจริงจัง โดยมีกลยุทธ์ทั้งเชิงป้องกันและเชิงรุก เช่น การติดตามความคิดเห็นของลูกค้าบนแพลตฟอร์ม Weibo การตอบกลับต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นมืออาชีพ และการเผยแพร่เนื้อหาบวกเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อแบรนด์ บริษัทบางแห่งยังนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้ร่วมกับสื่อใหม่เพื่อสร้างภาพลักษณ์ว่าแบรนด์ไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พฤติกรรมผู้บริโภคของลูกค้าประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความต้องการของผู้บริโภคเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการประยุกต์ใช้นวัตกรรมสื่อใหม่ ในองค์กรประกันสุขภาพ ในยุคที่ผู้บริโภคชาวจีนมีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์อย่างเข้มข้น ความคาดหวังของผู้บริโภคไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน และรวมถึงการได้รับประสบการณ์ที่รวดเร็ว สะดวก และมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับองค์กรผ่านช่องทางสื่อใหม่

การแข่งขันทางการตลาดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลโดยตรง ต่อการนำสื่อใหม่มาประยุกต์ใช้ในองค์กร บริษัทประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในจีนต้องเผชิญกับแรงกดดันจากทั้งบริษัทภายในประเทศและต่างประเทศ การแข่งขันดังกล่าวมิได้อยู่ในระดับของราคาเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงประสบการณ์ของลูกค้า การบริการที่รวดเร็ว และภาพลักษณ์ของแบรนด์ในโลกออนไลน์

วัฒนธรรมนวัตกรรมทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลาง ระหว่างแรงขับจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นความต้องการของผู้บริโภคและการแข่งขันทางการตลาดกับการนำสื่อใหม่มาใช้จริงภายในองค์กร แม้องค์กรจะเผชิญแรงกดดันจากภายนอก แต่ถ้าขาดวัฒนธรรมที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง การนำนวัตกรรมสื่อใหม่มาใช้ก็อาจเกิดขึ้นได้เพียงชั่วคราวและไม่ยั่งยืน องค์กรที่มีวัฒนธรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ และการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะสามารถแปลงแรงกดดันจากตลาดให้กลายเป็นพลังเชิงบวกในการพัฒนาได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ ในในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณชี้ให้เห็นแนวทางการใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ที่สำคัญ 5 ประการ ดังภาพที่ 2 ดังนี้



ภาพที่ 2 แนวทางการใช้สื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการตลาดประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์

1. การใช้สื่อใหม่เป็นแพลตฟอร์มสื่อสารที่โปร่งใสและโต้ตอบได้ บริษัทประกันสุขภาพในจีนได้ปรับแนวทางการสื่อสารจากรูปแบบเดิมที่เน้นการโฆษณาเชิงข้อมูล มาเป็นการสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมกับผู้บริโภคอย่างแท้จริง โดยใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น WeChat Official Account, Douyin และเว็บไซต์บริษัท เพื่ออธิบายเงื่อนไขกรมธรรม์ การเรียกร้องค่าสินไหม และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ในลักษณะที่เข้าใจง่ายและตรวจสอบได้

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ นายหลี่ เจิ้งหัว (Li Zhenghua) รองประธานฝ่ายนวัตกรรมการสื่อสาร บริษัท China Life Health Insurance *“ปัจจุบันผู้บริโภคต้องการความโปร่งใสในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะเรื่องกรมธรรม์และการเรียกร้องค่าสินไหม เราจึงเปลี่ยนจากการสื่อสารแบบทางเดียวมาเป็นแพลตฟอร์มที่ให้ลูกค้าตรวจสอบข้อมูลได้ทันที เช่น WeChat Official Account และ Douyin เรานำเสนอเงื่อนไขกรมธรรม์ในรูปแบบวิดีโอสั้นและอินโฟกราฟิก เพื่อให้เข้าใจง่ายและตอบคำถามได้แบบเรียลไทม์ ซึ่งเพิ่มความไว้วางใจได้มากขึ้นอย่างชัดเจน”*

2. การผลิตเนื้อหาที่สร้างสรรค์และทันสมัยเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของลูกค้า การเล่าเรื่อง (storytelling) ที่สื่อถึงคุณค่าด้านสุขภาพและการดูแลชีวิต มีพลังมากกว่าการสื่อสารเชิงพาณิชย์ทั่วไป บริษัทในจีนเริ่มใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงคุณค่าผ่านวิดีโอสั้น โพสต์สั้น และคอนเทนต์ที่มีความหมายต่อผู้ชม เช่น เรื่องราวผู้เอาประกันที่ได้รับการช่วยเหลือจริง หรือการรณรงค์ป้องกันโรค สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ นางสาวจาง เหม่ยหลิง (Zhang Meiling) ผู้จัดการฝ่ายคอนเทนต์และแบรนด์ บริษัท Ping An Health Marketing *“ผู้บริโภคยุคใหม่ตอบสนองต่อคอนเทนต์ที่มีความหมายมากกว่าการขายตรง เราจึงใช้ storytelling เป็นแกนหลัก เช่น เรื่องราวของผู้เอาประกันที่ได้รับการช่วยเหลือจริง หรือคลิปรณรงค์การตรวจสุขภาพประจำปี สิ่งเหล่านี้ทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าแบรนด์มีคุณค่าและใส่ใจชีวิตคน ไม่ได้แค่ขายผลิตภัณฑ์อย่างเดียว”*

3. การสร้างระบบบริการเฉพาะบุคคลผ่านสื่อใหม่ บริษัทประกันที่ประสบความสำเร็จมักใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของลูกค้าและออกแบบบริการที่เฉพาะเจาะจง เช่น การแนะนำผลิตภัณฑ์ตามอายุ สุขภาพ หรือพฤติกรรมการใช้ชีวิต การให้บริการเฉพาะบุคคลเช่นนี้ช่วยลดการละทิ้งการสมัครและสร้างความภักดีในระยะยาว สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ ดร.เฉิน หยางเซิง (Dr. Chen Yangsheng) นักวิจัยอิสระด้าน Marketing Analytics และติดตามพฤติกรรมผู้บริโภคจีน

“บริษัทประกันสุขภาพในจีนตอนนี้ใช้ Big Data และ AI กันอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นการแนะนำแผนประกันที่เหมาะกับอายุ ไลฟ์สไตล์ หรือพฤติกรรมสุขภาพของผู้ใช้ การออกแบบบริการเฉพาะบุคคลช่วยลดโอกาสการละทิ้งการสมัครได้ดีมาก เพราะลูกค้ารู้สึกว่าบริษัท ‘เข้าใจเขา’ และไม่ได้เสนอแบบประกันที่ไม่ตรงกับความต้องการเหมือนในอดีต”

4. การเสริมสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในองค์กร องค์กรที่มีวัฒนธรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ และการเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ จะสามารถเปลี่ยนแรงกดดันทางตลาดให้กลายเป็นโอกาสทาง

นวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างทีมข้ามฝ่าย เช่น ฝ่ายการตลาด-ข้อมูล-บริการลูกค้า จะช่วยให้การใช้สื่อใหม่เกิดผลจริงและขยายผลได้ต่อเนื่อง สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ นายหวัง โป๋เหยียน (Wang Boyan) ผู้ดูแลช่อง Douyin ของแบรนด์ประกันสุขภาพและครีเอเตอร์ภายในองค์กร *"ทีมของเราทำงานแบบข้ามฝ่าย Marketing–IT–Customer Service เพราะงานสื่อใหม่ต้องเร็วและแม่นยำ การมีวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้ทดลองไอเดียใหม่ ทำให้แบรนด์สามารถสร้างคอนเทนต์ที่ทันสมัยและตอบโจทย์ลูกค้าได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะบน Douyin ที่ต้องตอบสนองเทรนด์ในแต่ละวัน การสนับสนุนจากผู้บริหารทำให้เราเคลื่อนไหวได้คล่องตัวขึ้นมาก"*

5. การบริหารจัดการภาพลักษณ์และความสัมพันธ์ออนไลน์อย่างเป็นระบบ ในสังคมจีนที่มีการสื่อสารรวดเร็วและเปิดเผย ความคิดเห็นในสื่อสังคมสามารถส่งผลกระทบต่อแบรนด์ได้อย่างมหาศาล บริษัทควรติดตามเสียงของลูกค้าบนแพลตฟอร์มหลัก เช่น Weibo และ Douyin เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของข้อมูลลบ นอกจากนี้ องค์กรต้องมีแผนตอบสนองต่อสถานการณ์วิกฤตอย่างชัดเจน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนางหลิว ชิงหรู (Liu Qingru) ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบาย Cybersecurity สำนักงานกำกับดูแลข้อมูลส่วนบุคคลแห่งชาติจีน *"ในยุคที่ข้อมูลเคลื่อนที่เร็วและผู้ใช้แชร์ความเห็นตลอดเวลา บริษัทประกันต้องมีระบบเฝ้าระวังเสียงของผู้บริโภคบนแพลตฟอร์มอย่าง Douyin หรือ Weibo โดยเฉพาะประเด็นไวต่อสังคม เช่น การปฏิเสธสินไหมหรือข้อมูลเข้าใจผิด หากองค์กรไม่มีแผนรับมือวิกฤตหรือไม่มีทีมเพื่อตอบสนองข้อมูลลบอย่างโปร่งใส จะเสี่ยงต่อการสูญเสียความเชื่อมั่นของประชาชนอย่างมาก"*

อภิปรายผล

ด้านกลยุทธ์การใช้สื่อใหม่ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าบริษัทประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ในจีนได้นำสื่อใหม่เข้ามาใช้เป็นกลยุทธ์หลักในการสื่อสารการตลาดอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีลักษณะโต้ตอบสูง การค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) ที่เสนอว่าการใช้เครื่องมือสื่อสารหลายช่องทางร่วมกันจะช่วยสร้างการรับรู้ความเข้าใจ และความจงรักภักดีต่อแบรนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ Kotler & Keller (2012)

ในการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ SEM พบว่าปัจจัยการแข่งขันทางการตลาดและความต้องการของลูกค้าล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการประยุกต์ใช้นวัตกรรมสื่อใหม่ (ค่าสัมประสิทธิ์ 0.539 และ 0.587 ตามลำดับ, $p<0.001$) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความได้เปรียบเชิงการแข่งขันของ Porter (1985) ที่อธิบายว่าองค์กรต้องแสวงหาวิธีสร้างความแตกต่างเพื่ออยู่รอดในสภาพแวดล้อมการแข่งขันที่รุนแรง

ด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณสะท้อนชัดว่าพฤติกรรมผู้บริโภคจีนในตลาดประกันสุขภาพมีความซับซ้อนและหลากหลาย ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มครองสุขภาพระยะยาว ความสะดวกในการใช้บริการ ความโปร่งใสของข้อมูล ความคุ้มค่า และความน่าเชื่อถือของแบรนด์

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Theory) ที่อธิบายว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคขึ้นกับการรับรู้ การประเมิน และการเลือก (Kotler & Keller, 2012; Solomon, 2011)

ผลการวิจัยยังพบว่า การบอกต่อแบบปากต่อปากในออนไลน์ (electronic word of mouth: e-WOM) มีอิทธิพลอย่างมากต่อความไว้วางใจของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Kietzmann et al. (2011) ที่อธิบายว่าสื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า

ด้านแนวทางการใช้สื่อใหม่ การสังเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้แนวทางสำคัญในการใช้สื่อใหม่ที่สอดคล้องกับการศึกษาของ Chen et al. (2022) ที่พบว่ากิจกรรมการตลาดสื่อสังคมในจีนสามารถเสริมสร้างคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภคผ่านการเพิ่มความไว้วางใจและความพึงพอใจได้อย่างมีนัยสำคัญ การค้นพบนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาของ Jin (2025) ที่ระบุว่าการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ในการตลาดสื่อสังคมจีนแสดงให้เห็นการเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้ปัญญาประดิษฐ์และการปรับแต่งเฉพาะบุคคลเป็นกลยุทธ์หลัก

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการทฤษฎีการตลาดดิจิทัลและพฤติกรรมผู้บริโภคในการวิเคราะห์กลยุทธ์การใช้สื่อใหม่ของบริษัทประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ การวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปต่อยอดในการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในองค์กร และอิทธิพลของ e-WOM ต่อความภักดีของลูกค้า นอกจากนี้ สามารถพัฒนาแบบจำลองเชิงทฤษฎีที่ครอบคลุมทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในองค์กร เพื่ออธิบายการประยุกต์ใช้สื่อใหม่ในอุตสาหกรรมประกันสุขภาพอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

บริษัทประกันสุขภาพเชิงพาณิชย์ควรพัฒนานโยบายส่งเสริมการใช้สื่อใหม่เป็นช่องทางหลักของการสื่อสารการตลาด โดยให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและความสามารถในการโต้ตอบ ควรสนับสนุนการจัดทำเนื้อหาที่สร้างสรรค์และทันสมัย เช่น วิดีโอสั้นและการถ่ายทอดสด เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของลูกค้า รวมถึงส่งเสริมบริการเฉพาะบุคคลผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภค องค์กรควรมีกลยุทธ์และนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในองค์กร โดยการฝึกอบรมบุคลากรด้านดิจิทัล การตั้งทีมงานนวัตกรรม และการให้รางวัลสำหรับแนวคิดสร้างสรรค์

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังบริษัทประกันสุขภาพในภูมิภาคอื่น ๆ ของจีน หรือเปรียบเทียบระหว่างตลาดเมืองใหญ่และเมืองรอง เพื่อทดสอบความแตกต่างของกลยุทธ์และพฤติกรรมผู้บริโภค นอกจากนี้ควรศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ เช่น AI, Chatbot และ Big Data ต่อการสร้างประสบการณ์และความสัมพันธ์กับลูกค้าในตลาดประกันสุขภาพอย่างเจาะลึกยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สื่อใหม่ การวิจัยได้พัฒนาและทดสอบแบบจำลองที่แสดงให้เห็นว่า ความต้องการของผู้บริโภคและการแข่งขันทางการตลาดเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการประยุกต์ใช้นวัตกรรมสื่อใหม่ ขณะที่วัฒนธรรมนวัตกรรมทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางที่สำคัญ แบบจำลองนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมบริการอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนากลยุทธ์สื่อใหม่

2. กรอบแนวทางการใช้สื่อใหม่แบบบูรณาการ 5 มิติ การวิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการใช้สื่อใหม่ที่ครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ ความโปร่งใสและการโต้ตอบ การผลิตเนื้อหาสร้างสรรค์ การบริการเฉพาะบุคคล การสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรม และการบริหารภาพลักษณ์ออนไลน์ กรอบแนวทางนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับธุรกิจประกันสุขภาพและธุรกิจบริการอื่น

บรรณานุกรม

Chen, Y., Wang, X., & Li, M. (2022). Role of social media marketing activities in China's e-commerce industry: A stimulus organism response theory context. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 941058. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.941058

Fang, H., Liu, S., & Chen, L. (2019). Does commercial health insurance promote the health of residents: An empirical study based on micro data. *Insurance Research*, 3, 116-127.

Gardner, J., & Lehnert, K. (2016). What's new about new media? How multi-channel networks work with content creators. *Business Horizons, 59*,P.293-302. https://doi.org/10.1016/J.BUSHOR.2016.01.009

Jin, X. (2025). Mapping the digital silk road: Evolution and strategic shifts in Chinese social media marketing (2015-2025). *Cogent Business & Management*, 12(1). https://doi.org/10.1080/23311975.2025.2546086

Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., & Silvestre, B. S. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business Horizons*, 54(3), P.241-251.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). *Marketing management (14th ed.)*. Pearson Education.

Mintzberg, H., & Waters, J. (1985). Of strategies, deliberate and emergent. *Strategic Management Journal*, *6*(1), P.257-272. https://doi.org/10.1002/SMJ.4250060306

Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.

Solomon, M. R. (2011). *Consumer behavior: Buying, having, and being (9th ed.)*. Prentice Hall.

Xie, M., & Li, Q. (2020). *Research on the innovation of TV news media in China under the new media background*. Collection, 2.

Zhang, L. (2019). The challenges and opportunities of traditional media in the new media era. *News Forum*, 36(01), P.62-63.

Zhu, X., & Xu, B. (2021). *Research on the development of commercial health insurance enabled by insurtech under the Healthy China strategy*. Southwestern Finance.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

แพรวพลอย ลีคะ [1*] นิยดา เปี่ยมพืชนะ [2]

รับบทความ: 9 มีนาคม 2569 แก้ไขบทความ 27 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ 28 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2. การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา และ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวน 134 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.97 และการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา เท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม 2. องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และ 3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ($r = 0.856$) และมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา

[1-2] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

[*] อีเมล: leekha.praewploy@gmail.com

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The Relationship between Innovative Leadership of School Administrators and High Performance Organization of Schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5

Praewploy Leekha [1*]
Niyada Piampuechana[2]

Abstract

This research aimed to: 1. examine the level of innovative leadership of school administrators; 2. investigate the characteristics of high-performance organization of schools; and 3. analyze the relationship between innovative leadership of school administrators and high-performance organization of schools under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5. This study employed a correlational research design. The sample consisted of 134 school administrators and teachers under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. The content validity indices ranged from 0.67 to 1.00. The reliability coefficients were 0.975 for innovative leadership of school administrators and 0.973 for high-performance organization of schools. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The findings revealed that the overall level of innovative leadership of school administrators was high, with teamwork and participatory management identified as the highest-ranked dimension. The overall level of high-performance organization of schools was also high, with learning organization being the dimension with the highest mean score. Moreover, innovative leadership of school administrators demonstrated a very high positive correlation with high-performance organization of schools ($r = 0.856$), with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Inventory Management, Schools, Secondary Educational Service Area Office

[1] Faculty of Education, Northeastern University
[*] Email: leekha.praewploy@gmail.com
[2] Asst. Prof., Lecturer, Faculty of Education, Northeastern University

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงการสร้างเสริมจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ความสามัคคี และการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถแข่งขันและร่วมมือในเวทีโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เป้าหมายดังกล่าวสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและสังคมโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ไทยและสร้างสังคมคุณธรรม เพื่อพาประเทศก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยระบบการกระจายอำนาจที่ชัดเจน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดภารกิจและขอบข่ายของสถานศึกษาให้สามารถบริหารงานงบประมาณ การจัดการเรียนรู้ และทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยงานบริหารพัสดุถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดหาอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดนตรี กีฬา และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานดังกล่าวต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานรัฐบริหารพัสดุอย่างคุ้มค่า เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด (กระทรวงการคลัง, 2561) ภายใต้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มาตรา 112 และมาตรา 113 ได้กำหนดชัดเจนว่าหน่วยงานของรัฐต้องควบคุม ดูแล และบริหารพัสดุอย่างรัดกุม รวมถึงการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การตรวจสอบ และการบำรุงรักษาพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด นอกจากนี้ มาตรา 8 ยังเป็นหลักการสำคัญที่กำหนดให้การจัดซื้อจัดจ้างต้องยึดมั่นในความคุ้มค่า ความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูล การแข่งขันอย่างเป็นธรรม และประสิทธิผลของการดำเนินงาน ตลอดจนการจัดระบบข้อมูลที่ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ซึ่งล้วนเป็นโครงสร้างหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร (กระทรวงการคลัง, 2561) การบริหารพัสดุจึงเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา เนื่องจากพัสดุและอุปกรณ์ถือเป็นทรัพยากรหลักที่ช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างราบรื่น การจัดการพัสดุอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้กระบวนการทำงานเกิดความคล่องตัว ลดความสูญเปล่า และสร้างความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรของรัฐ การบริหารพัสดุที่ดีต้องมีการวางแผนที่เป็นระบบ ครอบคลุมด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การตรวจสอบ การซ่อมบำรุง และการจำหน่ายพัสดุเสื่อมสภาพ เพื่อให้รองรับภารกิจด้านงบประมาณและแผนงานขององค์กรอย่างต่อเนื่อง (กรมบัญชีกลาง, 2560)

การปฏิบัติตามระเบียบของรัฐ นโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐถูกออกแบบให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมความโปร่งใส ความคุ้มค่า และการมีส่วนร่วมจากประชาชน อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ สถานศึกษาหลายแห่งประสบปัญหา เช่น ความล่าช้าในการซ่อมแซมอาคาร การจัดซื้อที่ติดเงื่อนไขกฎหมาย การกำหนดคุณลักษณะพัสดุที่ไม่ตรงตามความต้องการจริง และความคล่องตัวที่ลดลงจากข้อบังคับจำนวนมาก ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การดำเนินงานด้านพัสดุในสถานศึกษาหลายแห่งยังไม่

เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร (สมาคมนักบริหารพัสดุแห่งประเทศไทย, 2560) การรายงานผลการดำเนินงานงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี พบว่า การดำเนินงานด้านพัสดุในสถานศึกษาส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง แต่ยังพบข้อจำกัดในการดำเนินงาน เช่น การปรับปรุงระเบียบที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ยังไม่ทั่วถึง และข้อจำกัดด้านงบประมาณสำหรับการอบรมบุคลากรด้านพัสดุ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ขาดโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่สามารถจัดอบรมได้เพียงปีละ 1 ครั้ง อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารพัสดุ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี, 2567) จากการสัมภาษณ์ นายอภิวัฒน์ ควรหัตถ์ นักวิชาการพัสดุปฏิบัติการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ได้กล่าวไว้ว่าในปัจจุบันการบริหารงานด้านพัสดุของสถานศึกษายังพบปัญหาต่าง ๆ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างบางรายการไม่มีรายละเอียดการจัดซื้อจัดจ้าง ทำให้การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างล่าช้าไม่ทันใจของผู้ที่จะใช้การจัดซื้อจัดจ้างของโรงเรียนในสังกัด การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง การยืม การบำรุงรักษาการตรวจสอบ และการจำหน่ายพัสดุ บางครั้งไม่เป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่กำหนด ซึ่งจะต้องส่งคืนแก้ไข การลงข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างในระบบอิเล็กทรอนิกส์ลงข้อมูลไม่สมบูรณ์ครบถ้วน การดำเนินงานการพัสดุของโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรปฏิบัติงานด้านพัสดุใหม่ ทั้งในโรงเรียนในสังกัดรวมถึงในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรีที่เป็นสำนักงานเขตตั้งใหม่ บุคลากรในการทำงานจึงยังคงขาดแคลนและเพิ่งบรรจุเข้ารับราชการใหม่ ทำให้การดำเนินการบางครั้งเกิดความล้าช้า โดยพบปัญหาและข้อผิดผลาดจากงานพัสดุเป็นอันดับ 1 จากงานบริมาณงบประมาณ (อภิวัฒน์ ควรหัตถ์, 2566) จากประเด็นทั้งหมดข้างต้น ทำให้เห็นได้ชัดว่าปัญหาการบริหารพัสดุในสถานศึกษามีความหลากหลายและส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อประเมินระดับปัญหา รูปแบบข้อจำกัด และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบพัสดุ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่พัสดุ และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงในการพัฒนาระบบงานพัสดุของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส คุ้มค่า และตอบสนองต่อภารกิจขององค์กรได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาของการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กรมบัญชีกลาง (2560) ได้ให้ความหมายการบริหารพัสดุ หมายความว่า การเก็บ การบันทึก การเบิกจ่ายการยืม การตรวจสอบ การบำรุงรักษา และการจำหน่ายพัสดุ

รัชฎาพร มณเฑียร (2560) กล่าวว่า การบริหารพัสดุ หมายถึง สิ่งสำคัญการบริหารงานพัสดุว่าทุกองค์กรมีความจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากพัสดุ ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ ต้องให้ความสนใจในการบริหารพัสดุเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากพัสดุ ที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่าประหยัดและเป็นการลดต้นทุนในการดำเนินการขององค์กรและเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดจากการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ที่บกพร่องซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรต่อไปได้

สุนิสา ปิยะภาโส (2561) กล่าวว่า งานพัสดุที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานในส่วนการบริหารงบประมาณนั้นจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา เพราะพัสดุเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการบริหารนอกเหนือจากปัจจัยการบริหารอย่างอื่น เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้อำนวยความสะดวกและความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ช่วยให้กระบวนการดำเนินงานมีความรวดเร็ว ประหยัด จึงจำเป็นต้องหาทางใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุด สนับสนุนแผนงานและโครงการต่าง ๆ และเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายขององค์กร หากองค์กรใดขาดหลักการบริหารจัดการพัสดุที่ดีแล้ว ย่อมจะเกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานสิ้นเปลือง ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องบริหารงานพัสดุที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งในงานพัสดุนั้นถือว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงานทุกแห่ง เพราะพัสดุเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการบริหารนอกเหนือจากปัจจัยการบริหารอย่างอื่นเนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้อำนวยความสะดวกและความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ช่วยให้กระบวนการดำเนินงานมีความรวดเร็วประหยัดจึงจำเป็นต้องหาทางใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุด สนับสนุนแผนงานและโครงการต่าง ๆ. และเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายขององค์กร หากองค์กรใดขาดหลักการบริหารจัดการพัสดุที่ดีแล้ว การทำงานย่อมจะเกิดความซ้ำซ้อนสิ้นเปลืองส่งผลกระทบต่อกระบวนการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องบริหารงานพัสดุที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

กรมบัญชีกลาง (2560) กล่าวถึงกระบวนการบริหารพัสดุตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ดังต่อไปนี้

1. วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป ได้แก่ การที่หน่วยงานของรัฐเชิญชวน ผู้ประกอบการทั่วไปที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่หน่วยงานของรัฐกำหนดให้เข้ายื่นข้อเสนอ

2. วิธีคัดเลือก ได้แก่ การที่หน่วยงานของรัฐเชิญชวนเฉพาะผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่หน่วยงานของรัฐกำหนด ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสามรายให้เข้ายื่นข้อเสนอ เว้นแต่ในงานนั้นมีผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดน้อยกว่าสามราย

3. วิธีเฉพาะเจาะจง ได้แก่ การที่หน่วยงานของรัฐเชิญชวนผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่หน่วยงานของรัฐกำหนดรายใดรายหนึ่งให้เข้ายื่นข้อเสนอ หรือให้เข้ามาเจรจาต่อรองราคา รวมทั้งการจัดซื้อ

จัดจ้างพัสดุกับผู้ประกอบการโดยตรงในวงเงินเล็กน้อยตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 96 วรรคสอง

การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุให้หน่วยงานของรัฐเลือกใช้วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไปก่อน เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ ให้ใช้วิธีคัดเลือก

1. ใช้วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไปแล้ว แต่ไม่มีผู้ยื่นข้อเสนอ หรือข้อเสนอนั้นไม่ได้รับการคัดเลือก

2. พัสดุที่ต้องการจัดซื้อจัดจ้างมีคุณลักษณะเฉพาะเป็นพิเศษ หรือซับซ้อนหรือต้องผลิตจำหน่าย ก่อสร้าง หรือให้บริการโดยผู้ประกอบการที่มีฝีมือโดยเฉพาะ หรือมีความชำนาญเป็นพิเศษหรือมีทักษะสูง และผู้ประกอบการนั้นมีจำนวนจำกัด

3. มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องใช้พัสดุนั้นอันเนื่องมาจากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายได้ ซึ่งหากใช้วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป จะทำให้ไม่ทันต่อความต้องการใช้พัสดุ

4. เป็นพัสดุที่โดยลักษณะของการใช้งาน หรือมีข้อจำกัด ทางเทคนิคที่จำเป็นต้องระบุยี่ห้อเป็นการเฉพาะ

5. เป็นพัสดุที่จำเป็นต้องซื้อโดยตรงจากต่างประเทศ หรือดำเนินการโดยผ่านองค์การระหว่างประเทศ

6. เป็นพัสดุที่ใช้ในราชการลับ หรือเป็นงานที่ต้องปกปิด เป็นความลับของหน่วยงานของรัฐหรือที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ

7. เป็นงานจ้างซ่อมพัสดุที่จำเป็นต้องถอดตรวจให้ทราบความชำรุดเสียก่อน จึงจะประมาณค่าซ่อมได้ เช่น งานจ้างซ่อมเครื่องจักร เครื่องมือกล เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า หรือเครื่องอิเล็กทรอนิกส์

8. กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง กรณีดังต่อไปนี้ ให้ใช้วิธีเฉพาะเจาะจง

8.1 ใช้ทั้งวิธีประกาศเชิญชวนทั่วไปและวิธีคัดเลือก หรือใช้วิธีคัดเลือกแล้ว แต่ไม่มีผู้ยื่นข้อเสนอ หรือข้อเสนอนั้นไม่ได้รับการคัดเลือก

8.2 การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่มีการผลิต จำหน่าย ก่อสร้าง หรือให้บริการทั่วไป และมีวงเงินในการจัดซื้อจัดจ้างครั้งหนึ่งไม่เกินวงเงินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

9. การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่มีผู้ประกอบการซึ่งมีคุณสมบัติโดยตรงเพียงรายเดียว หรือการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุจากผู้ประกอบการซึ่งเป็นตัวแทนจำหน่าย หรือตัวแทนผู้ให้บริการโดยชอบด้วยกฎหมายเพียงรายเดียวในประเทศไทยและไม่มีพัสดุอื่นที่จะใช้ทดแทนได้

10. มีความจำเป็นต้องใช้พัสดุนั้นโดยฉุกเฉิน เนื่องจากเกิดอุบัติภัย หรือภัยธรรมชาติหรือเกิดโรคติดต่ออันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ และการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป หรือวิธีคัดเลือกอาจก่อให้เกิดความล่าช้า และอาจทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

11. พัสดุที่จะทำการจัดซื้อจัดจ้างเป็นพัสดุที่เกี่ยวพันกับพัสดุ ที่ได้ทำการจัดซื้อจัดจ้างไว้ก่อนแล้ว และมีความจำเป็นต้องทำการจัดซื้อจัดจ้างเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์หรือต่อเนื่องในการใช้พัสดุนั้น โดยมูลค่าของพัสดุที่ทำการจัดซื้อจัดจ้าง เพิ่มเติมจะต้องไม่สูงกว่าพัสดุที่ได้ทำการจัดซื้อจัดจ้างไว้ก่อนแล้ว

12. เป็นพัสดุที่จะขายทอดตลาดโดยหน่วยงานของรัฐ องค์การระหว่างประเทศ หรือหน่วยงานของต่างประเทศ

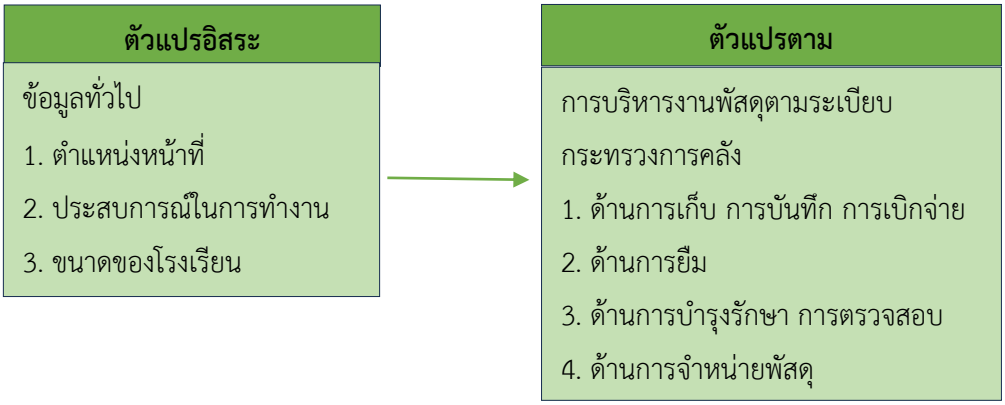
13. เป็นพัสดุที่เป็นที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งจำเป็นต้องซื้อเฉพาะแห่ง

14. กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สรุปได้ว่า การบริหารพัสดุเป็นกระบวนการสำคัญขององค์กรทุกประเภท เนื่องจากพัสดุเป็นทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดความพร้อม คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ การบริหารพัสดุเป็นภารกิจที่ทุกองค์กรต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากช่วยให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ลดค่าใช้จ่าย และป้องกันปัญหาจากการจัดการสินทรัพย์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การหยุดชะงักได้ พัสดุเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงาน โดยเฉพาะในสถานศึกษา เนื่องจากเป็นเครื่องมือช่วยให้กระบวนการดำเนินงานเกิดความรวดเร็ว ประหยัด และสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายขององค์กรหากขาดระบบบริหารพัสดุที่ดีอาจเกิดความซ้ำซ้อน การสูญเสีย และส่งผลกระทบต่องานด้านอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องมีระบบบริหารพัสดุที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ตามการบริหารงานพัสดุที่ถือปฏิบัติสอดคล้องตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (กรมบัญชีกลาง, 2560) สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัยคือ สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ประชากร คือ ผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำนวน

25 โรงเรียน ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 73 คน ครู จำนวน 1,103 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,176 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite population) ผู้วิจัยจึงใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้มีความคาดเคลื่อน .05 (Yamane Taro, 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 239 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงและดัดแปลงจากพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคริ์ท (Likert, 1967) ซึ่งมีค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.965 รวบรวมข้อมูลโดยการประสานกับผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในการขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยดำเนินการนำส่งแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเองภายใน 30 วัน ระหว่างเดือน มีนาคม ถึงเดือน เมษายน พ.ศ.2568 นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธีของฟิชเชอร์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา		$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา	อันดับ
1	ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย	2.61	0.43	ปานกลาง	2
2	ด้านการยืม	2.60	0.32	ปานกลาง	3
3	ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ	2.49	0.62	น้อย	4
4	ด้านการจำหน่ายพัสดุ	2.68	0.59	ปานกลาง	1
	รวมเฉลี่ย	**2.58**	0.29	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.58, S.D.=0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการจำหน่ายพัสด ($\bar{x}$=2.68, S.D.= 0.59)

ด้านการเก็บ การบันทึกการเบิกจ่าย ($\bar{X}$=2.61, S.D.= 0.43) ด้านการยืม ($\bar{X}$=2.60, S.D.= 0.32) ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ ($\bar{X}$=2.49, S.D.= 0.62) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แสดงดังตารางที่ 2

ตัวแปร	ค่าสถิติ	ค่า p	ผลการเปรียบเทียบ
ตำแหน่งหน้าที่	-1.816	.073	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์ในการทำงาน	9.930	.000*	แตกต่าง
ขนาดของโรงเรียน	3.994	.019*	แตกต่าง

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบปัญหาของการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่าในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

1.1 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการบันทึกลงบัญชีหรือทะเบียนเพื่อควบคุมพัสดุ แยกชนิดและแสดงรายการตามที่กำหนด โดยให้มีหลักฐานการรับเข้าบัญชีหรือทะเบียนไว้ประกอบรายการ มีการเก็บรักษาพัสดุอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัย ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงตามบัญชีหรือทะเบียนพัสดุ และมีการเบิกพัสดุโดยหัวหน้างานที่ต้องใช้พัสดุนั้นเป็นผู้ดำเนินการเบิก สอดคล้องกับอริสรา สุดสระ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัย พบว่า ระดับปัญหาการบริหารพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยภาพรวมพบปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการซื้อหรือจ้าง และการบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุ ด้านการบริหารพัสดุและด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการจำหน่ายพัสดุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเอกราช นิลพัฒน์ (2559) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานพัสดุตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่าปัญหาการบริหารงานพัสดุใน

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ด้านการยืม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการให้ยืมหรือนำพัสดุไปใช้ในกิจกรรมหรือประโยชน์ของทางราชการ ผู้ยืมไม่ทำหลักฐานการยืมเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อเกิดชำรุดเสียหายหรือใช้การไม่ได้ หรือสูญหาย จะหาผู้รับผิดชอบไม่ได้ ครุภัณฑ์นั้นไม่ถูกซ่อมแซมให้คงสภาพเดิม สอดคล้องกับภัสนาราวรรณ กุลทอง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้า เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่พัสดุโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อยได้แก่ด้านการจำหน่ายพัสดุ ด้านการจัดหาพัสดุ และการบำรุงรักษาพัสดุและด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนทรี มุงคุณ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการดูแลรักษาไม่ให้พัสดุเสื่อมสภาพ โดยมอบหมายผู้ควบคุมดูแลพัสดุที่อยู่ในความครอบครอง ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา โดยให้มีการจัดทำแผนการซ่อมบำรุงที่เหมาะสมและระยะเวลาในการซ่อมบำรุงด้วยการดำเนินการตรวจสอบพัสดุต้องดำเนินการภายในเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นปีงบประมาณของทุกปี หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบพัสดุ และตรวจนับพัสดุประเภทที่คงเหลืออยู่ มีการรายงานพัสดุที่ชำรุด เสื่อมสภาพ หรือสูญไปหรือไม่จำเป็นต้องใช้ในโรงเรียน สอดคล้องกับสุวัช มูลเมืองแสน (2563) ได้วิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน สังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 ตาม ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุโรงเรียน เจ้าหน้าที่พัสดุ โรงเรียน และครู โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวัช มูลเมืองแสน (2563) ได้วิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน สังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุโรงเรียน เจ้าหน้าที่พัสดุ โรงเรียน และครู โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

1.4 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ด้านการจำหน่ายพัสดุ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการให้โรงเรียนมีการให้โรงเรียนมีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญในการปฏิบัติงานพัสดุมาเป็นผู้ปฏิบัติ ไม่ควรเปลี่ยนเจ้าหน้าที่พัสดุบ่อย เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้ประสบการณ์และความรู้เฉพาะด้าน ให้มีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ ในด้านการจำหน่ายพัสดุที่หมดความจำเป็น หรือหากใช้ในหน่วยงานต่อไปจะสิ้นเปลือง สอดคล้องกับรัชดาพร บุญตา (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการบริหารงานพัสดุขงโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวมเละรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการจัดหาพัสดุ ด้านการควบคุมพัสดุ ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ และด้านการจำหน่ายพัสดุ และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของภัสนาราวรรณ กุลทอง (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาในการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้า เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่พัสดุโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีการจัดขั้นตอนงานพัสดุ การควบคุมพัสดุอย่างมีระบบ มีการลงระบบ EGP ถึงแม้จะมีปัญหาแต่ก็มีประโยชน์ต่อการทำงานประสานจากส่วนกลางถึงสถานศึกษา รวมทั้งการจัดการในหน่วยงานของสถานศึกษา มีการจัดทำหมายเลขพัสดุครุภัณฑ์อย่างเป็นระบบ มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเป็นสูตรที่นักบริหารพัสดุจะต้องคำนวณในเรื่องของการจัดหาพัสดุในรอบปี แต่ละครั้งจำนวนเท่าใดให้ได้รับผลประโยชน์ต่อสถานศึกษามากที่สุด การบริหารงานพัสดุถึงแม้จะเป็นงานที่มีขอบเขตงานที่กว้างขวางแต่ก็มีความสำคัญมากต่องานบริหารงบประมาณต่อสถานศึกษา ถือว่าเป็นอีกหนึ่งงานที่เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงาน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามแผนที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับสุนทรี มุงคุณ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรัชดาพร บุญตา (2561) ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตพนมสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาของการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

2.1 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามตำแหน่งโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้จากการบริหารงานพัสดุเป็นการนำเอาองค์วิชาความรู้ประสบการณ์ความชำนาญ ตลอดทั้งนำกลยุทธ์มาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้ตรงกับประเด็นความต้องการของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ อย่างถูกต้องและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ควรจะต้องมีการกำหนดแนวทาง ทิศทางและขั้นตอนการดำเนินงานให้ชัดเจน สอดคล้องอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานพัสดุบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด จึงทำให้ผู้บริหารและครูมีความเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับอริสรา สุดสระ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอดิศักดิ์ ศรีนา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานพัสดุโรงเรียน และเจ้าหน้าที่พัสดุ โรงเรียนมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี เข้าใจว่า การบริหารพัสดุเป็นหลักการบริหารองค์การการบริหารงานพัสดุเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารงานของทุกองค์กรและเป็นกลไกที่จะขับเคลื่อนกระบวนการต่าง ๆ ภายในองค์ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยกระบวนการบริหารงานพัสดุจะเริ่มต้นจากการกำหนดความต้องการหรือการวางแผนการจัดทำงบประมาณการจัดหาพัสดุจึงมีค่าเฉลี่ยปัญหาน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับธิดารัตน์ วงษ์บุตร (2564, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูที่มีต่อระดับปัญหาการบริหารพัสดุโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารพัสดุโดยภาพรวมและรายด้าน คือ ประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารพัสดุโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรัชดาพร บุญตา (2561) ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของ โรงเรียน

มัธยมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตพนมสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตพนมสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็กมีบุคลากรในจำนวนที่น้อยจึงมีแผนดำเนินการช่วยให้การติดตามผลการดำเนินงานการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานรวดเร็ว สามารถติดตาม หรือเร่งรัดให้ปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จึงมีค่าเฉลี่ยปัญหาน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับชุติมา สรรพโส (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานพัสดุผ่านระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการดำเนินงานพัสดุผ่านระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่พัสดุ จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวมการดำเนินงานพัสดุผ่านระบบสารสนเทศของโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของภัสนาราวรรณ กุลทอง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและทดสอบรายคู่โดยวิธี LSD ผลการเปรียบเทียบพบว่าปัญหาโดยรวมและหลายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย นั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ควรมีการกำหนดวางแผนขั้นตอนการจ่ายพัสดุกำหนดระยะเวลาอย่างชัดเจน

1.2 ด้านการยืมนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ควรมีการกำกับดูแลผู้รับผิดชอบงานพัสดุให้ตรวจสอบการยืมพัสดุผู้ยืมแจ้งเจ้าหน้าที่พัสดุลงเวลายืมคืนพัสดุลงในบัญชีการยืมทุกครั้ง

1.3 ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ควรมีการกำกับ ติดตามผู้รับผิดชอบงานพัสดุตรวจสอบพัสดุว่ามีพัสดุอยู่ตรงตามบัญชีปัจจุบันและคงสภาพพร้อมใช้งาน

1.4 ด้านการจำหน่ายพัสดุนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ควรมีการกำกับ ดูแลการวางแผนการจำหน่ายพัสดุที่หมดความจำเป็นตามหลักเกณฑ์การจำหน่ายพัสดุครุภัณฑ์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

2.2 ควรมีการศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ในเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

ชลธิชา บุนนท์ และคณะ. (2564). การศึกษาองค์ประกอบขององค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ถมญาณี โฉมจินดา. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 17). บิสซิเนสอาร์ปแอนด์ดี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.

วรภัสสร์พิชชา โพธมาตร. (2567). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).

ศิริพร พงษ์เนตร. (2564). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี).

สุกัญญา พรมอารักษ์. (2567). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

สุภาพร โสภิณ. (2563). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5*.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. (2568). *ระบบบริการข้อมูลภาครัฐ สพป.ขอนแก่น เขต 5*. https://bigdata.kkn5.go.th/tablePerson.php?op=3.1&tab1=active.

สมพงษ์ เชือกพรม. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดสำนักการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์).

อภิรักษ์ บุปผาชื่น. (2563). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม: การขับเคลื่อนองค์การสู่ความเป็นเลิศ*. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 4(3).

อภิสิทธิ์ เที่ยงคูณ. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ไอรดา ชาลีคาร และ ยุทธศาสตร์ กงเพชร. (2567). *ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ).

Blanchard (2006). Leading at a Higher Level: Blanchard on Leadership and Creating High Performing Organizations. Nelson Education.

Buchner, A. 2010. *G*Power: Users Guide-Analysis by design*. Heinrich-Heine- Universität.

Carew, Don, et al. (2006). *Is Your Organization High-Performance Organzation.* (Online).

Carew, E. P., et al. (2015). *Life skills and leadership*. [Online]. Available from: Helena G.

Davis, M. W. (2019). *Innovative Leadership. Journal of Leadership, Accountability and Ethics, 16*(4).

Horth, D. M., & Vehar, J. (2012). *Becoming a leader who fosters innovation*. Greensborough.

Likert, R., & Likert, J. G. (1976). *New ways of managing conflict.* McGraw-Hill.

Loader, A. (2016). Why should you show innovative leadership. https://blog. castle.co/innovative-leadership.

Martins WordPress. http://www.pearsonhighered.com/samplechapter/013144909.pdf.

Sen, A., & Eren, E. (2012). Innovative leadership for the twenty-first century. International Conference on Leadership. Technology and Innovation Management.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

วชิระ นกอักษร [1*] กันตภณ หนูทองแก้ว [2]

รับบทความ: 3 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2569 ตอบรับบทความ: 7 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชและ 2) ศึกษาแนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชการวิจัยเป็นเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การสนับสนุนจากภาครัฐโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ซึ่งภาครัฐให้ความสำคัญกับการจัดอบรม ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการเงิน เพื่อเสริมศักยภาพในการผลิตและการตลาดของเครื่องถมให้มีความยั่งยืน มาตรการสำคัญที่ภาครัฐดำเนินการได้แก่ การลดภาษี การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ แต่ยังคงมีข้อจำกัดในด้านการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้ผลิตรายย่อยและการดึงดูดคนรุ่นใหม่เข้าสู่สายอาชีพช่างเครื่องถม ซึ่งอาจส่งผลต่อการสืบสานภูมิปัญญาในระยะยาว 2) แนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐที่ควรดำเนินต่อไป ได้แก่ การพัฒนาระบบการเงินยืดหยุ่น จัดอบรมด้านการจัดการธุรกิจและการเงิน ตลอดจนสร้างโครงการเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องถม พร้อมทั้งบูรณาการเครื่องถมเข้ากับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เครื่องถมเมืองนคร การสนับสนุนภาครัฐ ความยั่งยืน

[1] รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[*] อีเมล: Kantaphon_27@hotmail.com

[2] อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Government Support for the Sustainability of Nielloware Producer Groups in Nakhon Si Thammarat Municipality

Wachira Nokaksorn[1*]
Kantaphon Nuthongkaew [2]

Abstract

The objectives of this study are to: 1) examine government support for the sustainability of Nielloware producer groups in Nakhon Si Thammarat Municipality; and 2) The findings revealed that: 1) to study policy recommendations from the government to promote the sustainability of Nielloware producer groups in Nakhon Si Thammarat Municipality. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 400 residents living within the Nakhon Si Thammarat Municipality. The sample size was determined based on the guidelines proposed. The research instrument was a questionnaire, which demonstrated a reliability coefficient of 0.88. The statistical techniques used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that: 1) Overall, government support was found to be at a high level. In particular, knowledge development received strong emphasis from the government through the organization of training programs, the transmission of local wisdom, and the establishment of cooperative networks with the private sector and financial institutions. These efforts aim to enhance the production and marketing capacities of Nielloware to ensure long-term sustainability. Key government measures included tax reductions, budget allocation for continuous development, and the promotion of inter-agency collaboration. However, limitations remain in terms of access to financial resources for small-scale producers and attracting younger generations to the Nielloware craftsmanship profession, which may affect the long-term preservation and transmission of local wisdom. 2) Government support strategies that should be further implemented include the development of flexible financial systems, the provision of training in business and financial management, and the creation of programs that encourage youth participation in the conservation and development of Nielloware. In addition, integrating Nielloware into cultural tourism activities is recommended in order to create added economic value and foster sustainable pride in local cultural identity.

Keywords: Nielloware, Government Support, Sustainability

[1] Faculty of Social sciences Mahamakut Buddhist University.
[*] Email: Kantaphon_27@hotmail.com
[2] Instructor of Mahakut Buddhist University

บทนำ

เครื่องถมนครศรีธรรมราช เป็นศิลปหัตถกรรมโบราณที่งดงามและทรงคุณค่าเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาช่างไทยที่สืบทอดต่อกันมาหลายร้อยปีในอดีต ช่างถมเมืองนครได้เรียนรู้การผสมโลหะเงินบริสุทธิ์กับทองแดง และลงยาถมสูตรเฉพาะที่เรียกว่า "น้ำยาถมดำ" จากนั้นจึงสลักลวดลายบนเนื้อเงินด้วยมืออย่างประณีต ก่อนลงถมแล้วขัดจนเงางามเป็นประกายตำลึกดุจรัตติกาลลวดลาย ส่วนใหญ่สะท้อนเอกลักษณ์แห่งศิลปะไทยภาคใต้ เช่น ลายกนก ลายเครือวัลย์ และลายเถาวัลย์พฤกษาในสมัยโบราณ เครื่องถมถือเป็นของสูง ใช้ถวายเจ้านาย พระสงฆ์ หรือมอบเป็นของกำนัลแก่ราชสำนัก ต่อมาศิลปะการถมได้แพร่หลายมากขึ้นในชุมชน ทำให้เกิดช่างฝีมือท้องถิ่นที่สร้างสรรค์งานอย่างภาคภูมิ ยุคหนึ่งเครื่องถมเกือบสูญหายไปเพราะกระแสอุตสาหกรรมและความเร่งรีบของสังคม แต่ด้วยจิตสำนึกของช่างรุ่นเก่าและครูภูมิปัญญา จึงได้ถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนและสถาบันศิลปะหลายแห่งเริ่มบรรจุ "งานถม" เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ท้องถิ่นคนรุ่นใหม่เริ่มหันมาศึกษาเทคนิคและความหมายทางวัฒนธรรมของเครื่องถมด้วยความสนใจ พวกเขาเห็นว่าเครื่องถมไม่ใช่แค่เครื่องประดับ แต่คือสัญลักษณ์แห่งรากเหง้าและจิตวิญญาณของคนใต้ งานถมจึงถูกปรับรูปแบบให้ร่วมสมัยมากขึ้น ทั้งในรูปของเครื่องประดับ เครื่องใช้ และของที่ระลึก แม้เทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลง แต่หัวใจของงานถมยังคงเดิม คือ ความละเอียด ประณีต และศรัทธาในศิลป์ ทุกครั้งที่แสงสะท้อนบนพื้นถมดำไม่เพียงแต่สะท้อนความงาม แต่ยังสะท้อนความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาบรรพบุรุษ วันนี้เครื่องถมนครจึงไม่ได้อยู่แค่ในพิพิธภัณฑ์หากอยู่ในหัวใจของคนรุ่นใหม่ที่อยากรักษาไว้เพราะการสืบต่อศิลป์ถม คือการรักษาวิญญาณแห่งแผ่นดินนครศรีธรรมราชให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน (ปริตา ศรีเต้ง, 2553)

จังหวัดนครศรีธรรมราชได้กำหนด วิสัยทัศน์การพัฒนาไว้ว่า “นครแห่งอารยธรรมท่ามกลางการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์” ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและแผนพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาโครงการผลิตและบริการเชิงธุรกิจบนฐานนวัตกรรม สนับสนุนให้กลุ่มผู้ประกอบการในท้องถิ่นยกระดับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดร่วมสมัย ผ่านการประยุกต์องค์ความรู้ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่ง เพราะสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและรากฐานทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน หนึ่งในนั้นคือ เครื่องถมนครศรี ธรรมราช ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งในด้านรูปแบบ เทคนิค และกระบวนการผลิตถือเป็นงานหัตถกรรมที่ได้รับการยอมรับทั้งในและต่างประเทศและยังสามารถต่อยอดพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคร่วมสมัยได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาโดย ดุจฤดี แก่นแก้ว และจิรัฏฐ์ จึงรุ่งเรืองกิจ (2565) พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้และความสามารถที่เกิดจากประสบการณ์และการคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมร่วมสมัยได้ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาเครื่องถมให้กลายเป็นชิ้นงานแฟชั่น เครื่องประดับ ของตกแต่งบ้าน หรือของที่ระลึก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างนวัตกรรมบนพื้นฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิม

ปัจจุบันอุตสาหกรรมเครื่องถมนครศรีธรรมราชกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การเข้าถึงแหล่งทุน และการสนับสนุนจากภาครัฐที่ยังขาดความต่อเนื่อง ผู้ผลิตรายย่อยจำนวนมากยังมีข้อจำกัดด้านเงินทุนและการตลาด ส่งผลให้การพัฒนาเชิงระบบยังไม่ปรากฏผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ยังไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจยุคดิจิทัล ทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องถมยังคงอยู่ในวงจำกัดของผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้ การขาดแรงงานรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพช่างเครื่องถมยังเป็นปัญหาสำคัญที่นำไปสู่ช่องว่างระหว่างรุ่นในการสืบทอดองค์ความรู้ ซึ่งอาจกระทบต่อความยั่งยืนของศิลปหัตถกรรมเครื่องถมในระยะยาว

ดังนั้น เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชจึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการศึกษา เนื่องจากเป็นแหล่งรวมของช่างผู้ผลิตเครื่องถมฝีมือดีจำนวนมาก และเป็นศูนย์รวมองค์ความรู้เชิงช่างและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่า ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาและต่อยอดให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสนับสนุนจากภาครัฐที่สร้างให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความรู้ด้านศิลปหัตถกรรมให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตร่วมสมัยและตอบโจทย์ในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผู้ผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนครศรีธรรมราช

เครื่องถมเป็นศิลปหัตถกรรมที่มีรากฐานจากต่างประเทศ โดยมีข้อสันนิษฐานถึงอิทธิพลจากหลายแหล่ง ทั้งชาวโรมันที่รู้จักการทำเครื่องถมมาก่อนสร้างกรุงโรม ชาวโปรตุเกสที่นำความรู้เข้ามาในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2061) และชาวอินเดียที่มีความชำนาญด้านเครื่องเงินและถ่ายทอดวิชาให้ชาวนครศรีธรรมราช เนื่องจากเมืองนี้เป็นท่าเรือสำคัญที่มีการค้าขายกับอินเดียและมลายู (ดำรงราชานุภาพ, 2525) หลักฐานในสมัยอยุธยา เช่น กฎมณเฑียรบาล สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991–2031) ที่กล่าวถึง “เงินถมยาดำรองตะลุ่ม” แสดงว่าคนไทยรู้จักทำเครื่องถมแล้วตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น (สาส์นสมเด็จ, 2518) ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199–2231) เครื่องถมถูกใช้เป็นบรรณาการแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส และถวายกางเขนถมต่อพระสันตะปาปาที่กรุงโรม โดยช่างถมเมืองนครศรีธรรมราชเป็นผู้ทำ (ดำรงราชานุภาพ, 2525) ในสมัยรัตนโกสินทร์ เครื่องถมได้รับความนิยมสูงในราชสำนัก โดยเฉพาะรัชกาลที่ 2–5

มีการสร้างพระแท่นออกขุนนางถม พระเสลี่ยงถม และพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์ ทำให้ชื่อเสียงเครื่องถมเมืองนครเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ภายหลังในสมัยรัชกาลที่ 5 พระรัตนรัชมุนีศรีธรรมราช (ม่วง รัตนธัชโชเปรียญ) ได้จัดตั้งโรงเรียนช่างถมที่วัดท่าโพธิ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (สมาคมเครื่องถมและเครื่องเงินไทย, 2525) ซึ่งต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช ทำให้ศิลปะการทำเครื่องถมยังคงได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ในด้านรูปแบบและลวดลาย เครื่องถมถูกจำแนกตามประโยชน์ใช้สอย เช่น เครื่องประดับตกแต่งอาภรณ์ เครื่องใช้ทั่วไป และเครื่องราชูปโภค (ไสว สุทธิ์พิทักษ์, 2521; รัตนะ อุทัยพล, 2523) รูปทรงมี 6 ประเภทหลัก ได้แก่ ทรงกลม เหลี่ยม ทรงกระบอก รี ผสม และอื่น ๆ เช่นเครื่องประดับ (สมศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2538) ส่วนลวดลายมี 9 แบบ เช่น ลายกนกเปลว ลายใบเทศ ลายประจำยาม ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายกระจัง ลายก้านขด ลายบัวคว่ำ–บัวหงาย ลายเม็ดบัว และภาพประกอบลายเทพพนม เทวดา หรือสัตว์หิมพานต์ ซึ่งสะท้อนเอกลักษณ์ของเครื่องถมนครที่จัดวางลวดลายอย่างมีช่องไฟและผสมผสานอย่างงดงาม แต่ปัจจุบันนิยมใช้ลายเดียวมากขึ้นตามความต้องการของผู้ใช้

จากการทบทวนวรรณกรรมจึงเห็นว่า เครื่องถมเมืองนครศรีธรรมราชเป็นศิลปหัตถกรรมที่มีรากฐานจากต่างชาติ แต่ได้รับการปรับให้เข้ากับบริบทไทยและราชสำนัก มีพัฒนาการต่อเนื่องตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ และยังคงได้รับการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านรูปแบบ ลวดลาย และการฟื้นฟูโดยหน่วยงานต่าง ๆ งานวิจัยนี้จึงสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นกรอบในการวิเคราะห์พัฒนาการของเครื่องถม การจำแนกรูปแบบและลวดลายเพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของงานช่าง และการพิจารณาประเด็นการฟื้นฟูเพื่อเสนอแนวทางอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมเครื่องถมในบริบทปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนจากภาครัฐต่อเครื่องถมเมืองนคร

การสนับสนุนจากภาครัฐต่อเครื่องถมนครศรีธรรมราช พบว่ามีการกล่าวถึงในหลายมิติ ทั้งด้านการอนุรักษ์ การพัฒนา และการยกระดับเชิงนโยบาย โดยในด้านการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการสืบสานผ่านโครงการฟื้นฟู เช่น OTOP และโครงการของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (สาส์นสมเด็จ, 2518) ส่วนด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้ในชุมชน ภาครัฐได้สนับสนุนการสร้างแรงงานฝีมือและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (สมาคมเครื่องถมและเครื่องเงินไทย, 2525) ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีการผลักดันให้เครื่องถมเข้าสู่ตลาดสากลผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ การจัดงานแสดงสินค้า การจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างมูลค่า (รัตนะ อุทัยพล, 2523; ไสว สุทธิ์พิทักษ์, 2521; สมศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2538) ขณะเดียวกัน ในระดับนโยบาย กระทรวงวัฒนธรรมได้บรรจุเครื่องถมเป็นส่วนหนึ่งของ Soft Power ไทย เพื่อยกระดับภาพลักษณ์ประเทศบนเวทีโลก (ดำรงราชานุภาพ, 2525) อีกทั้งยังมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างรัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่นเพื่อสร้างนวัตกรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

จากการทบทวนจึงเห็นได้ว่า การสนับสนุนจากภาครัฐมีบทบาทครอบคลุมทั้งการอนุรักษ์ภูมิปัญญา การสร้างรายได้ การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการยกระดับเชิงนโยบาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องถม

เมืองนครศรีธรรมราชไม่เพียงเป็นมรดกทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นสินค้าที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและสามารถใช้เป็นเครื่องมือเชิง Soft Power ได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาทของภาครัฐต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาเครื่องถม รวมถึงการประเมินผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมที่เหมาะสมต่อไป

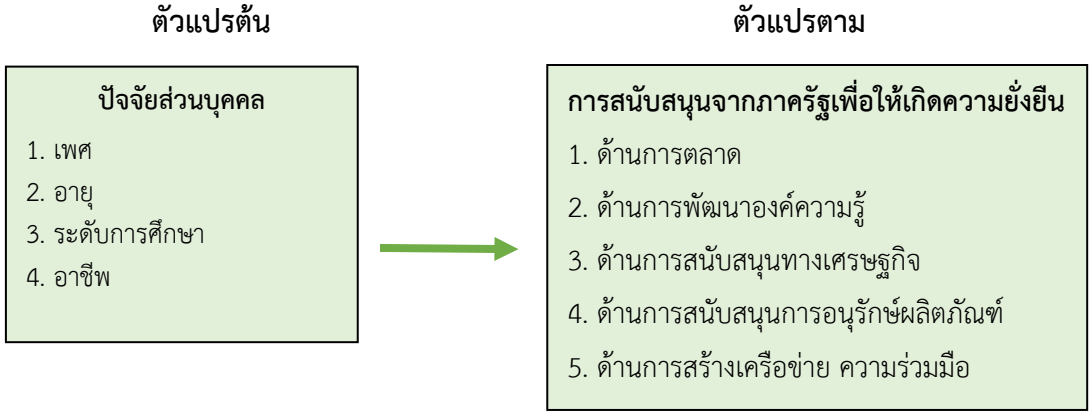
ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

เทศบาลนครนครศรีธรรมราชเป็นเทศบาลนครแห่งแรกของภาคใต้ มีพื้นที่ 22.56 ตารางกิโลเมตร ประชากรประมาณ 96,068 คน (สถิติประชากรทางการทะเบียน, 2567) และแบ่งการปกครองออกเป็น 5 ตำบล รวม 67 ชุมชน เมืองนี้ถือเป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญของภาคใตในด้านเศรษฐกิจ พบว่ามีความหลากหลายทั้งการค้าขาย การบริการ และอุตสาหกรรมครัวเรือน โดยเฉพาะงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงคือ “เครื่องถมเมืองนคร” ซึ่งมีประวัติยาวนานตั้งแต่สมัยอยุธยา ใช้เป็นเครื่องราชูปโภคและเครื่องราชบรรณาการแก่ต่างประเทศ (ดำรงราชานุภาพ, 2525; สาส์นสมเด็จ, 2518) ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ เครื่องถมได้รับความนิยมสูงในราชสำนัก และยังคงได้รับการฟื้นฟูและถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์ศิลปาชีพและสถานศึกษา เช่น วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช (สมศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2538; สมาคมเครื่องถมและเครื่องเงินไทย, 2525)

จากการทบทวนเห็นว่า เทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีความสำคัญทั้งในเชิงพื้นที่ ประชากร และเศรษฐกิจ โดยเครื่องถมเมืองนครเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้และภาพลักษณ์ให้แก่ชุมชน อีกทั้งยังสะท้อนบทบาทของการสนับสนุนจากภาครัฐและการบูรณาการความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ในการรักษาและพัฒนาเครื่องถมให้คงอยู่และแข่งขันได้ในตลาดสมัยใหม่ ข้อมูลดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาทของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชต่อการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องถมเมืองนคร ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการสร้างความยั่งยืนให้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากตัวแปรต้น ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ของ Blackwell et al. (2006) และตัวแปรตาม ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการตลาด ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ด้านการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ ด้านการสนับสนุนการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ และด้านการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ ของ World Commission on Environment and Development (1987) และ Raworth (2017) ตามภาพที่ 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานเชิงปริมาณ มุ่งศึกษาการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยตัวแปรที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการตลาด ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ด้านการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ ด้านการสนับสนุนการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์และด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 96,068 คน ตามข้อมูลสถิติประชากรทางการทะเบียน ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน ซึ่งกำหนดตามแนวทางการคำนวณของ Krejcie & Morgan (1970) เพื่อให้ได้จำนวนที่เหมาะสมและเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ใช้คำถามแบบตรวจสอบรายการและคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องถม จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ใช้คำถามปลายเปิดและแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อวัดความคิดเห็นของประชาชนต่อการสนับสนุนจากภาครัฐ เครื่องมือดังกล่าวได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว แจกจ่ายให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความคิดเห็นและประสบการณ์จริงของกลุ่มตัวอย่างต่อการสนับสนุนจากภาครัฐ

การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการเก็บรวบรวมจะนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะประชากรและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการสนับสนุนจากภาครัฐในการสร้างความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องถมเมืองนคร

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน เมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา โดยนำมาแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (N = 400)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	131	33.00
หญิง	269	67.00
อายุ		
18 - 30 ปี	39	10.00
31 - 40 ปี	61	15.00
41 - 50 ปี	224	56.00
51 – 60 ปี	33	8.00
60 ปีขึ้นไป	43	11.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	156	39.00
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	138	35.00
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	74	18.00
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	32	8.00

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
เกษตรกร/รับจ้าง	96	24.00
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	141	35.00
รับราชการ	73	18.00
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	25	6.00
นักเรียน/นักศึกษา	50	13.00
พนักงานบริษัทเอกชน	15	4.00
โดยรวม	**400**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 67 เป็นเพศชาย จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33 จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน สามารถสรุปเป็นความเรียงได้ว่า ด้านอายุ จำนวนมากที่สุดคือช่วง 41–50 ปี จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 31–40 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15 และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11 ส่วนกลุ่มอายุ 18–30 ปีมีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และกลุ่มอายุ 51–60 ปีมีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ด้านการศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 35 ขณะที่ผู้ที่มีวุฒิอนุปริญญาหรือเทียบเท่ามีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18 และผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และด้านอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาคืออาชีพเกษตรกรหรือรับจ้าง จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24 และอาชีพรับราชการ จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18 ขณะที่นักเรียนหรือนักศึกษามีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 13 พ่อบ้านหรือแม่บ้านมีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และพนักงานบริษัทเอกชนมีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านการตลาด	3.93	0.65	มาก	3
2.	ด้านการพัฒนาองค์ความรู้	4.03	0.65	มาก	1

ข้อ	การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	อันดับ
3.	ด้านการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ	3.93	0.69	มาก	3
4.	ด้านการสนับสนุนการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์	3.92	0.69	มาก	4
5.	ด้านการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ	3.95	0.65	มาก	2
	โดยรวม	**3.95**	**0.57**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 3.95, S.D = 0.57) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.03, S.D = 0.65) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 3.93, S.D = 0.69) อยู่ในระดับมาก, ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 3.95, S.D = 0.65) อยู่ในระดับมาก ด้านการตลาด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 3.93, S.D = 0.65) อยู่ในระดับมาก , ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสนับสนุนการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 3.92, S.D = 0.69)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 แสดงแนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช

ลำดับ	แนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช	ความถี่
1	**ด้านการตลาด :** สนับสนุนเงินทุนและงบประมาณที่จำเป็น รัฐควรช่วยจัดหาเงินทุนหรืองบประมาณให้กลุ่มผู้ผลิตเพื่อใช้ซื้อวัตถุดิบปรับปรุงเครื่องมือและทำให้การผลิตมีความมั่นคงมากขึ้น	1
2	**ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ :** ช่วยเพิ่มช่องทางขายสินค้า รัฐควรจัดงานแสดงสินค้าหรือเปิดช่องทางขายออนไลน์ เพื่อให้ผู้ผลิตสามารถนำสินค้าไปขายได้มากขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ	1
3	**ด้านการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ :** รักษาและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการฝึกอบรมหรือเวิร์กช็อปเพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำเครื่องถมให้กับคนรุ่นใหม่ เพื่อไม่ให้ศิลปะดั้งเดิมนี้หายไป	1

ลำดับ	แนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช	ความถี่
4	**ด้านการสนับสนุนการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ :** พัฒนาฝีมือและคุณภาพสินค้า รัฐควรจัดอบรมให้ผู้ผลิตในเรื่องการออกแบบการผลิต และการควบคุมคุณภาพเพื่อให้สินค้าได้มาตรฐาน และสามารถแข่งขันในตลาดได้	1
5	**ด้านการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ** 5.1 ผลักดันการสร้างชื่อเสียงให้สินค้าในท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้จดทะเบียนสินค้า GI (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและทำให้คนในพื้นที่รู้สึกภูมิใจ 5.2 ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ รัฐควรร่วมมือกับมหาวิทยาลัย องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนเพื่อช่วยพัฒนาความรู้และความสามารถของผู้ผลิตในทุกด้าน 5.3 ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ รัฐควรร่วมมือกับมหาวิทยาลัย องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนเพื่อช่วยพัฒนาความรู้และความสามารถของผู้ผลิตในทุกด้าน 5.4 ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมรัฐสามารถนำเครื่องถมไปเชื่อมกับกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น เปิดบ้านให้ชมขั้นตอนการผลิตเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน	3
	ความถี่รวม	**7**

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 5 มิติหลัก (รวมความถี่ 7) ได้แก่ 1) ด้านการตลาด (ความถี่ 1) เน้นการสนับสนุนเงินทุนและงบประมาณ เพื่อสร้างความมั่นคงในการผลิตและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ผลิต 2) ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ (ความถี่ 1) มุ่งเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า ทั้งในรูปแบบงานแสดงสินค้าและช่องทางออนไลน์ เพื่อขยายตลาดทั้งในและต่างประเทศ 3) ด้านการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ (ความถี่ 1) ให้ความสำคัญกับการรักษาและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการฝึกอบรมและเวิร์กช็อป เพื่อสืบสานศิลปะดั้งเดิมไม่ให้สูญหาย 4) ด้านการสนับสนุนการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ (ความถี่ 1) มุ่งพัฒนาฝีมือและคุณภาพสินค้า โดยจัดอบรมด้านการออกแบบและการควบคุมคุณภาพเพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าให้แข่งขันได้ในตลาด และ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (ความถี่ 3) สะท้อนถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ มหาวิทยาลัย องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชน รวมถึงการผลักดันการจดทะเบียน GI และการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างชื่อเสียงและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ซึ่งแนวทางเหล่านี้สะท้อนถึงการบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีความมั่นคง ยั่งยืน และสร้างคุณค่าแก่ชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

อภิปรายผล

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ซึ่งภาครัฐให้ความสำคัญกับการจัดอบรม ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการเงิน เพื่อเสริมศักยภาพในการผลิตและการตลาดของเครื่องถมให้มีความยั่งยืน มาตรการสำคัญที่ภาครัฐดำเนินการได้แก่ การลดภาษี การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ แต่ยังคงมีข้อจำกัดในด้านการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้ผลิตรายย่อยและการดึงดูดคนรุ่นใหม่เข้าสู่สายอาชีพช่างเครื่องถม ซึ่งอาจส่งผลต่อการสืบสานภูมิปัญญาในระยะยาว การสนับสนุนจากภาครัฐต่อเครื่องถมเมืองนครมีลักษณะเป็นการบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืน แต่ยังมีความท้าทายที่ต้องแก้ไข เช่น การเข้าถึงทุนของผู้ผลิตรายย่อยและการดึงดูดคนรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพช่างเครื่องถม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา สุขสิกาญจน์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กิจกรรมที่มีการดำเนินงานของรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การศึกษา วิจัย นครศรีธรรมราช เพื่อการอนุรักษ์ เผยแพร่และเพิ่มมูลค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น” พบว่า การอนุรักษ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องดำเนินควบคู่กัน โดยมีภาครัฐเป็นกลไกหลักในการสนับสนุนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้เครื่องถมเมืองนครยังคงคุณค่าและสามารถแข่งขันได้ในตลาดสมัยใหม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริตา ศรีเต้ง (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องถมเมืองนคร” ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการอบรมและการสร้างการรับรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์ความรู้และการตลาดของเครื่องถมเมืองนคร

สามารถอภิปรายสรุปภาพรวมได้ว่า ความตระหนักของภาครัฐต่อคุณค่าและศักยภาพของเครื่องถมเมืองนคร ทั้งในฐานะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและสินค้าที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ การสนับสนุนครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ การพัฒนาองค์ความรู้ การสนับสนุนทางเศรษฐกิจ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการตลาด และการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ ในการพัฒนาองค์ความรู้ถือเป็นฐานรากสำคัญที่ช่วยให้เครื่องถมสามารถปรับตัวและต่อยอดได้อย่างยั่งยืน ขณะที่การสนับสนุนทางเศรษฐกิจแม้มีมาตรการช่วยเหลือ แต่ยังพบข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้ผลิตรายย่อย ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงเครื่องถมสู่ตลาดที่กว้างขึ้น ทั้งในระดับประเทศและสากล ส่วนการตลาดและการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ช่วยสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ที่ดี ทำให้เครื่องถมยังคงมีคุณค่าและปรากฏในชีวิตประจำวันของสังคม ดังนั้น การสนับสนุนจากภาครัฐจึงมีลักษณะเป็นการบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้แก่เครื่องถมเมืองนคร แต่ในขณะเดียวกันยังมีความท้าทายที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะการเข้าถึงทุนและการปรับตัวของผู้ผลิตรายย่อย เพื่อให้การสนับสนุนมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องถมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยมีการสนับสนุนใน 5 มิติหลัก ได้แก่ การตลาด การพัฒนาองค์ความรู้ การสนับสนุนทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งมิติสุดท้ายมีความถี่สูงสุด สะท้อนถึงความสำคัญในการเชื่อมโยงทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างรอบด้าน แนวทางเหล่านี้ช่วยให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีความมั่นคงและยั่งยืน ขณะเดียวกันยังสร้างคุณค่าแก่ชุมชน แต่ก็ยังมีความท้าทายที่ต้องแก้ไข โดยเฉพาะการเข้าถึงทุนและการปรับตัวของผู้ผลิตรายย่อย เพื่อให้การสนับสนุนมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง และสมชาย เซะวิเศษ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “หัตถกรรมแบบดั้งเดิม (THRD) เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาโดยการออกแบบผ่านความรู้สึก” ผลการวิจัยพบว่า ระบบ THRD ต่างชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า การอนุรักษ์หัตถกรรมดั้งเดิมจะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อมีการเชื่อมโยงทุกภาคส่วน ทั้งด้านการตลาด การศึกษา การเงิน และการสร้างเครือข่าย โดยมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ ขณะเดียวกันก็รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ ความท้าทายสำคัญคือการเข้าถึงทุนและการสร้างความคิดสร้างสรรค์ของผู้ผลิตรายย่อย ซึ่งหากแก้ไขได้จะทำให้หัตถกรรมดั้งเดิมไม่เพียงคงอยู่ แต่ยังสามารถสร้างคุณค่าใหม่ให้กับเศรษฐกิจและสังคมร่วมสมัยได้อย่างลงตัว

สามารถอภิปรายสรุปภาพรวมได้ว่า การสนับสนุนจากภาครัฐในนครศรีธรรมราชและระบบ THRD มีความสอดคล้องกันในเป้าหมายหลักคือ การทำให้หัตถกรรมดั้งเดิมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยอาศัยการเชื่อมโยงทุกภาคส่วน การพัฒนาองค์ความรู้ การสร้างแบรนด์ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมควบคู่กับการปรับตัวให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ ความท้าทายสำคัญ คือ การเข้าถึงทุนและการสร้างความคิดสร้างสรรค์ของผู้ผลิตรายย่อย ซึ่งหากได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ จะทำให้หัตถกรรมดั้งเดิมไม่เพียงคงอยู่ แต่ยังสามารถสร้างคุณค่าใหม่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้อย่างลงตัวและยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสนับสนุนจากภาครัฐต่อกลุ่มผู้ผลิตเครื่องถมเมืองนครศรีธรรมราชมีลักษณะเป็นการบูรณาการหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาองค์ความรู้ซึ่งถือเป็นฐานรากสำคัญ ภาครัฐได้จัดอบรม ถ่ายทอดภูมิปัญญา และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการเงินเพื่อเสริมศักยภาพด้านการผลิตและการตลาด พร้อมทั้งมีมาตรการทางเศรษฐกิจ เช่น การลดภาษีและการจัดสรรงบประมาณ แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการเข้าถึงทุนของผู้ผลิตรายย่อยและการดึงดูดคนรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพช่างเครื่องถม การสนับสนุนจากภาครัฐสะท้อนถึงความตระหนักในคุณค่าของเครื่องถมเมืองนครทั้งในฐานะมรดกภูมิปัญญาและสินค้าที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ การดำเนินงานครอบคลุมทั้งการพัฒนาองค์ความรู้ การตลาด การอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่าย ทำให้เครื่องถมยังคงคุณค่าและสามารถแข่งขันได้ในตลาดสมัยใหม่ แต่ความท้าทายสำคัญคือการเข้าถึงทุนและการสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่ หากได้รับการแก้ไขอย่าง

เป็นระบบ เครื่องถมเมืองนครจะไม่เพียงคงอยู่ แต่ยังสามารถสร้างคุณค่าใหม่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ภาครัฐควรกำหนดมาตรการสนับสนุนเฉพาะสำหรับผู้ผลิตรายย่อย เช่น กองทุนหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำ หรือโครงการสินเชื่อเพื่อหัตถกรรมดั้งเดิม

2. ภาครัฐจัดทำแผนยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องถมเมืองนครในระยะยาว โดยบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการศึกษา

3. ผลักดันให้มีการส่งเสริมเพื่อสร้างเครือข่ายผู้ผลิต–ผู้ประกอบการ–นักออกแบบ เพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และการต่อยอดผลิตภัณฑ์

4. ภาครัฐร่วมกับผู้ประกอบการ จัดโครงการฝึกอบรมและเวิร์กช็อปสำหรับเยาวชน เพื่อสร้างแรงจูงใจและดึงดูดคนรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพช่างเครื่องถม

5. ภาครัฐและผู้ประกอบการประสานความร่วมมือในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อขยายตลาดสู่ระดับสากล

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่อง “การบูรณาการบทบาทภาครัฐกับการพัฒนาชุมชนเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเพื่อสร้างทุนทางสังคมของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องถมเมืองนคร” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเชิงสถิติ ครอบคลุมหลายกลุ่มเป้าหมาย เช่น ผู้ผลิตรายย่อย ผู้ประกอบการ เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างทางมุมมองต่อบทบาทภาครัฐและผลต่อการสร้างทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

2. ควรศึกษาเรื่อง “การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนและพัฒนากลุ่มผู้ผลิตเครื่องถมเมืองนครเพื่อการเข้าถึงตลาดและการมีส่วนร่วมของชุมชน” เป็นการวิจัยแบบผสาน (Mixed Methods) ผสานข้อมูลเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม) และเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์เชิงลึก) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้ฐานข้อมูลผู้ผลิต แพลตฟอร์มออนไลน์ และสื่อดิจิทัลต่อการเข้าถึงตลาดและการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ควรศึกษาเรื่อง “บทบาทภาครัฐกับการสร้างผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มผู้ผลิตเครื่องถมเมืองนครเพื่อความยั่งยืนในสังคมร่วมสมัย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์จริงของผู้ผลิตและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการตีความบทบาทภาครัฐในการผลักดันให้ผู้ผลิตเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ผสมผสานภูมิปัญญากับนวัตกรรม

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง และสมชาย เซะวิเศษ. (2560). หัตถกรรมแบบดั้งเดิม (THRD) เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาโดยการออกแบบผ่านความรู้สึก. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*, *20*(3), 18–29.

เจษฎา สุขสิกาญจน์. (2567). การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการอนุรักษ์ เผยแพร่ และเพิ่มมูลค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบ และการก่อสร้าง*, *6*(2), 86–102.

ดุจฤดี แก่นแก้ว และจิรัฏฐ์ จึงรุ่งเรืองกิจ. (2565). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสร้างนวัตกรรมหัตถกรรมร่วมสมัย.* ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จฯ กรมพระยา. (2525). *ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 18: เรื่องจดหมายเหตุแผ่นดิน สมเด็จพระนารายณ์มหาราช*. กรมศิลปากร.

ปริตา ศรีเต้ง. (2553). ศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องถมเมืองนคร. *วารสารศิลปกรรมบูรพา, 13*(1), 163–180.

รัตนะ อุทัยพล. (2523). *ศิลปหัตถกรรมไทย*. โรงพิมพ์การศาสนา.

สมศักดิ์ เทพพิทักษ์. (2538). *เครื่องถมนครศรีธรรมราช: ศิลปหัตถกรรมไทย*. โรงพิมพ์การศาสนา.

สมาคมเครื่องถมและเครื่องเงินไทย. (2525). *เครื่องถมและเครื่องเงินไทย*. สมาคมเครื่องถมและเครื่องเงินไทย.

สาส์นสมเด็จ. (2518). *สาส์นสมเด็จ เล่ม 3*. คุรุสภา.

สถิติประชากรทางทะเบียนราษฎร. (2567). *สถิติจำนวนประชากร พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ท้องถิ่นเทศบาลนครนครศรีธรรมราช*
https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData

ไสว สุทธิ์พิทักษ์. (2521). *งานช่างศิลป์ไทย*. โรงพิมพ์การศาสนา.

Blackwell, R. D., Miniard, P. W., & Engel, J. F. (2006). *Consumer behavior* (10th ed.). Thomson South-Western.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607–610.

Raworth, K. (2017). *Doughnut economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. Chelsea Green Publishing.

World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. Oxford University Press.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

พชร สุขแดง[1*] นงลักษณ์ ใจฉลาด [2]

รับบทความ: 22 ธันวาคม 2568 แก้ไขบทความ: 19 มกราคม 2569 ตอบรับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย การวิจัย ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัด สุโขทัย โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน และครูจำนวน 67 คน รวมทั้งสิ้น 76 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.819 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะด้าน การสื่อสาร อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมรรถนะด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: การส่งเสริม สมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียน เครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี

[1-2] นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

[*] อีเมล: phachara.suk67@psru.ac.th

The Current Situation for Promoting Future Competencies of Learners in Educational Institutions with in the Benja Samakkhi Network Group School, Sawankhalok District, Sukhothai Province

Phachara Sukdang[1*]
Nongluk Jaichalad [2]

Abstract

This research aimed to study the state of future competency promotion for learners in the Benja Samakkhi School Network, Sawankhalok District, Sukhothai Province. This study employed a quantitative research methodology. The population consisted of 9 school administrators and 67 teachers within the Benja Samakkhi School Network, totaling 76 participants. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with an Item-Objective Congruence (IOC) index ranging from 0.80 to 1.00 and an overall reliability coefficient of 0.819. Data were analyzed using mean (μ) and standard deviation (σ). The research findings revealed that the overall state of future competency promotion for learners in the Benja Samakkhi School Network was at a high level. When considering each aspect, the highest mean score was found in Communication Competency, which was at a high level, followed by Teamwork Competency at a high level. The aspect with the lowest mean score was Technological Competency, which was also at a high level. In summary, every dimension of future competency promotion was rated at a high level.

Keywords: Promoting, Future Competencies of Students, Benja Samakkhi School Network.

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration Phibulsongkram Rajabhat University
[*] Email : phachara.suk67@psru.ac.th

บทนำ

หัวใจสำคัญของการศึกษาคือการเรียนรู้ของผู้เรียนในการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ จึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนการปฏิรูปการเรียนรู้นั้นมีองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอีกหลายประการ ได้แก่ ครูผู้สอน หลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล องค์ประกอบดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญและเป้าการพัฒนาผู้เรียนในปัจจุบันและอนาคตที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสาระสำคัญ ทั้งแนวคิดพื้นฐานกรอบสมรรถนะผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ คือ แนวทางที่ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) สำหรับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมเกิดจากการบูรณาการความรู้ เจตคติ ทักษะ เป็นความสามารถที่ทำให้บรรลุเป้าหมายได้สำเร็จ เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริง มิได้มุ่งเรื่องความรู้หรือเนื้อหาวิชาที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา (บังอร เสรีรัตน์, 2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พุทธศักราช 2566 – 2570) ส่วนที่ 2 ด้านการพัฒนาประเทศมิติด้านสังคมและทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย พบว่าระบบการศึกษาของประเทศยังขาดการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน และยังไม่มีระบบฐานข้อมูลอุปสงค์และอุปทานกำลังคนของประเทศเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนากำลังแรงงาน รวมทั้งขาดการพัฒนาสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นของแรงงานแต่ละอาชีพ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการผลิตและยกระดับสมรรถนะทักษะของแรงงานสู่ฐานนวัตกรรม ในด้านของความรอบรู้ด้านดิจิทัล ด้านการจัดการข้อมูล ด้านปัญญาประดิษฐ์ โค้ดดิ้ง รวมไปถึงทักษะที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนได้ โดยเฉพาะทักษะทางพฤติกรรม เช่น ทักษะมนุษย์ การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานเป็นทีม และความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2564)

แผนแม่บทและนโยบายแห่งรัฐที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ทรัพยากรทุนมนุษย์เพื่อให้รากฐานของชาติมีความมั่นคง ดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ก้าวไปสู่การแข่งขัน ในภูมิภาคและโลกได้อย่างสง่างามและภาคภูมิ และความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาของชาติให้เป็นหลักสูตรที่สามารถสร้างและพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการ จึงอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 กำหนดให้ ปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในลักษณะหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่ง ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

สมรรถนะแห่งอนาคตคือสมรรถนะหลักที่ถูกพิจารณาว่าเป็นสมรรถนะสำคัญต่อความสำเร็จในอนาคต (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564) การบริหารจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ทักษะ สำหรับอนาคตให้เป็นนวัตกร ทั้งด้านความรู้ด้านเนื้อหาและ

ทักษะการปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านออก การเขียนได้ และการคิดเลขเป็น (3Rs) โดยความรู้ด้านเนื้อหาและทักษะการปฏิบัติประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา ทักษะการปฏิบัติ และทักษะทางเทคนิค โดยผู้ที่จะสามารถสร้างนวัตกรรมได้ต้องมีทักษะการออกแบบและทักษะการสร้างต้นแบบซึ่งอยู่ภายใต้ทักษะการปฏิบัติทั้งนี้ เด็กไทยควรมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นที่มีภาวะผู้นำ ทักษะด้านความเข้าใจความต่างของวัฒนธรรม กระบวนทัศน์ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะด้านคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ และความเมตตา มีวินัย คุณธรรมและจริยธรรม (8Cs) (สุกัญญา แช่มช้อย, 2563)

สมรรถนะแห่งอนาคต เป็นเป้าท้าทายแก่นักพัฒนาการศึกษามาหลายทศวรรษ นับแต่ McClelland ได้นำเสนอแนวคิดสมรรถนะพื้นฐานและสมรรถนะประจำสายงานได้มีนักวิชาการ นักวิทยาศาสตร์ และนักการศึกษาชี้เป้าให้เชื่อมไปสู่ความสามารถที่ใช้ได้สำหรับบริบทที่กำลังก้าวไปสู่สภาพที่เทคโนโลยีพลิกผันเข้าทดแทนเทคโนโลยียุคปัจจุบันที่กำลังล้าสมัยหายไปอย่างพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ สมรรถนะเหล่านี้ ได้แก่ 1) ด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2) ด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี 3) ด้านชีวิตและอาชีพ 4) ด้านบาทที่แสดงออกทางสังคม 5) ด้านการเรียนรู้ 6) ด้านการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 7) ด้านความสำเร็จ (William, Joseph, & Carl, 2019)

หลักสูตรฐานสมรรถนะมีจุดมุ่งหมายในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพร้อมรับมือกับโลกยุคใหม่ โดยมีการกำหนดสมรรถนะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนไว้ 2 ประเภท คือ 1) สมรรถนะหลัก เป็นสมรรถนะที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้ในสาระการเรียนรู้ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ สมรรถนะประเภทนี้บางสมรรถนะอาจพัฒนาได้ดีกว่ากับเนื้อหาบางเนื้อหา เช่น สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการทำงานแบบรวมพลัง สมรรถนะทักษะชีวิต โดยสมรรถนะเหล่านี้ สามารถใช้เนื้อหาสาระใด ๆ ก็ได้ในการพัฒนาผู้เรียน 2) สมรรถนะเฉพาะวิชา/ สาขาวิชา เช่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีสมรรถนะเฉพาะของวิชา เช่น สมรรถนะด้านการประพันธ์ การเขียนกลอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา มีสมรรถนะด้านการวาดภาพ การปั้น เป็นต้น โดยสาระวิชาต่าง ๆ จะมีสมรรถนะเฉพาะวิชาเป็นของตน ดังนั้น ผู้เรียนจะได้รับการฝึกสมรรถนะจนสามารถเรียนรู้ ปฏิบัติ และพัฒนาให้ได้เป็นอย่างดี คล่องแคล่ว จนเกิดความชำนาญ รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ทักษะนั้นในการทำงานในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะ ต่างมีระดับการเรียนรู้ตั้งแต่ง่ายไปถึงยาก ซึ่งในหลักสูตรจึงมีการกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบไต่ระดับ ไปตามระดับความสามารถของตน (ทิศนา แขมมณี, 2562)

การจัดการเรียนการสอนแบบฐานสมรรถนะ ไม่ได้ให้ผู้เรียนมีเพียงแค่ความรู้ทางทฤษฎีเท่านั้น แต่มุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติและการลงมือทำจริง ด้วยตนเองของผู้เรียนมีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติเพื่อการปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหาได้สำเร็จ หรือสามารถสร้างผลงานได้จริงในสถานการณ์ที่กำหนด โดยจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ตามความถนัดและความสามารถของผู้เรียน รวมถึงมีการให้

ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อเป็นการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ฐานสมรรถนะ ประสบความสำเร็จ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

จากผลการการประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนเบญจสามัคคี สังกัดสำนักเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2567 พบว่า สมรรถนะสำคัญทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านการสื่อสาร สมรรถนะด้านการคิด สมรรถนะด้านการแก้ปัญหาสมรรถนะด้านการใช้ทักษะชีวิต และสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากนักเรียนมีสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทักษะชีวิตที่แตกต่างกัน จึงส่งผลถึงสมรรถนะในด้านต่าง ๆของผู้เรียน ดังนั้น สำนักเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 และสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี จึงเล็งเห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และส่งเสริม สมรรถนะแห่งอนาคตที่สำคัญ ในการดำรงชีวิตสามารถพึ่งพาตนเองและใช้ชีวิตในสังคมได้มีความสุข (รายงานผลการดำเนินงานประจำ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนที่ทำให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย โดยนำเสนอเนื้อหาดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ 2) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียน 3) สมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียน 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ

1.1 ความหมายของสมรรถนะ

สมรรถนะเป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่ องค์การ โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) กล่าวว่า สมรรถนะหมายถึง พฤติกรรม และ ความสามารถ เชิงคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคล ได้แก่ วิธีคิด อุปนิสัย และแรงจูงใจ รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เละทักษะ ซึ่งส่งผลถึงการปฏิบัติงานประสบความสำเร็จอย่างโดดเด่น หรือ

เหนือกว่าผู้อื่น และก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่องค์กรตามที่ต้องการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะต่าง ๆที่ตนมีให้เหมาะสมในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ สนธยา หลักทอง (2562) ได้สรุปว่าสมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เจตคติ เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคลเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานหรือสูงกว่าที่กำหนดไว้

จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว สมรรถนะ หมายถึง พฤติกรรม เชิงคุณลักษณะส่วนบุคคล รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะในการทำงานตามบทบาทและสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานได้อย่างโดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานหรือสูงกว่าที่กำหนดไว้

1.2 ความสำคัญของสมรรถนะ

สมรรถนะมีความสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่บุคคลและองค์กรในด้านการเรียนรู้ การปฏิบัติงาน การประกอบอาชีพ อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จารุวรรณ จันเลือน (2557) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขต จังหวัดภาคเหนือ ได้สรุปว่า สมรรถนะ มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลากรและองค์กร รวมทั้งทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้ถึงระดับความสามารถว่าอยู่ในระดับใด และช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้เกิดการหล่อหลอมไปสู่สมรรถนะขององค์กรที่ดีขึ้นทำให้เกิดการปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้บรรลุผลงานตามเป้าหมาย กระทรวงศึกษาธิการ (2560) กล่าวว่า สมรรถนะมีความสำคัญ เชิงคุณลักษณะ พฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้นักเรียนสามารถ เรียนรู้หรือปฏิบัติงานหรือสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในชั้นเรียนอานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์ (2561) กล่าวว่า สมรรถนะมีความสำคัญ เชิงคุณลักษณะของบุคคล ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณสมบัติต่าง ๆ อันได้แก่ ค่านิยม จริยธรรม บุคลิกภาพ คุณลักษณะทางกายภาพและอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นและสอดคล้องกับความเหมาะสมกับองค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องสามารถจำแนกได้ว่าผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการทำงาน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2562) กล่าวว่า สมรรถนะมีความสำคัญ เชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะความสามารถและคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่นๆ ในองค์กร กล่าวคือการที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งได้

จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ความสำคัญของสมรรถนะ เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมเป็นผลจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณสมบัติต่าง ๆ ทำให้เกิดการหล่อหลอมไปสู่สมรรถนะที่ดีมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลากรและองค์กรให้ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย บุคคลและผู้เรียนปฏิบัติงานหรือสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อน ตามระดับความสามารถของตนเอง

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียน

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านการศึกษา ด้านวิทยาการสังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ในด้านสมรรถนะที่จำเป็นในอนาคต เพื่อใช้การประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2562) กล่าวว่า สมรรถนะแห่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการบูรณาการและประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะส่วนตัวที่ตนมีในการปฏิบัติงาน หรือ การแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างประสบความสำเร็จในระดับที่กำหนดช่วยให้บุคคลและกลุ่มบุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) กล่าวว่า สมรรถนะแห่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในระดับที่ปฏิบัติงานใดงานหนึ่งได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ทักษะ เจตคติ/คุณลักษณะ ที่ตนมีอยู่หรือพฤติกรรมของบุคคลในการนำ ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จนประสบความสำเร็จ กระทรวงศึกษาธิการ (2563) กล่าวว่า สมรรถนะแห่งอนาคต หมายถึง ความสามารถ และทักษะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงมีเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวิทยาการสังคม และสิ่งแวดล้อมสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2565) กล่าวว่า สมรรถนะแห่งอนาคต หมายถึง ความรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน มีทักษะความคิด วิพากษ์ สื่อสาร ทำงานเป็นทีมได้ บุคคลที่มีสมรรถนะและอยู่รอดได้ในโลกอนาคตคือบุคคลที่สามารถแก้ปัญหาเป็น และปรับตัวตามโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ คนเก่งเกิดจากการใช้ความพยายามและการเรียนรู้แล้วต่อยอดสร้างสรรค์ รู้ความเป็นไปของโลกและเทคโนโลยีที่พลิกผันตลอดเวลา

3. สมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียน

สมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนแต่ละด้านได้จากการสังเคราะห์แนวคิดสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนจากนักวิชาการ นักวิจัย ตำรา และเอกสารงานวิจัย ดังนี้

3.1 สมรรถนะด้านเทคโนโลยี

การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านเทคโนโลยีจากนักวิชาการ นักวิจัย ตำรา และเอกสารงานวิจัย ดังนี้

สุริยา หมาดทิ้ง (2556) กล่าวว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีเป็นความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น การจัดงานเอกสารและการสื่อสารผ่านสมาร์ทโฟน การใช้อีเมลและโซเชียลเน็ตเวิร์ค

ศกลวรรณ พาเรือง (2561) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร ได้สรุปว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีเป็นความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการผลิตและสร้างสรรค์สื่อสารสนเทศ สามารถสื่อสารสารสนเทศการจัดการสารสนเทศ รวมทั้งมีการประเมินค่าสารสนเทศ และมีจรรยาบรรณการใช้สารสนเทศ

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) กล่าวว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเข้าถึง ค้นหาคัดกรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดการ ประยุกต์ใช้ สื่อสาร

สร้าง แบ่งปัน การติดตามข้อมูลสารสนเทศและเนื้อหา (Content Media) ได้อย่างเหมาะสม ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ปลอดภัย มีมารยาท ไม่ละเมิดกฎหมายใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ ด้านดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลากหลาย และสามารถประยุกต์ใช้ในงานได้มากขึ้นได้แก่ การประกอบอาชีพ การศึกษาและเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองการดำเนินชีวิตประจำวันระบุความต้องการและทรัพยากรได้ ตัดสินใจใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมได้อย่างชาญฉลาดตามวัตถุประสงค์และความต้องการได้ แก้ปัญหาอย่างเชื่อมโยงกันด้วยเครื่องมือดิจิทัลได้ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์สามารถแก้ปัญหาเชิงเทคนิค และสามารถปรับปรุงพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เท่าทันโลกได้

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเข้าถึง สื่อสาร แบ่งปัน ติดตามข้อมูลสารสนเทศและเนื้อหา ค้นหาคัดกรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดการ ประเมินค่าสารสนเทศ ประยุกต์ใช้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการผลิตและสร้างสรรค์สื่อสารสนเทศใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น ในการจัดงานเอกสาร สื่อสารผ่านสมาร์ทโฟน ใช้อีเมลและโซเชียลเน็ตเวิร์คอย่างเหมาะสม ปลอดภัย ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น มีจรรยาบรรณการใช้สารสนเทศ มีความรับผิดชอบ มีมารยาทใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ ด้านดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประยุกต์ใช้ในงานได้มากขึ้น ระบุความต้องการและทรัพยากรได้ ตัดสินใจใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมได้อย่างชาญฉลาดตามวัตถุประสงค์และความต้องการได้ แก้ปัญหาอย่างเชื่อมโยงกันด้วยเครื่องมือดิจิทัลได้ ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์สามารถแก้ปัญหาเชิงเทคนิค และสามารถปรับปรุงพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เท่าทันโลก

3.2 สมรรถนะด้านการคิด

การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการคิดจากนักวิชาการ นักวิจัย ตำรา และเอกสารงานวิจัย ดังนี้

National Education Association (2010) กล่าวว่า สมรรถนะด้านการคิดเป็นการที่บุคคลสามารถให้เหตุผลในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพสามารถ ที่จะคิดอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์องค์ประกอบย่อยของ สิ่งต่าง ๆ นั้นทำงานสัมพันธ์กันในภาพรวม สามารถที่จะตัดสินใจ พิจารณาและวิเคราะห์ ข้อเสนอ มุมมอง ความคิดหรือประเด็นโน้มน้าวต่าง ๆ โดยประเมินจากประจักษ์หลักฐาน ที่เชื่อถือได้ และยังจะต้องสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ และระบุหรือ ตั้งคำถามที่สำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวว่า สมรรถนะด้านการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

ฆนัท ธาตุทอง (2554) กล่าวว่า สมรรถนะด้านการคิดเป็นความสามารถในหาคำตอบ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เป็นทักษะที่ส่งผลต่อความสามารถในการกระทำ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดเชิงระบบ ทักษะการนิยาม การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประยุกต์ การสร้าง การจัดระบบ การหาแบบ

แผนการพิสูจน์ การทำนาย เป็นต้น และต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแกนหลาย ๆ ทักษะในแต่ละขั้น

สรปัญญาสุข สุขกรินทร์ (2560) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้สรุปว่า สมรรถนะด้านการคิดเป็นความสามารถในการเรียนรู้ทางสมอง ในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเชิงสร้างสรรค์ และการคิดเป็นระบบ การดำเนินชีวิตในยุคข้อมูล ข่าวสาร จำเป็นต้องเป็นคนที่มีความสามารถทางการคิด

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะด้านการคิด เป็นความสามารถในการให้เหตุผลในประเด็นต่าง ๆ หาคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ องค์ประกอบย่อยของสิ่งต่าง ๆ ได้ตัดสินใจพิจารณา ข้อเสนอ มุมมอง ความคิดหรือประเด็นโน้มน้าวต่าง ๆ โดยประเมินจากประจักษ์หลักฐานที่เชื่อถือได้ ตั้งคำถามที่สำคัญ ระบุวิธีการ แก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ มีความสามารถในการคิดสังเคราะห์สร้าง ประยุกต์องค์ความรู้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม คิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการหาแบบแผน การพิสูจน์ การทำนายในการตัดสินใจ มีการคิดเชิงสร้างสรรค์ และการคิดเป็นระบบ ในการดำเนินชีวิตยุคข้อมูลข่าวสาร

3.3 สมรรถนะด้านการสื่อสาร

การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการสื่อสารจากนักวิชาการ นักวิจัย ตำรา และเอกสารงานวิจัย ดังนี้

ฟองจันทร์ ยิ่งสุข (2554) กล่าวว่า สมรรถนะด้านการสื่อสารเป็นความสามารถในการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ด้วยเพราะภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดประสบการณ์ทั้งทางด้านการพูด การฟัง การเขียน และการอ่าน การสื่อสาร มนุษย์ใช้ประโยชน์จากภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในชีวิตนั้น

นวภรณ์ อุ่นเรือน (2560) กล่าวว่า สมรรถนะด้านการสื่อสารเป็นความสามารถการใช้ภาษาเป็นตัวกลาง และเครื่องมือเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความน่าเชื่อถือการยอมรับเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและแนวปฏิบัติซึ่งกันและกัน การสื่อสารที่ดีสามารถช่วยติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) กล่าวว่า สมรรถนะด้านการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสารบนพื้นฐานความเข้าใจและความเคารพในความคิดหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างตลอดจนสามารถเลือกใช้กลวิธีการสื่อสารทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา หรือการสื่อความหมายผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆอย่างเหมาะสม เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสื่อสาร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) กล่าวว่า สมรรถนะหลักด้านการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับสาร การส่งสาร และ การแลกเปลี่ยน/ถ่ายทอดข้อมูลสารสนเทศ ประสบการณ์ ความรู้ความคิด ได้ถูกต้องตามโครงสร้างและกฎเกณฑ์ทางภาษาด้วย วัจนภาษา รวมถึงการใช้ อวัจนภาษาในการสื่อสาร ผ่านสาร/ข้อความ/ภาพ/สัญลักษณ์ และสามารถเลือกกเนื้อหาและกลวิธีในการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสมตามระดับ การสื่อสาร บริบท สังคม วัฒนธรรม บนฐานคุณธรรมจริยธรรม เข้าใจความต้องการ

ในการสื่อสารของตนเอง และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น สื่อสารได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับกาลเทศะ เกิดความราบรื่น สื่อสารอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองในด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และก่อประโยชน์แก่สังคม รวมถึงเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะด้านการสื่อสารเป็นความสามารถในการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดประสบการณ์ ให้เกิดความเข้าใจ ความน่าเชื่อถือ การยอมรับ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและแนวปฏิบัติซึ่งกันและกันผ่านทางด้านการพูด การฟัง การเขียน และการอ่าน รับสาร การส่งสารได้ถูกต้องตามโครงสร้างและกฎเกณฑ์ทางภาษาด้วยวัจนภาษา ใช้อวัจนภาษาในการสื่อสาร ผ่านสารข้อความ ภาพ สัญลักษณ์ สื่อสารได้เหมาะสมกับกาลเทศะ บริบท สังคม วัฒนธรรม บนฐานคุณธรรมจริยธรรมสื่อสารได้ราบรื่นบรรลุตามวัตถุประสงค์ก่อประโยชน์แก่สังคม รวมถึงเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นสื่อสารอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองในด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ

3.4 สมรรถนะด้านนวัตกรรม

การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านนวัตกรรมจากนักวิชาการ นักวิจัย ตำรา และเอกสารงานวิจัย ดังนี้

เฉลิมลาภ ทองอาจ (2555) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สรุปได้ว่า สมรรถนะด้านนวัตกรรมเป็น ความสามารถของบุคคล ที่จะสร้างความคิดใหม่ ซึ่งเป็นนวัตกรรม เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในการแก้ไขหรือพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถที่จะสร้างความคิดใหม่ ๆที่มีคุณประโยชน์ ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข และประเมินความคิดเดิมที่ได้เคยคิดขึ้นมา เพื่อพัฒนาให้เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นสูงสุด

นพดล เหลืองภิรมย์ (2555) กล่าวว่า สมรรถนะด้านนวัตกรรมเป็นการประดิษฐ์คิดค้นเป็นการพบสิ่งใหม่ ความรู้ที่ยังไม่มีผู้ใดคิดค้น หรือค้นพบมาก่อนแต่ยังไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจได้ สามารถทำสิ่งใหม่ขึ้นมาหรือการนำเสนอบางสิ่งบางอย่างที่ใหม่ อาทิ เช่น แนวความคิดใหม่ วิธีการใหม่ เครื่องมือใหม่ เทคนิคใหม่ และ/หรือเทคโนโลยีใหม่สังคม

นรา สุภัคโรจน์ (2556) กล่าวว่า สมรรถนะด้านนวัตกรรมเป็นการสร้างไอเดียใหม่ เพื่อนำไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณค่าและน่าตื่นเต้น โดยใช้ทักษะการเชื่อมโยงถึงแม้ว่าไอเดียความคิดนั้นจะแตกต่างกันก็สามารถนำมาเชื่อมโยงได้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ มีทักษะการถาม การสังเกต การมีปฏิสัมพันธ์กับคนที่หลากหลาย และทักษะการทดลอง ทักษะการถาม การสังเกต ปฏิสัมพันธ์ และทดลอง จะกระตุ้นให้เชื่อมโยงความคิด และนำมาซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่

วสันต์ สุทธาวาศ (2559) กล่าวว่า สมรรถนะด้านนวัตกรรมเป็นความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นความคิดริเริ่ม วิธีการ หรืออุปกรณ์ ใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่ตนมีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม และรวมหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ความคิด

สร้างสรรค์ ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยีหรือการจัดการ มาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิต หรือบริการใหม่

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560, น.26) กล่าวว่า สมรรถนะด้านนวัตกรรมเป็นการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการผลิตใหม่ การตลาดหรือรูปแบบที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงมูลค่าในรูปผลประโยชน์ด้านการเงิน ชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะด้านนวัตกรรมเป็นความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นความคิดริเริ่ม วิธีการ แนวความคิดใหม่ หรืออุปกรณ์ ใหม่ ๆ การสร้างไอเดียใหม่เพื่อนำไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณค่า ใช้ความรู้ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยีการจัดการ มาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต และบริการใหม่ มีปฏิสัมพันธ์กับคนที่หลากหลาย ตั้งถาม การทดลอง การสังเกต นำมาเชื่อมโยงได้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ มีประเมินความคิดเดิมที่ได้เคยคิดขึ้นมาแล้ว เพื่อพัฒนาให้เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นสูงสุด

3.5. สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม

การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมจากนักวิชาการ นักวิจัย ตำรา และเอกสารงานวิจัย ดังนี้

National Education Association (NEA 2010) กล่าวว่า สมรรถนะด้านการทำงาน เป็นทีมเป็นพฤติกรรมของบุคคล ที่แสดงให้เห็นความสามารถในการที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยการมีจิตใจที่เปิดกว้าง เป็นผู้รับฟังที่ดี มีจิตที่เคารพความแตกต่างของบุคคลอื่น สามารถที่จะยืดหยุ่นและเต็มใจที่จะประนีประนอม เพื่อที่จะทำให้งานบรรลุตามเป้าหมาย มีความรับผิดชอบและมีค่านิยม ส่วนตัวที่จะอุทิศตนและเสียสละแก่ส่วนร่วมโดยถือว่า ตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่มและ ต้องรับผิดชอบ ที่จะทำให้กลุ่มหรือทีมทำภารกิจได้สำเร็จตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ แม้ว่าตนเองอาจจะต้องได้รับความยากลำบากบ้างก็ตาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2554) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมเป็นความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นส่วนหนึ่งของทีม หน่วยงาน โดยผู้ปฏิบัติมีฐานะเป็นสมาชิกไม่จำเป็นต้องมีฐานะหัวหน้าทีม รวมทั้งความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีม

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) สมรรถนะการทำงานเป็นทีมเป็นความสามารถในการจัดระบบและกระบวนการทำงาน กิจการ และการประกอบการใด ๆ ทั้งของตนเอง และร่วมกับผู้อื่น โดยใช้การรวมพลังทำงานเป็นทีม มีแผน ขั้นตอน ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายมีการประสานความคิดเห็นที่แตกต่างสู่การตัดสินใจและแก้ปัญหาเป็นทีมอย่างรับผิดชอบร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและจัดการความขัดแย้งภายใต้สถานการณ์ที่ยุ่งยาก

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมเป็นการร่วมกันทำงานตามบทบาทเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน อีกทั้งส่งเสริม บ่มเพาะความสัมพันธ์ทางบวกโดยผู้เกี่ยวข้องตระหนักในการสนับสนุน แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิด พร้อมสนับสนุนเกื้อกูลกันทุก

ด้าน นอกจากนี้ต้อง ใส่ใจในการประสานความคิด ประนีประนอม เสนอทางเลือกและแนวปฏิบัติที่ทุกฝ่ายยอมรับ สร้าง และรักษาความสัมพันธ์ทางบวกกับสมาชิก

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงให้เห็นความสามารถในการที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น มีจิตใจที่เปิดกว้าง ประนีประนอม เป็นผู้รับฟังที่ดี มีค่านิยมที่เหมาะสม มีจิตที่เคารพความแตกต่างของบุคคลอื่น มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจอุทิศตนและเสียสละแก่ส่วนร่วม สามารถจัดระบบและกระบวนการทำงาน กิจการ และการประกอบการใดโดยใช้การรวมพลังทำงานเป็นทีม มีแผน ขั้นตอน แลกเปลี่ยนความรู้ประสานความคิด พร้อมสนับสนุนเกื้อกูลกันทุกด้าน ตัดสินใจและแก้ปัญหา จัดการความขัดแย้ง รับผิดชอบร่วมกันอย่างเป็นทีม เสนอทางเลือกและแนวปฏิบัติที่ทุกฝ่ายยอมรับ สร้างความสัมพันธ์ทางบวกกับสมาชิกภายในทีม

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

กนิษฐิกา โปษกานนท์ (2561) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การส่งเสริมสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา พบว่า นักศึกษามีสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนโยบายและจุดเน่นการดำเนินงานของสถาบันพลศึกษาส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา

พนิตา จำจด (2561) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การส่งเสริมสมรรถนะด่านการใช่เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงาน กศน. ผลการวิจัย พบวา สมรรถนะดานการใชเทคโนโลยีดิจิทัลอยูในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.65) เนื่องจากนโยบายและจุดเน่นการดำเนินงานของสำนักงาน กศน. ที่กำหนดไวในยุทธศาสตรที่ 3 ด่านการพัฒนาและเสริมสร่างศักยภาพทรัพยากรมนุษย ซึ่งมุงเน่น พัฒนาความรูและทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาด่านทักษะและความเข่าใจในการใช่ เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อใหมีทักษะความเข่าใจและใช่ประโยชนจากเทคโนโลยีดิจิทัล ในชีวิตประจำวันได่อีกทั้งแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของสำนักงานดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในยุทธศาสตรที่ 5 พัฒนากำลังคนใหพรอมเข่าสูยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล โดยใหความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนวัยทำงานทุกสาขาอาชีพ รวมทั้งบุคลากรภาครัฐ และ ภาคเอกชนใหมีความสามารถในการสร่างสรรคและใชเทคโนโลยีดิจิทัลอยางชาญฉลาดในการ ประกอบอาชีพ และพัฒนาบุคลากรในสาขาเทคโนโลยีดิจิทัลโดยตรง ใหมีความรูความสามารถและ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับมาตรฐานสากล อันจะนำไปสูการสรางและจางงานที่มีคุณคาสูง ในยุคดิจิทัล โดยกำหนดแผนงานเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตรดวยการพัฒนาทักษะดานเทคโนโลยีดิจิทัล ใหแกบุคลากรในตลาดแรงงาน รวมถึงบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน บุคลากรทุกสาขาอาชีพ และบุคลากรทุกชวงวัย จึงทำให บุคลากรตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการศึกษา หาความรู่ และ นำใชเทคโนโลยีดิจิทัลมาใชในการปฏิบัติงานของตนเอง

ประภาพร เบ้าทอง, กาญจนา บุญภักดิ์ และสุวรรณา อินทร์น้อย (2562) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง ระดับสมรรถนะผู้เรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ผลการวิจัย พบว่า ระดับสมรรถนะผู้เรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มีการกำหนดนโยบายและจุดเน้นรวมทั้งแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะในยุคไทยแลนด์ 4.0

ก่อเกียรติ ขวัญสกุล (2562) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การพัฒนานวัตกรรม ด้วยการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อบริการวิชาการแก่ชุมชนในรายวิชา 1 หลักสูตร 1 ชุมชน การบูรณาการจัดการความรู้ ของรายวิชามาพัฒนารูปแบบหลักสูตรการเรียนการสอนในลักษณะโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบของ Stanford school พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ออกแบบเชิงนวัตกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อช่วยสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมโดยผ่านกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง

จันทิมา นิลอุบล (2564) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมและสมรรถนะการสื่อสารของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่1 โดยการเรียนรู้สะเต็มด้วยการสืบเสาะหาความรู้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ตามบทบาทการเป็นสมาชิกที่ดีของทีมและมีภาวะผู้นำ กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง และรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองเกิดกระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบได้สำเร็จตามคำแนะนำ เคารพกฎ กติกา ของกลุ่มและชั้นเรียน รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ตามคำแนะนำ และเริ่มสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่มมีวิธีการจัดการความขัดแย้งได้เหมาะสมกับวัย

อธิคุณ วิเชียรศรี (2564) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะนักเรียนตามหลักภาวนา 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนวิเศษเมืองทองสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไป หาน้อย ได้ดังนี้ การส่งเสริมสมรรถนะด้านการคิด สมรรถนะด้านทักษะชีวิต สมรรถนะด้านเทคโนโลยี สมรรถนะด้านการสื่อสาร และสมรรถนะด้านการแก้ปัญหา เนื่องจากนโยบายและจุดเน้นของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองและสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

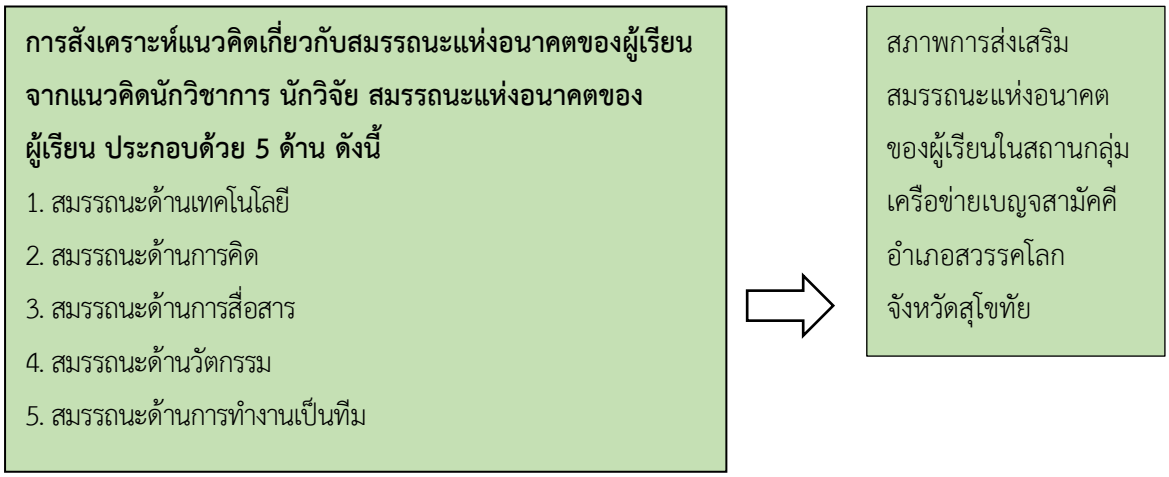
4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Nash & Jane (2009) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัย ใน ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยนโยบายและจุดเน้นของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนนักศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

Syed Noor - Ul – Amin (2015) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับการศึกษา ผลการวิจัย พบว่าความสามารถของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับการศึกษา ใช้งานไอซีทีพร้อมด้วยการสอนกระบวนการเรียนรู้ คุณภาพและความสามารถในการเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้แรงจูงใจสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานกลุ่มเครือข่ายเบญจสามัคคี อำเภอ สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย พบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะแห่งอนาคตมี 5 องค์ประกอบ โดยได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดนักวิชาการ จากตาราง 1 การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียน โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาความถี่ที่สอดคล้องกับ นักวิชาการที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละมากกว่า 50 ตามเกณฑ์ของ ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง (ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง, 2559, น. 96) ดังภาพ 2



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจ สามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 9 คน และครูจำนวน 67 คน รวมทั้งสิ้น 76 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด 76 คน (รายงานผลการดำเนินงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2567. (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 , 2567)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยให้ผู้ตอบเลือกตามระดับความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2562) ซึ่งสร้างและพัฒนาจากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน จำนวน 50 ข้อ แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.819 ศึกษาสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร จำนวน 76 คน 2) ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย และแบบสอบถามให้กับประชากร จำนวน 76 ฉบับ 3) เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามโดยใช้รูปแบบออนไลน์ (Google Forms) จำนวน 76 ฉบับ 4) นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป 5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา แล้วนำข้อมูลเชิงปริมาณไปวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคีในภาพรวม

ข้อที่	สมรรถนะแห่งอนาคต	N=76		ระดับ	ลำดับ
		μ	σ		
1	สมรรถนะด้านเทคโนโลยี	3.73	0.37	มาก	5
2	สมรรถนะด้านการคิด	4.17	0.27	มาก	4
3	สมรรถนะด้านการสื่อสาร	4.50	0.28	มาก	1
4	สมรรถนะด้านวัตกรรม	4.20	0.29	มาก	3

5	สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม	4.25	0.30	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม		4.13	.21	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.13, σ = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก (μ = 4.50,σ = 0.28) รองลงมา คือ สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.25,σ= 0.30) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมรรถนะสมรรถนะด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก (μ = 3.73,σ= .37)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคีด้านเทคโนโลยี

ข้อ	สมรรถนะด้านเทคโนโลยี	N=76		ระดับ	ลำดับ
		μ	σ		
1	สถานศึกษาส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.87	0.85	มาก	5
2	สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนในการใช้ความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.50	0.95	มาก	9
3	สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับ	3.46	0.84	ปานกลาง	10
4	สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนในการคิดสังเคราะห์และประยุกต์ใช้ความรู้เทคโนโลยีในการผลิตหรือสื่อสารสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์	3.71	0.81	มาก	6
5	สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนในการใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมพื้นฐานและอินเทอร์เน็ตในการจัดทำงานเอกสารรายงานต่างๆ	3.53	0.97	มาก	8
6	สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนในการใช้สมาร์ทโฟนและโซเชียลเน็ตเวิร์คเพื่อการสื่อสารอย่างเหมาะสม	3.55	0.81	มาก	7
7	สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนในการแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ	3.95	0.89	มาก	2
8	สถานศึกษาสร้างความตระหนักรู้ให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีจริยธรรม ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย	3.89	0.84	มาก	3

ข้อ	สมรรถนะด้านเทคโนโลยี	N=76		ระดับ	ลำดับ
		μ	σ		
9	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสมเพื่อให้การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ	4.04	0.93	มาก	1
10	สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี	3.88	0.91	มาก	4
ค่าเฉลี่ยรวม		3.73	0.37	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย การส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยี อยู่ในในระดับมาก (μ=3.73,σ=0.38) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสมเพื่อให้การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก (μ=4.04,σ=0.93) รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนในการแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก (μ=3.95,σ=0.89) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (μ=3.46,σ=0.84)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคีด้านการคิด

ข้อ	สมรรถนะด้านการคิด	N=76		ระดับ	ลำดับ
		μ	σ		
1	สถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เหตุผลในการค้นหาคำตอบในประเด็นต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ	3.87	0.93	มาก	8
2	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์องค์ประกอบของ สิ่งที่อยู่รอบตัวได้อย่างละเอียดและชัดเจน	4.62	0.60	มากที่สุด	2
3	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวคิดหรือสิ่งใหม่ ๆ	3.90	0.81	มาก	7
4	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งคำถามที่นำไปสู่แนวทางกาแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ	4.46	0.77	มาก	5
5	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยอาศัยเหตุผลและหลักฐานประกอบ	4.54	0.76	มากที่สุด	3
6	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบและมีแบบแผนในกระบวนการวิเคราะห์และตัดสินใจ	4.75	0.57	มากที่สุด	1

ข้อ	สมรรถนะด้านการคิด	N=76		ระดับ	ลำดับ
		μ	σ		
7	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ที่แตกต่างและเป็นประโยชน์	4.50	0.79	มาก	4
8	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินแนวคิดหรือข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ จากหลักฐานเชิงประจักษ์	4.09	0.94	มาก	6
9	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านการคิดเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองอย่างเหมาะสม	3.50	0.98	มาก	10
10	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดเพื่อร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาของสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.60	0.81	มาก	9

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย การส่งเสริมสมรรถนะด้านการคิดอยู่ในระดับมาก (μ=4.17,σ=0.27) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบและมีแบบแผนในกระบวนการวิเคราะห์และตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.75,σ=0.57) รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์องค์ประกอบของ สิ่งที่อยู่รอบตัวได้อย่างละเอียดและชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.62,σ=0.60) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านการคิดเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ=3.50,σ=0.98)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคีด้านการสื่อสาร

ข้อ	สมรรถนะด้านการสื่อสาร	N=76		ระดับ	ลำดับ
		μ	σ		
1	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดได้อย่างชัดเจน	4.04	0.98	มาก	9

2	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน พูด ฟัง อ่าน และเขียนภาษา ได้อย่างถูกต้องตามโครงสร้างและกฎเกณฑ์ทางภาษา	4.00	0.86	มาก	10
3	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการสื่อสารอย่างเข้าใจ น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากผู้รับสาร	4.50	0.76	มาก	7
4	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้วัจนภาษา (ภาษาพูด/เขียน) และอวัจนภาษา (ท่าทาง สีหน้า ภาพสัญลักษณ์) ในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม	4.68	0.57	มากที่สุด	4
5	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนปรับการสื่อสารตามบริบท สังคม และวัฒนธรรม	4.70	0.54	มากที่สุด	3
6	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสื่อสารได้อย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสารในแต่ละครั้ง	4.64	0.56	มากที่สุด	5
7	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ด้วยอย่างมีวิจารณญาณ	4.80	0.41	มากที่สุด	2
8	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการพัฒนาสติปัญญา จิตใจ อารมณ์	4.82	0.45	มากที่สุด	1
9	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสื่อสารบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และเกิดประโยชน์ต่อสังคม	4.38	0.85	มาก	8
10	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นผ่านการสื่อสารอย่างสุภาพและเคารพความคิดเห็นต่าง ๆ	4.51	0.66	มากที่สุด	6
ค่าเฉลี่ยรวม		4.50	0.28	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย การส่งเสริมสมรรถนะด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก (μ=4.50,σ=0.28) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการพัฒนาสติปัญญา จิตใจ อารมณ์อยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.82,σ=0.45) รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ด้วยอย่างมี วิจารณญาณ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.80,σ=0.41) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน พูด ฟัง อ่าน และเขียนภาษา ได้อย่างถูกต้องตามโครงสร้างและกฎเกณฑ์ทางภาษา อยู่ในระดับมาก (μ=4.00,σ=0.86)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคีอำเภอสวรรคโลกด้านนวัตกรรม

ข้อ	สมรรถนะด้านนวัตกรรม	N=76		ระดับ	ลำดับ
		μ	σ		
1	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดริเริ่มและสร้างสรรค์แนวความคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ	3.93	0.93	มาก	9
2	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ การสังเกต ตั้งคำถาม และทดลองเพื่อนำไปสู่การสร้างแนวคิดนวัตกรรม	4.11	0.89	มาก	8
3	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ทักษะและประสบการณ์ทางเทคโนโลยีในการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์หรือบริการใหม่ ๆ	4.24	0.69	มาก	5
4	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อปัญหาหรือความต้องการในชีวิตจริง	4.25	0.73	มาก	4
5	สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อเชื่อมโยงแนวคิดให้เกิดนวัตกรรมที่มีคุณค่า	4.29	0.83	มาก	3
6	สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนพัฒนาแนวคิดให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่	4.17	0.84	มาก	6
7	สถานศึกษากระตุ้นให้ผู้เรียน สร้างไอเดียใหม่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ และพัฒนาอย่างมีขั้นตอน	4.74	0.50	มากที่สุด	1
8	สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนนำความรู้หลากหลายศาสตร์มาผสมผสานเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ	4.13	0.87	มาก	7
9	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้เป็นผู้มีความคิดเชิงนวัตกรรม	3.60	0.80	มาก	10
10	สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนจัดการทรัพยากร ความรู้ และเวลาอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างนวัตกรรม	4.60	0.68	มากที่สุด	2
ค่าเฉลี่ยรวม		4.20	0.29	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย การส่งเสริมสมรรถนะด้านนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก (μ=4.20,σ=0.29) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษากระตุ้นให้ผู้เรียน สร้างไอเดียใหม่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ และพัฒนาอย่างมีขั้นตอนอยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.74,σ=0.50) รองลงมา คือ สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนจัดการทรัพยากร ความรู้ และเวลาอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.60,σ=0.68) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้เป็นผู้มีความคิดเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก (μ=3.60,σ=0.80)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี ด้านการทำงานเป็นทีม

ข้อ	สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม	N=76		ระดับ	ลำดับ
		μ	σ		
1	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี	4.64	0.58	มากที่สุด	2
2	สถานศึกษาส่งเสริมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายบนพื้นฐานของค่านิยมที่ถูกต้องโดยปราศจากความรุนแรง	4.70	0.60	มากที่สุด	1
3	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของทีม	4.61	0.63	มากที่สุด	3
4	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองในทีมอย่างตั้งใจและเต็มที่	4.60	0.66	มากที่สุด	4
5	สถานศึกษาสร้างความตระหนักรู้ในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่ออุทิศตนและเสียสละ	4.08	0.96	มาก	6
6	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน วางแผน กำหนดขั้นตอนและจัดระบบการทำงานร่วมกันในทีมอย่างมีประสิทธิภาพ	4.50	0.74	มาก	5
7	สถานศึกษาสร้างความตระหนักรู้ให้ผู้เรียนสนับสนุนช่วยเหลือ และเกื้อกูลสมาชิกในทีมทุกด้าน	4.00	0.86	มาก	8
8	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเสนอแนวทางปฏิบัติที่ดีโดยทุกฝ่ายสามารถยอมรับร่วมกัน	3.84	0.93	มาก	10
9	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาในทีมอย่างมีเหตุผลและประนีประนอม	3.90	0.97	มาก	9
10	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดการความขัดแย้งภายในทีมอย่างเหมาะสมและรักษาความสามัคคีในกลุ่ม	4.05	0.99	มาก	7
ค่าเฉลี่ยรวม		4.25	.30	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย การส่งเสริมสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก (μ=4.25,σ=.030) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรับฟังความคิดเห็นที่

หลากหลายบนพื้นฐานของค่านิยมที่ถูกต้อง โดยปราศจากความรุนแรงอยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.70,σ=.060) รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.64,σ=0.58) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเสนอแนวทางปฏิบัติที่ดีโดยทุกฝ่ายสามารถยอมรับร่วมกันอยู่ในระดับ (μ=3.84,σ=0.93)

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยจำแนกเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านเทคโนโลยี 2) สมรรถนะด้านการคิด 3) สมรรถนะด้านการสื่อสาร 4) สมรรถนะด้านนวัตกรรม 5) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ ซึ่งจะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ฝึกฝน และลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ได้อธิบายไว้ว่า สมรรถนะแห่งอนาคตเป็น ความสามารถ ที่สำคัญของผู้เรียนทุกคนพึงมีเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบันที่มี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวิทยาการ สังคม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของ (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2565) ได้อธิบายว่า สมรรถนะแห่งอนาคตเป็นองค์ความรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน มีทักษะความคิด วิพากษ์ สื่อสาร ทำงานเป็นทีมได้ บุคคลที่มีสมรรถนะและอยู่รอดได้ในโลกอนาคตคือบุคคลที่สามารถแก้ปัญหาเป็น และปรับตัวตามโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ คนเก่งเกิดจากการใช้ความพยายามและการเรียนรู้แล้วต่อยอดสร้างสรรค์ รู้ความเป็นไปของโลกและเทคโนโลยีที่พลิกผันตลอดเวลาสอดคล้องกับงานวิจัย (ประภาพร เบ้าทอง, กาญจนา บุญภักดิ์ และสุวรรณา อินทร์น้อย, 2562) ได้ศึกษาระดับสมรรถนะผู้เรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้เรียนยุคไทยแลนด์ 4.0 มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มีการกำหนดนโยบายและจุดเน้นรวมทั้งแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะในยุคไทยแลนด์ 4.0

2. สมรรถนะด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสมเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของ (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัล

เพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ได้อธิบายไว้ว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยี เป็นการ ค้นหา การเข้าถึง คัดกรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดการ ประยุกต์ใช้ สื่อสาร แบ่งปัน และติดตามข้อมูลสารสนเทศและเนื้อหาได้อย่างเหมาะสมสามารถระบุความต้องการ วัตถุประสงค์ และทรัพยากรที่จำเป็นได้ เพื่อนำไปสู่การ ตัดสินใจใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม ได้อย่างชาญฉลาดใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและหลากหลายรวมถึงสามารถ ประยุกต์ใช้ในงานได้มากขึ้น และแก้ปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกันด้วยเครื่องมือดิจิทัล มีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งคำนึงถึงความปลอดภัย มีมารยาทไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และไม่ละเมิดกฎหมาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการประกอบอาชีพ การศึกษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง การดำเนินชีวิตประจำวันสามารถปรับปรุงพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เท่าทันโลก สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุริยา หมาดทิ้ง, 2556) ได้อธิบายไว้ว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยี เป็นความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น การจัดงานเอกสารและการสื่อสารผ่านสมาร์ทโฟน การใช้อีเมลและโซเชียลเน็ตเวิร์ค ซึ่งคล้องกับงานวิจัยของ (กนิษฐิกา โปษกานนท์, 2561) ได้ศึกษาการส่งเสริมสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา พบว่า นักศึกษามีสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนโยบายและจุดเนนการดำเนินงานของสถาบันพลศึกษาส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัย ของ (พนิตา จำจด, 2561) ไดศึกษาการส่งเสริมสมรรถนะดานการใชเทคโนโลยีดิจิทัล ในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงาน กศน. พบวา สมรรถนะดานการใชเทคโนโลยีดิจิทัลอยูในระดับมาก เนื่องจากนโยบายและจุดเน่นการดำเนินงาน ของสำนักงาน กศน. ที่กำหนดไวในยุทธศาสตรที่ 3 ดานการพัฒนาและเสริมสรางศักยภาพทรัพยากรมนุษย ซึ่งมุงเน่น พัฒนาความรูและทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาดานทักษะและความ เขาใจในการใช เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อใหมีทักษะความเขาใจและใชประโยชนจากเทคโนโลยีดิจิทัลและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Syed Noor - Ul – Amin (2015) ได้ศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับการศึกษา พบว่าความสามารถของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับการศึกษา ใช้งานไอซีทีพร้อมด้วยการสอนกระบวนการเรียนรู้ คุณภาพและความสามารถในการเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้แรงจูงใจสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Nash & Jane, 2009) ได้ศึกษาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัย ในแอฟริกา พบว่านักศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยนโยบายและจุดเน้นของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

3. สมรรถนะสมรรถนะด้านการคิด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบและมีแบบแผนในกระบวนการวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อให้ผู้เรียนใช้เหตุผลในการค้นหาคำตอบในประเด็นต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ฆนัท ธาตุทอง, 2554) ได้อธิบายไว้ว่า สมรรถนะด้านการคิด เป็นความสามารถในหาคำตอบตามวัตถุประสงค์

ที่ต้องการเป็นสมรรถนะที่ส่งผลต่อความสามารถในการกระทำ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดเชิงระบบ ทักษะการนิยาม การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประยุกต์ การสร้าง การจัดระบบ การหาแบบแผน การพิสูจน์ การทำนาย และต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแกนหลาย ๆ ทักษะในแต่ละขั้น สอดคล้องแนวคิดของ สรปัญญาสุข สุขกรินทร์ (2560) ได้อธิบายไว้ว่า สมรรถนะด้านการคิดเป็นความสามารถในการเรียนรู้ทางสมอง ในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเชิงสร้างสรรค์และการคิดเป็นระบบ การดำเนินชีวิตในยุคข้อมูล ข่าวสาร จำเป็นต้องเป็นคนที่มีความสามารถทางการคิด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอธิคุณ วิเชียรศรี (2564) ได้ศึกษา แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะนักเรียนตามหลักภาวนา 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนวิเศษ เมืองทองสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่าการส่งเสริมสมรรถนะด้านการคิด มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยนโยบายและจุดเน้นของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองและสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนวิเศษเมืองทองส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดของผู้เรียนด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน

4. สมรรถนะสมรรถนะด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาเป็นเครื่องมือใน การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดได้อย่างชัดเจน สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน พูด ฟัง อ่าน และเขียนภาษา ได้อย่างถูกต้องตามโครงสร้างและกฎเกณฑ์ทางภาษาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้อธิบายไว้ว่า สมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับสาร การส่งสาร และ การแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดข้อมูลสารสนเทศ ประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ได้ถูกต้องตามโครงสร้างและกฎเกณฑ์ทางภาษาด้วย วัจนภาษา รวมถึงการใช้อวัจนภาษาในการสื่อสาร ผ่านสาร ข้อความ ภาพสัญลักษณ์ และสามารถเลือกกเนื้อหาและกลวิธีในการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสมตามระดับ การสื่อสาร บริบท สังคม วัฒนธรรม บนฐานคุณธรรม จริยธรรม เข้าใจความต้องการในการสื่อสารของตนเอง และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น สื่อสารได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับกาลเทศะ เกิดความราบรื่น สื่อสารอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองในด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และก่อประโยชน์แก่สังคม รวมถึงเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอธิคุณ วิเชียรศรี (2565) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะนักเรียนตามหลักภาวนา 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนวิเศษเมืองทองสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า การส่งเสริมสมรรถนะด้านการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยนโยบายและจุดเน้นของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองและสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้เรียนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

5. สมรรถนะด้านนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน สร้างไอเดียใหม่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ และพัฒนาอย่างมีขั้นตอนสนับสนุนให้ผู้เรียนนำความรู้หลากหลายศาสตร์ มาผสมผสานเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วสันต์ สุทธาวาศ

(2559) ได้อธิบายไว้ว่า สมรรถนะด้านนวัตกรรม เป็นความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้น ความคิดริเริ่ม วิธีการหรืออุปกรณ์ ใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่ตนมีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม และรวมหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะและประสบการณ์ทางเทคโนโลยีหรือการจัดการ มาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิต หรือบริการใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุลมณี สุระโยธน และคณะ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า หลักสูตรบูรณาการเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ก่อเกียรติ ขวัญสกุล (2562) ได้ศึกษาการพัฒนานวัตกรรมด้วยการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อบริการวิชาการแก่ชุมชนในรายวิชา 1 หลักสูตร 1 ชุมชน การบูรณาการจัดการความรู้ ของรายวิชามาพัฒนารูปแบบหลักสูตรการเรียนการสอนในลักษณะโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบของ Stanford school พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ออกแบบเชิงนวัตกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อช่วยสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมโดยผ่านกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการลงมือ ปฏิบัติจริง

6. สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเนื่องมากจาก สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ผู้เรียนได้ วางแผน กำหนดขั้นตอน และจัดระบบการทำงานร่วมกันในทีมอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้อธิบายไว้ว่า สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม เป็นการร่วมกันทำงานตามบทบาทเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน อีกทั้งส่งเสริมบ่มเพาะความสัมพันธ์ทางบวกโดยผู้เกี่ยวข้องตระหนักในการสนับสนุน แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิด พร้อมสนับสนุนเกื้อกูลกันทุกด้าน นอกจากนี้ต้อง ใส่ใจในการประสานความคิด ประนีประนอม เสนอทางเลือกและแนวปฏิบัติที่ทุกฝ่ายยอมรับ สร้าง และรักษาความสัมพันธ์ทางบวกกับสมาชิกสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา นิลอุบล (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมและสมรรถนะการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1 โดยการเรียนรู้สะเต็มด้วยการสืบเสาะหาความรู้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ตามบทบาทการเป็นสมาชิกที่ดีของทีมและมีภาวะผู้นำ กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง และรับผิดชอบ ในหน้าที่ของตนเองเกิดกระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบได้สำเร็จตามคำแนะนำ เคารพกฎ กติกา ของกลุ่มและชั้นเรียน รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ตามคำแนะนำ และเริ่มสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม มีวิธีการจัดการความขัดแย้งได้เหมาะสมกับวัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะสมรรถนะด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สมรรถนะสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมรรถนะสมรรถนะด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก

1. สมรรถนะด้านเทคโนโลยี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสมเพื่อให้การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนในการแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับอยู่ในระดับมาก

2. สมรรถนะสมรรถนะด้านการคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบและมีแบบแผนในกระบวนการวิเคราะห์และตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์องค์ประกอบของสิ่งที่อยู่รอบตัวได้อย่างละเอียดและชัดเจนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านการคิดเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

3. สมรรถนะสมรรถนะด้านการสื่อสารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการพัฒนาสติปัญญา จิตใจ อารมณ์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ด้วยอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน พูด ฟัง อ่าน และเขียนภาษาได้อย่างถูกต้องตามโครงสร้างและกฎเกณฑ์ทางภาษา อยู่ในระดับมากที่สุด

4. สมรรถนะสมรรถนะด้านวัตกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษากระตุ้นให้ผู้เรียน สร้างไอเดียใหม่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ และพัฒนาอย่างมีขั้นตอนอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนจัดการทรัพยากร ความรู้ และเวลาอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้เป็นผู้มีความคิดเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

5. สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายบนพื้นฐานของค่านิยมที่ถูกต้อง โดยปราศจากความรุนแรง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุดส่วนข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเสนอแนวทางปฏิบัติที่ดีโดยทุกฝ่ายสามารถยอมรับร่วมกันอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาสภาพการส่งเสริมสมรรถนะแห่งอนาคตของนักเรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเบญจสามัคคี อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 สมรรถนะด้านเทคโนโลยี จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับ ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมผู้เรียนให้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับอย่างต่อเนื่อง

1.2 สมรรถนะด้านการคิด จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านการคิดเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองอย่างเหมาะสม ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านการคิดเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองอย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม

1.3 สมรรถนะด้านการสื่อสาร จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน พูด ฟัง อ่าน และเขียนภาษาได้อย่างถูกต้องตามโครงสร้างและกฎเกณฑ์ทางภาษา ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียน พูด ฟัง อ่าน และเขียนภาษาตามโครงสร้างและกฎเกณฑ์ทางภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน

1.4 สมรรถนะด้านนวัตกรรม จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้เป็นผู้มีความคิดเชิงนวัตกรรม ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนคิดเชิงนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์

1.5 สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเสนอแนวทางปฏิบัติที่ดีโดยทุกฝ่ายสามารถยอมรับร่วมกัน ดังงนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเสนอแนวทางปฏิบัติที่ดีโดยทุกฝ่ายสามารถยอมรับร่วมอย่างสันติวิธี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนสามารถใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน

2.2 ควรมีวิจัยเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมในการประเมินสมรรถนะแห่งอนาคตของผู้เรียนเพื่อนำใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

บรรณานุกรม

กนิษฐิกา โปษกานนท์. (2561). การส่งเสริมสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, *10*(1), 50-70.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กระทรวงศึกษาธิการ.

ก่อเกียรติ ขวัญสกุล. (2021). การบูรณาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อพัฒนานวัตกรรมสื่อ โครงการชุมชนท่องเที่ยวโอท้อปนวัตวิถี บ้านวังยาว ตำบลเกิ้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, *32*(1), 164–184. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsu/article/view/239381

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *รายงานผลการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษา*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ฆนัท ธาตุทอง. (2554). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *5*(2), 1-20.

จันทิมา นิลอุบล. (2564). *การพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมและสมรรถนะการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จารุวรรณ จันเลือน. (2557). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคเหนือ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2555). *รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในบริบทของโรงเรียน มัธยมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2562). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 14). อมรการพิมพ์.

ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง. (2559). *การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2562). *หลักสูตรฐานสมรรถนะ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

นพดล เหลืองภิรมย์. (2555). การพัฒนาเครื่องมือประเมินทักษะการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาช่างเทคนิค. *วารสารวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา*, *6*(2), 35-50.

นรา สุภัคโรจน์. (2556). การพัฒนารูปแบบการประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรในองค์กรเอกชน. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์*, *10*(3), 10-25.

นวภรณ์ อุ่นเรือน. (2560). การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยวิธีการสอนแบบบูรณาการ. *วารสารวิชาการครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, *25*(3), 130-145.

บังอร เสรีรัตน์. (2564). การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะระดับสถานศึกษา. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, *13*(2), 7-23.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุรียาสาส์น.

ประภาพร เบ้าทอง, กาญจนา บุญภักดิ์, และสุวรรณา อินทร์น้อย. (2562). ระดับสมรรถนะผู้เรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *15*(2), 1-13

พนิตา จำจด. (2561). *การส่งเสริมสมรรถนะดานการใชเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงาน กศน* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ฟองจันทร์ ยิ่งสุข. (2554). การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาชีพครูโดยใช้กรณีศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, *15*(1), 1-18.

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2554). *รายงานการวิจัยเชิงสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการห้องสมุด*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วสันต์ สุทธาวาศ. (2559). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคลาวด์เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอน. *วารสารเทคโนโลยีการศึกษา*, *10*(1), 30-45.

สนธยา หลักทอง. (2562). *การพัฒนาโมเดลการฝึกอบรมแบบผสมผสานตามหลักการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการรู้ดิจิทัลสำหรับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2565). การวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบาย TDRI*, *10*(4), 1-15.

สรปัญญาสุข สุขกรินทร์. (2560). *แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *รายงานการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2562*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2562). *รายงานประจำปี 2562*. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561-2565*.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แนวทางพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของประเทศ*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานผลการวิจัยและประเมินผลการศึกษา:แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 และข้อเสนอแนะ*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). *รายงานการพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ปี 2564: การฟื้นตัวจากวิกฤตโควิด-19 สู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม*. สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2563). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกร. *วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, *22*(2), 193-213.

สุรชัย พรหมพันธุ์. (2564). *ชำแหละสมรรถนะเพื่อการพัฒนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

สุริยา หมาดทิ้ง. (2556). การพัฒนารูปแบบการสอนแบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์. *วารสารวิชาการครุศาสตร์*, *18*(4), 130-145.

ศกลวรรณ พาเรือง. (2561). *การศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อธิคุณ วิเชียรศรี. (2564). *แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะนักเรียนตามหลักภาวนา 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนวิเศษเมืองทองสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2561). แนวคิดและการพัฒนาสมรรถนะสำหรับบุคลากรในยุคดิจิทัล. *วารสารสถิติประยุกต์*, *18*(2), 55-72.

Nash , J. (2009). *Computer Skills of First - Year Students at a South African university.* University of Cape Town.

National Education Association. (2010). *Preparing 21st century students for a global society: An educator's guide to the "Four Cs"*. National Education Association.

Syed Noor-Ul-Amin. (2015). *An Effective use of ICT for Education and Learning by Drawing on Worldwide Knowledge, Research, and Experience: ICT as a Change Agent.* Published November 2015.

William, R. K., Joseph, B. F., & Carl, K. (2019). *AT&T, Retraining, and the Workforce of Tomorrow*. Harvard Business Review.

ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

สุพัตรา โคตรทิพย์ [1*] อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง [2] เริงวิชญ์ นิลโคตร [3]

รับบทความ: 8 กันยายน 2568 แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 30 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร 2) ศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล และ 4) สร้างสมการพยากรณ์ของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 327 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยใช้ขนาดของสถานศึกษา เป็นชั้นของการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการตัดสินใจ และด้านวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยร่วมกันทำนายได้ ร้อยละ 60.10 โดยมี สมการพยากรณ์ ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ $\hat{Y} = 1.015 + 0.415X_3 + 0.213X_4 + 0.186X_1$ และสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}_y = 0.511Z_3 + 0.220Z_4 + 0.217Z_1$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการ ยุคดิจิทัล

[1] นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

[2-3] อาจารย์ ดร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

* อีเมล: supattrakhotthip@gmail.com

Effective Leadership of Administrators in the Digital Age Affecting the Academic Administration of Schools Under Rayong Primary Educational Service Area Office 1

Supattra Khotthip[1*]
Arungiat Chansongsaeng[2]
Reongwit Nilkote[3]

Abstract

The purposes of this quantitative research were to: 1) examine the level of effective leadership of school administrators; 2) examine the level of academic administration in schools in the digital era; 3) investigate the relationship between effective leadership of school administrators and academic administration in schools in the digital era; and 4) develop a predictive equation for the effective leadership of school administrators influencing academic administration in schools in the digital era. The sample consisted of 327 teachers under the Rayong Primary Educational Service Area Office 1 during the 2024 academic year. The participants were selected using proportionate stratified random sampling, with school size serving as the stratification criterion. The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The results revealed that: 1) the overall level of effective leadership of school administrators was high; 2) the overall level of academic administration in schools in the digital era was at the highest level; 3) effective leadership of school administrators was positively and highly correlated with academic administration in schools in the digital era, with statistical significance at the .05 level; and 4) the effective leadership of school administrators in the dimensions of responsibility, decision-making, and vision significantly predicted academic administration in schools in the digital era at the .05 level. These three dimensions jointly accounted for 60.10% of the variance in academic administration. The predictive equation in raw-score form was $\hat{Y} = 1.015 + 0.415X_3 + 0.213X_4 + 0.186X_1$, while the standardized-score predictive equation was $\hat{Z}_\gamma = 0.511Z_3 + 0.220Z_4 + 0.217Z_1$.

Keywords: Effective Leadership, Academic Administration, Digital Era

[1] Graduate student at Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University
[2-3] Lecturer Dr. Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University
*E-mail: Email: supattrakhotthip@gmail.com

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลก ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, ก) การก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน (Disruptive Technology) ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน รวมทั้งการเรียนการสอนและการบริหารจัดการต่าง ๆ เยาวชนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อใช้ประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัล (Digital Disruption) ส่งผลต่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้สถานศึกษาต้องปรับตัวเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียนรายบุคคล และนำเทคโนโลยี เช่น ห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) และโลกเสมือนจริง (Metaverse) มาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลทั้งปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) กล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นสิทธิพื้นฐานที่พัฒนาคนไทยทุกวัยให้มีทักษะและคุณลักษณะพร้อมดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น ท่ามกลางความท้าทายศตวรรษที่ 21 ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเปลี่ยนแปลงประชากรและเทคโนโลยี ระบบการศึกษาต้องปรับปรุงคุณภาพ โอกาส และคุณธรรม เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการศึกษา ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล การตัดสินใจรอบคอบ ความรับผิดชอบสูง และความคิดสร้างสรรค์พร้อมสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์ (2565) ได้กล่าวถึงเป้าหมายการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในทุกมิติของการพัฒนา โดยต้องพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมทางการศึกษา ควรส่งเสริมครูและบุคลากรให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย สนับสนุนผู้เรียนให้ใฝ่เรียนรู้และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยผู้บริหารควรเพิ่มขีดความสามารถในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมความเท่าเทียมและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานในการพัฒนาทั้งระบบการศึกษาและศักยภาพผู้เรียน

การบริหารงานวิชาการเป็นการจัดการและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยรวมถึงการสนับสนุนการวิจัย การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การปรับปรุงสื่อการเรียนรู้และ

การประสานงานกับบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีรวี ศรีเทียม และคณะ (2567) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการกิจกรรม ทุกชนิด ทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการบริหารสถานศึกษาเปรียบเหมือนเส้นเลือดใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจ การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของการบริหารงานวิชาการที่จะทำให้งานวิชาการเกิดพลวัตอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพของการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมและเสมอภาค (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1,2566) จากผลการประเมิน RT ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านต่ำกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 0.62 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1, 2568; ช่อชะบา ชื่นบาน และคณะ, 2567) และผลการประเมิน NT ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกด้าน รวมเฉลี่ย -3.91 คะแนน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1,2568; นุจรินทร์ สายพิณ และคณะ, 2567) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย พัฒนาครู และผู้เรียน ส่งเสริมเทคโนโลยีดิจิทัล และสร้างความร่วมมือเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานของสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ การศึกษาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จะช่วยยกระดับการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ช่วยให้สถานศึกษาปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาศักยภาพครู และยกระดับคุณภาพสถานศึกษาเพื่อรองรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กร วางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จัดสรรและใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ตลอดจนส่งเสริมการทำงานและการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายและเกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ โดยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายและความคาดหวัง การจัดสรรทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ การวางแผน ประสานงาน และประเมินผล รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาของบุคลากร ซึ่งล้วนเป็นแนวปฏิบัติของผู้นำที่มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางการศึกษา (Robinson et al., 2008) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นความสามารถของผู้บริหารในการมองเห็นทิศทางและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาอย่างชัดเจน สามารถวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา บริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานและการพัฒนาของครู ตลอดจนสร้างความร่วมมือและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน สามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล มีความรับผิดชอบต่อผลของการบริหาร และปรับแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (พิมพ์วิภา ปรีชาโชติ และคณะ, 2568) ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารงานวิชาการ

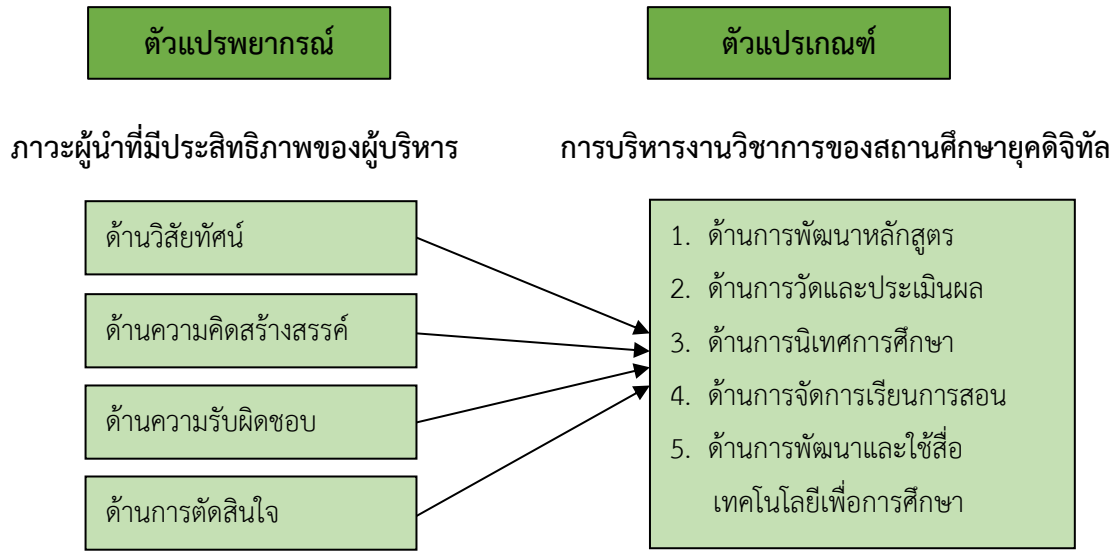
พระสมุห์สมพร อุชุธมฺโม (นิ่มนวล) (2564) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่าเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เนื่องจากจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาคือการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาจะสะท้อนจากงานด้านวิชาการ โดยประกอบด้วยงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดการบุคลากรที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมด้านวิชาการ และการวัดและประเมินผล การดำเนินงานด้านวิชาการประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ได้แก่ การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดและดำเนินการ และการส่งเสริมและติดตามผลด้านวิชาการการบริหารงานวิชาการจึงเป็นการจัดการและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยรวมถึง การสนับสนุนการวิจัย การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ และการประสานงานกับบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

คุณลักษณะสำคัญของยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) ความรวดเร็วในการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล ทำให้ผู้ใช้สามารถรับรู้ข้อมูลและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและติดต่อสื่อสารได้ทุกที่ทุกเวลา และ 3) การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงบุคคลและเครือข่ายต่าง ๆ ส่งเสริมการเข้าถึง การแลกเปลี่ยน และการแบ่งปันข้อมูลและความรู้ได้อย่างกว้างขวาง (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และคณะ, 2564) คุณลักษณะดังกล่าวส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ

ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสารสนเทศ การสื่อสาร การจัดการความรู้ และการสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่เหมาะสมต่อการใช้เทคโนโลยี สามารถกำหนดทิศทางและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา ทั้งนี้ AlAjmi (2022) พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการบูรณาการเทคโนโลยีของครู โดยเฉพาะบทบาทด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และการใช้ทรัพยากรดิจิทัลอย่างเหมาะสม ดังนั้น ความสามารถของผู้บริหารในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาและการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปคุณลักษณะภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารและการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล และพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร และหลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2,154 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ, 2565) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ถือว่าผ่านเกณฑ์ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ 1) แบบสอบถามภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และ 2) แบบสอบถามการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ส่งเครื่องมือรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 ฉบับ พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ให้สถานศึกษาส่งเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบและรวบรวมไว้ โดยผู้วิจัยกำหนดวันในการรับเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บเครื่องมือรวบรวมข้อมูลกลับคืน และระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนและมีความสมบูรณ์ครบ 327 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)) และอธิบายความสัมพันธ์ด้วยสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมและรายด้าน ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร	n = 327		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.27	0.47	มาก	2
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์	3.78	0.54	มาก	4
3. ด้านความรับผิดชอบ	4.39	0.50	มาก	1
4. ด้านการตัดสินใจ	4.25	0.42	มาก	3
รวม	**4.17**	**0.37**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.17, S.D.= 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการตัดสินใจ และด้านความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ

วัตุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมและรายด้าน ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล	n = 327		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.50	0.47	มาก	4
2. ด้านการวัดและประเมินผล	4.57	0.46	มากที่สุด	3
3. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.58	0.46	มากที่สุด	2
4. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.59	0.44	มากที่สุด	1
5. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.47	0.46	มาก	5
รวม	**4.54**	**0.41**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.54, S.D.= 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดการเรียน

การสอน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารกับการบริหาร งานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X	Y
X_1	1.000					
X_2	0.511*	1.000				
X_3	0.376*	0.395*	1.000			
X_4	0.455*	0.409*	0.524*	1.000		
X	0.764*	0.780*	0.752*	0.757*	1.000	
Y	0.509*	0.434*	0.708*	0.586*	0.728*	1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับสูง (r_{xy} = 0.728) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่ดีจะส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบ (r_{x3y} = 0.708) มีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ (r_{x4y} = 0.586) ด้านวิสัยทัศน์ (r_{x1y} = 0.509) และด้านความคิดสร้างสรรค์ (r_{x2y} = 0.434) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ชี้ว่าภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล (r_{xy} = 0.728, $p < .05$)

วัตถุประสงค์ที่ 4 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาอำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปรากฏผล ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตัวแปร	b	S.E.	β	t	p
ค่าคงที่ (constant)	1.015	0.168		6.029*	.000
ด้านความรับผิดชอบ (X_3)	0.415	0.034	0.511	12.183*	.000
ด้านการตัดสินใจ (X_4))	0.213	0.042	0.220	5.045*	.000
ด้านวิสัยทัศน์ (X_1	0.186	0.035	0.217	5.401*	.000
ค่าคงที่ (a) = 1.015					
R = 0.775, R^2 = 0.601, Adjust R^2 = 0.597, $S.E._{est}$ = 0. 25724, F = 162.288*					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 คือ ด้านความรับผิดชอบ (X_3) ด้านการตัดสินใจ (X_4) และด้านวิสัยทัศน์ (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R) เท่ากับ 0.775 ค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R^2) เท่ากับ 0.601 ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ด้านนี้สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล ได้ร้อยละ 60.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถนำมาเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.015 + 0.415X_3 + 0.213X_4 + 0.186X_1$ และสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y = 0.511Z_3 + 0.220Z_4 + 0.217Z_1$

อภิปรายผล

ผลการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการตัดสินใจ และด้านความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ชัดเจน สร้างสรรค์ คิดเชิงรุก พัฒนานโยบายและกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส รับผิดชอบ เปิดรับข้อเสนอแนะ ใช้ข้อมูลและการตัดสินใจอย่างรอบคอบ พร้อมกำกับและปรับปรุงงานต่อเนื่อง ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวมี บทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษา สอดคล้องกับ ศิริพร สิทธิศรี และคณะ (2565) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเลย พบว่า ได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านความรับผิดชอบ ด้านการยึดหลักคุณธรรม และด้านความเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งผลการประเมิน โดยอิงเกณฑ์ผู้เชี่ยวชาญของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับวรปรัชญ์ หลวงโย และคณะ (2564) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านทักษะความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านวิสัยทัศน์ ตามลำดับ

2) การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตามลำดับผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษามีการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสังคมและเทคโนโลยี ใช้เกณฑ์ประเมินผลที่ชัดเจนควบคู่กับดิจิทัล พัฒนาผู้เรียนผ่านการนิเทศ การสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยบูรณาการสื่อและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับ เนตราภา ขวัญเนตร (2567) ศึกษาเรื่องการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และสอดคล้องกับคิงส์มิลล์ (Kingsmill, 2016) ศึกษาเรื่องประสบการณ์ของการเป็นพลเมืองดิจิทัลในหลักสูตรของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า หลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัลช่วยส่งเสริมมาตรฐานของพฤติกรรมออนไลน์ในโรงเรียนซึ่งครูและผู้นำโรงเรียนคิดว่าหลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัล สามารถนำมาบูรณาการเพื่อพัฒนาบุคลากรและนักเรียนให้มีส่วนร่วมทางสังคมออนไลน์ได้อย่างมีความรับผิดชอบและรัฐบาลต้องเห็นความจำเป็นและให้ความสำคัญกับหลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัลในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนและครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลให้กับนักเรียน

3) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบรองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านวิสัยทัศน์ และด้านความคิดสร้างสรรค์ ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำด้านความรับผิดชอบ ด้านการตัดสินใจ ด้านวิสัยทัศน์ และด้านความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกและเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ นฤดม เอ่งฉ้วน และจิติมา วรรณศรี (2566) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอ่างทอง พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล และการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้

และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง

4) ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้วยสมการพยากรณ์ พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในงานวิจัย โดยเฉพาะในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร ด้านความรับผิดชอบด้านการตัดสินใจ และด้านวิสัยทัศน์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการวางแผนกำหนดทิศทางและบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล เอื้อต่อการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการการเรียนการสอน พัฒนาครูให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ตลอดจน การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยด้านความรับผิดชอบ (X_3) ด้านการตัดสินใจ (X_4) และด้านวิสัยทัศน์ (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (R) เท่ากับ 0.775 ค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบพหุคูณ (R^2) เท่ากับ 0.601 ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ด้านนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล ได้ร้อยละ 60.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถนำมาเขียน สมการพยากรณ์ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ $\hat{Y} = 1.015 + 0.415X_3 + 0.213X_4 + 0.186X_1$ และสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}y = 0.511Z_3 + 0.220Z_4 + 0.217Z_1$ สอดคล้องกับ ศกรณมนทร์ นิลธร และคณะ (2564, หน้า 32) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการของครู สังกัดเทศบาลจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (X_3) จินตนาการ (X_1) และความยืดหยุ่น (X_2) ส่งผลต่อ การปฏิบัติงานวิชาการของครู (Y_{tot}) โดยร่วมกันทำนาย ได้ร้อยละ 67.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการวิเคราะห์การถดถอย คือ $\hat{Y}_{tot} = 1.03 + 0.45X_3 + 0.17X_1 + 0.15X_2$

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบ วิสัยทัศน์ และการตัดสินใจ ขณะที่การบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ

การศึกษา และด้านการวัดและประเมินผล โดยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล และสามารถทำนายได้ร้อยละ 60.10

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1) จากการศึกษาระดับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความตระหนักในหน้าที่การกำหนดทิศทางและการตัดสินใจที่เหมาะสม พร้อมทั้งประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนางานวิชาการให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ จึงควรเน้นการพัฒนาทักษะและแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนการสอนและการใช้เทคโนโลยีใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล

2) จากการศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดทิศทาง วางแผนกลยุทธ์ พัฒนาครู และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับ คุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา จึงควรมีนโยบายและแผนเชิงระบบในการจัดหา การพัฒนา การใช้งาน และการบำรุงรักษาสื่อดิจิทัล รวมถึงการพัฒนาศักยภาพครูและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาด้วยการวิจัยแบบผสานวิธี เพื่อให้ได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณที่ชัดเจนและข้อมูลเชิงคุณภาพที่ลึกซึ้ง อันจะช่วยให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติมีความรอบด้าน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งควรศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร โดยมุ่งเน้นการสร้างแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง และส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล รวมทั้งควรศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษายุคดิจิทัล เช่น ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ทัศนคติของครู และสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนภาพรวมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ช่อชะบา ชื่นบาน, ธีรังกูร วรบำรุงกุล, สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร, และ เริงวิชญ์ นิลโคตร. (2567). รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(8), 558–574.*

ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.*วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 4*(2), 37–46

นฤดม เอ่งฉ้วน และจิติมา วรรณศรี. (2566). ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอ่างทอง. *Journal of Modern Learning Development*, *8*(4), 102–112.

นุจรินทร์ สายพิณ, เริงวิชญ์ นิลโคตร, และ วัยวุฒิ บุญลอย. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(10), 274–283.

เนตราภา ขวัญเนตร. (2567). การพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 10*(1), 236-254.

พระสมุห์สมพร อุชุธมฺโม (นิ่มนวล). (2564). หลักการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษา ปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, *9*(3), 67-80.

พิมพ์วิภา ปรีชาโชติ, พิฏา สมบูรณ์, และ เริงวิชญ์ นิลโคตร. (2568). ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. *วารสารปราชญ์ประชาคม, 3*(6), 95–109.

วรปรัชญ์ หลวงโย, สันติ บูรณะชาติ, โสภา อำนวยรัตน์, และน้ำฝน กันมา. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการและวิจัย สังคมศาสตร์*, *16*(2), 59-72.

วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CV. *วารสารรังสิตสารสนเทศ, 20*(1), 169-192.

ศกรณมนทร์ นิลธร, จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย, และนภาเดช บุญเชิดชู. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการ ของครูสังกัดเทศบาลจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *8*(2), 31–48.

ศรีรวี ศรีเทียม, สุรศักดิ์ สุทธสิริ, สังวาร วังแจ่ม และทัศนีย์ บุญมาภิ. (2567). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัลของอำเภอไทรงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9*(1), 1091-1102.

ศิริพร สิทธิศรี, สุชาติ บางวิเศษ, และสุขุม พรมเมืองคุณ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเลย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, *19*(86), 79-88.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (2566). *รายงานการจัดการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. https://www.rayong1.go.th/rayong1/index.php/2023-05-18-07-02-7/2023-05-19-02-26-48.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (2568, เมษายน). *รายงานผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567*. https://drive.google.com/file/d/1D-bwwvzajy_FBixrRXBMS0q2Nj3FoXzk/view

_____. (2568, เมษายน). *รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน NT ปีการศึกษา 2567*. https://drive.google.com/file/d/1AlY__4mifMjnnNNf8FlVLMbzJlEY8PN/view

_____. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.

สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, ศิรินทิพย์ กุลจิตรตรี, และ โกวิท จันทะปาละ. (2564). แนวทางการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลดิสรัปชั่น. *Journal of Modern Learning Development*, *5*(3), 245-259.

AlAjmi, M. K. (2022). The impact of digital leadership on teachers' technology integration during the COVID-19 pandemic in Kuwait. *International Journal of Educational Research, 112,* 101928. https://doi.org/10.1016/j.ijer.2022.101928.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). Harper & Row.

Kingsmill, T. J. (2016). *The experience of digital citizenship in a secondary school curriculum* (Doctoral dissertation, Australian Catholic University). Australia.

Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., & Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly, 44*(5), 635–674. https://doi.org/10.1177/0013161X08321509.

การดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองของพระคิลานุปัฏฐากจังหวัดมหาสารคาม

พระครูสารกิจประยุต [1*] พระปลัดอภิสิทธิ์ ธมฺมวุฑฺโฒ [2] พระมหาภัศดา พฺรหมทตฺสี [3]

รับบทความ: 4 มีนาคม 2569 แก้ไขบทความ: 13 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ 21 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองสำหรับพระคิลานุปัฏฐาก 2. เสริมสร้างบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือผู้ป่วย และ 3. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน ในจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ดำในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ พระคิลานุปัฏฐากในจังหวัดมหาสารคามที่ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานสาธารณสุข จำนวน 187 รูป เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือคือแบบสอบถาม แบบมาตรวัด 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือคือแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 รูป/คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การเลือกคือ เป็นพระคิลานุปัฏฐาก บุคลากรทางการแพทย์ ตัวแทนองค์กรชุมชน และผู้ดูแลผู้ป่วย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ส่วนใหญ่มีอายุ 41–50 ปี ปฏิบัติงานในวัด และมีประสบการณ์ดูแลผู้ป่วย 1–5 ปี 2) บทบาทเด่นคือการช่วยศาสนกิจ การดูแลจิตวิญญาณ และการดูแลด้านจิตใจ และบทบาทนี้มีความสำคัญมากที่จะสร้างความมั่นใจในการดูแลผู้ป่วยระดับสูง ข้อจำกัดด้านเวลาในการปฏิบัติงาน จึงเสนอให้พัฒนาหลักสูตรอบรมต่อเนื่อง สนับสนุนงบประมาณ/อุปกรณ์/การเดินทาง และสร้างระบบเครือข่ายสหวิชาชีพระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชนอย่างเป็นทางการ 3) รูปแบบต้นแบบที่ได้เป็น “การดูแลแบบองค์รวม” ใช้พุทธธรรม เป็นฐาน ยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง เป็น MONK-CARE Model ทำงานร่วมกันระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน

คำสำคัญ: พระคิลานุปัฏฐาก, การดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคอง, การดูแลแบบองค์รวม, เครือข่ายชุมชน

[1-2] ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม

[*] อีเมล : weranuch13032525@gmail.com

[3] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม

Palliative Care by the Kilanupattaka Monks in Mahasarakham Province

PhraKhru Sarakit Prayut [1*]
PhraPalad Apisit Thammavuddho [2]
PhraMaha Pasada Bharahamadassee [3]

Abstract

This research aimed to: 1. develop a palliative care model for monk caregivers; 2. strengthen the role of monks in supporting patients; and 3. establish a collaborative network among temples, hospitals, and communities in Maha Sarakham Province. The study employed a mixed-methods approach conducted within a participatory action research framework. The quantitative sample consisted of 187 registered monk caregivers in Maha Sarakham Province, selected through purposive sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire divided into four sections, Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation. For the qualitative component, a semi-structured interview guide consisting was employed. Data were collected through in-depth interviews, focus group discussions, and participant observation. The key informants included 30 participants selected through purposive sampling, consisting of monk caregivers, medical personnel, community organization representatives, and patient caregivers. Qualitative data were analyzed using content analysis, and data quality was verified through triangulation.

The findings revealed that: 1. most monk caregivers were aged between 41 and 50 years, worked in temples, and had 1–5 years of experience in patient care; 2. their prominent roles included assisting with religious activities, providing spiritual care, and offering psychological support. These roles were found to be highly significant in enhancing confidence in delivering palliative care at a high level. However, time constraints in practice remained a major limitation. Therefore, the study proposes the development of continuous training programs, support for budget, equipment, and transportation, as well as the establishment of a formal multidisciplinary network among temples, hospitals, and communities; and 3. the prototype model developed was a “holistic care model” grounded in Buddhist principles and centered on the patient, entitled the MONK-CARE Model, which integrates collaboration among temples, hospitals, and communities.

Keywords: Kilanupatthaka Monks, Palliative Care, Holistic Care, Community Network

[1-2] Ph.D. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Mahasarakham Buddhist College
[*] E-mail: weranuch13032525@gmail.com
[3] Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Mahasarakham Buddhist College

บทนำ

การดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคอง (Palliative Care) เป็นแนวทางการดูแลที่ครอบคลุมมิติของร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ป่วยที่อยู่ในระยะท้ายของชีวิต การดูแลในลักษณะนี้เน้นการบรรเทาความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน รวมถึงการสนับสนุนครอบครัวให้สามารถเผชิญกับภาวะวิกฤตในชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี (World Health Organization, 2021) การเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยระยะสุดท้ายและโรคเรื้อรังในชุมชนชนบทจังหวัดมหาสารคาม สะท้อนถึงความท้าทายสำคัญของระบบสุขภาพระดับพื้นที่ เนื่องจากจังหวัดมหาสารคามเป็นพื้นที่ที่มีประชากรผู้สูงอายุจำนวนมาก โดยในปี พ.ศ. 2566 มีผู้สูงอายุประมาณ 190,060 คน และมีผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 172,599 คน คิดเป็นร้อยละ 90.81 ของผู้สูงอายุทั้งหมด (สำนักงานสถิติจังหวัดมหาสารคาม, 2567) ขณะเดียวกัน จังหวัดมหาสารคามยังให้ความสำคัญกับการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยเฉพาะโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังและการเข้าสู่ระยะท้ายของโรค (จังหวัดมหาสารคาม, 2569) ดังนั้น การดูแลแบบประคับประคองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบรรเทาความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระยะท้ายของชีวิต (Juntorn et al., 2020).

ในประเทศไทย แนวคิดนี้ได้รับการ บูรณาการเข้ากับบทบาทของพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ “พระคิลานุปัฏฐาก” ซึ่งหมายถึงพระที่ดูแลผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุ โดยอาศัยหลักพระธรรมวินัยและความเชื่อทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการดูแล พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณในชุมชนชนบทของจังหวัดมหาสารคามมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสงบสุขในจิตใจของผู้ป่วยและครอบครัว การที่พระสงฆ์ทำหน้าที่พระคิลานุปัฏฐากซึ่งเป็นผู้ดูแลสุขภาวะของผู้ป่วย สามารถช่วยลดความเครียดและความทุกข์ทางจิตใจของผู้ป่วยได้อย่างมีนัยสำคัญ (พรหมพจน์ วชิรญาณ, 2562) ด้วยทรัพยากรด้านสาธารณสุขที่มีจำกัดในจังหวัดมหาสารคาม การมีพระคิลานุปัฏฐากในชุมชนสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของบุคลากรทางการแพทย์และสร้างเครือข่ายการดูแลที่ครอบคลุมทั้งมิติทางกายภาพและจิตใจ นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวัด โรงพยาบาล และครอบครัวผู้ป่วย เพื่อให้เกิดระบบสนับสนุนที่ยั่งยืน

การบูรณาการธรรมะในการดูแลแบบประคับประคอง โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเมตตา ความกรุณา และการปล่อยวาง มาใช้ในการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย สามารถช่วยผู้ป่วยเผชิญกับความเจ็บป่วยและการจากไปอย่างสงบ การประยุกต์ใช้หลักธรรมนี้มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนชนบทไทยและเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสุขภาวะทางจิตใจของผู้ป่วยและครอบครัว (สุพัตรา ศรีวณิชชากร, 2559) จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีชุมชนชนบทขนาดใหญ่และความหลากหลายในด้านสังคมและวัฒนธรรม มีความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองที่เหมาะสม เนื่องจากการขยายตัวของจำนวนผู้ป่วยโรคเรื้อรังและโรคที่คุกคามชีวิตในพื้นที่ งานวิจัยในประเทศก่อนหน้านี้ระบุว่า การบูรณาการบทบาทของพระสงฆ์ในชุมชนสามารถช่วยลดภาระของระบบสาธารณสุขและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาเชิงระบบเกี่ยวกับบทบาทของพระคิลานุปัฏฐากในจังหวัดมหาสารคาม

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อประเมินบทบาทและความท้าทายในการปฏิบัติงานของพระคิลานุปัฏฐาก รวมถึงการเสนอแนะแนวทางที่สามารถพัฒนาให้เกิดระบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองที่ยั่งยืนในชุมชน โดยการวิจัยนี้จะช่วยสร้างองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของชุมชนชนบทไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองสำหรับพระคิลานุปัฏฐากในจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเสริมสร้างบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือผู้ป่วย ในจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน ในจังหวัดมหาสารคาม

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการดูแลแบบองค์รวม เป็นแนวคิดที่เน้นการดูแลบุคคลในทุกมิติของชีวิต ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสมดุลและความสุขในชีวิตของผู้รับบริการ (Dossey & Keegan, 2013) ทฤษฎีนี้ได้รับการนำมาใช้ในงานด้านการพยาบาล การแพทย์ และการดูแลแบบประคับประคอง เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้ป่วยได้อย่างครอบคลุม (Watson, 2008) การนำทฤษฎีการดูแลแบบองค์รวมมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยเรื่อง “การดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดมหาสารคาม” ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย แต่ยังช่วยสนับสนุนการพัฒนาระบบการดูแลในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยอาศัยหลักการที่ครอบคลุมทุกมิติของชีวิตผู้ป่วย สอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่

ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคมอธิบายว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็น “ทุนทางสังคม” ที่ช่วยลดความเครียด เพิ่มความมั่นใจ และส่งเสริมสุขภาวะของบุคคลผ่านการพึ่งพาอาศัยกันในชีวิตประจำวัน องค์ประกอบสำคัญประกอบด้วยการสนับสนุนทางอารมณ์ การให้ข้อมูล/คำแนะนำ การช่วยเหลือเชิงรูปธรรมด้านทรัพยากร และการมีเครือข่ายที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในบริบทการดูแลสุขภาพ การสนับสนุนทางอารมณ์และข้อมูลช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจสถานการณ์และปรับตัวต่อการรักษาได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันการช่วยเหลือเชิงรูปธรรมช่วยลดภาระและเพิ่มความสะดวก ในมิติชุมชน การสนับสนุนผ่านเครือข่ายและปฏิสัมพันธ์เชิงบวกช่วยสร้างความผูกพัน ความมั่นคง และความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถช่วยเหลือกันได้อย่างต่อเนื่อง (Cohen & Wills, 1985) ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงเป็นกรอบสำคัญที่นำไปใช้ได้กว้างขวาง ทั้งงานดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง งานพัฒนาชุมชน และการส่งเสริมสุขภาพจิต โดยมุ่งทำให้ “คนไม่ต้องเผชิญปัญหาลำพัง” ผ่านระบบการเกื้อหนุนจากสังคม

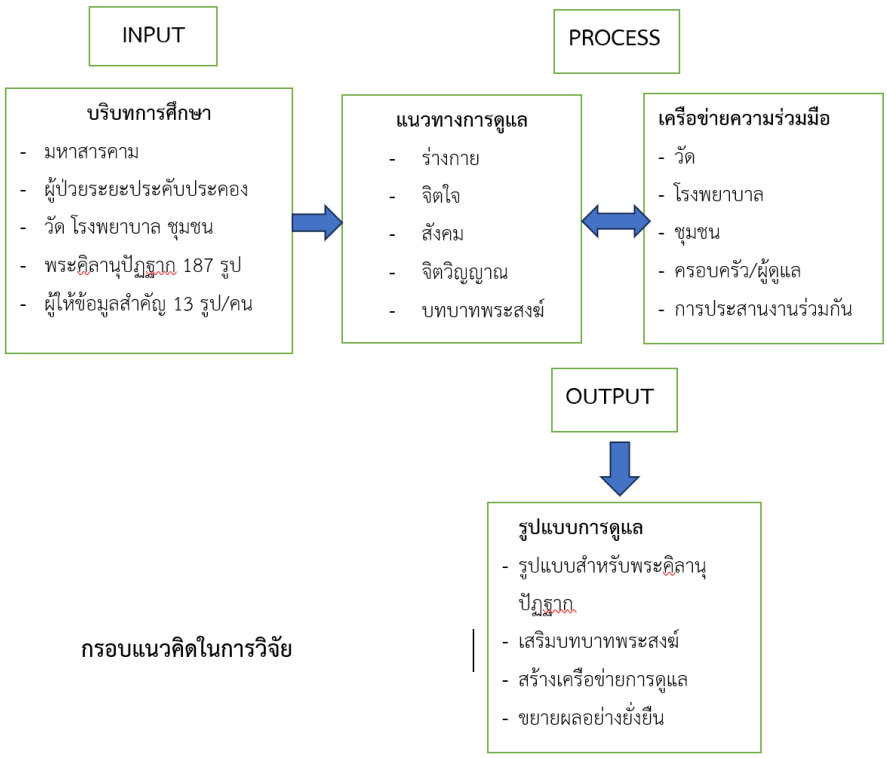
ทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพ” (Health Promotion) ทฤษฎีระบบสุขภาพเน้นการมองระบบการดูแลสุขภาพในฐานะที่เป็นองค์รวม (Holistic) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก เช่น ผู้ให้บริการ (Providers) ผู้รับบริการ (Patients) ทรัพยากร (Resources) นโยบาย และโครงสร้างการบริหารงาน โดยแต่ละ

องค์ประกอบต้องทำงานประสานกันเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการให้บริการ โดยเฉพาะในกรณีของการดูแลแบบประคับประคอง ซึ่งต้องเน้นทั้งด้านการรักษาทางการแพทย์และการดูแลด้านจิตใจ ในบริบทของงานวิจัยนี้ พระคิลานุปัฏฐากมีบทบาทสำคัญในระบบสุขภาพชุมชน เนื่องจากพระสงฆ์ไม่เพียงแต่ให้การสนับสนุนทางจิตใจแก่ผู้ป่วย แต่ยังเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวผู้ป่วยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สถานพยาบาลชุมชน และกลุ่มจิตอาสา การนำทฤษฎีระบบสุขภาพมาใช้ในการศึกษานี้จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วน และระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองของพระคิลานุปัฏฐาก แนวคิดการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองของพระคิลานุปัฏฐากตั้งอยู่บนฐานของการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับแนวทางการดูแลสุขภาพสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดการดูแลแบบองค์รวมที่ครอบคลุมมิติทางร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ทั้งนี้ การดูแลแบบประคับประคองมีเป้าหมายสำคัญในการบรรเทาความทุกข์ทรมานและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวที่เผชิญกับโรคคุกคามชีวิต โดยมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการดูแลในระยะสุดท้าย แต่ครอบคลุมถึงการดูแลควบคู่ไปกับการรักษาตั้งแต่ระยะต้นของการเจ็บป่วย (World Health Organization [WHO], 2007) สำหรับบริบทสังคมไทยซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นฐานทางวัฒนธรรม พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้การดูแลด้านจิตวิญญาณ (Upasen, 2022) การช่วยประคับประคองจิตใจผู้ป่วยให้คลายความวิตกกังวล ยอมรับความจริงของชีวิต และเตรียมพร้อมต่อวาระสุดท้ายอย่างสงบ ผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การสนทนาธรรม และการเจริญสติ ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญของการดูแลแบบประคับประคองในมิติพุทธศาสนา (Saenlao, 2017)

แนวคิดด้านจิตวิญญาณในการดูแลสุขภาพ การดูแลจิตวิญญาณ (Spiritual Care) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะในการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคอง ซึ่งเผชิญกับความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ แนวคิดนี้เน้นการตอบสนองความต้องการในระดับลึกของผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของชีวิต ความหวัง ความเชื่อ และความสงบทางจิตวิญญาณ การดูแลจิตวิญญาณไม่ได้จำกัดเฉพาะในบริบททางศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความพยายามที่จะทำให้ผู้ป่วยรู้สึกถึงคุณค่าและความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับสิ่งที่สำคัญในชีวิต (Puchalski et al., 2009) ในบริบทของพระพุทธศาสนา การดูแลจิตวิญญาณมุ่งเน้นการช่วยให้ผู้ป่วยพัฒนาความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตและความทุกข์ โดยพระคิลานุปัฏฐากนำหลักธรรม เช่น ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) มาใช้เพื่อให้ผู้ป่วยตระหนักถึงความไม่เที่ยงของชีวิต ความเป็นทุกข์ และการไม่มีตัวตน สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถปล่อยวางจากความยึดมั่น และเผชิญกับความตายได้อย่างมีสติ

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองของพระคิลานุปัฏฐากในจังหวัดมหาสารคาม สามารถปรับใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research)

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ได้แก่ พระคิลานุปัฏฐากในจังหวัดมหาสารคามที่ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานสาธารณสุข จำนวน 187 รูป

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือคือแบบสอบถาม แบบมาตรวัด 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 4 ตอน มีความเที่ยงตรงของเครื่องเมือเท่ากับ 0.87 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือคือแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 3 ตอน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 รูป/คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การเลือกคือ เป็นพระคิลานุปัฏฐาก บุคลากรทางการแพทย์ ตัวแทนองค์กรชุมชน และผู้ดูแลผู้ป่วย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า 1) พัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองสำหรับพระคิลานุปัฏฐากพระคิลานุปัฏฐากในจังหวัดมหาสารคามมีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคอง โดยเฉพาะด้านการดูแลจิตใจและจิตวิญญาณ การให้คำปรึกษาและสนับสนุนครอบครัวผู้ป่วย และการช่วยเหลือด้านศาสนกิจ เช่น การสวดมนต์และการเจริญสมาธิ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41–60 ปี มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองระหว่าง 1–10 ปี และปฏิบัติงานหลักในวัดและชุมชน สะท้อนถึงความใกล้ชิดกับผู้ป่วยและการทำงานอย่างต่อเนื่องในระดับพื้นที่

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระคิลานุปัฏฐากต่อความสำคัญของบทบาทในการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองโดยรวมอยู่ในระดับ **มาก** ($\bar{X}$ = 4.32) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ บทบาทของพระคิลานุปัฏฐากมีความสำคัญต่อผู้ป่วยระยะประคับประคอง ($\bar{X}$ = 4.41) รองลงมาคือ การดูแลด้านจิตใจของพระสงฆ์ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้ป่วย ($\bar{X}$ = 4.35) และการดูแลของพระสงฆ์ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวผู้ป่วย ($\bar{X}$ = 4.20) ตามลำดับ

2) การเสริมสร้างบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือผู้ป่วย พบว่า ด้านทักษะและความรู้ในการปฏิบัติงาน พบว่า พระคิลานุปัฏฐากส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคอง และมีระดับความมั่นใจในทักษะการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับ **มาก** ($\bar{X}$ = 4.28) โดยทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ การปลอบโยนผู้ป่วย การสนับสนุนครอบครัวผู้ป่วย และการสอนสมาธิให้ผู้ป่วย แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของพระคิลานุปัฏฐากในการทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่า พระคิลานุปัฏฐากประสบความท้าทายในการปฏิบัติงานในระดับ **มาก** ($\bar{X}$ = 3.95) โดยปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ การขาดทรัพยากรสนับสนุน การประสานงานระหว่างหน่วยงาน และข้อจำกัดด้านเวลา สะท้อนถึงความจำเป็นในการสนับสนุนเชิงระบบและการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณอย่างชัดเจน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักจากทุกภาคส่วน ได้แก่ พระคิลานุปัฏฐาก บุคลากรทางการแพทย์ ตัวแทนองค์กรชุมชน และผู้ดูแลผู้ป่วย มีมุมมองสอดคล้องกันว่า พระคิลานุปัฏฐากทำหน้าที่เป็นผู้เยียวยาทางจิตใจและจิตวิญญาณ ผู้สนับสนุนครอบครัวผู้ป่วย และผู้ประสานงานระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน ซึ่งเป็นบทบาทที่ระบบการแพทย์ไม่สามารถทดแทนได้อย่างสมบูรณ์

3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน ในจังหวัดมหาสารคาม การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองสำหรับพระคิลานุปัฏฐากในจังหวัดมหาสารคามสามารถก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชนอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยมีพระคิลานุปัฏฐากทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางการประสานเครือข่าย”

(Network Hub) ที่เชื่อมโยงการทำงานของทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน เครือข่ายที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงความร่วมมือเชิงกิจกรรม แต่เป็น **เครือข่ายเชิงระบบ** ที่มีบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนอย่างชัดเจน

องค์ความรู้จากการศึกษา

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถพัฒนาและสังเคราะห์เป็น **MONK-CARE Model (Mind – Organization – Network – Kindness Palliative Care Model)** ซึ่งเป็นรูปแบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองแบบองค์รวมที่มีพระคิลานุปัฏฐากเป็นศูนย์กลางของการดูแล และบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน รูปแบบดังกล่าวผ่านการทดลองใช้และประเมินผล พบว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในระดับสูง

โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า พระคิลานุปัฏฐากมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองในจังหวัดมหาสารคาม ทั้งในมิติด้านจิตใจ จิตวิญญาณ ครอบครัว และการประสานเครือข่าย และ **MONK-CARE Model** สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองในระดับชุมชน จังหวัด และการขยายผลในระดับประเทศได้อย่างยั่งยืน



ภาพที่ 1 ภาพประกอบ MONK-CARE Model

รูปแบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ใช้ชื่อว่า **MONK-CARE Model** ซึ่งย่อมาจาก *Mind – Organization – Network – Kindness Palliative Care Model* โดยเป็น

รูปแบบที่มีพระคิลานุปัฏฐากเป็นศูนย์กลางของการดูแล และเน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยเป็นไปอย่างเป็นองค์รวมและมีมนุษยธรรม

องค์ประกอบ **Mind Care** สะท้อนบทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลด้านจิตใจและจิตวิญญาณของผู้ป่วยระยะประคับประคอง โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นฐานในการเยียวยาความทุกข์ ความกลัว และความวิตกกังวลของผู้ป่วย ช่วยให้ผู้ป่วยเกิดความสงบทางใจ ยอมรับสภาวะของโรค และดำรงชีวิตในระยะท้ายอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นมิติสำคัญที่การดูแลทางการแพทย์เพียงอย่างเดียวไม่สามารถตอบสนองได้อย่างครบถ้วน

องค์ประกอบ **Organization** หมายถึงการจัดระบบความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วัด โรงพยาบาล และองค์กรในชุมชน ให้มีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนและเกื้อหนุนกัน โดยวัดทำหน้าที่เป็นฐานจิตใจและจิตวิญญาณ โรงพยาบาลทำหน้าที่เป็นฐานการดูแลทางการแพทย์และองค์ความรู้วิชาชีพ และชุมชนทำหน้าที่เป็นฐานการดูแลต่อเนื่องในชีวิตประจำวันของผู้ป่วยและครอบครัว องค์ประกอบนี้ช่วยให้การดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองเป็นไปอย่างเป็นระบบและไม่ขาดช่วง

องค์ประกอบ **Network** สะท้อนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมระหว่างทุกภาคส่วน โดยมีพระคิลานุปัฏฐากเป็นกลไกกลางในการประสานงาน เครือข่ายดังกล่าวช่วยลดช่องว่างระหว่างการดูแลในโรงพยาบาลและการดูแลในชุมชน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่โรงพยาบาลจนถึงบ้าน ซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็งของระบบการดูแลผู้ป่วยในระดับชุมชน

องค์ประกอบ **Kindness** เป็นแก่นคุณค่าของ MONK-CARE Model โดยเน้นการดูแลผู้ป่วยและครอบครัวด้วยเมตตาธรรม ความเข้าใจ และมนุษยธรรม องค์ประกอบนี้ช่วยหล่อหลอมทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้มองการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองไม่ใช่เพียงหน้าที่ทางวิชาชีพ แต่เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของสังคมและชุมชนในการดูแลเพื่อนมนุษย์ในช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิต

โดยสรุป **MONK-CARE Model** เป็นรูปแบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองที่ผสานมิติทางจิตใจ จิตวิญญาณ การแพทย์ และสังคมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน มีพระคิลานุปัฏฐากเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนเครือข่าย และสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองในระดับชุมชน จังหวัด และการขยายผลในระดับประเทศได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองสำหรับพระคิลานุปัฏฐากในจังหวัดมหาสารคาม มีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคอง โดยเฉพาะด้านการดูแลจิตใจและจิตวิญญาณ การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนครอบครัวผู้ป่วย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายได้ว่าสอดคล้องกับแนวคิดการดูแลแบบองค์รวม (Holistic Care) ที่มุ่งเน้นการดูแลผู้ป่วยในทุกมิติของความเป็นมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลกได้ให้ความสำคัญกับการดูแล

ผู้ป่วยระยะประคับประคองในมิติดังกล่าวอย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นการเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวในสถานการณ์ของโรคร้ายแรงหรือระยะสุดท้ายของชีวิต พระคิลานุปัฏฐากมีบทบาทด้านการดูแลจิตใจและจิตวิญญาณของผู้ป่วยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาธิป ธรรมานุพัทธ์ (2563) ซึ่งศึกษาบทบาทของพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาวะของพระสงฆ์และผู้ป่วยในชุมชน พบว่า พระคิลานุปัฏฐากมีบทบาทสำคัญในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการดูแลสุขภาพทั้งด้านกายและใจ โดยอาศัยหลักคำสอนเรื่องความไม่เที่ยงของชีวิต ความเจ็บป่วย และความตาย ซึ่งเป็นกระบวนการตามกฎของธรรมชาติ ทั้งยังสอดคล้องกับพุทธพจน์ที่ว่า “อาโรคยา ปรมา ลาภา ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” อันสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับสุขภาวะอย่างรอบด้าน

2) บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำสุขภาวะของชุมชน ผลการวิจัยของท่านสอดคล้องกับงานของพระอธิการเฉลิม กนฺตสาโร และศิริโรจน์ นามเสนา (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า พระคิลานุปัฏฐากหรือพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพตำบลประจำวัด (อสว.) มีบทบาทสำคัญในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์และชุมชน โดยการขับเคลื่อนสุขภาวะพระสงฆ์ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม ใช้หลัก “ทางธรรมนำทางโลก” และครอบคลุมปัจจัยด้านความรู้ ข้อมูล การพัฒนา การบริการสุขภาพ สวัสดิการ และการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยของท่านสะท้อนรูปธรรมของแนวคิดดังกล่าวอย่างชัดเจนในบริบทจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยที่พบว่าพระคิลานุปัฏฐากมีบทบาทในการใช้หลักธรรมเพื่อเยียวยาผู้ป่วยและครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์วรท อภิวโร (มิ่งขวัญ) (2565) ซึ่งศึกษาบทบาทของคิลานุปัฏฐากตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา และพบว่า การอุปัฏฐากผู้ป่วยเป็นจริยวัตรที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล การดูแลผู้ป่วยต้องอาศัยความพร้อมทางจิตใจ ความเมตตา และการนำหลักธรรมมาใช้ในการบำบัดจิตใจ เพื่อให้ผู้ป่วยเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและสามารถพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจควบคู่ไปกับการดูแลร่างกาย นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่พบว่าเสริมสร้างบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือผู้ป่วย ในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า พระคิลานุปัฏฐากซึ่งได้รับการอบรมมีความมั่นใจในการดูแลจิตใจและจิตวิญญาณของผู้ป่วยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Puchalski et al. (2009) ที่ชี้ว่าการพัฒนาศักยภาพด้านการดูแลจิตวิญญาณของผู้นำทางศาสนาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สามารถช่วยลดความทุกข์ทางใจและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ทรัพยากรด้านสุขภาพมีจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของจังหวัดมหาสารคาม

3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน ในจังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน ผลการวิจัยของท่านสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเครือข่ายและงานวิจัยของ Frenk (2010) ที่ชี้ว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคอง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร การเชื่อมโยงบทบาทของวัด โรงพยาบาล และชุมชน ช่วยให้การดูแลผู้ป่วยเป็นไปอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ Koenig (2012) ที่ศึกษาบทบาทของศาสนาในการสนับสนุนจิตใจของผู้ป่วยและครอบครัว พบว่าการดูแลที่ผสมผสานกิจกรรม

ทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การสนทนาธรรม และการให้กำลังใจทางจิตวิญญาณ ช่วยลดความเครียด เพิ่มความสงบในจิตใจ และเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ป่วยและครอบครัวในการเผชิญกับช่วงสุดท้ายของชีวิต จากการอภิปรายดังกล่าว สามารถกล่าวได้ว่า ผลการวิจัยเรื่อง การดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองของพระคิลานุปัฏฐากในจังหวัดมหาสารคาม มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเน้นบทบาทของพระคิลานุปัฏฐากในฐานะผู้นำด้านสุขภาวะ ผู้เยียวยาทางจิตใจ และผู้ประสานเครือข่ายระหว่างวัดกับชุมชน อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย และสามารถขยายผลไปสู่ระดับจังหวัดและระดับประเทศได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการนำ MONK-CARE Model ไปประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองในระดับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกับจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้การดูแลครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ นอกจากนี้ ควรพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะการสื่อสาร และการดูแลเชิงจิตวิญญาณ ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชนอย่างชัดเจน เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานด้านสาธารณสุขควรกำหนดนโยบายบูรณาการบทบาทของพระคิลานุปัฏฐากเข้าสู่ระบบการดูแลผู้ป่วยระยะประคับประคองในระดับพื้นที่อย่างเป็นทางการ
2. ควรส่งเสริมแผนงานความร่วมมือระหว่างวัด โรงพยาบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และกลไกการประสานงานอย่างต่อเนื่อง
3. ควรพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระดับจังหวัด โดยใช้พระคิลานุปัฏฐากเป็นกลไกกลางในการประสานงาน เพื่อยกระดับการดูแลผู้ป่วยให้เป็นองค์รวมและสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาติดตามผลการใช้ **MONK-CARE Model** ในระยะยาว เพื่อประเมินผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว
2. ควรศึกษาความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์สุขภาพของการนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ในระดับพื้นที่
3. ควรขยายการวิจัยไปยังพื้นที่หรือบริบททางศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และพัฒนารูปแบบให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ธนาธิป ธรรมานุพัทธ์. (2563). บทบาทพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์. *วารสารวิชาการพุทธศาสน์ศึกษา, 5*(1), 12-25.

พรหมพจน์ วชิรญาณ. (2562). การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายโดยพระสงฆ์: แนวทางการประยุกต์ใช้ธรรมะในชีวิตจริง. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 15*(2), 45-62.

พระครูสังฆรักษ์วรท อภิวโร (มิ่งขวัญ). (2565). *ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์.* (วิทยานิพนธ์ระดับพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย). https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/4173

พระอธิการเฉลิม กนฺตสาโร และศิริโรจน์ นามเสนา. (2565). พระคิลานุปัฏฐาก: บทบาทการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์. *วารสารวิจัยวิชาการ, 5*(2), 275–284. https://doi.org/10.14456/jra.2022.49

สุพัตรา ศรีวณิชชากร. (2559). การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคองตามความเชื่อทางศาสนา. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 3*(2), 1-10.

Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin, 98*(2), 310–357.

Dossey, B. M., & Keegan, L. (2013). *Holistic Nursing: A Handbook for Practice.* Jones & Bartlett Learning.

Juntorn, P., Leelacharas, S., & Suwanno, J. (2020). The role of Buddhist monks in palliative care for terminally ill patients in rural Thailand. *Journal of Palliative Medicine, 23*(6), 783-789.

Frenk, J. (2010). The global health system: Strengthening national health systems as the next step for global progress. *PLOS Medicine, 7*(1), e1000089. https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1000089

Koenig, H. G. (2012). *Spirituality in patient care: Why, how, when, and what.* Templeton Foundation Press.

Puchalski, C. M., et al. (2009). Improving the quality of spiritual care as a dimension of palliative care: The report of the consensus conference. *Journal of Palliative Medicine, 12*(10), 885–904.

Koenig, H. G. (2012). *Spirituality in patient care: Why, how, when, and what.* Templeton Foundation Press.

Puchalski, C. M., et al. (2009). Improving the quality of spiritual care as a dimension of palliative care: The report of the consensus conference. *Journal of Palliative Medicine.*

Saenlao, P. (2017). บทบาทการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และพระสงฆ์ ร่วมกับพยาบาลวิชาชีพในพื้นที่ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *Journal of Nursing and Health Care, 35*(4), 150–156.

Upasen, R. (2022). Death acceptance process in Thai Buddhist patients with life-limiting cancer: A grounded theory. *Belitung Nursing Journal, 8*(4), 365–372.

Watson, J. (2008). *Nursing: The Philosophy and Science of Caring.* University Press of Colorado.

World Health Organization. (2020). *Integrative and holistic approaches to health and well-being.*

World Health Organization. (2021). *Palliative care.* Retrieved from https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/palliative-care

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569

Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

The Role of Perception as a Mediating Mechanism in Organic Rice Farming Technology Adoption: Evidence from Northeastern Thailand

Saksit Chenkulprasutr [1] Rapeephun Dangtungee [2] Krittiya Tongkoom [3] Danaikrit Inthurit [4*]

Received: 4 March 2026 Revised: 24 April 2026 Accepted: 6 May 2026

Abstract

This study examines the role of Perceived Innovation Characteristics (PIC) as a mediating mechanism linking structural context to Behavioral Intention (BI) in the adoption of drone and microorganism technologies within organic rice farming systems in Northeastern Thailand. Quantitative data were collected from 240 organic rice farmers and analyzed using Confirmatory Factor Analysis (CFA) and Structural Equation Modeling (SEM). The findings indicate that PIC exerts a significant positive effect on Technology Appraisal (TA) ($\beta = 0.821$) and directly influences Behavioral Intention ($\beta = 0.372$). In contrast, the path from TA to BI was statistically insignificant and removed from the final structural model, suggesting that technology appraisal alone is insufficient to translate into behavioral intention in organic rice farming contexts. Regarding structural determinants, Institutional and Social Support (ISS) significantly influences PIC ($\beta = 0.284$), but does not directly affect BI, while Contextual Capacity (CC) directly influences BI ($\beta = 0.315$) without mediation. Furthermore, Technology Readiness (TR) significantly affects both TA ($\beta = 0.241$) and BI ($\beta = 0.223$), indicating an asymmetric role in the adoption process. The structural model explains a moderate proportion of variance in BI ($R^2 = 0.264$) and a moderate-to-high proportion in TA ($R^2 = 0.579$). These findings suggest that policy interventions should prioritize perception-oriented strategies rather than relying solely on resource provision. Specifically, government and extension agencies should implement demonstration-based learning programs, subsidized pilot trials for drone usage, and community-based knowledge transfer mechanisms to enhance farmers' perception of relative advantage, trialability, and observability. Overall, the results support a perception-mediated adoption model, indicating that technology adoption in organic rice farming is shaped by perception formation under structural and economic constraints.

Keywords: Agricultural Technology Adoption, Perceived Innovation Characteristics, Organic Agriculture, Structural Equation Modeling, Rural Innovation

[1] Ph.D. Candidate, Organic Agriculture Management Program, International College, Maejo University, Thailand
[2] Associate Professor, Ph.D., Organic Agriculture Management Program, International College, Maejo University, Thailand
[3] Lecturer, Ph.D., Organic Agriculture Management Program, International College, Maejo University, Thailand
[4] Assistant Professor, Ph.D., Digital Economics and Management Innovation Program, International College, Maejo University, Thailand
[*] E-mail: danaikrit_in@mju.ac.th

Introduction

Over the past decade, global rice production systems have faced intensifying structural pressures across multiple dimensions, including climate variability, rising input costs, and a contraction of the agricultural labor force driven by rural–urban migration and demographic aging. As rice remains a staple food for a large share of the world's population, its production is not merely a sectoral economic activity but a foundational pillar of food security. It reflects a country's capacity to sustain productivity, economic viability, and environmental sustainability simultaneously. Within this context, agricultural adaptation has increasingly shifted toward precision and smart farming systems that integrate digital technologies—such as uncrewed aerial vehicles (UAVs), spatial data systems, and data-driven farm management—with biological innovations, including biofertilizers and microorganisms that enhance soil health. These approaches aim to improve efficiency, reduce chemical dependency, and lower long-term production costs.

In Thailand, rice continues to serve both as a strategic export commodity and as a primary source of rural household income, particularly in Northeastern Thailand, a region of substantial socio-economic importance in agricultural production. However, the medium- to long-term competitiveness of the Thai rice sector is increasingly challenged by rising production costs, yield volatility, and global market pressures emphasizing food safety, sustainability standards, and reduced environmental impact. At the policy level, the structural transition is framed as a shift from labor-intensive and chemical-intensive production systems toward technology- and innovation-based models. Agricultural drones offer potential cost reductions in labor and greater consistency in field operations, such as precision spraying and seeding. Meanwhile, biofertilizers and microbial inputs represent key mechanisms for reducing reliance on synthetic inputs and restoring soil quality over time.

In this context, rice farming—particularly organic rice production—provides a critical empirical setting for examining agricultural technology adoption. Rice is not only Thailand's primary staple crop but also a central component of rural livelihoods, especially in Northeastern Thailand, where smallholder farmers dominate the production structure. Organic rice systems further intensify production constraints, as farmers operate under reduced chemical input regimes, higher labor requirements, and stricter sustainability standards. These conditions amplify the importance of both structural limitations and perceptual evaluation in shaping adoption decisions. Therefore, organic rice farmers represent a theoretically relevant and analytically appropriate group for investigating perception-mediated technology adoption under real-world constraints.

Nevertheless, technological potential does not automatically translate into actual adoption and sustained use—particularly among smallholder farmers operating under constraints of capital, skills, and institutional support. Classical reviews of agricultural innovation adoption consistently highlight structural determinants such as farm size, liquidity, access to credit, and information constraints as defining the feasibility boundaries of adoption decisions. Yet empirical evidence across countries remains heterogeneous, and structural resource variables alone often fail to fully explain adoption behavior. A critical explanatory gap concerns the internal mechanism that transforms contextual constraints into behavioral intention—namely, farmers' processes of perception and appraisal regarding innovation characteristics.

From a theoretical standpoint, Diffusion of Innovations (DOI) theory posits that adoption decisions are shaped by how individuals perceive innovation attributes such as relative advantage, trialability, and observability, which function as interpretive mediators between external information and adoption decisions (Rogers, 2003). Technology Acceptance and Technology Readiness perspectives further emphasize that perception is not merely

attitudinal commentary but a mechanism linking technological conditions and psychological factors to usage intention. In particular, perceived usefulness and perceived ease of use play central roles in technology acceptance (Davis, 1989), while technology readiness captures internal drivers and inhibitors, such as optimism and innovativeness versus insecurity and discomfort (Parasuraman, 2000). Integrated frameworks, such as UTAUT, likewise underscore the roles of performance expectancy, effort expectancy, and facilitating conditions—all of which operate through perceptual dimensions prior to manifesting as behavioral intention.

Against this theoretical background, this article advances a mechanism-based argument: explaining agricultural technology adoption solely through structural determinants risks overlooking the core decision-making process observed in practice. Many contextual constraints influence adoption indirectly through their transformation into perceptions of innovation characteristics, rather than exerting direct effects on behavioral intention. Accordingly, this study conceptualizes *Perceived Innovation Characteristics* (PIC) as a mediating variable that connects structural context and readiness—namely, Contextual Capacity, Institutional and Social Support, Pro-sustainability Orientation, and Technology Readiness—to technology adoption intention.

The central research question is therefore: How do perceived innovation characteristics function as a mediating mechanism between farmers' contextual conditions and their intention to adopt technology? The empirical focus is on the adoption of agricultural drone and microorganism/biofertilizer technologies in organic rice production systems in Northeastern Thailand. The proposed structural model positions contextual and readiness factors as antecedents, conceptualizes PIC as the core transmission mechanism, and links it to both Technology Appraisal (TA) and Behavioral Intention (BI) in a sequential adoption logic.

To address the research question, this study pursues the following objectives:

1. To examine the effects of structural and readiness factors (Contextual Capacity, Institutional and Social Support, Pro-sustainability Orientation, and Technology Readiness) on Perceived Innovation Characteristics (PIC).
2. To analyze the role of PIC as a mediating mechanism linking structural context to Technology Appraisal (TA) and Behavioral Intention (BI).
3. To evaluate the direct and indirect pathways influencing technology adoption in organic rice farming systems.

Finally, this study contributes at two levels. Theoretically, it shifts the explanatory emphasis from structural variables alone to perception-based mechanisms, integrating DOI and readiness/acceptance frameworks within a unified transmission perspective. Practically, it offers an interpretive framework for designing policy and extension measures that prioritize perception formation—such as enhancing observability of outcomes, reducing trial costs, and mitigating psychological resistance—rather than relying solely on information dissemination or broad-based resource support.

Research Objectives

1. To examine the effects of structural and readiness factors (Contextual Capacity, Institutional and Social Support, Pro-sustainability Orientation, and Technology Readiness) on Perceived Innovation Characteristics (PIC).
2. To analyze the role of PIC as a mediating mechanism linking structural context to Technology Appraisal (TA) and Behavioral Intention (BI).
3. To evaluate the direct and indirect pathways influencing technology adoption in organic rice farming systems.

Literature Review

Theoretical Framework and Hypotheses Explaining contemporary agricultural technology adoption cannot be confined to the analysis of individual attitudes or satisfaction alone. Rather, it requires an integrated framework that systematically combines structural factors, institutional conditions, value orientations, and behavioral mechanisms. Recent studies have emphasized that the adoption gap in rural areas of developing countries cannot be adequately explained by perceived usefulness alone; instead, it is closely associated with resource constraints, risk exposure, and market imperfections (Broegaard, Vongvisouk, & Mertz, 2017). Accordingly, this study conceptualizes *Perceived Innovation Characteristics* (PIC) as a mediating mechanism linking structural context and technological readiness to technology appraisal and behavioral intention.

Diffusion of Innovation (DOI): Innovation Attributes and Perception

Rogers' (2003) Diffusion of Innovations (DOI) theory posits that adoption decisions depend on individuals' perceptions of key innovation attributes, including relative advantage, compatibility with existing practices, trialability, observability, and complexity. Importantly, these attributes are not objective properties of a technology per se; rather, they represent users' perceptions that function as interpretive mechanisms transforming external information into adoption decisions.

Empirical research in agricultural contexts consistently supports the role of perceived innovation attributes in shaping adoption behavior. For instance, Liu et al. (2018) demonstrate that the adoption of sustainable agricultural technologies depends more on perceived economic viability and risk-manageability than on the mere availability of the technology itself. Similarly, Broegaard, Vongvisouk, and Mertz (2017) show that households with limited assets may acknowledge positive benefits yet still fail to enter adoption pathways, highlighting that perception constitutes a necessary—but not sufficient—condition, as it must be shaped by structural constraints.

In the present study, the construct *Perceived Innovation Characteristics* (PIC) operationalizes DOI attributes, with particular emphasis on relative advantage, trialability, observability, and ease of use (Rogers, 2003). PIC is therefore positioned as a mediating variable linking contextual determinants to technology appraisal.

Technology Readiness: Psychological Predisposition Toward Technology

While DOI explains how innovation attributes are perceived, technology adoption also depends on users' psychological readiness. The Technology Readiness Index (TRI) proposed by Parasuraman (2000) suggests that individuals possess both enabling (optimism and innovativeness) and inhibiting (discomfort and insecurity) dimensions that shape their predisposition toward technology adoption.

Subsequent research confirms that these readiness components influence perceived usefulness and perceived ease of use (Liljander, Gillberg, Gummerus, & van Riel, 2006), aligning with the Technology Acceptance Model (TAM), which identifies perceived usefulness and perceived ease of use as key determinants of behavioral intention (Davis, 1989; Venkatesh & Davis, 2000).

In the context of organic agriculture, drone technologies and bio-microbial inputs differ in complexity and perceived risk. Psychological readiness thus plays a critical role in transforming technical feasibility into behavioral willingness. In this study, *Technology Readiness* (TR) is conceptualized as an antecedent influencing both Perceived Innovation Characteristics (PIC) and Technology Appraisal (TA). Although drone technologies and bio-microbial inputs differ substantially in their technical nature—mechanical and digital versus biological and ecological—both can be evaluated through a common perceptual framework based on DOI attributes. Farmers assess these technologies in terms of relative advantage (e.g.,

cost reduction or yield improvement), trialability (ease of experimentation), observability (visibility of outcomes), and compatibility with existing practices. Therefore, despite their heterogeneity, both technologies are analytically unified under the construct of Perceived Innovation Characteristics (PIC), which captures the perceptual mechanisms underlying adoption decisions.

Structural Context and Agricultural Innovation Systems

Technology adoption in rural settings does not occur in isolation; it unfolds within constraints shaped by capital markets, labor availability, and institutional structures. Feder et al. (1985) highlight the roles of farm size and access to credit in technology adoption. Abdulai and Huffman (2014) demonstrate that adoption decisions are made under risk and imperfect market conditions. Khonje et al. (2018) further show that access to community networks and social capital influences the intensity of soil conservation technology use.

The Agricultural Innovation Systems (AIS) framework emphasizes the roles of networks, extension services, and innovation intermediaries in reducing transaction costs and uncertainty (Eastwood et al., 2017). Accordingly, *Contextual Capacity* (CC) in this study reflects household resource endowments (land, labor, income, credit access), while *Institutional and Social Support* (ISS) captures institutional mechanisms and network-based learning processes that facilitate risk reduction and knowledge diffusion.

Synthesis of the Conceptual Framework and Structural Model

Integrating DOI, TAM, TRI, and AIS, this study proposes a causal pathway linking antecedent conditions (Contextual Capacity [CC], Institutional and Social Support [ISS], Pro-sustainability Orientation [PSO], and Technology Readiness [TR]) to Perceived Innovation Characteristics (PIC), which subsequently influence Technology Appraisal (TA) and Behavioral Intention (BI).

The principal structural pathway of the model is conceptualized as:

CC / ISS / PSO / TR → PIC → TA → BI

Within this framework, PIC and TA function as sequential mediators in the technology adoption decision process.

Organic Farming Specificity and Perception under Constraint

Technology adoption in organic farming systems differs fundamentally from conventional agriculture due to distinct production constraints and risk structures. Organic farmers operate under limited use of synthetic inputs, stricter certification requirements, and higher dependence on ecological processes, which increase both yield uncertainty and labor intensity. As a result, their decision-making context is characterized by heightened sensitivity to risk, longer return horizons, and greater reliance on experiential validation.

In such contexts, the evaluation of new technologies is less likely to be driven solely by objective performance metrics and more strongly shaped by perceived compatibility with organic practices, perceived risk reduction, and observable outcomes under real conditions. This implies that perception plays a more central role as a filtering and interpretive mechanism compared to conventional systems. Consequently, pro-sustainability orientation (PSO) may not uniformly translate into adoption behavior, as farmers may prioritize risk mitigation over normative environmental preferences when faced with uncertain outcomes. This reinforces the need to conceptualize perception as a mediating mechanism within constrained agricultural systems.

Conceptual Framework

The conceptual framework integrates contextual, institutional, and behavioral factors associated with agricultural technology adoption in organic rice production systems. Figure 1 illustrates the proposed relationships among the key constructs examined in this study.

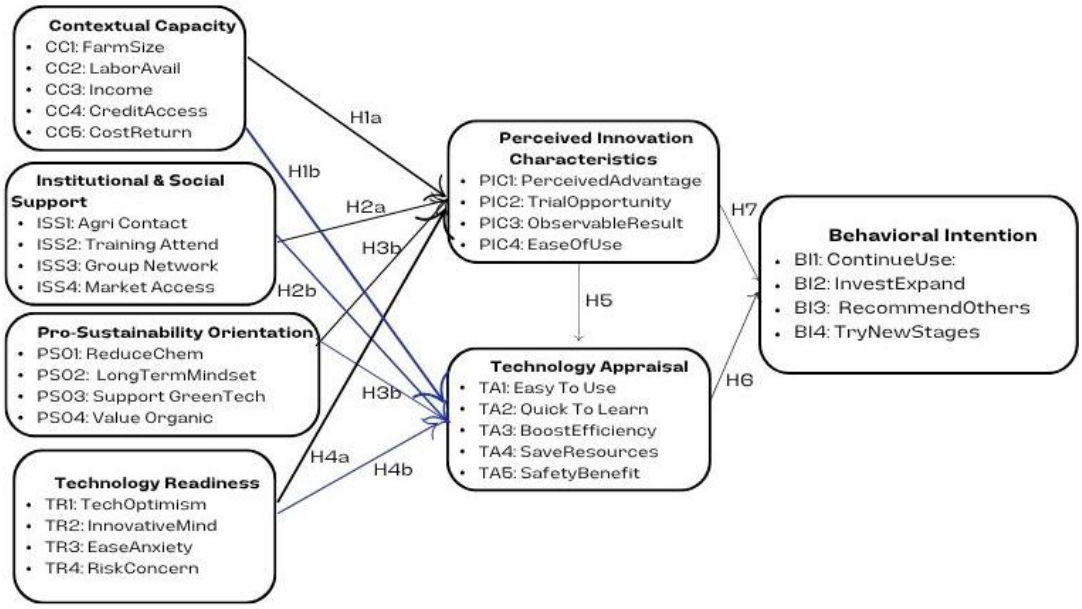


Figure 1: Conceptual Framework of Agricultural Technology Adoption in Organic Rice Production Systems

Based on this framework, the proposed relationships among the constructs are further elaborated through the research hypotheses presented in the following section.

Research Hypotheses

Based on the integrated theoretical framework outlined above, the following hypotheses are proposed.

Table 1 Research Hypotheses and Theoretical Foundations

Code	Hypothesis Statement	Supporting Theories / References
H1a	Contextual Capacity (CC) has a positive effect on Perceived Innovation Characteristics (PIC).	Liu et al. (2018) – resource constraints affect perception and adoption pathways
H1b	Contextual Capacity (CC) has a positive effect on Technology Appraisal (TA).	Abdulai & Huffman (2014) – investment decisions under risk and capital constraints
H1c	Contextual Capacity (CC) has a positive effect on Behavioral Intention (BI).	Atieno et al. (2020) – farm size and credit access influence adoption decisions

Code	Hypothesis Statement	Supporting Theories / References
H2a	Institutional and Social Support (ISS) has a positive effect on Perceived Innovation Characteristics (PIC).	Eastwood et al. (2017) – innovation intermediaries shape farmers' perceptions
H2b	Institutional and Social Support (ISS) has a positive effect on Technology Appraisal (TA).	Pigford, Hickey, & Klerkx (2018) – institutional support reduces uncertainty and enhances evaluation
H2c	Institutional and Social Support (ISS) has a positive effect on Behavioral Intention (BI).	Barnes et al. (2019) – Agricultural Innovation Systems and institutional linkages
H3a	Pro-sustainability Orientation (PSO) has a positive effect on Perceived Innovation Characteristics (PIC).	Dunlap et al. (2000) – New Environmental Paradigm; Stern (2000) – Value-Belief-Norm theory
H3b	Pro-sustainability Orientation (PSO) has a positive effect on Technology Appraisal (TA).	Stern (2000) – environmental values influence behavioral evaluation
H3c	Pro-sustainability Orientation (PSO) has a positive effect on Behavioral Intention (BI).	Ajzen (1991); Stern (2000) – values shape behavioral intention
H4a	Technology Readiness (TR) has a positive effect on Perceived Innovation Characteristics (PIC).	Parasuraman (2000) – TRI; Liljander et al. (2006) – readiness affects perception
H4b	Technology Readiness (TR) has a positive effect on Technology Appraisal (TA).	Parasuraman (2000); Venkatesh & Davis (2000)
H4c	Technology Readiness (TR) has a positive effect on Behavioral Intention (BI).	Venkatesh et al. (2003) – UTAUT; Parasuraman (2000)
H5	Perceived Innovation Characteristics (PIC) has a positive effect on Technology Appraisal (TA).	Rogers (2003); Davis (1989)
H6	Technology Appraisal (TA) has a positive effect on Behavioral Intention (BI).	Rejeb et al. (2022)

Code	Hypothesis Statement	Supporting Theories / References
H7	Perceived Innovation Characteristics (PIC) has a positive effect on Behavioral Intention (BI).	Venkatesh et al. (2003)

The proposed structural model reflects a sequential process of **"context → readiness → perception → appraisal → intention."** This framework aligns with behavioral economic logic, suggesting that smallholder farmers' investment decisions are made under conditions of constraint and uncertainty, rather than being driven solely by stable preferences or attitudinal inclination. Technology adoption in this context is therefore conceptualized as a constrained optimization process shaped by structural endowments, institutional support, psychological readiness, and perception-based evaluation mechanisms.

Research Methodology

Research Design and Sample

The quantitative phase of this study was conducted in Northeastern Thailand within the operational context of the Save Planet Rice Platform, which is aligned with the Bio–Circular–Green (BCG) economic model. The study covered 16 sub-districts across 5 districts in 5 provinces (Roi Et, Maha Sarakham, Buriram, Sisaket, and Ubon Ratchathani). These areas were selected due to their relatively well-defined networks of organic rice farmers, established aggregation and processing mechanisms, and formal market linkages with local governmental agencies. Such a setting provides an appropriate empirical context for examining the structural–institutional–technological readiness–value appraisal–intention mechanisms underlying technology adoption.

The target population consisted of registered organic rice farmers participating in the platform's activities. The total population consisted of 2,230 registered organic rice farmers across 16 sub-districts in five provinces participating in the Save Planet Rice Platform under the Bio-Circular-Green (BCG) economy model (Save Planet Rice Project, 2023).

The sample size was determined using the RMSEA-based approach proposed by MacCallum, Browne, and Sugawara (1996), which is appropriate for covariance-based SEM. Given $\alpha = 0.05$, statistical power = 0.80, $RMSEA_0 = 0.05$, $RMSEA_A = 0.08$, and model degrees of freedom ($df \approx 525$), the required sample size was approximately $N \approx 236$. Therefore, a final sample size of 240 respondents was used to ensure adequate statistical power while allowing for minor data loss. This range is consistent with prior SEM studies suggesting that sample sizes between 200–300 are sufficient for models with moderate complexity and adequate factor loadings (Kline, 2016).

Measurement

The study employs seven latent constructs measured using a five-point Likert scale ranging from 1 = strongly disagree to 5 = strongly agree. The indicators were coded according to the standardized variable scheme of the research project, as summarized below:

Table 2 Latent Constructs, Observed Indicators, and Their Roles in the Structural Model

Latent Variable	Indicators (Observed Codes)	Role in the Model
Contextual Capacity (CC)	CC1–CC5	Independent variable

Latent Variable	Indicators (Observed Codes)	Role in the Model
Institutional & Social Support (ISS)	ISS1–ISS4	Independent variable
Pro-Sustainability Orientation (PSO)	PSO1–PSO4	Independent variable
Technology Readiness (TR)	TR1–TR4	Independent variable
Perceived Innovation Characteristics (PIC)	PIC1–PIC4	Mediator
Technology Appraisal (TA)	TA1–TA5	Mediator
Behavioral Intention (BI)	BI1–BI4	Endogenous variable

Instrument development followed established procedures to ensure:

1) Content validity was assessed by three subject-matter experts using the Index of Item-Objective Congruence (IOC), with item-level scores ranging from 0.67 to 1.00, exceeding the commonly accepted threshold of 0.50.Internal consistency reliability, assessed via Cronbach's alpha (Cronbach, 1951)

2) Internal consistency reliability was confirmed with Cronbach's alpha coefficients ranging from 0.78 to 0.91 across all constructs, exceeding the recommended threshold of 0.70. Composite Reliability (CR) values ranged from 0.80 to 0.93, indicating satisfactory construct reliability.

3) **Construct validity**, examined through Confirmatory Factor Analysis (CFA) to verify that observed indicators adequately reflect their respective latent constructs prior to structural estimation.

To control for response direction effects, negatively worded items (e.g., those reflecting concern or insecurity) were reverse-coded according to the project's coding manual prior to conducting CFA and SEM analyses.

Data Analysis

Data analysis was conducted using a Covariance-Based Structural Equation Modeling (CB-SEM) approach. The analytical procedure followed three logically connected stages:

(1) Measurement Model Assessment (CFA)

The validity and reliability of the latent constructs were evaluated using CFA. The following indicators were reported:

1) Standardized factor loadings
2) Composite Reliability (CR)
3) Average Variance Extracted (AVE)
4) Discriminant validity (e.g., HTMT ratio or other appropriate criteria consistent with the analytical framework adopted)

(2) Structural Model Estimation and Hypothesis Testing

The structural model specified causal paths from **CC / ISS / PSO / TR → PIC → TA → BI**, consistent with the proposed sequential mediation framework.

Direct and indirect effects were tested, and standardized path coefficients (β), p-values, and effect magnitudes were reported to enable mechanism-based interpretation.

(3) Mediation Testing and Model Fit Evaluation

Mediation effects were assessed through statistically supported indirect effect testing. In SEM practice, bootstrap confidence intervals are commonly recommended when data conditions permit.

Model fit was evaluated using a set of complementary indices, including: χ^2/df, CFI, TLI, RMSEA, SRMR

Model adequacy was interpreted holistically rather than relying on a single cutoff criterion. As emphasized in SEM literature, cutoff values should be applied pragmatically, taking into account model complexity and field-data conditions (Hu & Bentler, 1999).

To mitigate the risk of **Common Method Bias (CMB)** arising from single-source self-reported data, both procedural and statistical remedies were implemented. Procedural controls included respondent anonymity, neutral wording, and careful question sequencing to reduce priming effects. Preliminary statistical checks consistent with applied social science research practices (e.g., Harman's single-factor logic) were conducted prior to structural interpretation.

Results

Respondent Profile and Technology Exposure

Table 3 Key Descriptive Characteristics of Respondents (N = 240)

Indicator	Value
Farmers aged 50 years or above	66.6%
Married / living together	82.9%
Primary education	79.2%
Average total landholding	18.7 rai
Average organic rice area	6.3 rai
Own land only	65.8%
Households with secondary occupation	59.2%
Ever contacted extension officers in past 12 months	59.2%
Ever attended training/study visit in past 12 months	43.3%
Ever participated in government support programs	53.3%
Never used drones in past 12 months	70.0%
Ever trained in drone use	32.5%
Ever trained in microorganism use	61.7%
Current regular use of microorganisms	15.9%

The sample reflects a predominantly older smallholder farming population with limited household labor, low formal education, and moderate institutional exposure. Technology experience also differs across the two focal innovations: drone use remains limited and is concentrated in trial or service-based access, whereas microorganism-related practices show broader training exposure and more gradual integration into production routines. These descriptive patterns provide important context for the subsequent SEM analysis, particularly in interpreting why perception may operate as a key mechanism linking structural conditions to behavioral intention.

Factor Loadings

In this study, only standardized factor loadings (λ) equal to or greater than 0.50 are reported to reflect the strength of the relationship between observed indicators and their respective latent constructs. This reporting threshold is consistent with common practice in CFA and SEM applications (Kline, 2016; Hair et al., 2019).

Latent Variable	Indicator	Standardized Loading (λ)	Criterion Met
ContextualCapacity (CC)	CC1	0.838	✓
	CC2	0.833	✓
	CC3	0.802	✓
	CC4	0.764	✓
	CC5	0.785	✓
Institutional & Social Support (ISS)	ISS1	0.718	✓
	ISS2	0.705	✓
	ISS3	0.925	✓
	ISS4	0.882	✓
Pro-Sustainability Orientation (PSO)	PSO1	0.892	✓
	PSO2	0.925	✓
	PSO3	0.906	✓
	PSO4	0.939	✓
Technology Readiness (TR)	TR1	0.913	✓
	TR2	0.807	✓
	TR3	0.553	✓
	TR4	0.637	✓
Perceived Innovation Characteristics (PIC)	PIC2	0.779	✓
	PIC3	0.701	✓
Technology Appraisal (TA)	TA1	0.673	✓
	TA2	0.717	✓
	TA3	0.713	✓
	TA4	0.547	✓
	TA5	0.510	✓
Behavioral Intention (BI)	BI1	0.772	✓
	BI2	**0.909**	✓
	BI3	0.709	✓
	BI4	0.579	✓

Table 4 Standardized Factor Loadings Meeting the Acceptance Criterion ($\lambda \geq 0.50$)

Indicators with standardized loadings below 0.50 (e.g., PIC1 = 0.416 and PIC4 = 0.387) are not reported in this table in accordance with the study's reporting criterion of presenting only loadings that meet the threshold.

If such indicators were retained in the revised model, theoretical or contextual justifications should be clearly articulated, and the issue should be acknowledged as a measurement limitation in the limitations section of the article (Kline, 2016; Hair et al., 2019).

Construct Reliability, Convergent Validity, and Discriminant Validity

Convergent Validity and Composite Reliability

Convergent validity was assessed using the conventional criteria of **Average Variance Extracted (AVE) ≥ 0.50** and **Composite Reliability (CR) ≥ 0.70**. In cases where AVE falls below 0.50 but CR remains acceptable, the construct may still be considered methodologically adequate, provided that theoretical coherence and measurement justification are clearly articulated (Fornell & Larcker, 1981; Hair et al., 2019).

Table 5 Summary of AVE and CR for Latent Constructs (Revised Measurement Model)

Latent Variable	AVE	CR	Methodological Interpretation
Contextual Capacity (CC)	0.650	0.903	Meets criteria → strong convergent validity
Institutional & Social Support (ISS)	0.669	0.889	Meets criteria → strong convergent validity
Pro-Sustainability Orientation (PSO)	0.839	0.954	Very high → clear structural convergence
Technology Readiness (TR)	0.541	0.819	Meets criteria → acceptable level
Perceived Innovation Characteristics (PIC)	0.440	0.658	AVE < .50 and CR < .70 → measurement weakness (requires discussion)
Technology Appraisal (TA)	0.466	0.805	AVE slightly below .50 but CR acceptable → methodologically tolerable under Fornell–Larcker logic
Behavioral Intention (BI)	0.608	0.856	Meets criteria → strong convergent validity

Discriminant Validity (Fornell–Larcker Criterion)

Discriminant validity was evaluated using the Fornell–Larcker criterion, which requires that the square root of AVE (diagonal elements) exceed inter-construct correlations to confirm conceptual distinctiveness (Fornell & Larcker, 1981).

Table 6 Discriminant Validity Based on Fornell–Larcker Criterion

Construct	CC	ISS	PSO	TR	PIC	TA	BI
CC	**0.806**						
ISS	0.733	**0.818**					
PSO	0.558	0.275	**0.916**				
TR	0.685	0.475	0.729	**0.736**			
PIC	0.542	0.276	0.233	0.297	**0.583**		
TA	0.381	0.296	0.247	0.377	0.539	**0.683**	
BI	0.372	0.395	0.094	0.262	0.275	0.278	**0.780**

For all constructs, the square root of AVE exceeds the corresponding inter-construct correlations, supporting acceptable discriminant validity of the measurement model, even after model modification based on modification indices (Fornell & Larcker, 1981; Hair et al., 2019).

Model Fit (Before and After Model Modification)

Model fit evaluation should be interpreted multidimensionally, considering absolute, incremental, residual-based, and parsimony indices. Each category captures different aspects of model adequacy and exhibits varying sensitivity to sample size and model complexity (Bollen, 1989; Hu & Bentler, 1999; Kline, 2016).

Table 7 Comparison of Model Fit Indices (Before and After Modification)

Fit Index	Practical Threshold	Before Modification	After Modification	Interpretation
χ^2/df	< 3 (or < 5 for field data)	4.48	4.450	Acceptable under field-data tolerance
RMSEA	< .08 (strict) / < .10 (lenient)	0.12	0.082	Substantial improvement; within lenient threshold
CFI	≥ .90	0.855	0.904	Meets minimum criterion after revision

Fit Index	Practical Threshold	Before Modification	After Modification	Interpretation
NFI	≥ .90	0.808	0.908	Meets minimum criterion after revision
GFI	≥ .90	0.795	0.887	Slightly below recommended threshold
RMR	< .05	0.044	0.021	Clearly acceptable
TLI/NNFI	≥ .90	0.753	0.912	Meets minimum criterion after revision

Following model modification, RMSEA decreased substantially (≈ 0.12 → 0.082), indicating meaningful practical improvement. Incremental fit indices (CFI, NFI, and TLI) improved beyond minimum acceptable thresholds, suggesting that the revised model achieves sufficient methodological adequacy for mechanism-based interpretation in complex field settings characterized by behavioral and contextual heterogeneity (Hu & Bentler, 1999; Kline, 2016).

Structural Model Results

Hypothesis Testing of the SEM Model (Direct Effects) After Model Modification

Following theory-driven model trimming, statistically insignificant paths were removed to enhance parsimony and reduce estimation instability in the SEM framework. The structural results are summarized in Table **7** and Figure 1.

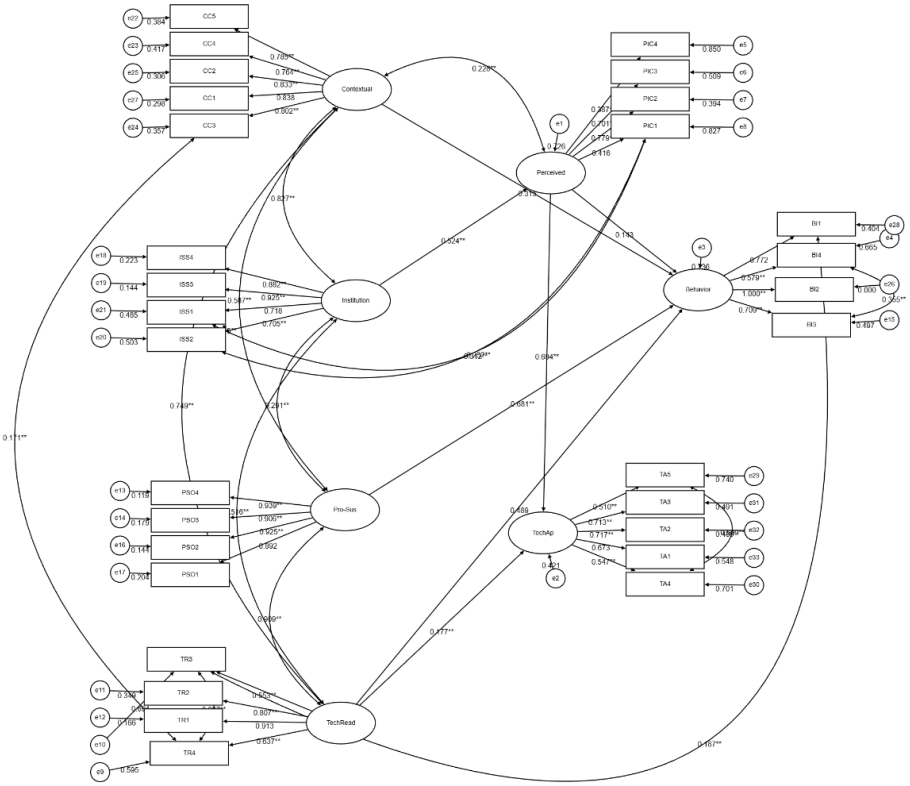


Figure 1 Final SEM with Standardized Estimates

Table 8 Structural Model Results: Direct Effects and Hypothesis Testing

Hypothesis	Structural Path	Unstandardized Estimate	S.E.	C.R. (z)	p-value	Standardized β	Result
H1c	CC → BI	0.279	0.176	1.582	.014	0.315	Supported

Hypothesis	Structural Path	Unstandardized Estimate	S.E.	C.R. (z)	p-value	Standardized β	Result
H2a	ISS → PIC	0.213	0.086	2.472	.013	0.284	Supported
H3c	PSO → BI	–0.194	0.090	–2.158	.031	–0.206	Supported (Negative)
H4b	TR → TA	0.228	0.095	2.400	.016	0.241	Supported
H4c	TR → BI	0.201	0.093	2.161	.031	0.223	Supported
H5	PIC → TA	1.353	0.156	8.673	< .001	0.821	Supported
H7	PIC → BI	0.358	0.121	2.959	.003	0.372	Supported

Interpretation of Direct Effects

1) **CC → BI is significant**, whereas CC → PIC and CC → TA are not. This suggests that structural resource capacity functions as a *direct structural driver* of behavioral intention, rather than operating through perception-based technological evaluation processes.

2) **ISS → PIC is significant**, but ISS → TA and ISS → BI are not. This indicates that Institutional and Social Support primarily functions as a *perception-formation mechanism*, reducing information asymmetry and enabling farmers to recognize innovation attributes before formal evaluation occurs.

3) **TR → TA and TR → BI are both significant**, demonstrating that Technology Readiness plays a dual role: influencing rational technological evaluation and directly reinforcing behavioral intention.

4) **PSO → BI exhibits a significant negative effect**, contrary to the hypothesized direction. This finding reflects a behavioral tension between sustainability-oriented values and actual investment decisions under uncertainty in organic farming systems, where financial return horizons and outcome variability remain critical considerations.

5) The structural core of the model lies in the significant paths **PIC → TA** and **PIC → BI**, whereas **TA → BI is not significant**. This suggests that technology appraisal alone is insufficient to translate into behavioral intention unless supported by perception-based mechanisms and enabling contextual conditions.

The Role of Perception as a Transmission Mechanism (Mediation Analysis)

In SEM-based mediation analysis, both direct and indirect effects must be considered, particularly when evaluating indirect effects using resampling or bootstrapping approaches (Preacher & Hayes, 2008).

In the final structural model, however, the path **TA → BI (H6)** was statistically insignificant and therefore removed. Consequently, the sequential mediation pathway **PIC → TA → BI** is not supported in the final structural configuration. In other words, PIC functions clearly as a transmission mechanism, but TA does not operate as a bridge toward behavioral intention under the revised model.

Table 9 Direct and Indirect Effects Retained After Model Modification

Determinant (X)	Mediator	Outcome (Y)	Path	Direct Effect	Indirect Effect (Unstandardized)	Mechanism Interpretation
ISS	PIC	TA	ISS → PIC → TA	(ISS→TA removed)	0.213 × 1.353 = 0.288	ISS enhances TA via perception formation

Determinant (X)	Mediator	Outcome (Y)	Path	Direct Effect	Indirect Effect (Unstandardized)	Mechanism Interpretation
ISS	PIC	BI	ISS → PIC → BI	(ISS→BI removed)	0.213 × 0.358 = 0.076	ISS influences BI indirectly through PIC
PIC	TA	BI	PIC → TA → BI	(TA→BI removed)	Not supported	Technology appraisal does not translate into BI

Mechanism-Based Interpretation

1) The findings clearly support a **perception-mediated mechanism**, particularly in the case of ISS. Institutional and social support operate primarily by shaping perception—enhancing awareness of relative advantage, compatibility, trialability, and observability—before influencing TA and BI.

2) In contrast, CC demonstrates a **direct-to-intention pathway (CC → BI)**, reflecting field-based realities where adoption behavior is strongly constrained by resource capacity and practical feasibility.

3) Most critically, the absence of a significant **TA → BI** path indicates that perceived usefulness or ease of use alone does not automatically elevate evaluation into behavioral intention. This suggests the presence of additional economic frictions, risk considerations, or contextual constraints not fully captured within the model. Such findings are consistent with applied SEM research in complex behavioral settings, where decision-making is not driven by purely rational appraisal processes (Bollen, 1989; Kline, 2016).

Table 10 Explained Variance of Endogenous Constructs

Endogenous Construct	R^2	Methodological Assessment
Perceived Innovation Characteristics (PIC)	0.274	Moderate explanatory power
Technology Appraisal (TA)	0.579	Moderate to relatively high explanatory power
Behavioral Intention (BI)	0.264	Moderate explanatory power

The model explains a moderate proportion of variance in Behavioral Intention ($R^2 = 0.264$), reflecting the inherent complexity of technology adoption behavior in organic agricultural systems. Adoption decisions remain influenced by factors beyond the structural scope of the model, including market risk, financial conditions, service accessibility, accumulated experiential learning, and operational cost structures. Despite these contextual complexities, the revised structural model demonstrates improved stability and sufficient explanatory adequacy for mechanism-based interpretation.

Discussion

The findings of this study indicate that the adoption of drone and microorganism technologies in organic rice systems is not a linear process in which structural factors directly drive behavior. Rather, it represents a **multi-stage appraisal process under constraints**, consistent with agricultural technology adoption research suggesting that farmers' decisions result from the combined influence of perceptual evaluation, risk management, and resource conditions (Marra, Pannell, & Abadi Ghadim, 2003).

Perceived Innovation Characteristics as the Central Mechanism of Adoption

A key contribution of this study is the identification of **Perceived Innovation Characteristics (PIC)** as a mechanism-based mediator linking Institutional and Social Support (ISS) to Behavioral Intention (BI).

This reflects Diffusion of Innovations theory, which emphasizes perceived relative advantage, trialability, and observability as primary determinants of adoption rates. In agricultural contexts, Rejeb et al. (2022) argue that farmers adopt technologies based on "perceived tangible returns" rather than policy information alone.

Within digital agriculture, Eastwood et al. (2017) demonstrate that institutional network support influences adoption indirectly by shaping farmers' understanding and interpretation of emerging technologies rather than directly determining usage. This indicates that under resource constraints the pathway **ISS → PIC → BI** observed in this study.

In other words, ISS functions to **reduce informational uncertainty**, creating cognitive space for value-based evaluation before farmers form behavioral intentions.

Resource Context as a Structural Driver Beyond Perception Channels

The findings reveal that **Contextual Capacity (CC)** affects Behavioral Intention directly, rather than through perception or appraisal pathways.

This outcome is consistent with classical agricultural economics literature, which identifies farm size, financial liquidity, and labor management capacity as direct determinants of technology adoption, particularly for capital-intensive innovations (Feder et al., 1985).

Marra et al. (2003) further argue that under return uncertainty, farmers evaluate economic risk alongside resource constraints. Thus, even when perceived innovation attributes are positive, low CC may prevent behavioral conversion.

The present results therefore reflect a **decision-under-resource-constraint logic**, supported by empirical findings from Liu, Bruins, and Heberling (2018), who found that resource capacity exerts stronger influence than perception alone in conservation technology adoption in China.

This interpretation is also consistent with the demographic profile of the sample, which is characterized by an aging farming population, limited household labor, and relatively low formal education. These conditions increase the importance of practical feasibility and reduce the likelihood that positive perception or evaluation alone will translate into adoption behavior.

Technology Readiness: Asymmetric Effects and Dual Roles

In this study, **Technology Readiness (TR)** significantly influences both Technology Appraisal (TA) and Behavioral Intention (BI), but not Perceived Innovation Characteristics directly.

This suggests that attitudinal readiness and technological confidence operate primarily at the stages of evaluation and decision-making rather than at the initial perception of innovation attributes.

In digital agriculture contexts, Eastwood et al. (2017) emphasize that farmers' ability to interpret data and manage technological complexity significantly influences adoption decisions, particularly for advanced technologies such as drones and precision systems.

Similarly, Barnes et al. (2019) report that precision agriculture adoption in Europe depends heavily on farmers' technological confidence and skills, which act as accelerators of decision-making rather than primary determinants of initial perception.

Thus, TR operates through two pathways:

(1) Enhancing evaluative capacity

(2) Reducing hesitation in decision-making

Adoption in Organic Farming Systems: A Multi-Stage Process with Structural Bottlenecks

The absence of a significant **TA → BI** pathway in the final model indicates that positive technological appraisal alone is insufficient to elevate evaluation into behavioral intention.

Läpple and Van Rensburg (2011), in studying transitions toward organic farming, demonstrate that adoption of new systems is constrained by market risk, production uncertainty, and institutional barriers, even when farmers hold favorable evaluations.

Moreover, Baumgart-Getz, Prokopy, and Floress (2012), synthesizing multiple studies on conservation practice adoption, conclude that agricultural adoption is a multi-stage process shaped by social, economic, and institutional forces—not merely technical perception or attitude.

Accordingly, adoption of drone and microorganism technologies in organic rice systems should be conceptualized as a **multi-stage appraisal process with structural bottlenecks**, particularly in contexts characterized by organic market risk and income volatility.

A particularly notable finding is the negative relationship between Pro-Sustainability Orientation (PSO) and Behavioral Intention (BI). Rather than indicating a contradiction, this result reflects a tension between sustainability values and economic feasibility under conditions of uncertainty. In organic farming systems, farmers who strongly prioritize sustainability may also be more cautious in adopting new technologies that are perceived as capital-intensive, externally dependent, or potentially misaligned with organic principles. This is especially relevant in the case of drone technologies, which require financial investment or service costs, and may not always produce immediate or observable returns.

From a behavioral perspective, this finding is consistent with risk-averse decision-making under uncertainty, where farmers with strong normative commitments to sustainability prioritize stability and ecological consistency over technological experimentation. Thus, higher PSO may not directly translate into higher adoption intention, particularly when perceived economic risk or compatibility concerns remain unresolved.

Another critical finding is the absence of a significant relationship between Technology Appraisal (TA) and Behavioral Intention (BI). This suggests that positive evaluation of a technology in terms of usefulness, ease of use, or safety is not sufficient to trigger actual intention to adopt.

In the socio-economic context of smallholder organic farming, decision-making is not driven solely by rational evaluation, but is also shaped by resource constraints, labor availability, and accumulated experiential knowledge. Farmers may recognize that a technology is beneficial, yet still refrain from adoption due to financial limitations, uncertainty about returns, or lack of continuous access.

In addition, organic farming systems often involve tacit knowledge, ecological balance, and experiential learning processes that are not fully captured by standard appraisal constructs. As a result, technology appraisal does not automatically convert into behavioral intention unless supported by enabling structural conditions and perceived feasibility in real farm operations.

Although this study focuses on organic rice farming in Northeastern Thailand, the underlying mechanism identified in this study—where structural conditions shape perception, which in turn influences adoption intention—may be applicable to other agricultural systems facing similar constraints. In particular, smallholder production systems characterized by labor limitations, financial constraints, and uncertainty in returns may exhibit similar perception-mediated adoption patterns. However, such generalization should be interpreted cautiously, as

differences in crop systems, market structures, and institutional environments may alter the relative importance of each mechanism

Theoretical Implications

Extending the Diffusion of Innovation Framework with Structural Context

The findings clearly demonstrate that **Perceived Innovation Characteristics (PIC)** do not emerge independently of structural conditions. Rather, they are shaped by upstream structural contexts, namely **Contextual Capacity (CC)** at the household level and **Institutional & Social Support (ISS)**, which function as foundational conditions of the technological appraisal process.

The Diffusion of Innovation (DOI) framework (Rogers, 2003) conceptualizes adoption primarily through perceived innovation attributes such as relative advantage, trialability, and observability. However, DOI traditionally emphasizes the individual level and does not systematically elaborate how structural factors influence the *formation of perception*. The present study proposes that perception should not be treated as an independent variable, but rather as a **process-generated outcome shaped by resource and institutional contexts**.

This perspective aligns with Barnes et al. (2019), who found that precision agriculture adoption in Europe depends not only on perceived technological benefits but also on farm-level resource endowments and policy environments. In the context of Thai organic farming, the present findings similarly confirm that perceived benefits of drones and microorganisms are constructed under financial, labor, and network constraints.

Accordingly, this study contributes theoretically by **extending DOI with a structural-context dimension**, proposing that rural innovation diffusion should be conceptualized as a hierarchical process:

Structure → Perception → Appraisal → Intention

Compared with conventional adoption models such as TAM and UTAUT, which emphasize perceived usefulness and ease of use as direct predictors of intention, the findings of this study suggest that such relationships may weaken in contexts characterized by structural constraints and production uncertainty. In organic farming systems, perception alone does not guarantee adoption; instead, it must be supported by resource feasibility and institutional conditions. This highlights the importance of integrating DOI with structural and behavioral perspectives when analyzing technology adoption in real-world agricultural settings.

Proposing a Mediation-Based Adoption Model

The structural analysis confirms the mediating roles of **Perceived Innovation Characteristics (PIC)** and **Technology Appraisal (TA)** between upstream determinants (CC, ISS, PSO, TR) and **Behavioral Intention (BI)**. Certain contextual variables do not exert direct effects on BI but instead operate through technological appraisal mechanisms.

This finding carries important theoretical implications. Much of the technology adoption literature reports linear relationships between readiness/resources and adoption outcomes (Parasuraman, 2000; Venkatesh et al., 2003). In contrast, the present study demonstrates that **Technology Readiness (TR)** influences BI primarily through evaluative mechanisms rather than exclusively through direct pathways.

This pattern is consistent with Iancu & Iancu (2020), who found that farmers adopt digital technologies based on economic value appraisal and risk assessment rather than purely technical motivation. Similarly, Barnes et al. (2019) identify perceived benefits as a bridging mechanism between farm structure and technology implementation.

The study therefore proposes a **mediation-based adoption model**, emphasizing that upstream determinants must be translated through perception and appraisal mechanisms before forming behavioral intention. Such a framework is particularly appropriate for organic farming systems characterized by multi-dimensional constraints.

Integrating Behavioral Economics with Rural Innovation

The results also reflect a logic of **decision-making under constraints**, consistent with behavioral economics perspectives, particularly bounded rationality (Simon, 1955) and decision-making under risk (Kahneman & Tversky, 1979).

Farmers do not decide based on complete information or purely technical calculations. Instead, they engage in subjective evaluation processes involving risk perception, uncertainty management, and trial feasibility. This implies that technology adoption in organic farming systems is fundamentally a **behavioral phenomenon rather than merely a technical one**.

The present study, therefore, contributes to bridging DOI theory with behavioral economics by proposing that rural innovation analysis must integrate perception, risk, and value-appraisal processes. Adoption should be understood as a constrained behavioral evaluation process embedded within structural realities.

Conclusion and Recommendations

Conclusion and Implications

This study demonstrates that the adoption of drone and microorganism technologies in organic rice systems is best understood as a mechanism-based process rather than a direct outcome of structural resources or technological readiness alone. The findings show that Perceived Innovation Characteristics (PIC) play a central role in translating contextual conditions into behavioral intention, highlighting that adoption decisions are shaped through perception formation under real-world constraints.

Policy and Practical Recommendations

The findings provide several practical implications for policy and extension design. First, technology promotion programs should prioritize **demonstration-based learning**, such as on-farm demonstration plots and peer learning systems, to enhance observability and reduce uncertainty. Second, **subsidized trial programs** or shared-service models (e.g., drone service providers) should be expanded to lower entry barriers for smallholder farmers who face financial and scale constraints. Third, extension systems should shift toward **hands-on training and continuous support**, particularly for older farmers with limited formal education, rather than relying solely on information dissemination. Finally, interventions should be tailored to reflect differences between technology types, recognizing that capital-intensive technologies (e.g., drones) and process-based technologies (e.g., microorganisms) require different adoption pathways and support mechanisms.

Future Research Directions

Future research should extend this study in several directions. First, expanding the analysis to larger and multi-regional samples would improve the generalizability of the findings across different agricultural systems. Second, longitudinal designs are needed to capture dynamic changes in perception and adoption behavior over time. Third, multi-group analysis could be applied to compare adoption mechanisms across different farmer segments, such as farm size, age groups, or levels of technology experience. Finally, future studies may integrate additional economic and institutional variables—such as market access, price volatility, and service availability—to further refine the understanding of adoption mechanisms under real-world constraints.

Limitations

First, the use of a **cross-sectional design** limits the ability to establish long-term causal relationships. Although SEM captures structural mechanisms, it cannot fully trace learning dynamics and actual usage patterns across multiple production seasons.

Second, the study relies entirely on **self-reported data**, which may be subject to social desirability bias or inaccuracies in self-assessment.

Third, the research was conducted in the **Northeastern region of Thailand**, characterized by specific farm structures, community networks, and organic rice market conditions. Therefore, generalization to other geographical or institutional contexts should be undertaken with caution.

AI Disclosure Statement

The authors used artificial intelligence (AI)-assisted tools solely for language refinement and improving academic clarity. The AI tools were not used for data analysis, interpretation of results, or generation of original scientific content. All content, analysis, and conclusions were developed and verified entirely by the authors.

References

Abdulai, A., & Huffman, W. (2014). The adoption and impact of soil and water conservation technology: An endogenous switching regression application. *Land Economics, 90*(1), 26–43. https://doi.org/10.3368/le.90.1.26

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50*(2), 179–211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Atieno, M., Herrmann, L., Nguyen, H. T., Phan, H. T., Nguyen, N. K., Srean, P., Than, M. Barnes, A. P., Soto, I., Eory, V., Beck, B., Balafoutis, A., Sánchez, B., Vangeyte, J., Fountas, S., van der Wal, T., & Gómez-Barbero, M. (2019). Exploring the adoption of precision agricultural technologies: A cross regional study of EU farmers. *Land Use Policy, 80*, 163–174. https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.10.004

Baumgart-Getz, A., Prokopy, L. S., & Floress, K. (2012). Why farmers adopt best management practice in the United States: A meta-analysis. *Journal of Environmental Management, 96*(1), 17–25. https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2011.10.006

Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. Wiley.

Broegaard, R. B., Vongvisouk, T., & Mertz, O. (2017). Contradictory land use plans and policies in Laos: Tenure security and the threat of exclusion. *World Development, 89*, 170–183. https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2016.08.008

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*(3), 297–334. https://doi.org/10.1007/BF02310555

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 319–340. https://doi.org/10.2307/249008

Dunlap, R. E., Van Liere, K. D., Mertig, A. G., & Jones, R. E. (2000). New trends in measuring environmental attitudes: Measuring endorsement of the New Ecological Paradigm: A revised NEP scale. *Journal of Social Issues, 56*(3), 425–442. https://doi.org/10.1111/0022-4537.00176

Eastwood, C., Klerkx, L., & Nettle, R. (2017). Dynamics and distribution of public and private research and extension roles for technological innovation and diffusion: Case studies of the implementation and adaptation of precision farming technologies. *Journal of Rural Studies, 49*, 1–12. https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2016.11.008

Feder, G., Just, R. E., & Zilberman, D. (1985). Adoption of agricultural innovations in developing countries: A survey. *Economic Development and Cultural Change, 33*(2), 255–298. https://doi.org/10.1086/451461

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research, 18*(1), 39–50. https://doi.org/10.2307/3151312

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage.

Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling, 6*(1), 1–55. https://doi.org/10.1080/10705519909540118

Iancu, I., & Iancu, B. (2020). Designing mobile technology for elderly: A theoretical overview. *Technological Forecasting and Social Change, 155*, 119977. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.119977

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica, 47*(2), 263–291. https://doi.org/10.2307/1914185

Khonje, M., Manda, J., Alene, A., & Kassie, M. (2018). Analysis of adoption and impacts of improved maize varieties in eastern Zambia. *Land Use Policy, 75*, 143–152. https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.03.008

Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.

Läpple, D., & Van Rensburg, T. (2011). Adoption of organic farming: Are there differences between early and late adoption? *Ecological Economics, 70*(7), 1406–1414. https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2011.03.002

Liljander, V., Gillberg, F., Gummerus, J., & van Riel, A. (2006). Technology readiness and the evaluation of self-service technologies. *Journal of Retailing and Consumer Services, 13*(3), 177–191. https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2005.08.004

Liu, T., Bruins, R. J., & Heberling, M. T. (2018). Factors influencing farmers' adoption of best management practices: A review and synthesis. *Sustainability, 10*(2), 432. https://doi.org/10.3390/su10020432

MacCallum, R. C., Browne, M. W., & Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods, 1*(2), 130–149. https://doi.org/10.1037/1082-989X.1.2.130

MacCallum, R. C., Roznowski, M., & Necowitz, L. B. (1992). Model modifications in covariance structure analysis: The problem of capitalization on chance. *Psychological Bulletin, 111*(3), 490–504. https://doi.org/10.1037/0033-2909.111.3.490

Marra, M., Pannell, D. J., & Abadi Ghadim, A. (2003). The economics of risk, uncertainty and learning in the adoption of new agricultural technologies. *Agricultural Systems, 75*(2–3), 215–234. https://doi.org/10.1016/S0308-521X(02)00066-5

Parasuraman, A. (2000). Technology readiness index (TRI): A multiple-item scale to measure readiness to embrace new technologies. *Journal of Service Research, 2*(4), 307–320. https://doi.org/10.1177/109467050024001

Pigford, A.-A. E., Hickey, G. M., & Klerkx, L. (2018). Beyond agricultural innovation systems? Exploring an agricultural innovation ecosystems approach for niche design and development in sustainability transitions. *Agricultural Systems, 164*, 116–121. https://doi.org/10.1016/j.agsy.2018.04.007

Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods, 40*(3), 879–891. https://doi.org/10.3758/BRM.40.3.879

Rejeb, A., Abdollahi, A., Rejeb, K., & Treiblmaier, H. (2022). Drones in agriculture: A review and bibliometric analysis. *Computers and Electronics in Agriculture, 198*, 107017. https://doi.org/10.1016/j.compag.2022.107017

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.

Save Planet Rice Project. (2023). Registered organic rice farmer lists and operational area under the BCG model (Internal report). Save Planet Rice Platform.

Simon, H. A. (1955). A behavioral model of rational choice. *Quarterly Journal of Economics, 69*(1), 99–118. https://doi.org/10.2307/1884852

Stern, P. C. (2000). New Environmental Theories: Toward a coherent theory of environmentally significant behavior. *Journal of Social Issues, 56*(3), 407–424. https://doi.org/10.1111/0022-4537.00175

Venkatesh, V., & Davis, F. (2000). A theoretical extension of TAM. *Management Science, 46*(2), 186–204. https://doi.org/10.1287/mnsc.46.2.186.11926

Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly, 27*(3), 425–478. https://doi.org/10.2307/30036540

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

Developing a Board Game to Strengthen Global Leadership and Management Skills

Phanita Phakdi [1*] Mattika Samitsomboon [2] Raajshivar Saetan [3]
Mongkolrach Wadsuntad [4]

Received: 9 February 2026 Revised: 23 February 2026 Accepted: 26 February 2026

Abstract

This study aims to develop and examine the educational potential of the Global Explorer Board Game as a learning tool for strengthening global leadership and management skills. The game was designed to simulate global management situations through continent-based boards, role-based decision-making, resource allocation, and Threat and Chance cards that represent uncertainty, opportunities, and challenges in international business environments. The study employed a qualitative exploratory design using the Delphi method with three experts in relevant fields. Expert feedback and observation of the game structure were analyzed through content analysis. The findings indicate that the board game has strong potential to support five key competency areas: cultural intelligence, strategic capabilities, cognitive capabilities, decision-making skill, and problem-solving skill. The experts agreed that the use of different continent boards encourages learners to understand contextual differences across regions, while the role and resource systems promote strategic planning, trade-off analysis, and adaptive thinking. In addition, the uncertainty created by dice rolls and card effects allows players to practice decision-making and problem-solving in dynamic situations. Overall, the Global Explorer Board Game provides an experiential and interactive approach to management education by transforming abstract global management concepts into practical learning experiences. The study suggests that the game can be applied in global management, leadership, and cross-cultural management courses, while future research should test its effectiveness with student participants using quantitative or mixed-method approaches.

Keywords: Board Game, Global Management, Cultural Intelligence, Decision-Making, Problem-Solving, Experiential Learning

[1-4] Department of Social and Applied Science, College of Industrial Technology, King Mongkut's University of Technology North Bangkok
[*] Email phanita.p@cit.kmutnb.ac.th

Introduction

In today's interconnected global economy, the role of managers has fundamentally transformed from primarily domestic operations to increasingly complex cross-border responsibilities. Globalization has created unprecedented challenges and opportunities for organizations, requiring managers to navigate diverse cultural contexts, lead geographically dispersed teams, and coordinate operations across multiple countries simultaneously (Adewunmi, 2024; Osland, Bird, Delano, & Jacob, 2006; Stevens, Oddou, Furuya, Bird, & Mendenhall, 2014). This transformation has generated substantial scholarly interest in identifying and understanding the specific skills, abilities, and competencies that distinguish effective global managers from their domestically-focused counterparts.

The imperative for global management competencies stems from several converging trends. Multinational organizations' value chains now spread around the world, demanding new forms of leadership that transcend traditional national boundaries (May, 1997). Managers increasingly work with people from different cultural backgrounds, whether operating abroad or in their home countries, making intercultural competence and global management skills essential for success (Steers, Nardon, & Sanchez-Runde, 2019). Furthermore, the flattening of organizational structures and the proliferation of international branches mean that executives cannot be physically present in every market, necessitating sophisticated capabilities in understanding global resources while maintaining sensitivity to local market characteristics (Yuezhu, 2024).

The board game is a valuable learning tool for developing global management skills, as it enables students to engage with complex concepts in an accessible, interactive, and enjoyable way. Through game-based learning, students can explore real-world management situations, practice decision-making, and experience the consequences of strategic choices in a low-risk environment. This approach helps reduce barriers to learning by making abstract ideas more concrete and encouraging active participation. Moreover, the development of global knowledge and competencies now extends beyond what any single individual or traditional educational method can provide. In an increasingly interconnected and rapidly changing world, management education requires new frameworks that foster critical thinking, cross-cultural understanding, collaboration, adaptability, and systems thinking. A board game designed around global management challenges can serve as an innovative framework for management development by integrating these competencies into experiential learning. It not only supports knowledge acquisition, but also strengthens communication, negotiation, leadership, and strategic planning skills that are essential for future global managers.

Ultimately, the findings of this study offer direct utility to key beneficiaries in both academic and professional fields. For higher education educators and curriculum designers, this research provides a validated framework to integrate experiential learning tools into business curricula, helping to transform abstract management theories into interactive classroom simulations. Additionally, corporate trainers and human resource professionals can utilize these insights to design effective, low-risk simulation programs for executive training, thereby sharpening strategic decision-making and adaptive problem-solving skills among future global leaders.

Literature Review

Background and Theoretical Foundations

Global Management Skill

The concept of global mindset represents another influential theoretical lens, emphasizing the cognitive, psychological, and social capital that enables managers to influence individuals, groups, and organizations from diverse cultural backgrounds (Adewunmi, 2024; Osland et al., 2006). A global mindset encompasses the ability to drive for the bigger picture, balance paradoxes, trust process over structure, value differences, manage change, and seek lifelong learning (Townsend, Cairns, Cooley, & Faris, 2003). This framework highlights that global management effectiveness requires not just skills but fundamental shifts in perspective and orientation.

Recent comprehensive treatments of global management organize competencies around integrated skills development models that distinguish between foundational skills (applicable across contexts), contextual skills (specific to cultural and organizational environments), and integrative capabilities that enable managers to synthesize knowledge and adapt to complex situations (Steers, Osland, & Szkudlarek, 2023).

The literature on global management skills draws upon several interconnected theoretical frameworks that provide conceptual foundations for understanding and developing these competencies.

Cultural intelligence is considered to play vital role of central construct in explaining global management effectiveness (Adewunmi, 2024; Alvarenga, Fleury, & Fleury, 2018; Steer et al., 2023) The cultural intelligence framework provides a theoretically grounded and empirically validated approach to understanding intercultural competence

Strategic and cognitive capabilities navigate complex international business environments. Strategic vision consistently emerges as a top-rated competency across studies. Satterlee (1999) reports that strategic vision ranked among the highest-rated skills in the Delphi study, with participants emphasizing the ability to drive for the bigger picture and balance paradoxes. The concept of global view or global perspective represents a related capability, reflecting the ability to understand and integrate diverse market characteristics, competitive dynamics, and stakeholder interests across multiple countries (Yuezhu, 2024). Cognitive capabilities extend beyond strategic thinking to encompass what Osland et al. (2006) term "cognitive orientation" pointed at frameworks and thinking patterns that enable effective global leadership. This includes the ability to manage complexity, tolerate ambiguity, and synthesize information from diverse sources. Alvarenga et al. (2018) identify critical global thinking and cognitive abilities as essential competencies, while Leslie et al. (2002) emphasize learning behaviors and business knowledge as components of managerial effectiveness in global contexts.

Decision-making capabilities represent another consistently emphasized competency domain. Satterlee (1999) reports that decision-making skills received the highest average rating in the Delphi study compilation, reflecting its fundamental importance for global management effectiveness. Hajro et al. (201) identify decision-making as a core competence for multinational team leaders, emphasizing the need to make effective decisions in complex, ambiguous situations with diverse stakeholder interests.

The literature suggests that global decision-making requires distinctive capabilities beyond domestic contexts. Managers must navigate different legal systems, regulatory environments, and business practices while balancing global standardization with local adaptation (May, 1997). This requires what Satterlee (1999) describes as the ability to balance paradoxes and trust process over structure, recognizing that effective solutions often emerge through iterative engagement rather than predetermined plans.

Problem-solving in global contexts also requires creativity and resourcefulness. Satterlee (1999) identifies creativity and resourcefulness as important competencies, while several studies emphasize the need for initiative, persistence, and the ability to navigate uncertainty (Alvarenga et al., 2018). The capacity to recognize and leverage diverse perspectives in problem-solving represents a distinctive advantage of effective global management.

Board Game

Board games represent a unique intersection of play, learning, and social interaction. Unlike random chance-based games, strategic board games require players to engage in planning, problem-solving, working memory, cognitive flexibility, and inhibitory control—core components of executive function (Bartolucci, Mattioli, & Batini, 2019; Guardabassi, Tomasoni, & Borella, 2025). These cognitive demands align with theoretical frameworks from educational psychology and cognitive neuroscience suggesting that active, engaging, and challenging activities promote learning and cognitive development.

From an educational perspective, board games embody principles of game-based learning, which posits that the motivational and engaging properties of games can enhance learning outcomes (Ngo, Siswandari, & Kristiana, 2024; Gutiérrez-Medina, Pérez-Salas, & Rojas-Jara, 2024). The structured yet playful nature of board games may reduce anxiety associated with formal learning while maintaining cognitive challenge (Dziob, Górski, & Kąkol, 2020). Additionally, the social nature of most board games provides opportunities for collaborative learning, communication, and social skill development (Ji, Kim, & Yoo, 2022).

From a therapeutic standpoint, board games offer a non-pharmacological intervention that is accessible, cost-effective, and easily implemented in various settings (Guardabassi et al., 2025). The structured nature of board games provides cognitive stimulation while the social and enjoyable aspects may enhance motivation and adherence compared to traditional cognitive training exercises (Chen, Li, Chang, Huang, & Cheng, 2022).

The motivational benefits of board games appear to stem from multiple factors. Board games transform learning into play, reducing the anxiety and pressure associated with formal academic tasks while maintaining cognitive challenge (Dziob et al., 2020). The competitive and social elements of board games may activate intrinsic motivation systems, making learning more inherently rewarding (Gutiérrez-Medina, Pérez-Salas, & Rojas-Jara, 2024). Additionally, the immediate feedback provided by game mechanics helps students understand their progress and adjust strategies, supporting self-regulated learning (Ngo et al., 2024).

Ngo et al. (2024) specifically examined board games in STEM education, finding that games effectively transformed STEM learning by increasing student engagement and motivation. The study suggested that board games' ability to make abstract STEM concepts concrete and interactive contributed to their motivational impact.

Bartolucci et al. (2019) conducted two exploratory studies comparing expert board game players with non-players and examining the effects of 26 hours of game training in children. The research found that non-random board games significantly stimulated cognitive functions, particularly fluid intelligence and analytical thinking. Expert players demonstrated superior performance on measures of fluid intelligence compared to non-players, and children who received game training showed improvements compared to controls receiving traditional education (Bartolucci et al., 2019).

Chen et al. (2021) specifically investigated a scientific board game's effect on creative problem-solving skills, finding significant improvements. The study demonstrated that board games could develop the flexible, innovative thinking required for complex problem-solving (Chen et al., 2021). This finding aligns with educational goals emphasizing creativity and innovation as 21st-century skills.

Therefore, this research strongly believe that the board game will focus on improvement of cultural intelligence, strategic and cognitive capabilities decision making and problem solving. The player will learn situations from card and see effect of the card through playing.

Conceptual Framework

The conceptual framework was visualized using Google Gemini based on the synthesis of expert feedback and identified game mechanics to illustrate the relationships between the game elements and management competencies as the figure 1 below.

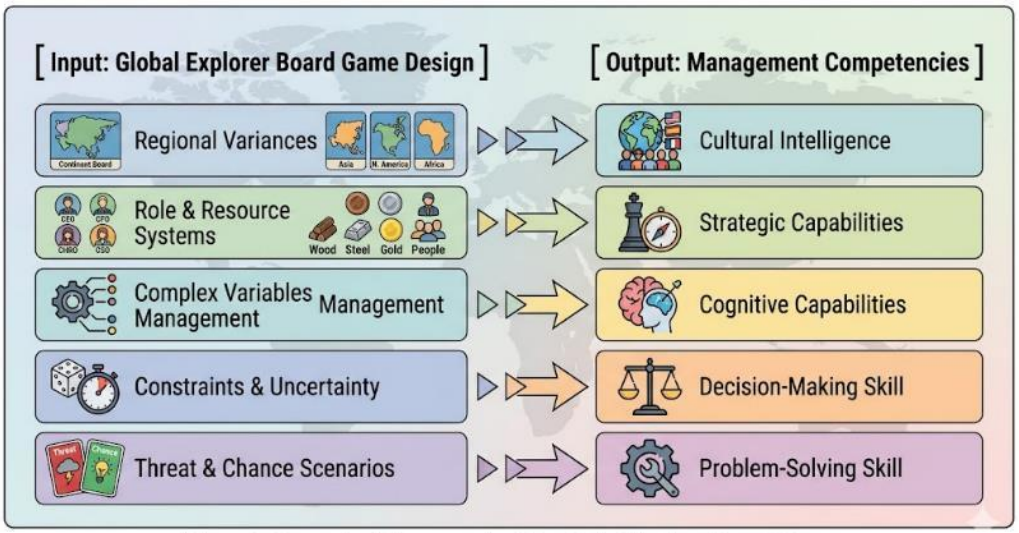


Figure 1: Conceptual Framework

Note. Created by Gemini (Google AI) on [May 4, 2024], based on a prompt provided by the author.

Research Methodology

This study started to study how to create the Global Explorer Board Game, then employed a qualitative research design to explore how the Global Explorer Board Game may support the development of key competencies in management education. A qualitative approach was selected because the purpose of the study was not to test statistical relationships, but to gain in-depth expert insight into the educational value of the board game, particularly in relation to cultural intelligence, strategic capabilities, cognitive capabilities, decision-making skill, and problem-solving skill. The study used the Delphi method, supported by observation of the game structure and content analysis of expert feedback.

1. Methodology for Creating the Global Explorer Board Game

(1) Concept Development the Global Explorer Board Game will be designed as an educational board game that helps players learn about countries, cultures, geography, landmarks, currencies, languages, and global issues in an engaging way. The main concept is to allow players to "travel around the world" by moving across a world map board, completing missions, answering questions, and collecting travel stamps or cultural tokens.

(2) Define Learning Objectives The game will focus on improving players' knowledge and skills in understanding world geography and country locations. The board game will teach about cultures, traditions, famous landmarks, and languages. Players will develope problem-solving and decision-making skills, encouraging teamwork, communication, and global awareness.

(3) Game Design and Components The board game will include the following components as follows;

- Game board: A world map divided into regions or continents
- Player tokens: Explorer characters representing each player
- Event cards: Unexpected situations such as flight delays, visa issues, or cultural festivals
- Currency or travel points: Used for movement, challenges, or rewards
- Continent sheet: Used to collect token to build landmark
- Dice or spinner: Used to determine movement

(4) Content Creation

Each player chooses 1 private board (a continent) and builds 3 complete development sets on it. A development set = Office + Factory + Market (1 of each). The first player to complete 3 sets wins the game. The global explorer board game consists of as follows;

- 7 Continent Boards (Private Boards): Asia, Europe, North America, South America, Australia, Antarctica, Africa
- Center Board: determines whether you draw a Threat or Chance
- 2 Card Decks
  - Threat Cards
  - Chance Cards
- Dice
- Resource tokens: Woods, Steels, Gold, and People*, as shown in Figure 2*. To build, spend resources as follows:



Figure 2 The interactive resource tokens, dice, player tokens, and score chips used to simulate resource allocation, asset building, and financial constraints in the game.

  - Office = 5 Woods + 3 Steels
  - Factory = 10 Woods + 5 Steels + 1 Gold
  - Market = 20 Woods + 10 Steels + 3 Gold + 2 People
- A complete set requires all three: Office + Factory + Market.
- Score resources Abbreviations are Reputation (R), Sustainability (S), Money (M)

Game Setup and Turn Sequence



Figure 3 The four Character Role cards designed for the Global Explorer Board Game: CHRO (People & Culture Catalyst), CFO (Capital Strategy Master), CSO (Strategic ESG Leader), and CEO (Visionary Growth Architect).

a) Place the Center Board in the middle of the table and shuffle the Threat and Chance decks.
b) Each player chooses 1 Character role (CEO, CFO, CHRO, or CSO) at the start of the game, *as shown in Figure 3*. Each role offers specific strategic advantages:
    - CEO (Visionary Growth Architect) Starts with +1 R and +1 S. Pays only half the cost when required by a card effect (rounded up).
    - CFO (Capital Strategy Master) Pays only half the cost when required by a card effect. Receives double money rewards (M) from card effects.
    - CHRO (People & Culture Catalyst) Starts with +2 R. Receives double money rewards (M) from card effects.
    - CSO (Strategic ESG Leader) Receives double R and S rewards from card effects.
c) Each player chooses 1 Continent Board as their Private Board and applies the starting bonus immediately, as shown in *Figure 4*:



Figure 4 The regional Continent Boards (Private Boards) designed for the Global Explorer Board Game, illustrating unique starting resources, asset pricing, and building requirements for each continent.

- *Asia:* +1 People
- *Europe:* +1 R, +15M
- *North America:* +30M
- *South America:* +1 R, +15M
- *Australia:* +2 Steels
- *Antarctica:* +2 S, +15M
- *Africa:* +3 Woods

d) Players turn sequence: Roll the dice to move. If the token lands on a Threat space, draw 1 Threat card; if it lands on a Chance space, draw 1 Chance card.
e) Resolve the card effect immediately (gaining or losing resources: M, R, S, Woods, Steels, Gold, or People). Pay costs if required, applying character role discounts or bonuses.
f) If sufficient resources are accumulated, the player may choose to build an Office, Factory, or Market on their Private Board.
g) End the turn and pass clockwise. The game ends immediately when a player completes 3 full development sets, declaring that player the winner.

(5) Prototype Development

A prototype of the board game will be created using simple materials such as paper, cardboard, printed maps, tokens, and cards, *as shown in Figure 5*. The prototype will be used to test the gameplay, rules, board design, and difficulty level of the questions. The game will be tested with a small group of players. During playtesting, feedback will be collected on clarity of rules, fun and engagement level, difficulty of questions, time required to complete the game, quality of design and game components, and educational value. After playtesting, the game will be improved based on player feedback. Questions may be revised, rules may be simplified, and the design of the board and cards may be adjusted to make the game more attractive and easier to play. The final version of the Global Explorer Board Game will include a colorful world map, clear instructions, attractive cards, player tokens, and a passport-style score sheet. The game should be visually appealing and easy to understand. The effectiveness of the game will be evaluated by observing player engagement and comparing players' knowledge before and after playing the game. A short questionnaire may also be used to collect opinions about enjoyment, learning outcomes, and overall satisfaction. The Global Explorer Board Game is expected to be an enjoyable educational tool that helps players learn about the world while developing critical thinking, communication, and global awareness skills. It can be used in classrooms, workshops, or family learning activities.



Figure 5 The prototype components of the Global Explorer Board Game, including the Center Board, Continent Board, character roles, and resource tokens.

Research Design

The research was designed as a qualitative exploratory study using the Delphi technique. The Delphi method was considered appropriate because it allows the researcher to gather informed judgments from experts, refine ideas through structured feedback, and identify areas of agreement on a specific topic. In this study, the method was used to evaluate whether the mechanics and structure of the Global Explorer Board Game reflect competencies that are important in global management education. This approach aligns with the study objective presented in the results section, where expert feedback was used to identify five main competency areas supported by the game.

Participants

Three experts were selected to participate in the Delphi process. They were purposively selected based on strict inclusion criteria to ensure a rigorous, multidisciplinary evaluation of both the game's pedagogical value and its mechanics. This interdisciplinary panel comprised a senior academic in Business Administration and Global Management (Expert 1), a specialist in Educational Technology and Game-Based Learning (Expert 2), and an experienced Higher Education curriculum designer (Expert 3). In qualitative exploratory research and early-stage game design evaluations, the depth of specialized expertise and contextual insight is prioritized over statistical sample size. Therefore, this purposive sampling approach was essential during the formative phase to synthesize management theory, educational pedagogy, and game architecture—establishing the game's initial validity before large-scale classroom implementation.

Research Instrument and Materials

The main material used in this study was the Global Explorer Board Game, including its game rules, board structure, continent-based starting conditions, character roles, resource system, and Threat/Chance card mechanics. These elements were presented to the experts for review. The evaluation framework was based on key competency dimensions identified from the literature review, namely:

i) cultural intelligence, ii) strategic capabilities,
iii) cognitive capabilities, iv) decision-making skill, and
v) problem-solving skill.

These dimensions were used to guide data collection and analysis.

Data Collection

Data were collected through a Delphi process with three experts. In the first stage, the experts were asked to review the board game design and provide comments on how the game mechanics relate to management competencies. Their feedback focused on the extent to which the game reflects realistic managerial situations, supports strategic thinking, and encourages adaptation to global and uncertain environments.

In addition to expert review, the researcher conducted **observation** of the board game structure and interaction process. This observation focused on how players are expected to engage with the game system, including selecting continent boards, using character roles, managing resources, responding to Threat and Chance cards, and completing development sets. Observation was used to support interpretation of the expert comments and to connect the game mechanics with the identified competency areas.

After the feedback was collected, the researcher reviewed the responses and identified recurring ideas, patterns, and points of agreement among the experts. Because the study aimed to explore expert perspectives rather than compare numerical ratings, qualitative interpretation was emphasized throughout the process.

Data Analysis

The collected data were analyzed using **content analysis**. Expert responses and observational notes were read carefully and coded according to recurring concepts related to management competencies. Similar ideas were grouped into broader themes. Through this process, five major themes emerged: cultural intelligence, strategic capabilities, cognitive capabilities, decision-making skill, and problem-solving skill. These themes were then used to organize the findings presented in the Results section. This analytical process is consistent with the structure of the current results in the draft, which are already organized into these five dimensions.

The analysis focused on identifying how specific game elements reflected each competency. For example, continent-based differences were interpreted in relation to cultural intelligence, role-based advantages were linked to strategic capabilities, and Threat/Chance cards were associated with decision-making and problem-solving under uncertainty.

Trustworthiness of the Study

To strengthen the credibility of the findings, the study used multiple qualitative sources, including expert feedback and observation of the board game system. Agreement across the three experts was considered an important indicator of consistency in interpretation. In addition, the competency framework used in the analysis was derived from the literature review, which helped connect the expert judgments to relevant theoretical concepts in global management and game-based learning.

Scope and Limitation

This study focused on expert evaluation of the board game as a learning tool and did not involve direct testing with student players. Therefore, the findings reflect expert interpretation of the game's educational potential rather than measured learning outcomes. The small number of experts also means that the results should be interpreted as exploratory. However, the study provides an initial foundation for future research that may include classroom implementation, student testing, or mixed-method evaluation.

Results

The Delphi study with three experts was conducted to examine how the Global Explorer Board Game supports the development of key competencies in management education. Across the expert feedback rounds, a strong level of agreement emerged that the game has educational value beyond entertainment, particularly in relation to global management learning. The analysis of expert responses revealed five main competency areas: cultural intelligence, strategic capabilities, cognitive capabilities, decision-making skill, and problem-solving skill.

Cultural Intelligence

The game uses 7 continent boards which all experts agreed that the board game reflects important aspects of cultural intelligence by presenting different continent boards with different starting advantages (e.g., Asia gets People, North America gets more Money, Africa gets Woods, Antarctica gets Sustainability and Money).

Each continent provides a unique set of strengths, such as people, money, reputation, sustainability, or materials. According to the experts, this mechanism encourages students to understand that different regions do not operate under the same conditions and that management strategies should be adapted to local contexts.

The experts noted that this design helps learners recognize variation in environmental conditions, available resources, and development priorities across global settings. Rather than applying one fixed strategy, players need to adjust their decisions based on the specific context of the continent they select. This feature was viewed as an important representation of cross-cultural awareness and contextual adaptation in international management. It also encourages students to think about how development priorities may vary across regions (resources,

reputation, sustainability, people), which can open discussion on local conditions, institutional differences, and cross-cultural management decisions in global business.

Strategic Capabilities

The experts consistently identified the game as a useful tool for developing strategic capabilities. They emphasized that players must think beyond short-term resource collection and instead focus on the larger objective of completing three development sets consisting of an office, factory, and market. Because each structure requires different resources, players must plan their actions, prioritize goals, and manage trade-offs throughout the game.

In addition, the experts highlighted the role system as an important strategic element. The different roles, CEO, CFO, CHRO, and CSO that offer different advantages, such as cost reduction or score enhancement. This requires players to align their decisions with the strengths of their selected role. The experts viewed this as relevant to real-world management, where organizational strategy often depends on leadership perspective and functional priorities.

Cognitive Capabilities

The game requires players to process multiple types of information at the same time. Managing these variables helps develop cognitive flexibility, working memory, and systems thinking, because players must constantly evaluate how one decision affects other parts of their progress. For example, spending resources now to build may speed up development, but it may also reduce the ability to respond to future Threat cards. Another major finding was the game's contribution to cognitive capabilities. All experts observed that the game requires players to process and balance multiple variables at the same time, including physical resources, scoring resources, role abilities, continent-based advantages, and the effects of threat and chance cards.

The experts explained that this complexity supports the development of cognitive flexibility and systems thinking. Players must continuously evaluate how one decision may influence future outcomes. For example, using resources for immediate building progress may create benefits in the short term, but may also reduce preparedness for later disruptions. This interaction among game elements was seen as valuable in helping students practice integrated thinking and understand the interconnected nature of management decisions.

Decision-Making Skill

Each turn involves decision points under constraints, for instance, whether to build now or wait, which structure to prioritize, how to use role advantages, and how to respond after a Threat or Chance card changes the situation. Moreover, the game includes uncertainty from dice and card effects which players practice decision-making under risk and uncertainty. This skill is essential in management to allow they learn that good decisions are not only about maximizing short-term gain, but also about protecting long term progress toward the win condition. The expert panel also agreed that the game effectively promotes decision-making skill. During each turn, players face choices under limited resources and uncertain conditions. They must decide whether to build immediately or wait, which structure should be prioritized, and how to use their role-specific advantages most effectively.

The experts particularly emphasized the importance of uncertainty created by dice rolls and card effects. They stated that this feature makes the game relevant to management education because real managerial decision-making often takes place under incomplete information and changing conditions. In this sense, the game helps students practice evaluating alternatives, balancing short-term and long-term outcomes, and making decisions under risk.

Problem-Solving Skill

Threat cards create disruptions, while Chance cards create opportunities. This simulates real managerial environments where plans often need adjustment. Players must solve problems, for instance, resource shortages, delayed building progress, balancing cost vs. benefits, and recovering from setbacks. Because the game allows multiple pathways to success. Students practice adaptive problem-solving rather than memorizing one "correct" solution. They must

diagnose the problem, evaluate options, and choose a response based on their current game state.

The final theme identified from the Delphi analysis was problem-solving skill. The experts agreed that the threat cards create obstacles and disruptions, while chance cards introduce opportunities that may alter player progress. As a result, students must respond to unexpected situations, manage resource shortages, recover from setbacks, and revise their plans when necessary.

The experts considered this adaptability an important learning outcome. Because the game does not provide only one correct pathway to success, players are encouraged to analyze their own game situation, identify the problem they face, and choose the most suitable response. This supports adaptive problem-solving rather than routine or memorized action.

Overall, the Delphi results indicate that the Global Explorer Board Game has strong potential as an experiential learning tool for management education. The three experts reached broad agreement that the game translates abstract concepts into practical learning experiences through active participation, strategy adjustment, and response to dynamic conditions. The findings suggest that the board game can support foundational competencies needed in global management contexts, especially by encouraging learners to experience planning, contextual thinking, uncertainty, and strategic adaptation in a simulated environment.

Discussion

The findings from the Delphi study suggest that the Global Explorer Board Game can support the development of several important competencies in management education, especially in global and cross-cultural contexts. Based on the expert feedback, the game does not function only as a recreational activity, but also as a structured learning tool that allows students to experience management-related challenges in an interactive way.

One important finding is the game's potential to develop cultural intelligence. The experts agreed that the use of seven continent boards with different starting advantages helps represent the idea that regions differ in resources, priorities, and conditions. This means that players cannot rely on one universal strategy. Instead, they must adjust their decisions according to the context they face. In management education, this is meaningful because cultural intelligence is not only about knowing cultural differences, but also about adapting one's actions to fit different environments. This outcome occurs because the game inherently simulates the strategic localization required by a multinational corporation, such as "ABC Company," when expanding globally. For ABC Company to succeed, its leadership cannot replicate a centralized blueprint; rather, they must navigate regional resource variances (e.g., high labor costs in Europe versus raw material abundance in Africa), directly mirroring how the board game forces players to pivot their operational tactics based on their assigned private continent board.

The study also highlights the game's contribution to strategic capabilities. Since players must complete three development sets to win, they need to think ahead, allocate resources carefully, and prioritize actions over time. The role system adds another layer of strategy, because each role provides a different advantage that influences how a player should act. This reflects real organizational settings, where strategy is often shaped by leadership position, priorities, and available capabilities. In this sense, the game gives students a simple but effective way to practice long-term planning and strategic alignment. The expert consensus strongly aligns with this because the winning condition—building a complete set of Office, Factory, and Market—effectively maps out the entire corporate value chain of ABC Company. The game logic demonstrates that strategic capability is developed when players learn to align

their executive roles (CEO, CFO, CHRO, CSO) with infrastructure investments, simulating how ABC Company's executive board must synchronize financial liquidities and human capital to establish sustainable global market positions.

Another important point is the development of cognitive capabilities. The game requires players to monitor several variables at once, such as resources, scores, role effects, regional bonuses, and random events. This supports systems thinking and cognitive flexibility, as players must understand how one decision may affect many other parts of the game. Such complexity is relevant to management practice, where decisions are rarely isolated and often involve multiple interconnected factors. In the context of ABC Company, this cognitive load represents the multi-dimensional tracking of modern corporate key performance indicators (KPIs). The game trains systems thinking because a single decision to build a facility impacts not just financial capital (Money), but also cross-cutting corporate indicators such as Reputation (R) and Sustainability (S)—forcing students to balance corporate social responsibility (CSR) and financial profitability just as executive leaders at ABC Company must do daily.

The experts also emphasized the role of the game in improving decision-making skill and problem-solving skill. The combination of limited resources, random card effects, and changing conditions creates a setting where students must make decisions under uncertainty. They need to judge when to act, when to delay action, and how to respond to sudden threats or new opportunities. This mirrors real management situations, where uncertainty and unexpected change are common. The game therefore provides a useful environment for students to practice evaluating options, making trade-offs, and adjusting their plans when problems arise. The positive expert evaluation regarding these skills stems from the high-fidelity replication of external market volatility. When players encounter Threat and Chance cards, they are experiencing simulated macroeconomic shocks—such as regulatory changes, currency fluctuations, or supply chain disruptions—that ABC Company faces in the real global market. By forcing players to immediately resolve these card effects using limited resources, the game serves as a safe sandbox for corporate crisis management, explaining why the experts deemed it highly effective for developing agile decision-making and adaptive problem-solving skills.

Conclusion and Recommendations

Conclusion

In conclusion, the discussion suggests that the Global Explorer Board Game has potential as an educational tool for developing key management competencies. Its value lies in the way it combines strategic planning, contextual adaptation, uncertainty, and interactive learning in one activity. For this reason, it may be especially useful in courses related to global management, cross-cultural management, and leadership development. Overall, the findings support the value of experiential learning in management education. Instead of learning concepts only through lecture or reading, students can engage with those concepts through action, reflection, and consequence. The board game makes abstract competencies more visible and easier to experience in practice. Through gameplay, students are encouraged to test strategies, learn from outcomes, and develop a better understanding of how management decisions work in dynamic situations.

Recommendations

Recommendations for Implementation

1.Integration into Specialized Curricula: Educators should integrate the *Global Explorer Board Game* into courses such as Global Management, Cross-Cultural Management, and Leadership Development to transform abstract theories into experiential learning.

2. Enhancing Cultural Contextualization: Facilitators should use the continent-based board mechanics to trigger debriefing sessions on how regional resource variances (e.g., labor in Asia vs. capital in North America) affect real-world international business strategies.

3. Role-Based Strategic Training: Training programs can utilize the game's character roles (CEO, CFO, CHRO, CSO) to help learners understand how different functional priorities influence organizational decision-making and strategic alignment.

4. Developing Adaptive Thinking: The game should be used as a tool to practice management under uncertainty, utilizing the "Threat" and "Chance" card mechanics to encourage players to develop contingency plans and adaptive problem-solving skills.

Recommendations for Future Research

1. Empirical Testing with Students: Future studies should transition from expert evaluation to direct testing with student participants using quantitative or mixed-method approaches to measure actual learning outcomes.

2. Comparative Analysis: Research could be conducted to compare the effectiveness of this board game against traditional lecture-based methods in developing specific competencies like Cultural Intelligence (CQ) or strategic thinking.

3. Long-term Skill Retention: Longitudinal studies are recommended to examine the long-term retention of management skills and the transferability of these game-based experiences to real-world managerial performance.

4. Digital Adaptation: Exploring the development of a digital or hybrid version of the game, integrated with a Digital Learning Support System, could allow for larger sample sizes in research and assess its effectiveness in remote or virtual learning environments.

References

Adewunmi, O. O. (2024). Cultivating a global mindset: Essential skills for today's talent managers. *IOSR Journal of Business and Management, 26*(9), 55–62. https://doi.org/10.9790/487X-2609075562

Alvarenga, F. Z., Prá, R., Moraes, J. P., & Testa, M. G. (2018). Diversidade cultural: desafios para o desenvolvimento de lideranças globais. *Saber Humano*, *8*(12), 126–142. https://doi.org/10.18815/sh.2018v8n12.257

Bartolucci, M., Mattioli, F., & Batini, C. (2019). Do board games make people smarter? Two initial exploratory studies. *International Journal of Game-Based Learning*, *9*(4), 1–19. https://doi.org/10.4018/IJGBL.2019100101

Chen, K.-M., Li, C.-T., Chang, Y.-T., Huang, W.-C., & Cheng, H.-T. (2022). Effects of tabletop games on cognition in older adults: A systematic review and meta-analysis. *Games for Health Journal, 11*(5), 363–373. https://doi.org/10.1089/g4h.2021.0132

Chen, S.-Y., Chang, H.-C. K., & Pai, Y.-C. (2021). The effect of a scientific board game on improving creative problem-solving skills. *Thinking Skills and Creativity*, *41*, Article 100921. https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100921

Dziob, D., Górski, T., & Kąkol, Z. (2020). Board game in physics classes—A proposal for a new method of student assessment. *Research in Science Education*, *50*, 173–193. https://doi.org/10.1007/s11165-018-9714-y

Guardabassi, V., Maranesi, A., Di Massimo, M., Manoni, E., Cirilli, E., & Nicolini, P. (2025). Are board games useful for people with dementia? A preliminary study for a non-pharmacological intervention. *Frontiers in Psychology*, *16*, Article 1569406. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1569406

Gutiérrez-Medina, M., Pérez-Salas, C., & Rojas-Jara, F. (2024). Juegos de mesa como inductor de la motivación para el aprendizaje en adolescentes: Una revisión sistemática. *Revista de Estudios y Experiencias en Educación, 23*(52). https://doi.org/10.21703/rexe.v23i52.2429

Hajro, A., Gibson, C. B., & Pudelko, M. (2010). An analysis of core competences of successful multinational team leaders. *International Journal of Cross Cultural Management, 10*(2), 175–194. https://doi.org/10.1177/1470595810370910

Ji, Y.-J., Kim, J.-H., & Yoo, M.-S. (2022). The effects of board game play therapy on anxiety, depression, and social skills in adolescents with intellectual disabilities. *The Journal of Learner-Centered Curriculum and Instruction, 22*(1), 441–456. https://doi.org/10.22251/jlcci.2022.22.1.441

Leslie, J. B., Dalton, M., Ernst, C., & Deal, J. (2002). *Managerial effectiveness in a global context*. Center for Creative Leadership. https://doi.org/10.35613/CCL.2002.2008

May, R. C. (1997). Think globally - act locally! Competences for global management. *Career Development International*. https://doi.org/10.1108/13620439710178710

Ngo, H., Siswandari, N., & Kristiana, T. (2024). Let's play! Transforming STEM education with board games. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 20*(10), Article em2493. https://doi.org/10.29333/ejmste/14920

Osland, J. S., Bird, A., Delano, J., & Jacob, M. (2006). Developing global leadership capabilities and global mindset: A review. In G. K. Stahl & I. Björkman (Eds.), *Handbook of research in international human resource management* (pp. 197–222). Edward Elgar Publishing. https://doi.org/10.4337/9781845428235.00017

Satterlee, B. (1999). *The acquisition of key executive skills and attitudes required for international business in the third millennium* (ERIC Document No. ED432175). ERIC. https://eric.ed.gov/?id=ED432175

Steers, R. M., Nardon, L., & Sanchez-Runde, C. J. (2019). *Management across cultures: Challenges, strategies, and skills* (4th ed.). Cambridge University Press.

Steers, R. M., Osland, J. S., & Szkudlarek, B. (2023). Cultural environments. In R. M. Steers, L. Nardon, & C. J. Sanchez-Runde (Eds.), *Management across cultures: Challenges, strategies, and skills* (5th ed.). Cambridge University Press.

Stevens, M. J., Oddou, G., Furuya, N., Bird, A., & Mendenhall, M. (2014). Measuring global leader intercultural competency: Development and validation of the Global Competencies Inventory (GCI). In G. K. Stahl, M. E. Mendenhall, & G. R. Oddou (Eds.), *Research in international business and international relations* (Vol. 8, pp. 115–154). Emerald Group Publishing Limited. https://doi.org/10.1108/S1535-120320140000008014

Townsend, P., Cairns, L., Cooley, V., & Faris, M. (2003). Developing the global manager using a capability framework. *Management Learning, 34*(3), 313–327. https://doi.org/10.1177/13505076030343002

Wang, Y. (2024). An analysis of the global leadership of business leaders facing the challenges and countermeasures. https://doi.org/10.61173/jpm0jm72

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

The Code Teacher Leadership Model of Public University in Guangdong Province

CAI Yuting[1*] Ganratchakan Lertamornsak [2]

Received: 9 February 2026 Revised: 23 February 2026 Accepted: 26 February

Abstract

This research studies a teacher leadership model based on criteria for public universities in Guangdong Province. In the current context of Chinese higher education, the "double first-class honors" program has increased performance pressure, leading to a faculty well-being crisis and a phenomenon known as "decline." Current Western teacher leadership models are insufficient to address this high-pressure context. The objective of this research is to develop a teacher leadership model specifically tailored to public universities in Guangdong Province. Using stratified sampling, data was collected from 500 faculty members from 126 institutions using a 120-item questionnaire. Exploratory Factor Analysis (EFA) revealed a multidimensional structure comprising key factors such as collegial relationships, academic supervision, faculty development, and capacity building.

The research findings revealed that a concrete multidimensional coding model of teacher leadership, based on the principles of DFC (Diagnosis-Based Leadership Framework), confirms that in the DFC context, leadership refers not only to teaching expertise but also involves managing governance, ensuring mental well-being, and empowering colleagues to prevent systemic burnout.

Keywords: Teacher Leadership , Double First-Class , Guangdong Province

[1] Master of Education Program in Educational Administration, Graduate School of Suan Sunandha Rajabhat University
[*] Email: s65563825046 @ssru.ac.th
[2] Master of Education Program in Educational Administration, Graduate School of Suan Sunandha Rajabhat University

Introduction

The global landscape of higher education is shifting toward distributed leadership; however, in China, institutional contexts are dominated by the 'Double First-Class' (DFC) initiative. Since 2015, this policy has driven massive investment but also created 'downward tiered pressure escalation,' transforming academic work into a high-stakes competition for rankings and resources (Ministry of Education of China, 2017).

A disconnect exists between these ambitions and the reality of faculty life. Reports indicate that 70% of university teachers identify research demands as their primary stressor, leading to widespread burnout and 'involution'—a state of intense but unproductive internal competition (Li et al., 2024). This environment stifles the very collaborative capacity that leadership requires.

The purpose of this study is to identify the latent dimensions of teacher leadership in this unique context and build an empirically grounded 'Code Teacher Leadership Model.' The study focuses on public universities in Guangdong Province, a region at the forefront of both economic reform and educational pressure.

This research contributes a context-specific model that differs from Western frameworks by integrating psychological capital and agency as core leadership enablers. It offers practical pathways for administrators to foster faculty resilience and institutional effectiveness.

The paper proceeds by reviewing the literature, detailing the EFA methodology, presenting the factor structure, and discussing the implications for governance and faculty development.

Research Objectives

To study the Code Teacher Leadership Model of Public Universities in Guangdong Province.

Literature Review

Mainstream teacher leadership models, such as the Teacher Leader Model Standards (2011), often assume democratic, low-hierarchy environments where professional autonomy is high. These Western frameworks emphasize instructional coaching and curriculum design as distinct, voluntary roles.

However, this paradigm is misaligned with the Chinese context, which is characterized by high power distance and strong collectivist values (Hofstede, 2001). Importing Western models without adaptation fails to account for the 'supportive yet stifling' climate where hierarchy can limit individual initiative (Wang & Li, 2024).

Performance metrics in China have shifted drastically under the DFC. Academic research output has become the singular 'currency' for career progression ('publish or perish'), often marginalizing teaching and service contributions

Teaching and curriculum development are central to the definitions of teacher leadership, yet in this high-pressure environment, they compete with research demands. Effective leadership must therefore bridge this gap, elevating teaching status through 'high-level professional groups' (Guangdong 14th Five Year Plan).

Professional development in this context is not just about skill acquisition but survival. Faculty need 'Psychological Capital' (Hope, Efficacy, Resilience, Optimism) to navigate the 'involution' (Luthans et al., 2007). Leadership is thus reframe Research d as a resource for building this capital.

Procedural justice and governance are critical yet strained. Top-down 'signal-response mechanisms' often result in rigid compliance cultures. Teacher leadership must function to enable 'Academic Governance' that gives faculty a voice in decision-making.

Policy implementation in Guangdong adds another layer, with mandates for integrating vocational and academic streams. This requires leaders who can navigate complex administrative systems and align institutional goals with regional economic needs.

Student outcomes remain the ultimate goal, but accountability pressures can distort them. True leadership shifts the focus from mere test scores to holistic 'quality education' and student employability, aligning with the DFC's broader mission.

Prior research is fragmented, often focusing on K-12 or private colleges, leaving a gap in understanding leadership in high-tier public universities under DFC pressure. No empirical structure has validated how these diverse pressures—governance, burnout, development—cohere into a leadership model.

This study anticipates a multi-dimensional structure where 'soft' factors like Collegiality and Psychological Safety coexist with 'hard' factors like Academic Governance and Policy Alignment.

Conceptual Framework

This study focuses on developing the Code Teacher Leadership Model for public universities in Guangdong Province, China. The framework consists of seven key dimensions identified through Exploratory Factor Analysis (EFA). These dimensions emphasize collaboration, academic governance, curriculum leadership, administrative management, faculty development, reflective improvement, and empowerment. The model aims to strengthen teacher leadership, promote faculty well-being, and improve university effectiveness as the figure 1 below.

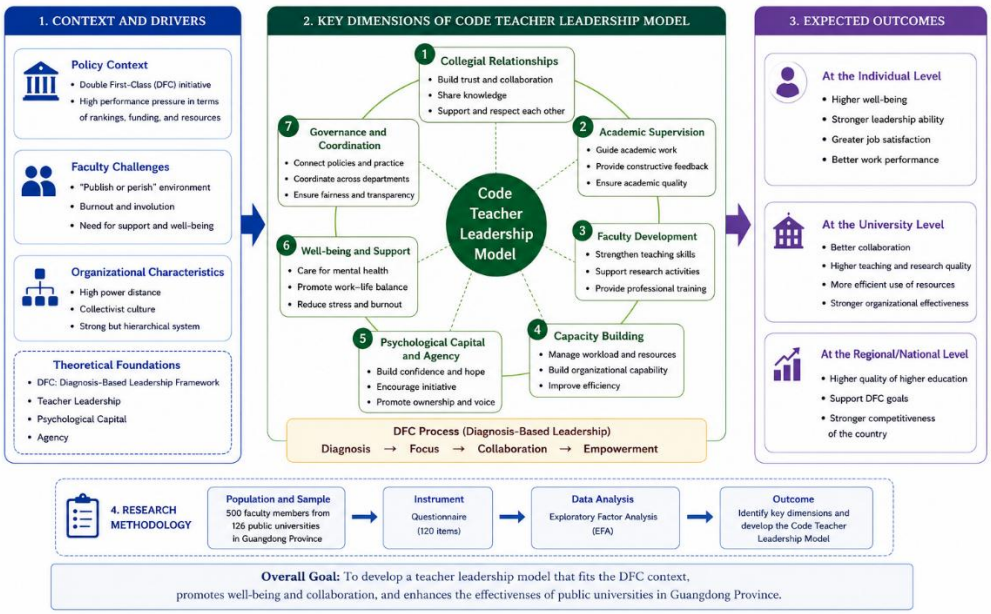


Figure 1 Conceptual Framework
Note. Created by ChatGPT (Google AI) based on a prompt provided by the author.

Research Methodology

The study employed a quantitative cross-sectional survey design utilizing Exploratory Factor Analysis (EFA) to uncover the latent structure of teacher leadership. This was complemented by a qualitative phase (9 interviews) to inform item generation and interpretation.

Ethical approval was obtained, ensuring informed consent and anonymity for all participants, crucial given the sensitive nature of questions regarding institutional pressure and burnout.

Population, Sample, and Data Collection

The population comprised full-time faculty and academic leaders (N ≈ 140,500) in Guangdong's 126 public universities. A stratified random sampling method was used, stratifying by institutional tier (Double First-Class, General, Vocational).

A total sample of 500 respondents was targeted (450 faculty, 50 leaders), meeting Comrey and Lee's (1992) criterion for a 'very good' sample size for EFA. Valid responses were screened for completion and consistency.

Data collection utilized an online platform, distributed through university academic affairs offices to ensure high response rates and legitimacy.

Research Instrument

The 120-item survey instrument was developed based on literature review and expert validation. Items covered behaviors related to collegiality, governance, curriculum, and well-being support.

A 5-point Likert scale (1=Strongly Disagree to 5=Strongly Agree) was used. Content validity was assessed by an expert panel (IOC indices), resulting in the refinement of items.

Reliability was established using Cronbach's alpha. The overall scale demonstrated high reliability ($\alpha = 0.98$), with subscales consistently exceeding the 0.70 threshold.

Appropriateness for EFA was confirmed with a KMO measure of sampling adequacy and Bartlett's Test of Sphericity, both indicating robust factorability of the data.

Data Gathering

Data were analyzed using SPSS. Initial screening handled missing data (<5%) through mean imputation.

EFA was conducted using Principal Component Analysis (PCA) with Varimax rotation to maximize interpretability. Criteria for factor retention included eigenvalues > 1 and examination of the scree plot.

Items were retained if they had factor loadings ≥ 0.50 and no significant cross-loadings. Factors were named based on the semantic content of high-loading items.

The final structure was interpreted in relation to the initial theoretical domains, allowing for the emergence of indigenous constructs.

Results

The sample (N=500) was representative of the tiered system: 20% from DFC universities, 50% from general public universities, and 30% from vocational colleges. Gender and rank distributions reflected the broader population.

Descriptive Analysis of Scale Items

Overall item means ranged from moderate to high levels. Highest rated items related to 'Professional Ethics' and 'Classroom Responsibility', while lower ratings were observed for 'Participation in Governance' and 'Challenging Administrative Decisions'

Exploratory Factor Analysis (Core)

The KMO value was 0.96, and Bartlett's test was significant ($p < .001$). The analysis extracted 7 distinct factors explaining a high percentage of total variance (approx. 72%).

The extracted factors were: (1) Collegiality, Collaboration, and Psychological Safety; (2) Academic Governance and Policy Alignment; (3) Curriculum and Program Leadership; (4) Navigating Administrative Systems; (5) Mentoring and Faculty Development; (6) Reflective Improvement; and (7) Empowerment and Advocacy.

Factor 1 (Collegiality) explained the largest variance, highlighting the primacy of relationships. Factor 2 (Governance) and Factor 3 (Curriculum) validated the dual professional-administrative role of teacher leaders.

Reliability for all factors was high, with Cronbach's alpha ranging from 0.76 to 0.81 (Table 4.8), confirming the internal consistency of the 'Code' model dimensions.

Summary of Empirical Findings

The results empirically validate a multi-dimensional 'Code Teacher Leadership Model'. It confirms that in the DFC context, leadership is not just about instructional expertise but involves navigating governance, building psychological safety, and empowering peers against systemic burnout

Discussion

The 'Code' model reveals that effective teacher leadership in Guangdong is a compensatory mechanism that balances institutional 'involution' pressure with collective professional resilience. It operates through five consolidated domains.

Domain 1: Collegiality, Collaboration, and Psychological Safety

This domain emerged as the strongest factor, encompassing trust-building and conflict management. In the high-pressure environment of the DFC initiative, these behaviors serve as a critical buffer, mediating the impact of systemic stress on individual faculty.

Theoretically, this aligns with the 'social support' dimension of Psychological Capital (PsyCap), suggesting that leaders act as emotional anchors in a turbulent system. Consequently, institutions are urged to formalize 'Team Building' not merely as social events, but as essential psychological safety infrastructure, such as funding distinct teaching teams that foster deep interpersonal bonds.

Domain 2: Academic Governance and Policy Alignment

This domain integrates the administrative skills required to navigate hierarchies and influence policy. It reflects the necessity of 'Teacher Agency' in translating broad national mandates into workable departmental practices.

Unlike Western models where governance is often explicitly democratic, leadership in this context involves 'Managing Face' and strategic compliance—finding opportunities for autonomy within rigid structures. To bridge the gap between policy and practice, it is recommended that universities create formal 'Faculty Advisory Boards.' These bodies would provide teacher leaders with a sanctioned channel to offer feedback on policy implementation, thereby reducing the friction often seen in top-down reforms.

Domain 3: Faculty Development and Reflective Innovation

Merging mentoring and reflection, this domain addresses the crisis of burnout directly. Leaders help colleagues develop 'Efficacy' by scaffolding research and teaching tasks, countering the 'sink or swim' culture prevalent in recent tenure-track reforms.

This emphasizes professional development as a collective responsibility rather than an arena for individual competition. Accordingly, evaluation systems should shift focus from

purely individual appraisals to 'Team-Based Evaluation,' incentivizing senior faculty to engage in the often invisible but vital work of mentoring junior colleagues.

Domain 4: Empowerment and Distributed Leadership

This domain highlights the leader's role in delegating authority and creating opportunities for others, challenging the traditional centralization of power. By distributing leadership tasks, high-level leaders can alleviate their own burnout while simultaneously building a succession pipeline.

Fostering a sense of ownership among junior faculty is crucial for long-term institutional health. Institutions should therefore consider implementing 'Rotational Leadership' roles for projects or committees, normalizing distributed leadership experiences as a standard part of academic career development.

Domain 5: Advocacy for Colleagues

Uncovered as a distinct factor, advocacy involves speaking up for fairness and protecting peers, connecting deeply to Procedural Justice theories. In an era characterized by 'up-or-leave' contracts, advocacy serves as the moral compass of the model, building the trust necessary for other leadership domains to function.

To institutionalize this protective function, the establishment of 'Ombudsman' roles or transparent appeal committees is advised. These structures would empower teacher leaders to advocate effectively for fairness in performance reviews without fear of retribution.

Contextual Mechanisms (Synthesis)

The model operates within the specific context of Guangdong Province, characterized by resource abundance relative to other regions, yet driven by intense internal competition. The integration of vocational and academic goals further demands flexible leadership styles.

Leaders act as 'Boundary Spanners,' connecting the university to industry partners for vocational goals while aligning faculty efforts with national strategic imperatives. This suggests that policy support must be differentiated; research universities and vocational colleges require distinct definitions and metrics for successful teacher leadership.

Theoretical Contributions

This study contributes the 'Code Teacher Leadership Model', a validated indigenous framework for Chinese higher education. It bridges the gap between Western distributed leadership theories and Chinese hierarchical realities by placing Psychological Capital and Agency at the center of the leadership process.

Conclusion and Recommendations

From the research on "The Code Teacher Leadership Model of Public Universities in Guangdong Province," the findings indicate that, firstly, at the principle level, universities must shift their paradigm from 'management' to 'leadership.' Administrators must recognize that sustainable effectiveness stems from motivated and well-supported faculty, rather than solely from rigid performance indicators.

In terms of process improvement, streamlining administrative approval processes is crucial in reducing 'work-related stress' (Domain 4). Furthermore, establishing clear and systematic procedures for faculty involvement in governance (Domain 2) will enhance transparency and trust.

Regarding indicators, performance evaluations should be revised to specifically include a 'service and leadership' category. Assigning a significant weight (e.g., 20%) to this category, measurable by hours of mentoring or project leadership, would formally acknowledge a currently overlooked value.

Finally, improving the governance infrastructure is essential. Investing in advanced information systems can significantly reduce paperwork, freeing up faculty for reflective and collaborative work—core elements of this model.

Future Research Directions

The study is limited to public universities in Guangdong, limiting generalizability to private or inland institutions. The unique economic strength of the province may afford resources unavailable elsewhere.

The cross-sectional nature of the survey precludes causal inferences. Self-reported data may be subject to social desirability bias, especially regarding sensitive leadership topics.

Methodologically, while EFA identified the structure, Confirmatory Factor Analysis (CFA) is needed to validate fit indices. Future research should employ Structural Equation Modeling (SEM) to test relationships between these factors and outcomes.

Future studies should also explore longitudinal changes in leadership perception as the DFC initiative evolves and consider comparative studies between 'World Class' and local vocational colleges.

References

Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Sage.

Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge*. Oxford University Press.

Ministry of Education of China. (2017). *Implementation measures for the 'Double First-Class'* construction.

Wang, T., & Li, X. (2024). Navigating the emotional landscape: Faculty burnout in Chinese universities. *Studies in Higher Education, 49*(10), 1234–1248.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

An Effective Faculty Academic Evaluation Model for Vocational Colleges: Evidence from Sichuan Province, China

Jing Gui [1*] Ganratchakan Lertamornsak [2]

Received: 7 February 2026 Revised: 21 February 2026 Accepted: 26 February 2026

Abstract

The purpose of this research article is to study An Effective Faculty Academic Evaluation Model for Vocational Colleges: Evidence from Sichuan Province, China Faculty academic evaluation constitutes a core institutional mechanism shaping professional conduct, organizational governance, and educational quality in higher education. In higher vocational colleges, however, evaluation practices have frequently been adapted from research-university models, resulting in persistent misalignment with the practice-oriented missions of vocational education. Responding to this challenge, the present study empirically examines the structural dimensions of faculty academic evaluation and constructs a multidimensional evaluation model tailored to public higher vocational colleges. Drawing on survey data collected from 513 faculty members and academic administrators across 47 public higher vocational colleges in Sichuan Province, China, exploratory factor analysis was conducted on 105 validated measurement items. The analysis identified six interrelated dimensions of faculty academic evaluation: procedural justice of the evaluation system, comprehensive research performance, practice-oriented faculty development, student achievement and talent cultivation outcomes, teaching competence and curriculum development, and institutional governance and policy implementation. Together, these dimensions explain 60.619% of the total variance, indicating a stable and interpretable factor structure. On this basis, a multidimensional faculty academic evaluation model is proposed that integrates institutional foundations, professional practices, and educational outcomes. Rather than treating evaluation as a narrow performance The research findings indicated that the academic evaluation of vocational education faculty is conducted as an embedded institutional system, shaped by governance management and development guidelines. The proposed model provides an evidence-based and context-sensitive framework for reforming vocational education evaluation and offers applicable insights to vocational education systems and their applicability beyond the Chinese context.

Keywords: Faculty Academic Evaluation, Higher Vocational Education, Exploratory Factor Analysis, Procedural justice, Institutional Governance

[1] Master of Education Program in Educational Administration, Graduate School of Suan Sunandha Rajabhat University
[*] Email: s65563825039@ssru.ac.th
[2] Master of Education Program in Educational Administration, Graduate School of Suan Sunandha Rajabhat University

Introduction

Faculty academic evaluation became a central issue during the early stages of this research, particularly when discussing promotion criteria and workload arrangements with faculty members in higher vocational colleges. In these institutions, evaluation outcomes are closely tied to everyday academic work, influencing not only career advancement but also access to training opportunities and institutional recognition.

In recent years, national policy documents in China have called for adjustments to faculty evaluation systems, especially with regard to reducing excessive emphasis on research output. However, conversations with faculty members and administrators suggest that, in practice, many higher vocational colleges continue to rely on evaluation approaches inherited from research-oriented universities. Publications and research grants therefore, remain highly visible indicators, while teaching practice, applied research, and cooperation with industry are often assessed in less consistent ways. This situation creates particular challenges for vocational institutions, where faculty responsibilities extend beyond conventional academic roles. Teaching, curriculum development, enterprise collaboration, and professional practice are often expected simultaneously, yet they are not always reflected equally in evaluation criteria. Although previous studies have discussed the need for differentiated evaluation frameworks, there remains limited empirical evidence on how faculty evaluation is actually structured within higher vocational colleges.

Against this background, the present study examines faculty academic evaluation practices in public higher vocational colleges in Sichuan Province. Using survey data from faculty members and academic administrators, the study seeks to identify key evaluation dimensions and to provide an empirical basis for developing an evaluation model aligned with vocational education contexts.

Research Objectives

To study An Effective Faculty Academic Evaluation Model for Vocational Colleges: Evidence from Sichuan Province, China.

Literature Review

Existing research on faculty academic evaluation has largely developed within the context of research-oriented universities, where teaching, research, and service are commonly treated as the core components of academic performance (Boyer, 1990; Brew, 2010). These frameworks have been influential because they provide relatively clear indicators and enable institutional comparison, particularly in systems where research output functions as a visible marker of academic prestige. As a result, such models have been widely adopted and have shaped both policy design and institutional practice in higher education. Much of this literature offers useful conceptual categories for understanding faculty evaluation; however, it does not always clarify how these categories are weighted or combined in day-to-day evaluation practice. When examined from the perspective of vocational education, the relevance of research-university-based frameworks is sometimes assumed rather than empirically demonstrated.

At the same time, closer examination of the literature suggests that research productivity often occupies a dominant position within evaluation systems. Publication output

and external funding are frequently treated as primary indicators of academic performance, while teaching quality and other professional activities receive comparatively less systematic attention. Several studies have noted that this emphasis may reinforce a hierarchical relationship between research and teaching, shaping how faculty members allocate time and prioritize professional activities (Wang, 2020). From this perspective, evaluation systems not only measure performance but also influence academic behaviour and professional norms.

In vocational education contexts, scholars have increasingly questioned the applicability of evaluation frameworks derived from research universities. Prior studies emphasize that vocational faculty roles typically extend beyond conventional academic responsibilities to include applied research, enterprise collaboration, curriculum development, and social service (Tang et al., 2021; Liu & Wang, 2023). These practice-oriented activities are often closely connected to regional industry needs and workforce development, yet they are not always adequately reflected in existing evaluation criteria. As a result, tensions may arise between institutional expectations and the formal indicators used to assess faculty performance.

Research has also drawn attention to the importance of procedural justice in shaping faculty perceptions of evaluation systems. Transparency, consistency, and opportunities for participation in evaluation processes have been identified as key factors influencing faculty acceptance of evaluation outcomes (Liu, 2019; Xu, 2024). When evaluation procedures are perceived as opaque or inconsistent, even technically sound evaluation systems may face resistance. In this sense, faculty academic evaluation functions not only as a technical measurement tool but also as an institutional mechanism embedded within broader governance arrangements.

However, the boundaries between procedural, performance-based, and developmental evaluation dimensions are not always clearly defined in the literature, making it difficult to determine how these elements operate together within a single institutional context.

From an institutional perspective, evaluation practices are closely linked to governance capacity and policy implementation. Drawing on institutional theory, scholars argue that evaluation systems are shaped by organizational structures, administrative capacity, and prevailing policy environments (DiMaggio & Powell, 1983). Without adequate governance support, evaluation reforms may remain symbolic or unevenly implemented (Wang, 2023; Liu et al., 2024). These observations highlight the need to consider faculty evaluation as part of a broader institutional system rather than as an isolated administrative procedure.

More recent studies have emphasized outcome-oriented approaches to evaluation, particularly in vocational education settings. Student achievement, employment outcomes, and employer satisfaction have been proposed as important indicators of educational quality and social accountability (Sun, 2021; Zhao & Ma, 2024). From this perspective, faculty evaluation is increasingly expected to reflect not only individual performance but also contributions to institutional missions and societal needs.

Despite these developments, several limitations remain in the existing literature. Much of the research relies on normative discussion or policy interpretation, offering limited empirical evidence on how different evaluation dimensions interact within specific institutional contexts. In addition, evaluation components are often examined in isolation rather than as interrelated elements of an integrated system, and empirical studies focusing specifically on higher vocational colleges in China remain relatively scarce.

Taken together, the literature provides valuable analytical foundations but leaves unresolved questions regarding how faculty academic evaluation systems function in practice within vocational institutions, particularly when multiple evaluation logics coexist.

Conceptual Framework

This conceptual framework presents six key dimensions of faculty academic evaluation identified through Exploratory Factor Analysis. The model aims to establish a fair, comprehensive, and practice-oriented evaluation system to support faculty development and improve the quality of vocational education, as shown in Figure 1 below.

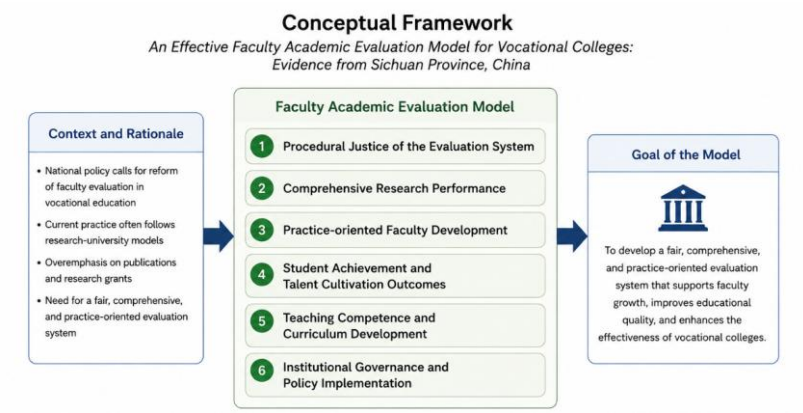


Figure 1 Conceptual Framework
Note. Created by ChatGPT (Google AI) based on a prompt provided by the author.

Research Methodology

This study adopted a mixed-methods research design, with quantitative analysis serving as the primary methodological approach and qualitative expert validation providing supplementary support. The quantitative phase focused on questionnaire survey data and exploratory factor analysis to examine the internal structure of faculty academic evaluation. The qualitative phase involved consultation with subject- matter experts to assess the conceptual coherence and practical relevance of the resulting evaluation model. This design was considered appropriate given the exploratory nature of model construction in a vocational education context.

Sample and Data Collection

The research population comprised full- time faculty members and academic administrators from public higher vocational colleges in Sichuan Province, China. To ensure representativeness, stratified random sampling was employed based on institutional size, geographic distribution, and disciplinary orientation. Data were collected from 47 public higher vocational colleges, yielding 513 valid questionnaires and a response rate of 92. 7% . Participation was voluntary, and respondents were informed of the academic purpose of the study. The relatively high response rate suggests a strong level of engagement with faculty evaluation issues within the sampled institutions

Research Instrument

The questionnaire consisted of two sections: demographic information and faculty academic evaluation items. An initial pool of 126 items was developed through a systematic review of relevant literature and national policy documents, supplemented by expert

consultation. Following content validity screening, 105 items were retained for empirical analysis. All items were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree).

The instrument demonstrated strong internal consistency, with an overall Cronbach's alpha coefficient of 0.903. Content validity was supported by an index of item-objective congruence (IOC) exceeding 0.60 for all retained items. In addition, the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) measure of sampling adequacy reached 0.963, and Bartlett's test of sphericity was statistically significant ($p < .001$), confirming the suitability of the data for factor analysis, as shown on table 1.

Table1 KMO and Bartlett's Test of Sphericity values

KMO		0.963
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	41456.971
	df	5460
	Sig.	0.000

Data Gathering

Exploratory factor analysis was conducted using principal component analysis with varimax rotation. Factors with eigenvalues greater than one were retained, and items with factor loadings below 0.50 or with substantial cross-loadings were excluded. This procedure aimed to achieve a parsimonious and interpretable factor structure while maintaining theoretical coherence. All statistical analyses were performed using standard social science analytical procedures.

Results

Initial descriptive analysis showed that respondents generally reported moderate to relatively positive perceptions of faculty academic evaluation practices within their institutions. Mean scores varied across items, suggesting that evaluation experiences were not uniform and that certain aspects of evaluation attracted more agreement than others. This variation provided an empirical basis for further factor analysis.

Exploratory Factor Analysis

The exploratory factor analysis yielded six factors with eigenvalues greater than one. Together, these factors accounted for 60.619% of the total variance, as shown on table 2, which is considered acceptable for scale development in social science research. The factor structure was stable, with most retained items showing clear loadings on a single factor.

The six factors reflected distinct but related dimensions of faculty academic evaluation, including procedural justice of the evaluation system, research-related performance, practice-oriented faculty development, student achievement and talent cultivation outcomes, teaching competence and curriculum development, and institutional governance and policy implementation. Although these dimensions are analytically separable, the results suggest that they operate together as part of an integrated evaluation system rather than as independent criteria. Factor loadings for retained items exceeded the threshold of 0.50, and no substantial cross-loadings were observed, indicating a stable and interpretable factor structure.

Table 2 Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	28.151	26.811	26.811	28.151	26.811	26.811	19.472	18.545	18.545
2	10.989	10.466	37.277	10.989	10.466	37.277	11.722	11.163	29.709
3	7.226	6.882	44.159	7.226	6.882	44.159	9.730	9.267	38.976
4	6.242	5.945	50.103	6.242	5.945	50.103	7.942	7.564	46.540
5	5.988	5.703	55.806	5.988	5.703	55.806	7.653	7.288	53.828
6	5.054	4.813	60.619	5.054	4.813	60.619	7.131	6.791	60.619

Summary of Empirical Findings

The results indicate that faculty academic evaluation in higher vocational colleges is multidimensional. Specifically, evaluation practices integrate institutional procedures, professional activities, and educational outcomes, rather than relying on a single dominant indicator. This finding is significant because it helps explain why evaluation reform in vocational education is often complex and contested—multiple evaluation logics coexist within the same institutional context, creating tensions and negotiation among stakeholders.

However, the manuscript would benefit from a more detailed explanation of the identified factors. The author should clearly define and describe each dimension, explain how it was derived from the data, and clarify how the components differ from or relate to one another. Providing conceptual clarification and concrete examples would greatly improve readers' understanding.

In addition, the findings section requires further elaboration, particularly with regard to the data presented in Table 2. The author should:

1. Report the results for each component separately before moving to the overall summary.
2. Explain the statistical or empirical significance of each factor.
3. Clarify how the data in Table 2 support the multidimensional conclusion.
4. Highlight the relative weight or importance of each component, if applicable.

Presenting the findings in a more systematic and step-by-step manner would make the main contribution of the research clearer and more persuasive. Only after thoroughly discussing each dimension should the author proceed to synthesize the results and draw broader conclusions.

Overall, while the study addresses an important issue, clearer explanation of the factors and more detailed reporting of the empirical results are necessary to strengthen the paper's analytical rigor and impact.

Discussion

The findings indicate that faculty academic evaluation in higher vocational colleges functions as an integrated institutional system rather than a purely technical assessment mechanism.

Procedural Justice as the Institutional Foundation

Procedural justice appears to play a particularly visible role in how faculty academic evaluation is perceived in higher vocational colleges. Transparency in procedures, consistency in implementation, and the availability of appeal mechanisms seem to shape whether evaluation outcomes are regarded as legitimate, especially in institutional environments where evaluation results directly affect workload distribution, promotion opportunities, and professional recognition. In this context, faculty attention is often directed less toward specific performance scores and more toward whether evaluation processes are perceived as fair and predictable.

Rather than functioning solely as a technical design feature, procedural justice operates as an institutional condition that frames how evaluation systems are experienced in practice. This emphasis helps explain why evaluation reforms that focus only on indicator adjustment may face resistance if procedural concerns are not addressed. Prior studies highlighting the importance of procedural justice in faculty evaluation (Liu, 2019; Xu, 2024) and institutional theory's focus on rule-based legitimacy (DiMaggio & Powell, 1983) provide useful reference points, but the present findings suggest that procedural fairness remains a practical concern embedded in everyday institutional operation.

Rethinking Research Performance in Vocational Education

The emergence of comprehensive research performance as an evaluation dimension reflects how research activity is understood within higher vocational colleges. Instead of being confined to publication output alone, research performance appears to encompass applied projects, collaboration with industry partners, and problem-solving activities linked to local production contexts. These forms of research are often evaluated through their practical contribution rather than through traditional academic metrics.

This pattern reflects the pragmatic orientation of vocational institutions, where the value of research is frequently judged by its relevance to industrial practice and regional development needs. Faculty engagement in applied research, therefore represents a form of professional contribution that does not align neatly with publication-centered evaluation models. While earlier critiques have highlighted imbalances between teaching and research in Chinese higher education (Wang, 2020; Chen, 2023), the present findings suggest that vocational research performance follows a distinct logic that merits independent recognition within evaluation systems.

Practice-Oriented Faculty Development

Practice-oriented faculty development emerged as a core dimension distinguishing vocational faculty evaluation from research-university models. Engagement in enterprise practice, professional skills training, and industry certification appears to play a central role in shaping faculty competence and evaluation outcomes. This finding provides empirical support for national policies promoting the development of 'dual-qualified' teachers (MOE, 2019, 2020) and reinforces concerns that conventional evaluation systems tend to undervalue professional practice. From a developmental perspective, the results suggest that evaluation systems in vocational education should recognize professional learning trajectories that extend beyond academic credentials alone.

Conclusion and Recommendations

This study, entitled "An Effective Faculty Academic Evaluation Model for Vocational Colleges: Evidence from Sichuan Province, China," seeks to develop an evaluation framework that better reflects the distinctive mission of higher vocational institutions. Unlike traditional university-oriented systems that prioritize theoretical research outputs, vocational colleges operate within a practice-oriented environment where teaching, applied research, and industry engagement are closely interconnected. The study therefore examines how faculty academic evaluation can be aligned with this applied institutional context.

The findings indicate that effective evaluation in vocational colleges is multidimensional. Faculty performance cannot be adequately assessed through a single dominant indicator, such as publication counts. Instead, evaluation should encompass practice-focused teaching, applied research, collaboration with industry, institutional service, educational outcomes, and procedural fairness. These dimensions collectively form what the study identifies as the Sichuan Vocational Evaluation Model.

A distinctive feature of this model is its integration of applied research with procedural justice. The model not only specifies what should be evaluated—such as industry-linked research projects, technical innovation, and the integration of practical experience into teaching—but also emphasizes how evaluation should be conducted. Transparent criteria, opportunities for explanation, participatory processes, and clear communication are treated as essential components of effective evaluation. In this way, fairness in procedure becomes as important as performance indicators themselves.

The model addresses the long-standing imbalance between teaching and research by recognizing that, in vocational institutions, applied research enhances teaching quality when it strengthens industrial relevance and practical competence. Contributions such as technology transfer, collaborative projects with enterprises, and curriculum development based on real-world practice are formally acknowledged as academically valuable. Evaluation thus shifts from a narrow focus on theoretical output to a broader recognition of practice-oriented academic work.

From a practical perspective, the model provides department heads and institutional leaders with a structured yet flexible framework for resolving promotion disputes and improving teaching quality. By using multidimensional and transparent criteria, administrators can make more balanced and defensible decisions that reflect the diverse professional roles within vocational colleges. At the same time, linking evaluation with professional development opportunities encourages faculty growth rather than framing assessment solely as managerial control.

Although the study is limited to public higher vocational colleges in Sichuan Province and relies on cross-sectional data, it offers a context-sensitive approach to evaluation reform in applied higher education. Overall, the research contributes to a deeper understanding of how faculty academic evaluation can be redesigned to support fairness, professional development, and institutional mission alignment in vocational education settings.

References

Boyer, E. L. (1990). Scholarship *reconsidered: Priorities of the professoriate*. Carnegie Foundation.

Brew, A. (2010). Transforming academic practice through scholarship. *International Journal for Academic Development, 15*(2), 105–116.

DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited. *American Sociological Review*, *48*(2), 147–160.

Liu, X. (2019). Procedural justice and faculty evaluation reform. *Higher Education Research & Development, 40*(6), 78–85.

Liu, X., & Wang, H. (2023). Applied research evaluation in vocational education. *Vocational Education Forum*, *39*(2), 23–30.

Liu, Y., Zhang, Q., & Chen, H. (2024). Governance capacity and evaluation reform. *Educational Development Research*, *44*(3), 62–70.

Sun, L. (2021). Outcome-based evaluation in vocational education. Journal of *Vocational Education*, *42*(5), 14–20.

Tang, J., Liu, Y., & Sun, Q. (2021). Dual professionalism of vocational teachers. *Teacher Education Research*, *33*(4), 89–96.

Wang, Q. (2020). The teaching–research imbalance in Chinese higher education. *Tsinghua Journal of Education*, *41*(2), 55–63.

Wang, Y. (2023). Institutional governance and academic evaluation. *Modern University Education*, 6, 41–48.

Xu, M. (2024). Faculty evaluation reform in higher vocational colleges. *Vocational Education Research*, 2, 19–27.

Zhang, L., & Chen, H. (2024). Practice-oriented evaluation of vocational faculty. *Chinese Vocational and Technical Education*, 12, 57–65.

Zhao, P., & Ma, L. (2024). Student outcomes and vocational education quality. *Education and Economy*, *40*(1), 71–79.

Commented [PN1]: The bibliography follows APA 7th edition formatting accurately . It is concise (15 items), ensuring it remains well under the 30-item limit while maintaining high relevance to the discussed theoretical frameworks.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

Development of an Incentive Model to Enhance the Performance of Student Apartment Management in Nanning University, China

Yousen Wen [1] Patthira Phon-ngam [2*]

Received: 25 December 2025 Revised: 17 January 2026 Accepted: 22 January 2026

Abstract

Student apartment management is a key support system for students' well-being and learning in higher education institutions. At Nanning University, increasing student enrollment has intensified management complexity, while existing practices lack effective incentive mechanisms to enhance staff performance. This study aims to 1) examine the current performance status and problems of student apartment managers at Nanning University 2) develop an incentive model aimed at enhancing the performance of student apartment managers at Nanning University and 3) implement and evaluate the effectiveness of the proposed incentive model in enhancing the performance of student apartment managers at Nanning University. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected from student apartment managers using a structured questionnaire and analyzed using descriptive statistics across five dimensions. Qualitative data were obtained through in-depth interviews and focus group discussions with managers and administrators to enrich and validate the quantitative findings. Results: 1) Student apartment managers demonstrated a high level of performance across five dimensions: job responsibility and accountability, communication and coordination, problem-solving and decision-making, professional development and work motivation, and service quality and student support; however, moderate-level problems were identified across all dimensions, indicating organizational and motivational constraints.2) Based on these findings, four incentive models were developed: Financial Incentive, Career Development and Professional Growth, Recognition and Social Incentive, and Work Environment and Psychological Incentive models. 3) The implementation and evaluation results confirmed that the proposed incentive models effectively enhanced managerial performance, motivation, and service quality.

Keywords: Incentive Model, Student Apartment Management, Performance Enhancement, Higher Education, China

[1] Doctoral Student, Education (Ed.D.), Shinawatra University
[2] Principal Advisor, Education (Ed.D.), Shinawatra University
[*] E-mail: patthiraw@yahoo.com

Introduction

Student apartment management is a critical component of higher education administration, as it directly influences students' living conditions, well-being, and academic engagement. Previous research has consistently shown that the quality of student housing management is closely associated with student satisfaction, psychological well-being, and learning outcomes (Kim & Park, 2022; Xu et al., 2025). As universities increasingly emphasize student-centered services, effective student apartment management has become an important indicator of institutional quality and service competitiveness (Zhang & Liu, 2022).

In the context of Chinese higher education, rapid expansion in student enrollment and large-scale campus development have significantly increased the complexity of student apartment management. Many universities continue to rely on traditional administrative approaches that prioritize routine operations and regulatory compliance, while giving limited attention to staff motivation, performance incentives, and systematic service quality improvement (Wang et al., 2023). Consequently, student apartment managers often face challenges such as inconsistent performance standards, limited professional development opportunities, and low work motivation, which adversely affect management efficiency and responsiveness to student needs (Sun & Zhao, 2024).

At Nanning University, institutional reports and internal management practices indicate similar challenges, particularly regarding performance consistency among apartment managers, staff engagement, and alignment with students' evolving expectations for residential services. Research has shown that the absence of structured incentive mechanisms can weaken employee commitment and reduce proactive service improvement in higher education service units (Herzberg, 2020; Chen & Li, 2021). As a result, operational inefficiencies and student dissatisfaction may emerge. Moreover, existing studies on student housing have largely focused on residential environments and student satisfaction, while empirical research examining incentive-based performance enhancement models for student apartment managers especially within the Chinese university context remains limited (Liu et al., 2023).

This study addresses this research gap by proposing and empirically testing a comprehensive incentive model tailored to student apartment management at Nanning University. Unlike conventional administrative approaches, the proposed model integrates financial, career development, social recognition, and psychological incentives to enhance managerial performance, drawing on contemporary motivation and performance management theories (Bakker & Demerouti, 2022). By systematically examining performance status, developing an incentive framework, and evaluating its effectiveness in practice, this study aims to contribute new empirical evidence and practical guidance for improving student apartment management and supporting sustainable development in higher education institutions.

Research Objectives

1. To examine the current performance status and problems of student apartment managers at Nanning University.
2. To develop an incentive model aimed at enhancing the performance of student apartment managers at Nanning University.
3. To implement and evaluate the effectiveness of the proposed incentive model in enhancing the performance of student apartment managers at Nanning University.

Scope of the Research[

This research focuses on the development of an incentive model to enhance the performance of student apartment managers at Nanning University, China. The scope of the research is as follows.

Content Scope

The study examines the current performance status and problems of student apartment

management, as well as incentive factors affecting performance. It also includes the development, implementation, and evaluation of an incentive model consisting of material and non-material incentives, professional development, and performance evaluation.

Population and Sample

The population of this study includes student apartment managers, related administrators, and students living in student apartments at Nanning University. The sample was selected in accordance with the research objectives.

Area and Time Scope

The research was conducted in student apartments at Nanning University, China, during the period specified in the research plan.

Literature Review

Student Apartment Management in Higher Education

Student apartment management is widely recognized as a vital sLupport system in higher education institutions, as it directly affects students' quality of life, safety, well-being, and academic engagement. Recent studies emphasize that effective management of student housing contributes to higher student satisfaction, stronger sense of belonging, and improved academic outcomes (Kim & Park, 2022; Xu et al., 2025). As universities increasingly adopt student-centered approaches, student apartment management has shifted from routine administration toward service-oriented and performance-based management models (Altinay et al, 2024).

In the context of Chinese higher education, student apartment management faces distinctive challenges due to large student populations, centralized administrative structures, and rapid campus expansion. Research indicates that many universities continue to rely on traditional bureaucratic management practices, which often limit flexibility, innovation, and staff motivation (Wang et al., 2021). These challenges are particularly evident in regional universities in southern China, where student apartment managers are required to handle high workloads with limited incentives and professional development opportunities (Zhang & Liu, 2022).

Performance of Student Apartment Managers

Performance in student apartment management refers to the ability of managers to deliver efficient services, maintain facilities, ensure safety, and respond effectively to student needs. Studies conducted between 2020 and 2025 reveal that management performance is strongly influenced by organizational support, clarity of roles, evaluation systems, and motivational factors (Sun & Zhao, 2024; Zhang et al., 2023). When performance expectations are unclear or evaluation criteria are inconsistent, staff motivation and service quality tend to decline.

In Chinese universities, performance assessment of student apartment managers is often based on compliance with regulations rather than service outcomes and student satisfaction. This approach may lead to passive work behaviors and limited initiative for service improvement (Li & Chen, 2023). Consequently, improving performance requires not only structural reforms but also the introduction of incentive mechanisms that align individual performance with institutional goals.

Incentive Models and Motivation Theory

Incentive models are grounded in motivation theories, including Herzberg's two-factor theory, expectancy theory, and contemporary performance management frameworks. Recent literature emphasizes that effective incentive systems should integrate both material and non-material incentives to address diverse motivational needs (Herzberg, 2020). Material incentives such as bonuses and welfare benefits can enhance short-term motivation, while non-material

incentives including recognition, career advancement, and professional development contribute to long-term commitment and job satisfaction (Sun & Zhao, 2024).

Empirical studies in educational and public-sector organizations suggest that incentive models combining performance-based rewards, training opportunities, and participatory management lead to significant improvements in employee performance and service quality (Altinay et al., 2024; Zhang et al., 2023). In the context of student apartment management, participatory evaluation systems that incorporate feedback from students have been shown to enhance transparency, accountability, and staff engagement (Kim & Park, 2022).

Incentive Models in the Context of Chinese Universities

Recent research highlights the need for context-specific incentive models tailored to Chinese universities. Due to hierarchical administrative systems and limited promotion pathways, student apartment managers often perceive low career prospects, which negatively affects motivation and performance (Wang et al., 2021; Zhang & Liu, 2022). Studies conducted after 2020 emphasize that incentive models in Chinese higher education should focus on professionalization, continuous training, and fair performance evaluation to achieve sustainable improvements (Li & Chen, 2023; Xu et al., 2025).

However, existing studies tend to examine incentive mechanisms or performance issues separately, with limited empirical research integrating incentive model development, implementation, and evaluation specifically for student apartment management. This gap highlights the necessity of developing and testing an incentive model that aligns with the organizational context, management structure, and practical needs of universities such as Nanning University.

Research Gap

Based on the reviewed literature, it is evident that while incentive mechanisms and performance management have been widely studied, limited research focuses specifically on developing and empirically validating incentive models for student apartment managers in Chinese universities. Moreover, few studies incorporate implementation and evaluation phases to assess the effectiveness of such models in real institutional settings. Therefore, this study seeks to address this gap by developing, implementing, and evaluating an incentive model to enhance the performance of student apartment managers at Nanning University.

Conceptual Framework

This research is grounded in motivation and performance management theories. The conceptual framework illustrates the relationship between incentive factors and the performance of student apartment managers

The Conceptual Framework was shown on Figure 1.

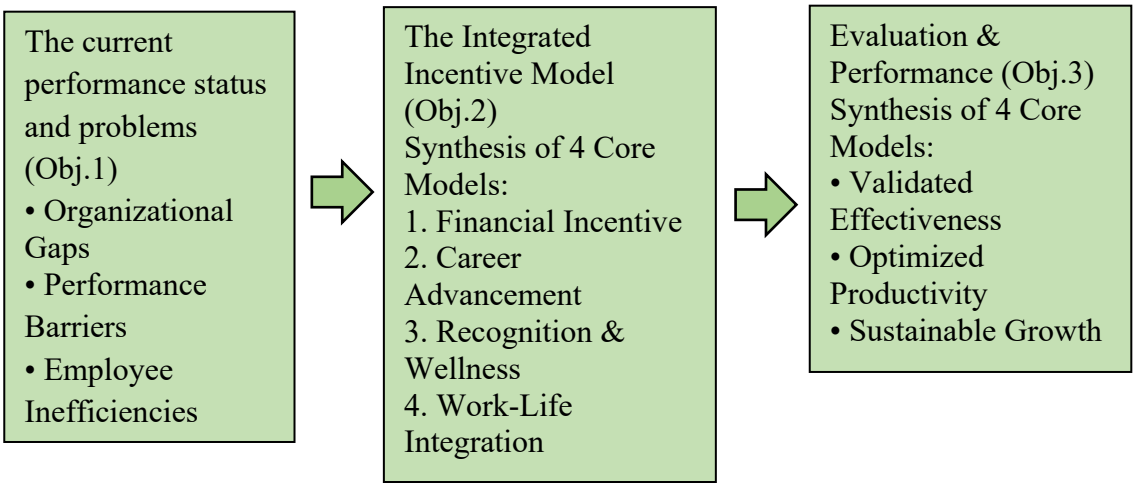


Figure 1: Conceptual Framework

Research Methodology

Research Design

This study employed a **mixed-methods research design**, integrating quantitative and qualitative approaches to comprehensively examine the performance of student apartment managers and to develop and evaluate an incentive model at Nanning University, China. The mixed-methods approach enabled data triangulation and enhanced the validity of the research findings.

Population and Sample

The research population consisted of student apartment managers, university administrators responsible for apartment management, and students residing in university apartments at Nanning University.

Purposive sampling was used to select student apartment managers and administrators who were directly involved in apartment operations and policy implementation. Stratified sampling was applied to select student participants from different apartment buildings to ensure representation of diverse residential contexts.

Research Instruments

Two research instruments were employed:

1. Questionnaire

A structured questionnaire was used to collect quantitative data on management performance, incentive factors, job motivation, and service quality. Responses were measured using a five-point Likert scale.

2. Interview Guidelines

Semi-structured interview guidelines were developed to obtain qualitative data regarding management challenges, motivational needs, and perceptions of incentive mechanisms. Interviews were conducted with selected managers and administrators.

Data Collection

Data collection was conducted in four stages:

(1) preliminary review of relevant literature and institutional documents;

(2) administration of questionnaires to student apartment managers and students;

(3) semi-structured interviews with managers and administrators; and
(4) pilot implementation and evaluation of the developed incentive model.

Data Analysis

Quantitative data were analyzed using **descriptive statistics** to summarize performance levels, incentive factors, and service quality. Comparative analyses were conducted to examine changes before and after the implementation of the incentive model.

Qualitative data were analyzed using **thematic analysis** to identify key themes related to performance challenges, incentive mechanisms, and management improvement. Findings from both methods were integrated to support comprehensive interpretation.

Data Validity and Reliability

Content validity of the questionnaire was established through expert review, and reliability was assessed through a pilot test. Data triangulation was applied by comparing quantitative and qualitative findings, and member checking was used to enhance the credibility of interview interpretations.

Results

The research findings are presented in accordance with the three research objectives as follows.

Objective 1: Current Performance Status and Problems of Student Apartment Managers

The findings indicate that the overall performance of student apartment managers at Nanning University was at **a high level** across five dimensions: job responsibility and accountability, communication and coordination, problem-solving and decision-making, professional development and work motivation, and service quality and student support.

Despite the high performance levels**, moderate-level problems** were identified in all dimensions. These problems were mainly related to unclear job roles, heavy workloads, limited decision-making authority, insufficient training opportunities, inadequate recognition, and constraints in service delivery caused by large student populations and limited resources.

The integration of quantitative and qualitative findings confirms that organizational, structural, and motivational factors restrict further performance improvement. These results highlight the need for a systematic incentive mechanism to address existing problems and enhance sustainable performance.

Objective 2: Results of the Development of Incentive Models

Based on the identified performance status and problems, **four incentive models** were developed to enhance the performance of student apartment managers at Nanning University.

The **Financial Incentive Model** focuses on performance-based rewards linked to clear performance indicators, such as service quality, workload responsibility, and problem resolution outcomes.

The **Career Development and Professional Growth Model** emphasizes continuous training, transparent promotion criteria, and professional skill development to support long-term motivation and performance sustainability.

The **Recognition and Social Incentive Model** aims to strengthen motivation and organizational commitment through formal recognition, awards, and social acknowledgment.

The **Work Environment and Psychological Incentive Model** addresses workload management, psychological well-being, welfare support, and flexible working arrangements to improve job satisfaction and service effectiveness. The findings suggest that combining

financial and non-financial incentives is essential for addressing diverse motivational needs and enhancing overall management performance.

Objective 3: Results of the Implementation and Evaluation of the Incentive Models

The four incentive models were implemented in an integrated manner on a pilot basis. The evaluation results demonstrate that the incentive models had a **positive impact** on managerial performance, motivation, and service quality. Post-implementation assessments revealed improvements in responsibility, communication, problem-solving ability, work motivation, and service quality. Financial incentives enhanced accountability and efficiency, while career development initiatives improved professional competence and long-term motivation. Recognition-based incentives strengthened morale, teamwork, and organizational commitment. Improvements in the work environment and psychological support contributed to reduced stress, higher job satisfaction, and more sustainable performance.

Overall, the evaluation confirms that the integrated incentive models effectively enhanced the performance of student apartment managers and improved the quality of student apartment management at Nanning University.

Discussion

This section discusses the research findings in relation to the three research objectives. The discussion integrates quantitative and qualitative results, interprets the findings through relevant theoretical perspectives, and compares them with recent empirical studies (2020–2025). The discussion is organized according to the research objectives to ensure clarity and alignment with the study framework.

Objective 1: Current Performance Status and Problems of Student Apartment Managers

The discussion of Objective 1 is structured around the five performance dimensions identified in the findings. Overall, the results indicate a pattern of high performance levels coexisting with moderate operational problems, suggesting that student apartment managers demonstrate strong professional commitment despite structural and organizational constraints.

1. Job Responsibility and Accountability

The findings indicate that student apartment managers exhibit a high level of responsibility and accountability, even though moderate problems related to unclear responsibilities and weak monitoring mechanisms remain. This suggests that managers are driven by a strong sense of duty rather than formal control systems alone.

This result can be explained by Role Theory, which proposes that individuals maintain responsible behavior when they internalize role expectations and perceive their roles as meaningful, even in the presence of role ambiguity (Kahn et al., 2020). In the university context, apartment managers often perceive themselves as guardians of student safety and discipline, reinforcing responsible performance. However, consistent with recent studies in higher education administration, unclear job descriptions and overlapping responsibilities may undermine long-term accountability if not systematically addressed (Chen & Li, 2021).

2. Communication and Coordination

The findings reveal that communication and coordination are generally effective in routine operations, while moderate problems persist in cross-unit collaboration and feedback processes. This indicates that communication is functional but structurally constrained.

From the perspective of Institutional Theory, formal and hierarchical communication systems enhance stability and control but may limit flexibility and horizontal interaction (Scott, 2021). Similar patterns have been reported in higher education service organizations, where reliance

on formal channels reduces responsiveness and interdepartmental coordination (Wang et al., 2023). These findings suggest that without more participatory and collaborative communication mechanisms, coordination efficiency may remain limited.

3. Problem-Solving and Decision-Making

The results show that student apartment managers are capable of solving routine problems effectively, while facing moderate constraints in complex decision-making situations. This reflects adequate individual competence but limited organizational empowerment. This finding aligns with **Empowerment Theory**, which emphasizes that effective decision-making depends not only on skills and experience but also on delegated authority and access to resources (Spreitzer, 2020). Consistent with previous research in campus housing management, hierarchical approval processes were found to restrict timely responses, even when managers possess sufficient expertise (Zhang et al., 2022; Liu et al., 2023). Enhancing managerial autonomy is therefore critical for improving proactive problem-solving.

4. Professional Development and Work Motivation

The findings indicate high levels of work motivation alongside moderate problems related to professional development opportunities. This suggests that motivation is largely intrinsic, but institutional support mechanisms remain insufficient. According to Self-Determination Theory, intrinsic motivation can sustain performance when individuals find their work meaningful and socially valuable (Ryan & Deci, 2020). However, the absence of structured training, career pathways, and advancement opportunities reflects a lack of key motivators identified in **Herzberg's Two-Factor Theory** (Alshmemri et al., 2020). Recent studies confirm that insufficient professional development limits long-term motivation and retention among university staff (Chen et al., 2024).

5. Service Quality and Student Support

The results demonstrate that student apartment managers maintain high service quality and strong commitment to student support, despite moderate operational challenges. This indicates a service-oriented professional culture under conditions of high workload.

This pattern is consistent with the **Job Demands–Resources (JD-R) Model**, which explains that high job demands combined with limited resources place sustained pressure on service providers (Bakker & Demerouti, 2022). Similar findings have been reported in higher education student services, highlighting risks related to burnout and service sustainability when resource constraints persist (Li et al., 2024).

Objective 2: Results of Development of Incentive Models to Enhance Performance

The discussion of Objective 2 focuses on the rationale and theoretical grounding of the four incentive models developed in this study. The models reflect the empirical findings from Objective 1 and emphasize the need for a multidimensional incentive system to address both performance strengths and structural weaknesses.

Model 1: Financial Incentive Model

The Financial Incentive Model emphasizes monetary rewards such as salary adjustments, bonuses, and welfare benefits. This model is grounded in Expectancy Theory, which suggests that motivation increases when employees perceive a clear linkage between effort, performance, and rewards (Lunenburg, 2021).Consistent with recent empirical studies, financial incentives remain a significant motivator in operational and service-oriented roles within higher education institutions (Li & Zhao, 2023). In this study, financial incentives were identified as essential for recognizing workload intensity and reinforcing accountability.

Model 2: Career Development and Professional Growth Model

This model focuses on training, skill development, and structured career pathways, drawing on Human Capital Theory, which emphasizes investment in employee development

as a driver of organizational performance (Chen et al., 2024). Recent studies indicate that continuous professional development enhances motivation, competence, and job performance among university support staff (Huang et al., 2022; Zhang et al., 2024). Linking training opportunities to promotion and career advancement was found to be particularly effective in sustaining long-term motivation.

Model 3: Recognition and Social Incentive Model

The Recognition and Social Incentive Model highlights non-financial rewards such as praise, awards, and public acknowledgment. This model aligns with **Herzberg's Two-Factor Theory**, which identifies recognition as a key motivator that enhances job satisfaction and performance (Alshmemri et al., 2020).Empirical evidence suggests that recognition-based incentives strengthen employee engagement and organizational commitment in higher education settings (Kim & Park, 2021). In student apartment management, such incentives foster professional identity and a sense of belonging.

Model 4: Work Environment and Psychological Incentive Model

This model emphasizes improvements in working conditions, psychological well-being, and work-life balance, consistent with the **JD-R Model** (Bakker & Demerouti, 2022). Recent studies confirm that supportive work environments and psychological incentives reduce burnout and improve service quality among university staff (Li et al., 2024). The findings of this study reinforce the importance of psychological safety and environmental support in sustaining performance.

Objective 3: Results of Implementation and Evaluation of the Incentive Models

The discussion of Objective 3 focuses on the outcomes of implementing and evaluating the incentive models within the student apartment management context.

Results of Implementation

The implementation of the four incentive models led to observable improvements in managerial performance, motivation, and service practices. These results are consistent with Change Management Theory, which emphasizes that effective organizational change requires attention to both structural systems and human motivation (Kotter, 2020).Furthermore, the findings support **Systems Theory**, which suggests that performance improvement is maximized when organizational subsystems—such as rewards, training, recognition, and work environment are aligned and mutually reinforcing (Scott, 2021).Results of Evaluation

The evaluation results confirm that all four incentive models positively contributed to performance enhancement across key dimensions, including responsibility, communication, problem-solving, motivation, and service quality. This aligns with **Outcome Evaluation Theory**, which emphasizes assessing effectiveness through measurable outcomes and stakeholder perceptions (Rossi et al., 2021).

In addition, the findings are consistent with **Expectancy Theory**, as clear performance indicators and transparent evaluation criteria strengthened managers' confidence in the incentive system (Lunenburg, 2021). If maintained and refined, these incentive models have strong potential to support sustainable performance improvement in university apartment management

Conclusion and Recommendations

Conclusion

This study revealed that student apartment managers at Nanning University exhibited high performance across key dimensions despite facing moderate organizational challenges, which differs from previous studies that often report lower performance under similar conditions. Based on these findings, four integrated incentive models : financial, career development and professional growth, recognition and social incentives, and work

environment and psychological incentives were developed to address both material and non-material needs. The implementation and evaluation results demonstrated that the integrated incentive framework effectively enhanced managerial performance, motivation, and service quality, highlighting its value as a sustainable approach to improving student apartment management in the university context.

Recommendations

1. Policy Implications

Universities should establish a clear incentive policy for student apartment management that integrates financial and non-financial incentives. Emphasis should be placed on transparent performance evaluation, role clarity, and accountability to support sustainable management performance.

2. **Practical Implications**

The implementation of incentive models should combine financial rewards, professional development, recognition, and supportive work environments. Clear performance indicators, regular feedback, and adequate decision-making authority are essential to enhance motivation and service effectiveness.

3. **Recommendations for Future Research**

Future research should explore the long-term effects of incentive models and conduct comparative or longitudinal studies across different university contexts to strengthen the generalizability of findings.

References

Altinay, Z., Arslan, R. U., & Sharma, R. C. (2024). Assessing student satisfaction and institutional efficiency in dormitory management: A qualitative analysis based on student perspectives. *Sustainability*, 16(20), 8823.https://doi.org/10.3390/su16208823

Alshmemri, M., Shahwan-Akl, L., & Maude, P. (2020). Herzberg's two-factor theory. *Life Science Journal*, 14(5), 12–16.

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2022). Job demands–resources theory: Taking stock and looking forward. Journal of Occupational Health Psychology, 27(3), 273–287. https://doi.org/10.1037/ocp0000295

Chen, L., & Li, Y. (2021). Role ambiguity and performance among administrative staff in higher education institutions. *Higher Education Research & Development*, 40(6), 1250–1264. https://doi.org/10.1080/07294360.2021.1882403

Chen, X., Zhang, Y., & Wang, H. (2024). Professional development and work motivation of university support staff in China. *Studies in Higher Education, 49*(2), 356–370. https://doi.org/10.1080/03075079.2023.2189456

Herzberg, F. (2020*).* Motivation theory revisited: Two-factor theory in modern organizations. *Organizational Behavior Review*, 12(2), 45–58.

Huang, J., & Li, M. (2024). Accountability mechanisms and administrative performance in Chinese universities. International Journal of Educational Management, 38(1), 45–59. https://doi.org/10.1108/IJEM-06-2023-0231

Kahn, R. L., Wolfe, D. M., Quinn, R. P., Snoek, J. D., & Rosenthal, R. A. (2020). *Organizational* stress:Studies in role conflict and ambiguity. Routledge.

Kim, S., & Park, S. (2021). The role of recognition and rewards in employee engagement: Evidence from higher education institutions. *Public Personnel Management, 50*(3), 389–410. https://doi.org/10.1177/0091026020948194

Kotter, J. P. (2020). *Leading change* (2nd ed.). Harvard Business Review Press

Li, X., & Chen, Y. (2023). Challenges and reforms of student apartment management in Chinese universities. *Journal of Educational Administration in China*, *45*(4), 72–88.

Li, Y., & Zhao, Q. (2023). Incentive systems and performance of non-academic staff in higher education. *Journal of Higher Education Policy and Management*, *45*(4), 456–470.

Li, Z., Chen, Y., & Huang, R. (2024). Job demands, burnout, and service quality among student service staff in universities. *Journal of Educational Administration, 62*(1), 78–94. https://doi.org/10.1108/JEA-02-2023-0047

Liu, Y., Wang, J., & Chen, S. (2023). Decision-making authority and service efficiency in campus housing management. *International Journal of Educational Management, 37*(5), 1001–1016. https://doi.org/10.1108/IJEM-01-2023-0019

Lunenburg, F. C. (2021). Expectancy theory of motivation: Motivating by altering expectations. *International Journal of Management, Business, and Administration*, 25(1), 1–6.

Rossi, P. H., Lipsey, M. W., & Henry, G. T. (2021). *Evaluation: A systematic approach* (8th ed.). SAGE Publications.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective. *Contemporary Educational Psychology*, 61, 101860. https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860

Scott, W. R. (2021). Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities (5th ed.). SAGE Publications.

Spreitzer, G. M. (2020). Psychological empowerment in the workplace: Dimensions, measurement, and validation. *Academy of Management Journal, 63*(2), 679–704.

Sun, H., & Zhao, Q. (2024). Incentive mechanisms and performance improvement in university student services. *International Journal of Educational Management*, *38*(2), 215–229. https://doi.org/10.1108/IJEM-06-2023-0194

Wang, X., Liu, Y., & Zhang, H. (2023). Service quality challenges in student housing management. *Journal of Higher Education Management*, *38*(2), 112–128.

Xu, Q., Huang, J., & Li, K. (2025). Student housing environment, well-being, and academic outcomes in higher education. *Frontiers in Education, 10*, 1627192. https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1627192

Zhang, C., & Liu, S. (2022). Service quality and performance evaluation of student apartment management in Chinese universities. *Chinese Journal of Higher Education Management*, *16*(5), 63–78.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อการป้องกันการกระทำผิดของพระสงฆ์

วันชัย แสงสุวรรณ [1*]

รับบทความ: 2 เมษายน 2569 แก้ไขบทความ: 4 พฤษภาคม 2569 ตอบรับบทความ 6 พฤษภาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ความสำคัญของการป้องกันการกระทำผิดในพระสงฆ์ ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพระสงฆ์ในการรักษาศีลและการดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ช่วยให้พระสงฆ์มีชีวิตที่บริสุทธิ์และสงบ การรักษาศีล 227 ข้อ การศึกษาและปฏิบัติพระธรรมมีจิตสาธารณะและการบริการต่อสังคมเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมและเป็นผู้รักษาศรัทธาในพระพุทธศาสนาหากพระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอาจทำให้เกิดผลกระทบหลายด้าน เช่น ความเชื่อมั่นจากพุทธศาสนิกชน การเสื่อมถอยของคุณธรรมในสังคม การเกิดความไม่สงบภายในสังคม การทำลายภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา โอกาสในการพัฒนาจิตใจของพระสงฆ์ยังส่งผลต่อการปกครองการบริหารในองค์กรสงฆ์อีกด้วย แนวทางในการป้องกันการกระทำผิดการอบรมและเสริมสร้างการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ การปฏิบัติธรรมให้พระสงฆ์เข้าใจถึงความสำคัญของการรักษาศีลการตรวจสอบความประพฤติ ตั้งคณะกรรมการหรือผู้มีความรู้เพื่อตรวจสอบความประพฤติของพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม การปฏิบัติธรรมและฝึกสมาธิการสนับสนุนจากสงฆ์สูงสุด มีบทบาทในการกำหนดระเบียบและการดูแลการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบทบาทขององค์กรสงฆ์และสังคม การสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามพระธรรมวินัย เพื่อให้พระสงฆ์ปฏิบัติศีลธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยรักษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมของพระสงฆ์ การป้องกันการกระทำผิดและการดูแลพระสงฆ์ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน

คำสำคัญ: การปฏิบัติ พระธรรมวินัย การป้องกัน การกระทำผิด พระสงฆ์

[1] คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[*] อีเมล: sattalaw@hotmail.com

Adhering to Buddhist Precepts Helps Prevent Misconduct by Monks

Wanchai Saengsuwan [1*]

Abstract

This academic article aims to study the practice of Dhamma-Vinaya, the importance of preventing wrongdoing in monks. The results of the study found that practicing Dhamma-Vinaya is important for monks in keeping the precepts and living according to the teachings of the Lord Buddha. It helps monks live pure and peaceful lives. Keeping the 227 precepts, studying and practicing Dhamma, having public consciousness and serving the society are the main principles of practicing Dhamma-Vinaya so that monks can be good examples in society and maintain faith in Buddhism. If monks do not practice Dhamma-Vinaya, it may cause many impacts such as loss of confidence from Buddhists, decline of morality in society, unrest in society, destruction of the image of Buddhism, and loss of opportunity for monks to develop their minds, which also affects the governance and administration of the Sangha organization. Guidelines for preventing wrongdoing, training and promoting Dhamma practice, to enhance knowledge, practice Dhamma so that monks understand the importance of keeping the precepts, checking behavior, establishing a committee or knowledgeable persons to regularly check the behavior of monks, creating an environment conducive to practicing Dhamma, practicing Dhamma and practicing meditation, the highest support from the Sangha, playing a role in setting regulations and overseeing the practice of Dhamma-Vinaya, the role of the Sangha organization and society, supporting and promoting Dhamma practice according to Dhamma-Vinaya so that monks can practice morality effectively and have faith in Buddhism. Compliance with the Dharma is an important thing that helps maintain faith in Buddhism and promotes the virtuous conduct of monks. Preventing wrongdoing and ensuring that monks strictly adhere to the Dharma is an important matter that all parties must cooperate with.

Keywords: Practice, Buddhist Doctrine, Prevention, Wrongdoing, Monks

[1] Bachelor of Arts Program in Buddhist Studies
[*] E-mail: sattalaw@hotmail.com

บทนำ

การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ความสำคัญของการป้องกันการกระทำผิดในพระสงฆ์การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธศาสนา และเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการกระทำผิดของพระสงฆ์ การรักษาพระธรรมวินัยไม่เพียงแต่จะช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้องเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในสังคม การที่พระสงฆ์สามารถรักษาศีลและปฏิบัติธรรมได้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยจะช่วยป้องกันการกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นในหมู่พระสงฆ์และรักษาภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ ถือว่าเป็นระเบียบสำหรับนำมาฝึกฝนควบคุมความประพฤติ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ นับว่าเป็นการสืบศาสนทายาทเป็นครั้งแรก และทรงประกาศความจริงแห่งชีวิตด้วยการแสดงพระธรรมจักกัปวัตนสูตร เป็นปฐมฤกษ์แห่งการประกาศพระพุทธศาสนา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน หลังจากนั้นทรงส่งพระสาวกไปประกาศพระสัทธรรม ด้วยพระพุทธดำรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่พวกทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน” (วิ.ม.(ไทย) 4/32/40) ดังที่กล่าวไว้ว่า วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผนสำหรับฝึกฝนควบคุมความประพฤติของบุคคลให้มีชีวิตที่ดีงามเจริญก้าวหน้าและควบคุมหมู่ชนให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อยดีงาม และหมายถึงประมวลถึงบัญญัติข้อกำหนดสำหรับควบคุมความประพฤติไม่ให้เสื่อมเสียและฝึกฝนให้ประพฤติดีงามเป็นคุณเกื้อกูลยิ่งขึ้น นอกจากนี้พระวินัยยังหมายถึง การกำจัด การเลิกละ ข้อนำไปให้วิเศษ หลักของพระธรรมวินัยที่เป็นหลักปฏิบัติของพระสงฆ์ พระธรรมวินัย คือ พระธรรมวินัยเป็นระเบียบและข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นสำหรับพระสงฆ์เพื่อให้พระสงฆ์ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า รวมถึงการรักษาศีล 227 ข้อสำหรับพระภิกษุ การปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด และการฝึกฝนจิตใจให้มีความสงบและเจริญภาวนาไปตามวิถีทางแห่งการหลุดพ้นจากทุกข์ พระวินัยถือว่าเป็นระเบียบแผนสำหรับนำมาฝึกฝนควบคุมความประพฤติของมนุษย์ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยช่วยป้องกันการกระทำผิด การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยช่วยให้พระสงฆ์หลีกเลี่ยงจากการกระทำผิดทั้งในด้านศีลธรรมและจริยธรรม โดยหลักการที่พระสงฆ์จะต้องรักษามาตรฐานทางจิตใจและศีลในการดำเนินชีวิต เช่น การไม่ทุจริต การไม่ประพฤติผิดในทางชู้สาว การไม่ดื่มสุราและของมึนเมา การไม่พูดเท็จ เป็นต้น ข้อปฏิบัติเหล่านี้หากพระสงฆ์ยึดมั่น และปฏิบัติตามจะช่วยให้มีจิตใจที่บริสุทธิ์และมีความสงบ ส่งผลให้สามารถหลีกเลี่ยงความผิดที่เกิดจากการกระทำที่ไม่เหมาะสม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2563 : 402)

ผลกระทบจากการไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งในระดับส่วนตน และในระดับสังคม ในระดับส่วนตน พระสงฆ์ที่ไม่รักษาศีลและไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอาจประสบปัญหาทางจิตใจ เช่น ความรู้สึกผิดหรือความไม่สงบภายในใจ ซึ่งอาจนำไปสู่การทำลายชีวิตสงฆ์ของตนในระดับสังคม การที่พระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอาจทำให้เกิดการเสื่อมเสียในความ

เชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชน ผู้คนอาจเริ่มสูญเสียความศรัทธาในพุทธศาสนา ซึ่งอาจส่งผลต่อความเป็นไปของพุทธศาสนาในสังคม ความสำคัญของการป้องกันการกระทำผิดในพระสงฆ์ การป้องกันการกระทำผิดในหมู่พระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยรักษาความบริสุทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์ของพุทธศาสนา การป้องกันนี้สามารถกระทำได้โดยการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังและการตรวจสอบความประพฤติของพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดอบรมการปฏิบัติธรรม การสร้างความเข้าใจในพระธรรมวินัยให้ลึกซึ้งในทุกระดับของพระสงฆ์ การกำหนดมาตรการในการติดตามและตรวจสอบพฤติกรรมของพระสงฆ์ รวมถึงการมีระบบการลงโทษที่ชัดเจนและยุติธรรมในกรณีที่พบการกระทำผิด การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยในชีวิตประจำวันของพระสงฆ์ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจะต้องมีความระมัดระวังในทุก ๆ ด้านของชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การประพฤติตนไปจนถึงการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม การฝึกจิตให้มีสมาธิและมีสติในการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ช่วยให้พระสงฆ์รักษาความสงบและความถูกต้องได้ โดยการปฏิบัติธรรมที่สม่ำเสมอจะทำให้พระสงฆ์สามารถรักษาศีลและพระธรรมวินัยได้อย่างมั่นคง ในสังคมไทยเมื่อกล่าวถึงพระสงฆ์หรือพระภิกษุสงฆ์ ย่อมรู้เข้าใจกันโดยทั่วไปว่ากลุ่มผู้เป็นสมาชิกในองค์กรของพระพุทธศาสนา มีประวัติศาสตร์มาแต่ยุคโบราณ เป็นกลุ่มของผู้ที่มีทัศนคติมีความประพฤติสอดคล้องกัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งขึ้นให้ปฏิบัติตามครรลองธรรมที่ทรงประสงค์ (สมิทธิพล เนตรนิมิตร, 2553: 1) บทนิยามของภิกษุ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ภิกษุ” ไว้ว่าหมายถึง ชายที่บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2550 ไม่ได้มีนิยามของคำว่า “ภิกษุ” ไว้โดยตรง แต่ได้ให้ความหมายของคำว่า “คณะสงฆ์” ซึ่งเป็นคำอย่างกว้างในการเรียกรวมภิกษุทั้งหลายไว้ว่า หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจะพบว่าคณะสงฆ์ประกอบด้วยทั้งสามเณรและพระภิกษุ เพราะในนิยามดังกล่าวได้กล่าวถึงทั้งการบรรพชาและการอุปสมบท ซึ่งการบรรพชานั้นหมายถึงการบวชเณร ส่วนการอุปสมบทนั้นหมายถึงการบวชพระ ทั้งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายคำว่า “สามเณร” หมายถึง ผู้ดำรงเพศอย่างภิกษุแต่สมาทานศีล 10 คือถือศีลน้อยกว่าพระภิกษุเท่านั้น

คณะสงฆ์หมายความรวมถึงทั้งพระภิกษุและสามเณรอยู่ในการไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีผลกระทบทั้งในระดับส่วนตนและระดับสังคมดังนี้ ผลกระทบในระดับส่วนตน ปัญหาทางจิตใจ พระสงฆ์ที่ไม่รักษาศีลและไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอาจเกิดความรู้สึกผิด หรือความไม่สงบภายในใจ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาทางจิตใจ เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล หรือความสับสนในชีวิตการทำลายชีวิตสงฆ์ การไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยสามารถทำให้พระสงฆ์สูญเสียทางจิตวิญญาณและทางศีลธรรม ซึ่งอาจทำลายสถานภาพของตนเองในฐานะพระสงฆ์ และทำให้เสียศักดิ์ศรีในสายตาของตนเองและผู้อื่น ผลกระทบในระดับสังคม ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชน การที่พระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอาจทำให้ประชาชนไม่มีความศรัทธาในพระสงฆ์และพุทธศาสนา ซึ่งอาจส่งผลต่อการเสื่อมถอยของพุทธศาสนาในสังคม ความเสื่อมถอยของสถาบันสงฆ์ เมื่อประชาชนสูญเสียความเชื่อมั่นในพระสงฆ์และพุทธศาสนา สถาบันสงฆ์อาจเผชิญกับการลดความสำคัญในสังคม ซึ่งอาจทำให้พุทธศาสนาถูกมองข้ามหรือลดบทบาทในสังคมไทย พระธรรมปิฎก

(ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องวินัยใหญ่กว่าที่คิดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนะของเรื่องพระวินัยว่าเป็นส่วนประกอบของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ซึ่งวินัยนั้นมิใช่เป็นเพียงแค่กฎที่มีสภาพบังคับแต่เป็นกฎหรือแนวทางที่เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติของสมาชิกในสังคมสงฆ์จะต้องให้การเคารพ และศึกษาเพื่อให้ทราบถึงคุณประโยชน์ของวินัย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538)

สรุปการป้องกันการกระทำผิดในพระสงฆ์การป้องกันการกระทำผิดในหมู่พระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยรักษาความบริสุทธิ์ของพุทธศาสนา การป้องกันนี้สามารถทำได้โดยการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม การอบรมพระสงฆ์ให้เข้าใจและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างแท้จริงการตรวจสอบความประพฤติ การมีระบบการตรวจสอบความประพฤติของพระสงฆ์ เช่น การจัดอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับพระธรรมวินัยการลงโทษที่ยุติธรรม การกำหนดมาตรการในการลงโทษที่ชัดเจนและยุติธรรมเมื่อพบการกระทำผิดการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยในชีวิตประจำวันพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจะต้องระมัดระวังในทุกด้าน ทั้งการประพฤติตนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมการฝึกจิต การฝึกสมาธิและมีสติในการปฏิบัติ จะช่วยให้พระสงฆ์รักษาความสงบและความถูกต้องในชีวิตประจำวันการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่เพียงแค่ช่วยรักษาความบริสุทธิ์ของพระสงฆ์ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความศรัทธาของประชาชนในพุทธศาสนา ทำให้พุทธศาสนายังคงอยู่ในใจของประชาชนอย่างมั่นคง

การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

พระธรรมวินัยเป็นชุดของข้อปฏิบัติที่พระสงฆ์ต้องยึดถือและปฏิบัติตาม เพื่อให้การดำเนินชีวิตในฐานะพระสงฆ์สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้าและเป็นไปตามแนวทางที่พระพุทธศาสนากำหนด ซึ่งเป็นกรอบที่สำคัญในการรักษาความศรัทธาในศาสนา และช่วยให้พระสงฆ์ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบและมีศีลธรรมในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระสงฆ์ต้องคำนึงถึงหลักการพื้นฐานที่สำคัญ ดังนี้

1. การรักษาศีล พระสงฆ์ต้องรักษาศีลอย่างเคร่งครัด ศีลเป็นข้อบังคับที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิตที่สะอาดและบริสุทธิ์ ศีลที่พระสงฆ์ต้องรักษา “ศีล 227 ข้อ” (พระปาติโมกข์) ซึ่งรวมถึงข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับการไม่กระทำผิดในเรื่องต่าง ๆ เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกาม การไม่พูดเท็จ เป็นต้น ศีลเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ให้มีความบริสุทธิ์ทางกาย วาจา และใจ

2. การทำสมาธิ การทำสมาธิเป็นส่วนสำคัญของการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่ช่วยฝึกฝนจิตใจให้สงบ ไม่วุ่นวาย และสามารถเข้าใจความจริงได้ชัดเจน สมาธิช่วยให้พระสงฆ์มีสติและสามารถควบคุมความคิดและอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกสมาธิเป็นการเตรียมจิตให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติธรรมในระดับที่ลึกขึ้น เช่น การเจริญวิปัสสนา (การเห็นตามความเป็นจริง)

3. การศึกษาพระธรรม พระสงฆ์ต้องศึกษาและเข้าใจพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและมีความหมายทางจิตใจ การศึกษาพระธรรมไม่เพียงแต่การอ่านและฟังคำสอนจากพระคัมภีร์ แต่ยังรวมถึงการทำความเข้าใจในหลักธรรม เช่น ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพื่อใช้ในการดำเนิน

ชีวิตประจำวันและช่วยในการแก้ไขปัญหาของชีวิตคุณค่า และประโยชน์ของพระวินัยถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพระภิกษุและพระภิกษุณีสงฆ์ที่ต้องนำมาประพฤติปฏิบัติสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงมอบพระวินัยไว้เป็นตัวแทนของพระองค์ พระองค์ได้แสดงให้เห็นประโยชน์ของการบัญญัติพระวินัยไว้ตอนแรกเมื่อจะมีการบัญญัติพระวินัยไว้ 10 อย่าง คือ 1) เพื่อความดีงามของพระสงฆ์ 2) เพื่อความผาสุกของพระสงฆ์ 3) เพื่อขจัดคนหน้าด้าน 4) เพื่อความผาสุกของผู้ทรงศีล 5) เพื่อป้องกันความเลวร้ายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน 6) เพื่อขจัดความเลวร้ายในอนาคต 7) เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส 8) เพื่อให้ผู้เลื่อมใสแล้วเลื่อมใสยิ่งขึ้น 9) เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรม และ 10) เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534 ก: 393)

4. การปฏิบัติธรรมตามคำสอน พระสงฆ์ต้องปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าในชีวิตประจำวัน การฝึกปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังช่วยให้พระสงฆ์เข้าถึงความสงบทางจิตใจและเข้าใจธรรมชาติของชีวิต เช่น การทำความเข้าใจในเรื่องของความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ความทุกข์ (ทุกขัง) และความไม่มีตัวตน (อนัตตา) ที่เป็นหลักสำคัญในพุทธศาสนา การปฏิบัติตามคำสอนเหล่านี้ช่วยให้พระสงฆ์สามารถบรรลุการเจริญพุทธภาวะ และสามารถนำทางให้พระสงฆ์ได้ตามหลักการที่ถูกต้อง

5. การมีจิตสาธารณะและการบริการ พระสงฆ์ในพระธรรมวินัยต้องมีความเมตตาและกรุณาปฏิบัติการงานเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น เช่น การสอนธรรม การให้คำปรึกษา การช่วยเหลือผู้เดือดร้อน การช่วยเหลือชุมชน หรือการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าให้แก่ประชาชนในสังคม

พระธรรม คือ คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่าด้วยความจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ ซึ่งความจริงเหล่านั้น แท้ที่จริงก็มีปรากฏอยู่เก่าก่อนแล้ว เพียงแต่ต้องอาศัยญาณทัสสนะอันบริสุทธิ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในการไปรู้เห็น และนำมาเปิดเผยแก่ชาวโลกสามารถแบ่งพระธรรมออกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่

พระธรรมส่วนที่ 1 คือ หลักความจริงตามธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งปวง เช่น เมื่อมีการเกิดก็ต้องมีการแก่ การเจ็บและการตาย แม้ชีวิตหลังความตายก็ยังคงมีภพชาติเบื้องหน้าทั้งฝ่ายสุคติและทุคติรออยู่

พระธรรมส่วนที่ 2 คือ กฎแห่งความจริงที่ควบคุมสรรพสิ่งจึงบ่งชี้ชัดลงไปได้ว่า อะไรดีอะไรชั่ว อะไรถูกอะไรผิด อะไรเป็นประโยชน์อะไรไม่เป็นประโยชน์ กฎแห่งความจริงเหล่านี้ มีผลเป็นความสุขและความทุกข์ต่อตัวผู้ปฏิบัติเอง เช่น กฎแห่งกรรม กฎไตรลักษณ์ เป็นต้น

พระธรรมส่วนที่ 3 คือ หลักการและวิธีการปฏิบัติให้ใจสะอาดบริสุทธิ์ เพื่อบรรลุความจริงของสรรพสิ่งที่เรียกว่า อริยสัจ 4 เป็นผลให้พ้นทุกข์และพบกับความสุขที่แท้จริง เช่น สติปัฏฐาน 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 อริยมรรค 8 เป็นต้น (พระเผด็จ ทตฺตชีโว, 2562)

สรุป การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับพระสงฆ์ในการรักษาความบริสุทธิ์และการบรรลุถึงการเข้าใจความจริงในชีวิต ผ่านการรักษาศีล การทำสมาธิ การศึกษาและการปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า การมีจิตสาธารณะและการช่วยเหลือผู้อื่น รวมถึงการยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อให้พระสงฆ์สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมและเป็นผู้รักษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พระธรรม

วินัย เป็นหลักคำสอนและข้อวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้สำหรับพระสงฆ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรมและเป็นแบบอย่างแก่สังคม

ผลกระทบจากการไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

การไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ส่งผลกระทบลุกลามตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับสังคม หากไม่มีการป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจัง อาจทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมถอยทั้งในด้านความศรัทธาและบทบาทในสังคมไทย พระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จะเกิดผลกระทบทั้งต่อพระสงฆ์เองและต่อสังคมในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งส่งผลถึงความเชื่อมั่นในพระสงฆ์และศาสนาพุทธโดยรวม การไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญดังนี้

1. การเสื่อมเสียความเชื่อมั่นจากพุทธศาสนิกชน พระสงฆ์ถือเป็นแบบอย่างทางจิตใจและศีลธรรมสำหรับพุทธศาสนิกชน เมื่อพระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การประพฤติผิดในศีล การกระทำผิดศีลข้อสำคัญ หรือการไม่รักษามาตรฐานทางจริยธรรม จะทำให้ความเชื่อมั่นใน พระสงฆ์และพระธรรมวินัยของพุทธศาสนิกชนลดลง พุทธศาสนิกชนอาจเริ่มสงสัยในคำสอนของพระพุทธเจ้าและการปฏิบัติในศาสนา ซึ่งอาจส่งผลให้ศรัทธาและความไว้วางใจในพระสงฆ์และ องค์กรสงฆ์ลดลงอย่างมาก

2. การเสื่อมถอยของคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและรักษาคุณธรรมในสังคม เมื่อพระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จะทำให้คุณธรรมในสังคมเสื่อมถอยตามไปด้วย สังคมจะขาดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำผิดในสังคมอื่น ๆ ตามมา สังคมจะเริ่มมองว่าพระสงฆ์ไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมได้อีกต่อไป

3. การเกิดความไม่สงบในสังคม การที่พระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอาจทำให้เกิดความขัดแย้งภายในสงฆ์และระหว่างพระสงฆ์กับพุทธศาสนิกชน เมื่อพระสงฆ์ละเมิดพระธรรมวินัยหรือประพฤติผิดศรัทธาของประชาชนจะสั่นคลอนและอาจก่อให้เกิดความตึงเครียดทางศาสนา ความแตกแยกภายในวัดหรือองค์กรสงฆ์อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การประท้วงหรือความไม่พอใจในหมู่ประชาชนที่ติดตามพระสงฆ์และองค์การสงฆ์

4. การทำลายภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา การกระทำผิดของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่เพียงแต่ทำลายชื่อเสียงของตัวพระสงฆ์ แต่ยังทำลายภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาโดยรวม การกระทำที่ไม่เหมาะสมอาจทำให้ผู้คนที่ไม่รู้จักศาสนาเข้าใจผิดเกี่ยวกับหลักธรรมและคำสอนของพระพุทธเจ้า อาจทำให้ที่ไม่เข้าใจธรรมะหรือศาสนาเห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นเพียงแค่คำสอนที่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง หรือถูกทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงในสายตาของผู้ที่ไม่ได้ศึกษาอย่างลึกซึ้ง

5. การสูญเสียโอกาสในการพัฒนาจิตใจและการบรรลุธรรม การละเลยการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยทำให้พระสงฆ์ไม่สามารถพัฒนาจิตใจและเข้าถึงการบรรลุธรรมที่แท้จริงได้ การกระทำที่ผิดพลาดจะเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมและการเข้าใจความจริงของชีวิต การไม่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอาจทำให้พระสงฆ์ไม่

สามารถบรรลุธรรมที่นำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ (นิพพาน) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

6. ผลกระทบต่อการปกครองและการบริหารภายในองค์กรสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอาจทำให้เกิดปัญหาภายในองค์กรสงฆ์ เช่น การขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปกครองวัดหรือคณะสงฆ์ ความไม่สอดคล้องกันระหว่างสมาชิกในสงฆ์อาจนำไปสู่การแย่งชิงอำนาจหรือความขัดแย้งที่ส่งผลเสียต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรสงฆ์ ผลร้ายแรงที่สุดของการละเมิดพระวินัย คือ อาบัติปาราชิกเกี่ยวข้องกับความผิด 4 อย่าง คือ 1) เสพเมถุน 2) ลักของคนอื่นที่มีราคา 5 มาสก 3) จงใจฆ่ามนุษย์ และ 4) อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน โดยมีฐานความผิดเริ่มต้นมาจากสตรี ทรัพย์สินของผู้อื่น ชีวิตและร่างกายของผู้อื่น การหลอกลวงผู้อื่นเลี้ยงชีพ ภิกษุจะล่วงละเมิดพระวินัย ด้วยอาการ 6 อย่าง คือ 1) ต้องด้วยไม่ละอาย 2) ต้องด้วยไม่รู้ว่าสิ่งนี้จะเป็นอาบัติ 3) ต้องด้วยสงสัยแล้วขืนทำลง 4) ต้องด้วยสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร 5) ต้องด้วยสำคัญว่าไม่ควรในสิ่งของที่ควร และ 6) ต้องด้วยลืมสติ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2560) เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา ดังนี้

1) กำหนดแนวทางและมาตรการเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ผิดกฎหมาย อาทิ การเสพยาเสพติด การเล่นการพนัน ภายในบริเวณวัดโดยเด็ดขาด

2) กำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันมิให้พระสงฆ์ประพฤติผิดพระธรรมวินัย เช่นการเสพยาเสพติด การเล่นการพนัน การดื่มสุรา การเสพเมถุน การใช้สื่อออนไลน์เพื่อเล่นการพนันหรือเพื่อการลามกอนาจาร

3) สอดส่อง ติดตาม มิให้มีการนำคำสอนของพระพุทธศาสนาไปบิดเบือนเพื่อทำให้พุทธศาสนิกชนหลงผิดในหลักธรรมของศาสนา หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ของคณะสงฆ์และบุคคลทั่วไปโดยมิชอบ

4) สอดส่อง ติดตาม และดำเนินการอย่างเด็ดขาดในกรณีที่มีการแต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์

5) มีมาตรการคุ้มครองดูแลพระภิกษุสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี มิให้ถูกกลั่นแกล้งหรือทำให้เสื่อมเสีย

6) กำหนดมาตรการร่วมกับผู้ปกครองคณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคัดกรองบุคคลที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องคดี ผู้ติดยาเสพติด หรือผู้มีพฤติกรรมเสื่อมเสียทางด้านศีลธรรมได้อาศัยวัดเพื่อเป็นสถานที่กระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

7) ให้จัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนหรือปรับปรุงศูนย์รับเรื่องร้องเรียนที่มีอยู่ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรณีพบการกระทำของพระสงฆ์หรือบุคคลใดอันไม่เหมาะสมที่เป็นการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ปัญหาอย่างทันท่วงที

8) กำหนดแนวทางให้พุทธศาสนิกชนได้มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และร่วมกันสอดส่องแจ้งเหตุในกรณีที่พบการกระทำใดของบุคคลอันจะนำไปสู่การบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา (กรมประชาสัมพันธ์)

พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท คือ ศีลของพระสงฆ์ 227 ข้อขึ้นเพื่อเป็นกฎให้ภิกษุได้ถือและปฏิบัติตาม และให้ความเป็นอยู่ของหมู่สงฆ์เป็นไปด้วยความดีงามและสงบเรียบร้อย โดยเริ่มจากกฎที่สำคัญนั่นก็คือปาราชิกเป็นลำดับแรกมี 4 สิกขาบท และทั้ง 4 สิกขาบทที่ทรงบัญญัตินั้นหลังจากที่ได้บัญญัติและหากพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งประพฤติผิดต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุโดยทันที ซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด 4 อย่างคือ เสพเมถุน ลักขโมย ฆ่ามนุษย์ อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) 2557 น. 239)

สรุป การไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่เพียงแต่ทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนใน พระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์และคุณธรรมของพระพุทธศาสนาในสังคม โดยมีผลกระทบทั้งในด้านการปกครองและการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ การรักษาพระธรรมวินัยจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการรักษาความศรัทธาในศาสนาและการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

แนวทางในการป้องกันการกระทำผิด

การป้องกันการกระทำผิดในหมู่พระสงฆ์เป็นเรื่องสำคัญที่ไม่เพียงแต่จะช่วยรักษาภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และพระพุทธศาสนา แต่ยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการรักษาศีลให้แก่พระสงฆ์ได้อย่างยั่งยืน แนวทางในการป้องกันการกระทำผิดสามารถทำได้หลายวิธี โดยมีดังนี้

1. การอบรมและเสริมสร้างการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการปฏิบัติธรรม เช่น การสอนการเจริญสติ การฝึกสมาธิ การศึกษาเกี่ยวกับพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้พระสงฆ์เข้าใจถึงความสำคัญของการรักษาศีลและการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

1.1 การฝึกฝนสม่ำเสมอ พระสงฆ์ควรมีการฝึกฝนตนเองในเรื่องการรักษาศีลและการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในการปฏิบัติสมาธิ การศึกษาพระธรรมวินัย และการทำจิตให้บริสุทธิ์ การฝึกปฏิบัติที่เป็นระบบจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและลดโอกาสในการกระทำผิด

1.2 การสนทนาธรรม การจัดให้มีการสนทนาธรรมร่วมกันในหมู่พระสงฆ์ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความเข้าใจลึกซึ้งในพระธรรมวินัยและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. การตรวจสอบความประพฤติของพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ การตรวจสอบจากภายในองค์กรสงฆ์หรือคณะสงฆ์ควรมีระบบการตรวจสอบความประพฤติของพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ การตั้งคณะกรรมการหรือนักปฏิบัติธรรมที่มีความรู้ความสามารถในการประเมินและแนะนำพระสงฆ์ที่อาจมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือเบี่ยงเบนจากพระธรรมวินัย เพื่อการช่วยเหลือและแก้ไขได้อย่างทันท่วงที การตรวจสอบโดยพุทธศาสนิกชน

พุทธศาสนิกชนที่มาวัดสามารถมีส่วนร่วมในการสังเกตและรายงานความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นกับพระสงฆ์ ซึ่งจะช่วยให้มีการดูแลและป้องกันการกระทำผิดได้รวดเร็ว การใช้ระบบการรายงานภายใน พระสงฆ์ควรมีช่องทางในการรายงานความประพฤติที่ไม่เหมาะสมหรือการละเมิดศีล โดยไม่ต้องกลัวการลงโทษหรือความเสียหาย เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและจัดการในกรณีที่จำเป็น

3. การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความตั้งใจในการรักษาศีล การสร้างวัดหรือสถานที่ฝึกฝนที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม สภาพแวดล้อมที่สงบ สะอาด และเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรมมีความสำคัญในการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีจิตใจที่มั่นคงและสามารถฝึกฝนตัวเองได้ดี การจัดทำพื้นที่ปฏิบัติธรรมที่เหมาะสม เช่น ห้องสมาธิ สถานที่ทบทวนธรรม สถานที่ทำกิจกรรมร่วมกัน จะช่วยให้พระสงฆ์มีที่พึ่งพิงทางจิตใจและศีลธรรม การสนับสนุนจากสงฆ์สูงสุดและองค์กรสงฆ์ การได้รับการสนับสนุนและการกระตุ้นจากพระสงฆ์และผู้บริหารของคณะสงฆ์สามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางศีลธรรมให้กับพระสงฆ์ การจัดให้มีการพูดคุย การประชุม หรือกิจกรรมที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในเรื่องศีลธรรม จะทำให้พระสงฆ์มีความตั้งใจในการรักษาศีลมากขึ้น การมีบทบาทของบุคคลที่เป็นแบบอย่าง พระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดจะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพระสงฆ์รุ่นใหม่ และช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติธรรมให้กับพระสงฆ์คนอื่น ๆ

4. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่พระสงฆ์ การสนับสนุนความร่วมมือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสนับสนุนการทำงานร่วมกันในหมู่พระสงฆ์ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะทำให้พระสงฆ์มีแรงบันดาลใจในการรักษาศีลและดำเนินชีวิตในทางที่ดี การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เช่น การทำงานร่วมกันในการเผยแผ่พระธรรม การช่วยเหลือสังคม หรือการร่วมกิจกรรมทางสังคม จะทำให้พระสงฆ์รู้สึกถึงการสนับสนุนจากสังคมและมีความมุ่งมั่นในการรักษาศีลตามที่พระธรรมวินัยกำหนด พระสงฆ์เป็นสังคมหนึ่งที่แตกต่างจากสังคมทั่ว ๆ ไป มีรูปแบบของการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะพิเศษ เพื่อให้โอกาสแก่สมาชิกพระสงฆ์ดำเนินชีวิตไปยังจุดหมายตามกรอบการดำเนินชีวิตที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ หลักการดำเนินชีวิตที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้นี้เรียกว่า “พระวินัย” (วิ.มหา. 1/39/29)

สรุป การป้องกันการกระทำผิดในหมู่พระสงฆ์จำเป็นต้องใช้แนวทางที่หลากหลายและสอดคล้องกัน เช่น การอบรมและเสริมสร้างการปฏิบัติธรรม การตรวจสอบความประพฤติอย่างสม่ำเสมอ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการรักษาศีลและการปฏิบัติธรรมให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยลดการกระทำผิดและเสริมสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน

บทบาทขององค์กรสงฆ์และสังคม

บทบาทขององค์กรสงฆ์และสังคมในการดูแลและป้องกันการกระทำผิด การดูแลและป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดในหมู่พระสงฆ์นั้นไม่ใช่เพียงแค่ภารกิจของพระสงฆ์เองเท่านั้น แต่ยังเป็นหน้าที่ที่สำคัญของ

องค์กรสงฆ์และสังคม โดยมีบทบาททั้งจากการสนับสนุนและการส่งเสริมให้การปฏิบัติธรรมเป็นไปตามพระธรรมวินัย ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. บทบาทของสงฆ์สูงสุดและองค์กรสงฆ์ในการดูแลและป้องกันการกระทำผิด การกำหนดระเบียบและการดูแลการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย สงฆ์สูงสุด เช่น สมเด็จพระสังฆราช หรือผู้บริหารระดับสูงในคณะสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดและประสานงานในเรื่องของการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย รวมถึงการให้คำแนะนำที่ชัดเจนเกี่ยวกับข้อปฏิบัติของพระสงฆ์ เพื่อให้สามารถป้องกันการกระทำผิดได้ การตรวจสอบและการติดตามการปฏิบัติของพระสงฆ์อย่างเป็นระเบียบจะช่วยให้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที

1.1 การจัดอบรมและสร้างการเรียนรู้ องค์กรสงฆ์ควรจัดอบรมหรือการศึกษาพระธรรมวินัยให้กับพระสงฆ์ในทุกระดับ ตั้งแต่พระสงฆ์ใหม่จนถึงพระสงฆ์สูงสุด เพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะการฝึกอบรมในเรื่องการควบคุมตนเองและการ ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

1.2 การตรวจสอบและบทลงโทษ องค์กรสงฆ์ต้องมีการตรวจสอบความประพฤติของพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ และกำหนดบทลงโทษในกรณีที่มีการกระทำผิดตามพระธรรมวินัย เพื่อให้พระสงฆ์ได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบและป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ การลงโทษต้องมีความเป็นธรรมและโปร่งใส

2. บทบาทของสังคมและประชาชนในการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม การสนับสนุนการปฏิบัติธรรม: สังคมและประชาชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนพระสงฆ์ให้สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ การช่วยเหลือในด้านการจัดเตรียมสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติสมาธิและการศึกษา หรือการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะและการสอนสั่งธรรมะให้แก่ชุมชนจะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในพระสงฆ์และทำให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นไปได้ง่ายขึ้น

2.1 การเคารพและให้ความร่วมมือ ประชาชนควรเคารพในพระธรรมวินัยและยึดถือความถูกต้องในการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า หากประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการรักษาศีลและการปฏิบัติธรรม สามารถช่วยดูแลและสนับสนุนให้พระสงฆ์รักษามาตรฐานทางศีลธรรมได้

2.2 การสนับสนุนสังคมในด้านการมีส่วนร่วม สังคมสามารถส่งเสริมการปฏิบัติธรรมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยพระสงฆ์ เช่น การเรียนรู้ธรรมะ การสร้างสังคมที่มีความรักและเคารพในพระธรรม และการส่งเสริมให้การปฏิบัติธรรมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การทำความเข้าใจในพ ระธรรมวินัยจะช่วยให้ประชาชนสามารถเป็นผู้สังเกตและสนับสนุนให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามคำสอนได้อย่างจริงจัง

2.3 การแจ้งเตือนและให้ข้อเสนอแนะ หากประชาชนพบเห็นความผิดปกติในการปฏิบัติของพระสงฆ์ สามารถแจ้งเตือนหรือให้ข้อเสนอแนะโดยตรงหรือผ่านช่องทางที่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและการแก้ไขทันที การที่สังคมมีส่วนร่วมในการดูแลการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์จะช่วยให้เกิดการยอมรับและป้องกันการกระทำผิด

3. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปฏิบัติธรรม การสร้างวัฒนธรรมที่เคารพพระธรรมวินัย สังคมและองค์กรสงฆ์ควรร่วมมือกันสร้างวัฒนธรรมที่เคารพและยึดมั่นในพระธรรมวินัย โดยการมีการเผยแผ่ความรู้และการศึกษาธรรมะให้แก่ประชาชน และให้พระสงฆ์มีบทบาทในการนำธรรมะไปสู่ชุมชน การส่งเสริมให้การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องที่ควรทำในทุกระดับจะทำให้การรักษาศีลและพระธรรมวินัยในสังคมมีความมั่นคง การให้การดูแลและการสนับสนุน องค์กรสงฆ์และสังคมควรทำให้การปฏิบัติธรรมและการรักษาศีลเป็นเรื่องที่ไม่เกินความสามารถ โดยการให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหาอาหารที่สะอาดและมีประโยชน์ การสร้างสถานที่ที่สงบเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติสมาธิ และการดูแลพระสงฆ์ในด้านสุขภาพและจิตใจ

สรุป การดูแลและป้องกันการกระทำผิดในหมู่พระสงฆ์นั้นไม่สามารถทำได้ด้วยการพึ่งพาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งองค์กรสงฆ์ สงฆ์สูงสุด และสังคมในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการรักษาพระธรรมวินัย โดยการให้การสนับสนุนทางการศึกษา การดูแลความประพฤติ และการร่วมมือกันในการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ให้สามารถดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างเคร่งครัด

องค์ความรู้

องค์ความรู้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อการป้องกันการกระทำผิดของพระสงฆ์ เป็นสิ่งที่สำคัญในการรักษาความบริสุทธิ์ของพุทธศาสนา และการป้องกันการกระทำผิดในพระสงฆ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในหลายด้าน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังรูปภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 1 : องค์ความรู้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อการป้องกันการกระทำผิดของพระสงฆ์

1. รักษาศีลและความบริสุทธิ์ของพระสงฆ์ พระสงฆ์ถือเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา การรักษาพระธรรมวินัยทำให้พระสงฆ์สามารถรักษาความบริสุทธิ์ในจิตใจและการกระทำได้ ซึ่งการกระทำผิดจะทำให้พระสงฆ์สูญเสียความบริสุทธิ์ของตนเองและอาจนำไปสู่ความเสื่อมเสียในจิตใจของพระสงฆ์

2. เสริมสร้างความศรัทธาของประชาชน การที่พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนในพุทธศาสนา ถ้าหากพระสงฆ์มีความประพฤติผิดธรรมวินัยหรือทำลายศีลจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มองพระสงฆ์เป็นตัวอย่างและผู้นำทางจิตวิญญาณ การป้องกันการกระทำผิดจึงช่วยรักษาความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อศาสนา

3. ป้องกันการเสื่อมสภาพของสถาบันสงฆ์ การกระทำผิดในหมู่พระสงฆ์อาจทำให้สถาบันสงฆ์เสียความน่าเคารพและความสำคัญในสังคม การป้องกันและควบคุมการกระทำผิดจะช่วยรักษาสถานภาพของคณะสงฆ์และการยอมรับของสังคม

4. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรม การป้องกันการกระทำผิดในพระสงฆ์ยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการเจริญสมาธิ การที่พระสงฆ์มีการรักษาพระธรรมวินัยจะช่วยให้มีสภาพจิตใจที่สงบ และทำให้สามารถพัฒนาตนเองในด้านการปฏิบัติธรรมได้ดียิ่งขึ้น

5. การป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดศีลและการขัดแย้งในหมู่สงฆ์ การมีการป้องกันการกระทำผิดจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดศีลหรือการขัดแย้งภายในหมู่สงฆ์ เช่น ความขัดแย้งทางอำนาจหรือการประพฤติผิดในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้พระสงฆ์และศาสนสถานไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่

6. การมีมาตรการการลงโทษที่ชัดเจน การมีระบบที่ชัดเจนในการตรวจสอบและลงโทษเมื่อพบการกระทำผิดเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันการกระทำผิด การลงโทษที่ยุติธรรมจะทำให้พระสงฆ์ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

วิธีการป้องกันการกระทำผิดในพระสงฆ์การอบรมและส่งเสริมการปฏิบัติธรรม จัดการอบรมให้พระสงฆ์ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง และเน้นการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน การตรวจสอบและติดตาม การตรวจสอบความประพฤติของพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ ทั้งภายในวัดและในสังคม เพื่อให้สามารถจับตาดูและแก้ไขปัญหา การสร้างมาตรฐานและจรรยาบรรณ การกำหนดมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติและจรรยาบรรณที่ชัดเจนสำหรับพระสงฆ์ ซึ่งจะช่วยให้มีกรอบการปฏิบัติที่สอดคล้องกันในหมู่พระสงฆ์การลงโทษที่เหมาะสม การมีมาตรการการลงโทษที่ชัดเจนและยุติธรรมในกรณีที่พระสงฆ์ทำผิด จะช่วยให้การป้องกันการกระทำผิดเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การป้องกันการกระทำผิดในหมู่พระสงฆ์มีความสำคัญทั้งในด้านการรักษาความบริสุทธิ์ของพระสงฆ์และการส่งเสริมความเชื่อมั่นของประชาชนในพุทธศาสนา การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นหัวใจของการรักษาความเป็นปกติและศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธศาสนา ดังนั้นการมีมาตรการในการป้องกันการกระทำผิดจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้สถาบันสงฆ์มีความมั่นคงและรักษาความ

เชื่อมั่นของประชาชนได้อย่างยั่งยืน การไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ส่งผลกระทบกระทบตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับสังคม หากไม่มีการป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจัง อาจทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมถอยทั้งในด้านความศรัทธาและบทบาทในสังคมไทย

บรรณานุกรม

กรมประชาสัมพันธ์ (2567). *คุมเข้มมาตรการพระทำผิดวินัยสงฆ์.* กรม. https://www.google.com/search?q

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด.* มูลนิธิพุทธธรรม.พระพรหม

คุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 22). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเผด็จ ทตฺตชีโว. (2562). *ที่สุดแห่งธรรมถึงได้ด้วยความเคารพ ตอน ธัมมคารวตา.* กองวิชาการ อาศรมบัณฑิต มูลนิธิธรรมกาย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534 ก). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม 1 พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม 1 ภาค 1*. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2563). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 34). *สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.*

สมิทธิพล เนตรนิมิต. (2553). *ภาพชีวิตของพระสงฆ์ในอริยวินัย*. บริษัท นีโอ ดิจิตอล จำกัด.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.5 September-October 2026

ทักษะ

การพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยภายใต้บริบทของการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการศึกษาภาษาอังกฤษ

อิทธินันทน์ คิมหะจันทร์ [1*]

รับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ: 5 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ: 9 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยภายใต้บริบทของการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการศึกษาภาษาอังกฤษ และสังเคราะห์ศักยภาพ ข้อจำกัด และปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้เรียนไทย การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและการสังเคราะห์วรรณกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในบริบทการศึกษา โดยพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารภาษา (Communicative Competence) การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) การเรียนรู้ผ่านภาระงาน (Task-Based Language Teaching: TBLT) การเรียนรู้ภาษาในบริบทจริง (Authentic Language Learning) และแนวคิด Computer-Assisted Language Learning (CALL และ ICALL) ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยช่วยเพิ่มโอกาสในการฝึกใช้ภาษาอย่างต่อเนื่อง ลดความวิตกกังวลในการสื่อสาร และสนับสนุนการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นและพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตาม ประสิทธิผลของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามกรอบทฤษฎี บทบาทของผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียน และการสนับสนุนจากบริบทของสถานศึกษา หากขาดทิศทางเชิงวิชาการและการออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นระบบ การใช้ปัญญาประดิษฐ์อาจสะท้อนเพียงผลของความแปลกใหม่ของเทคโนโลยีมากกว่าการพัฒนาทักษะการพูดอย่างยั่งยืน ดังนั้น การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษควรตั้งอยู่บนแนวคิดหรือกรอบทฤษฎีทางการศึกษา การกำกับดูแลเชิงจริยธรรม และการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การศึกษาไทย การสอนภาษาอังกฤษ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ปัญญาประดิษฐ์

[1] อาจารย์ประจำสถาบันภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

[*] อีเมล: itthinankim1969@gmail.com

Thai Learners' English Speaking Skills in the Context of AI Integration in English Language Education

Itthinan Kimhachandra [1*]

Abstract

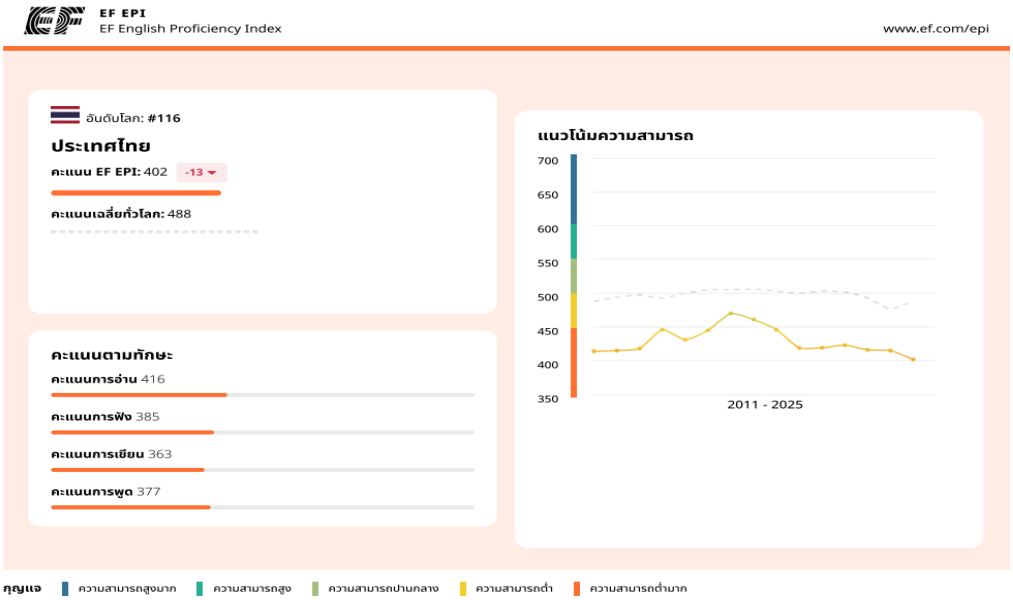
This academic article aims to analyze the current state of English speaking proficiency among Thai learners within the context of Artificial Intelligence (AI) integration in English language education and to synthesize the potential, limitations, and key factors influencing the effective use of AI for improving learners' communicative competence. The study employs document analysis and literature synthesis of relevant academic works on English language teaching and the application of artificial intelligence in educational contexts. The analysis is guided by several theoretical frameworks, including Communicative Competence, Communicative Language Teaching (CLT), Task-Based Language Teaching (TBLT), Authentic Language Learning, and Computer-Assisted Language Learning (CALL and ICALL). The findings indicate that AI technologies have significant potential to support the development of English speaking skills. In particular, AI can increase opportunities for continuous speaking practice, reduce speaking anxiety, and support flexible and self-directed learning. However, the effectiveness of AI integration depends not only on technological capabilities but also on theoretically grounded instructional design, the role of teachers, learner readiness, and institutional support. Without clear pedagogical direction and systematic learning design, the positive outcomes of AI use may simply reflect the novelty effect of new technology rather than sustainable language development. Therefore, the integration of AI in English language teaching should be guided by sound language education theories, ethical considerations, and balanced interaction between technology and human communication. Such an approach can help ensure meaningful and sustainable development of learners' communicative competence within the Thai educational context.

Keywords: Thai Education, English Language Teaching, English Speaking Skills, Artificial Intelligence

[1] Lecturer at The Language Institute, Nakhon Pathom Rajabhat University
[*] E-mail: itthinankim1969@gmail.com

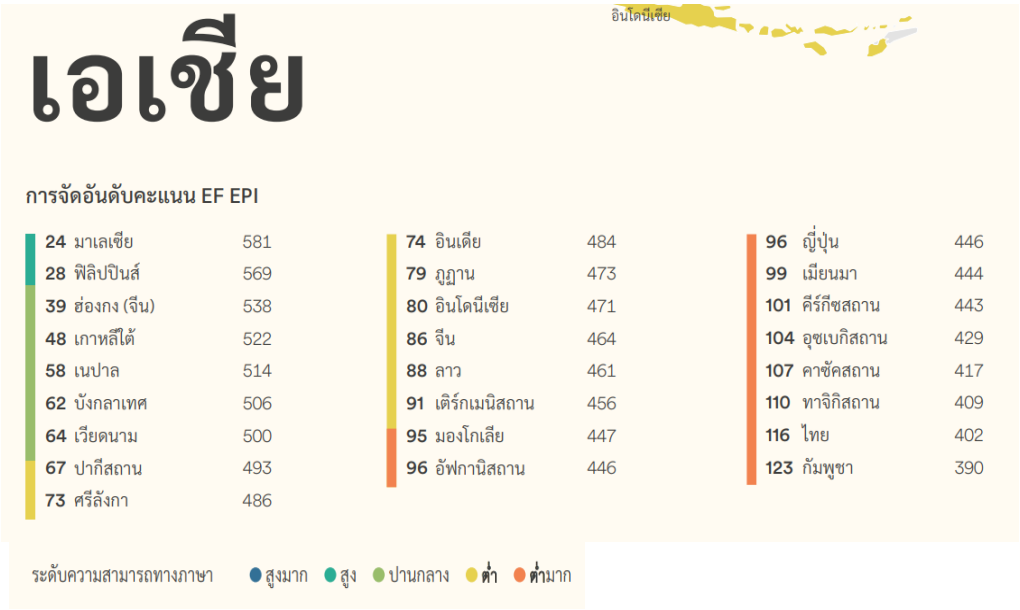
บทนำ

ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสากล มีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารระหว่างประเทศ การเข้าถึงองค์ความรู้ และการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม หลักฐานเชิงประจักษ์จากการประเมินในระดับนานาชาติสะท้อนให้เห็นอย่างต่อเนื่องว่าความสามารถด้านภาษาอังกฤษของผู้เรียนไทยยังอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง โดยเฉพาะทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ดัชนี EF English Proficiency Index (EF EPI) ซึ่งเป็นเครื่องมือประเมินความสามารถด้านภาษาอังกฤษที่ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ รายงานผลการจัดอันดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษของประเทศต่าง ๆ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยอาศัยข้อมูลจากผู้เข้าร่วมทดสอบหลายล้านคนทั่วโลก ผลการจัดอันดับล่าสุด ปี 2025 ระบุว่าประเทศไทยอยู่อันดับที่ 116 จาก 123 ประเทศทั่วโลก อยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษในระดับต่ำมาก (Very Low Proficiency) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่เช่นเดียวกัน (EF Education First, 2025)

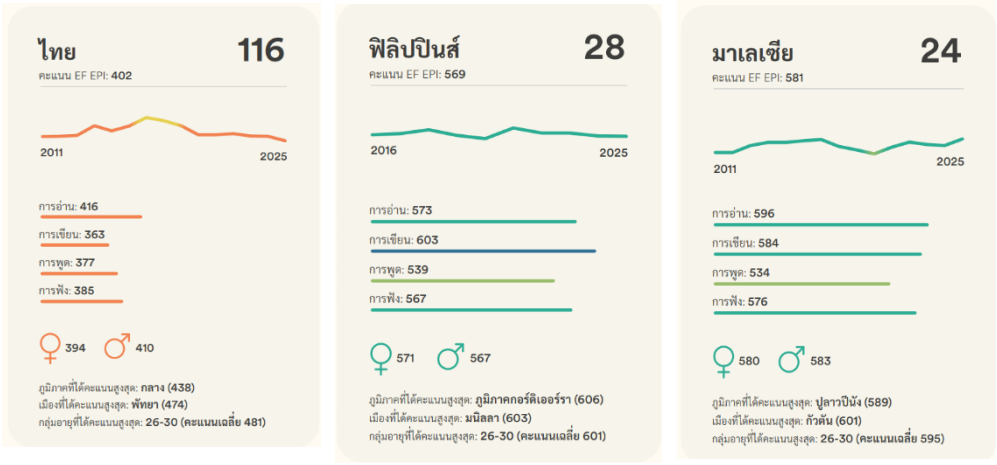


ภาพที่ 1 อันดับความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษของคนไทย ปี 2568

เมื่อพิจารณาในบริบทของภูมิภาคอาเซียน ความแตกต่างด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษของประเทศไทยยิ่งชัดเจน โดยเฉพาะทักษะการพูดซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยเพียง 377 คะแนน ต่ำกว่าประเทศในกลุ่มความสามารถระดับกลางและสูง โดยรายงาน EF EPI ระบุว่าเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของผู้ใช้ภาษาอังกฤษในประเทศไทย โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซียและฟิลิปปินส์ที่มีบริบททางสังคมและเศรษฐกิจใกล้เคียงกับประเทศไทย กลับมีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการพูดที่ 534 คะแนน และ 539 คะแนนตามลำดับ รวมทั้งคะแนนรวมก็สูงกว่าประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าปัญหาด้านทักษะภาษาอังกฤษของไทยไม่ได้เป็นเพียงข้อจำกัดของผู้เรียนรายบุคคล แต่เชื่อมโยงกับโครงสร้างระบบการศึกษาและแนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระยะยาว (EF Education First, 2025; Vimala, 2025)



ภาพที่ 2 อันดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ในทวีปเอเชีย



ภาพที่ 3 เปรียบเทียบความสามารถด้านภาษาอังกฤษของคนไทย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย

รายงานนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทประเทศไทย ที่ชี้ว่าผู้เรียนจำนวนมากมีพื้นฐานด้านไวยากรณ์และคำศัพท์ในระดับหนึ่ง แต่ขาดความมั่นใจและความสามารถในการสื่อสารในสถานการณ์จริง อันเป็นผลมาจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ยังเน้นความรู้ด้านไวยากรณ์และวัดผลด้วยการทดสอบมากกว่าการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Khamkhien, 2010; Baker, 2012; Phisutthangkoon, 2021) ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกพูดอย่างจำกัดและไม่ต่อเนื่อง แม้การประเมินของ EF EPI จะไม่ได้วัดผลโดยตรงกับนักเรียนหรือนักศึกษา แต่สามารถสะท้อนภาพรวมของระบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ งานวิจัยในระดับอุดมศึกษา ยังพบว่าความสามารถด้านการพูดของผู้เรียนไทยไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของการสื่อสารในบริบทนานาชาติและวิชาชีพ (Baker, 2012; Baker & Jarunthawatchai, 2017;

Suwannatrai et al., 2022; ณัฐติญา บุญวิรัตน์, 2560) ซึ่งสะท้อนช่องว่างระหว่างผลลัพธ์ตามหลักสูตรกับการใช้ภาษาในโลกแห่งความเป็นจริง ดังนั้น การยกระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนไทยจำเป็นต้องพิจารณาในเชิงระบบ ทั้งด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสื่อสาร และการใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่เพิ่มโอกาสในการฝึกใช้ภาษาอย่างมีความหมายและต่อเนื่อง

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) โดยเฉพาะแอปพลิเคชันประเภท Chatbots และ Large Language Models ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในฐานะเครื่องมือที่มีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยการสร้างโอกาสในการสนทนาโต้ตอบ การให้ข้อมูลย้อนกลับและการฝึกฝนภาษาในสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่นช่วยลดความวิตกกังวลของผู้เรียน (Zawacki-Richter et al., 2019; UNESCO, 2023) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาผลของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ต่อทักษะการพูดของผู้เรียนไทยโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษายังมีจำนวนจำกัดและขาดการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดต่อการพัฒนาทักษะการพูดอย่างเป็นระบบ บทความนี้ จึงสะท้อนภาพผลจากการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษผู้เรียนชาวไทย ที่มีการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในบริบทของการศึกษาไทย การนำเสนอบทความมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เพื่อเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้และสนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดความสามารถในการสื่อสารภาษา (Communicative Competence)

แนวคิดความสามารถในการสื่อสารภาษา (Communicative Competence) เกิดขึ้นจากการตั้งคำถามต่อวิธีการสอนภาษาแบบดั้งเดิมที่เน้นความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เป็นหลัก โดย Hymes (1972) เสนอว่าการรู้ภาษาไม่ได้หมายถึงการสร้างประโยคให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เท่านั้น แต่ต้องสามารถใช้ภาษาได้เหมาะสมกับสถานการณ์ บริบททางสังคม และวัฒนธรรม กล่าวคือ ผู้เรียนควร “สื่อสารได้อย่างแท้จริง” ไม่ใช่เพียงทำข้อสอบได้ ต่อมา Canale และ Swain (1980) ได้อธิบายองค์ประกอบของความสามารถด้านการสื่อสารเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถด้านไวยากรณ์ ความสามารถด้านสังคมภาษา ความสามารถในการเชื่อมโยงข้อความให้สอดคล้อง และความสามารถในการใช้กลยุทธ์แก้ไขปัญหาระหว่างการสื่อสาร แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีปัจจัยที่สำคัญมากกว่าปริมาณของคลังคำศัพท์และความรู้ด้านโครงสร้างไวยากรณ์ แต่ผู้เรียนต้องเข้าใจสถานการณ์ ความเหมาะสมและรู้จักปรับตัวเมื่อการสื่อสารประสบปัญหา ต่อมา Bachman (1990) ได้พัฒนาแนวคิดไปสู่กรอบ Communicative Language Ability ซึ่งมองความสามารถในการสื่อสารเป็นระบบที่สัมพันธ์กันระหว่างความรู้ทางภาษา ความรู้ในเชิงการปฏิบัติ และความสามารถในการประยุกต์ใช้ภาษาได้อย่างยืดหยุ่น อย่างไรก็ตาม ในบริบทการศึกษาไทย โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา การพัฒนาทักษะการพูดยังคงเป็นความท้าทาย เพราะการสอนส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการสอบวัดความรู้มากกว่าการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์จริง (British Council, 2018; Taladngoen, 2019; Vimala, 2025; รังสิยา แจ้งเจนกิจ, 2568) ซึ่งไม่สอดคล้องกับ

หลักการของ Communicative Competence ที่เน้นการใช้ภาษาอย่างมีความหมาย (Canale & Swain, 1980; Littlewood, 2014)

ดังนั้น หากจะนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการเรียนการสอน ควรตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดนี้เป็นรากฐาน โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อเพิ่มโอกาสในการปฏิสัมพันธ์ ฝึกใช้ภาษาในบริบทที่หลากหลาย และเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสาร มากกว่าการใช้เพียงเพื่อทบทวนไวยากรณ์หรือทำแบบฝึกหัดเชิงโครงสร้าง หากขาดทิศทางเชิงทฤษฎีที่ชัดเจน การใช้ปัญญาประดิษฐ์ก็อาจไม่สามารถยกระดับทักษะการพูดได้อย่างแท้จริง

ทฤษฎีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT)

ทฤษฎีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารพัฒนาขึ้นจากความเชื่อที่ว่า ภาษาไม่ควรสอนในรูปแบบการท่องจำกฎไวยากรณ์เพียงอย่างเดียว แต่ควรเรียนรู้ผ่านการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง (Littlewood, 2014) โดยมีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดความสามารถทางการสื่อสารที่มองว่าการเรียนภาษาคือการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม (Canale & Swain, 1980) ดังนั้น CLT จึงเน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนโต้ตอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แก้ปัญหา หรือจำลองสถานการณ์ เช่นการอภิปรายและการแสดงบทบาทสมมติ โดยผู้เรียนทำหน้าที่เป็น “ผู้ใช้ภาษา” มากกว่าผู้จดจำรูปแบบภาษา (Richards & Rodgers, 2014) หลักการที่สำคัญไม่ได้อยู่ที่ความถูกต้องสมบูรณ์ของประโยค แต่อยู่ที่การสื่อสารให้เข้าใจและบรรลุเป้าหมายได้จริง เมื่อนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ โดยเฉพาะ Chatbots หรือ Generative AI เครื่องมือเหล่านี้สามารถเป็นคู่สนทนาเสมือนที่เพิ่มโอกาสในการฝึกใช้ภาษาในบริบทที่ผู้เรียนขาดโอกาสในการสื่อสารกับเจ้าของภาษา อย่างไรก็ตาม การใช้ปัญญาประดิษฐ์จะสอดคล้องกับแนวคิดของ CLT ก็ต่อเมื่อกิจกรรมต้องเน้นที่ “ความหมาย” และ “เป้าหมายของการสื่อสาร” เป็นหลัก ไม่ใช่เพียงการถาม-ตอบหรือฝึกโครงสร้างไวยากรณ์ซ้ำ ๆ (Chapelle, 2001) หากออกแบบการเรียนอย่างมีบริบทและได้ฝึกทักษะการสนทนาจริง ปัญญาประดิษฐ์จะเป็นเครื่องมือสนับสนุน CLT ได้อย่างแท้จริง มิฉะนั้นอาจย้อนกลับไปสู่การสอนในรูปแบบเดิม

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้ผ่านภาระงาน (Active Learning และ Task-Based Language Teaching)

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เชื่อว่าผู้เรียนควรมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง ไม่ใช่นั่งรับฟังความรู้จากผู้สอนเพียงด้านเดียว เพราะการได้คิด วิเคราะห์ อภิปราย และลงมือปฏิบัติจะช่วยให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งและนำความรู้ไปใช้ได้จริง (Prince, 2004) สำหรับการเรียนภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการพูด แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการพูดไม่สามารถพัฒนาได้จากการฟังหรือการอ่านเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการฝึกสื่อสารกับผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอและมีความหมาย ภายใต้กรอบการเรียนรู้ผ่านภาระงาน (Task-Based Language Teaching, TBLT) การเรียนจึงขับเคลื่อนด้วย “ภาระงาน” ที่ใกล้เคียงชีวิตจริง เช่น การวางแผนท่องเที่ยว สัมภาษณ์งาน หรือแก้ปัญหาในที่ทำงาน โดยภาระงานควรเน้นความหมาย เปิดโอกาสให้ใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติและมีผลลัพธ์ที่ชัดเจน (Ellis,

2003) เมื่อบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เข้ามา ก็สามารถสร้างสถานการณ์จำลองที่หลากหลาย เช่น การประชุมหรือการเจรจา แต่ปัญญาประดิษฐ์จะเกิดประโยชน์ก็ต่อเมื่อผู้สอนออกแบบงานอย่างมีทิศทางและมีการสะท้อนผลตามหลัก TBLT มิใช่ปล่อยให้ผู้เรียนสนทนาแบบไร้จุดหมาย กล่าวได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์จะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อถูกใช้เพื่อสนับสนุนการฝึกการสื่อสารจริงอย่างมีโครงสร้าง ไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือสร้างบทสนทนาอัตโนมัติ

ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาในบริบทจริง (Authentic Language Learning)

แนวคิดการเรียนรู้ภาษาในบริบทจริง (Authentic Language Learning) เน้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาในบริบทที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ทั้งด้านเนื้อหา ภาษา และการสื่อสาร โดย Gilmore (2007) ระบุว่าการใช้สื่อและสถานการณ์จริงช่วยเพิ่มแรงจูงใจและทำให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ทักษะไปใช้ได้จริง ในยุคของ Generative AI เช่น ChatGPT เทคโนโลยีสามารถสร้างบทสนทนาและสถานการณ์ที่หลากหลาย ปรับตามระดับและบริบทของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว จึงช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกทักษะภาษาในลักษณะที่ดูเสมือนจริง (Zawacki-Richter et al., 2019) อย่างไรก็ตาม ความเสมือนจริงดังกล่าวยังเป็นเพียงการจำลองทางภาษา ไม่สามารถทดแทนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่มีอารมณ์ น้ำเสียง สีหน้าได้ทั้งหมด ดังนั้นปัญญาประดิษฐ์จึงควรถูกใช้เป็นเครื่องมือเสริมเพื่อเพิ่มโอกาสในการฝึกภาษา ไม่ใช่ทดแทนการสื่อสารกับบุคคลจริง ผู้สอนจึงยังมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้โต้ตอบกับผู้อื่นในสถานการณ์จริงควบคู่ไปด้วย เพื่อให้การเรียนรู้มีความสมดุลและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

Computer-Assisted Language Learning (CALL) และ Intelligent CALL (ICALL)

แนวคิดการเรียนรู้ภาษาโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน Computer-Assisted Language Learning (CALL) อธิบายการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนภาษา ผู้สอนต้องออกแบบการเรียนให้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้และเป้าหมายของการสื่อสาร (Chapelle, 2001) CALL ไม่ใช่แค่ทำแบบฝึกหัดบนจอ แต่ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอย่างมีความหมาย เช่น การโต้ตอบ การแก้ปัญหา และการได้รับข้อมูลย้อนกลับที่นำไปพัฒนาต่อได้ (Levy, 1997) ต่อมาแนวคิด Intelligent CALL (ICALL) ได้พัฒนาขึ้นด้วยการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถปรับระดับการฝึกและให้คำแนะนำที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน (Beatty, 2013) อย่างไรก็ตาม การศึกษาย้ำว่าเทคโนโลยีจะสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้ก็ต่อเมื่อออกแบบกิจกรรมและมีการประเมินผลที่เหมาะสม มิฉะนั้นผู้เรียนอาจใช้แบบไร้จุดหมายหรือพึ่งพาเครื่องมือมากเกินไป (Hubbard, 2008; Stockwell & Hubbard, 2013) การเกิดขึ้นของ Large Language Models (LLMs) เช่น ChatGPT นับเป็นความก้าวหน้าของ ICALL ที่เพิ่มความสมจริงและความยืดหยุ่นในการปฏิสัมพันธ์ แต่คุณภาพการเรียนรู้ยังขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้สอนและกรอบของกิจกรรมมากกว่าความสามารถของระบบเพียงอย่างเดียว

จากทฤษฎีสู่การใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีวิจารณญาณ

เมื่อพิจารณาแนวคิด Communicative Competence, CLT, TBLT, CALL และ ICALL จะเห็นว่ามีแนวคิดหลักร่วมกันคือการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีความหมาย มากกว่าการเน้นความถูกต้องทาง

ไวยากรณ์ (Canale & Swain, 1980; Littlewood, 2014) ดังนั้นการนำปัญญาประดิษฐ์มาพัฒนาทักษะการพูด ควรยึดทฤษฎีเป็นกรอบและใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุน (Chapelle, 2001) ในทางปฏิบัติ ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน กำหนดการฝึกภาษาให้เป็นขั้นตอน คือ ก่อนฝึก ระหว่างฝึก และหลังฝึก และประเมินผลการฝึกจากความเหมาะสมในการใช้ภาษา ความคล่องแคล่ว และความสามารถในการโต้ตอบระหว่างการสนทนา (Ellis, 2003) ควบคู่กับการประเมินและให้คำแนะนำผู้เรียนให้ใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างรับผิดชอบ โปร่งใส และไม่พึ่งพาปัญญาประดิษฐ์มากเกินไป เพื่อให้การเรียนรู้และการฝึกพูดสนทนายังคงให้ความสำคัญกับการสื่อสารจริงกับเพื่อนร่วมชั้นเป็นเป้าหมายหลัก (UNESCO, 2023)

รูปแบบการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ

ในช่วงกว่าสิบปีที่ผ่านมา ปัญญาประดิษฐ์ได้เปลี่ยนภาพของเทคโนโลยีในห้องเรียนภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน จากเดิมที่ทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อประกอบหรือแหล่งข้อมูล กลายมาเป็นระบบที่สามารถโต้ตอบกับผู้เรียนได้ในลักษณะใกล้เคียงการสื่อสารจริงมากขึ้น (Luckin et al., 2016; Holmes et al., 2019) ความก้าวหน้านี้ทำให้นักวิจัยด้านการเรียนภาษาเริ่มมองปัญญาประดิษฐ์โดยเฉพาะ chatbots, Intelligent Tutoring Systems (ITS) และ Generative AI ในฐานะ “คู่ฝึกสนทนา” ที่ช่วยเพิ่มโอกาสให้กับผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อม ไม่สามารถหาผู้ฝึกสนทนาด้วยได้ สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างต่อเนื่อง (Du & Daniel, 2024; Koç & Savaş, 2025) สำหรับ chatbots จุดเด่นคือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกพูดได้ตลอดเวลา และช่วยลดความรู้สึกกดดันโดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความวิตกกังวลในการพูด speaking anxiety (Ding & Yusof, 2025) เพราะไม่ต้องเผชิญแรงกดดันจากการถูกประเมินโดยผู้สอนและเพื่อนที่มีทักษะภาษาดีกว่า ขณะที่ ITS สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะเฉพาะบุคคลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาความถูกต้องและความคล่องแคล่วในการพูด (Holmes et al., 2019) ส่วน Generative AI และ Large Language Models (LLMs) เช่น ChatGPT ได้ขยายศักยภาพไปอีกขั้น ด้วยความสามารถในการสร้างสถานการณ์สนทนาที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และซับซ้อน ตั้งแต่บทสนทนาในชีวิตประจำวันไปจนถึงการอภิปรายเชิงวิชาการหรือการจำลองสถานการณ์สัมภาษณ์งาน อย่างไรก็ตาม แม้ปัญญาประดิษฐ์จะมีความสามารถทางภาษาที่สูงและตอบสนองได้รวดเร็ว แต่ปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรถูกมองว่าเป็นตัวแทนของครูหรือทดแทนปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ หากควรถูกวางตำแหน่งเป็นเครื่องมือสนับสนุนการฝึกที่ช่วยเพิ่มความถี่และความต่อเนื่องของการใช้ภาษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการพูดในด้านความคล่อง ความมั่นใจ และการกล้าแสดงออก (UNESCO, 2023) ที่สำคัญ คุณภาพของผลลัพธ์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของระบบเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการออกแบบกิจกรรม เป้าหมายการเรียนรู้ และการกำกับดูแลโดยผู้สอนเป็นหลัก

ด้วยเหตุนี้ แม้ปัญญาประดิษฐ์จะเปิดโอกาสให้การฝึกพูดภาษาอังกฤษทำได้ง่าย สะดวก มีความยืดหยุ่นและหลากหลายมากขึ้น แต่การประเมินบทบาทของ AI จำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ไม่ใช่มองเฉพาะศักยภาพเชิงบวกเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงข้อจำกัด เงื่อนไขการใช้ และผลกระทบระยะยาวต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย เพราะการเพิ่มโอกาสในการฝึกไม่ได้หมายความว่าจะนำไปสู่การพัฒนา

ทักษะอย่างยั่งยืนเสมอไป หากขาดการออกแบบที่มีเป้าหมายและการสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ก่อนจะสรุปว่าปัญญาประดิษฐ์คือคำตอบของการยกระดับทักษะการพูด จำเป็นต้องวิเคราะห์ทั้งข้อดี ข้อจำกัด และความท้าทายที่มาพร้อมกับการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจว่าปัญญาประดิษฐ์ควรถูกบูรณาการในช่วงเวลาใด ในสัดส่วนแค่ไหน และภายใต้บริบทหรือรูปแบบการฝึกภาษาแบบใดจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

ข้อดี ข้อจำกัด และความท้าทายของการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา งานวิจัยจำนวนมากสะท้อนว่าปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในหลายด้าน โดยเฉพาะการเพิ่มโอกาสในการฝึกใช้ภาษา มีความยืดหยุ่น สามารถปรับระดับการสนทนาได้ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน และช่วยลดแรงกดดันทางอารมณ์ของผู้เรียน (Du & Daniel, 2024; Koç & Savaş, 2025) ผู้เรียนกล้าพูดมากขึ้นเมื่อได้ฝึกกับปัญญาประดิษฐ์เพราะไม่ต้องกังวลจากการถูกประเมิน วิพากษ์วิจารณ์จากผู้สอนหรือเพื่อนที่พูดได้คล่องกว่า ส่งผลให้ความมั่นใจและความต่อเนื่องในการฝึกพูดเพิ่มขึ้น (El Shazly, 2021; Qiao & Zhao, 2023; Elov, 2025) นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์ ยังช่วยให้ผู้เรียนฝึกพูดได้ทุกที่ทุกเวลา สนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) และการเรียนรู้แบบพึ่งพาตนเอง (Self-directed Learning) (Holmes et al., 2019; Peña-Acuña, 2024) ข้อดีเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนที่มีข้อจำกัดในด้านเวลาหรือสถานที่ สามารถเข้าถึงโอกาสในการฝึกภาษาได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประโยชน์เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนต้องมีแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ในการพัฒนาตนเองและได้รับคำแนะนำที่เหมาะสมจากผู้สอนในการใช้เครื่องมืออย่างมีเป้าหมายด้วย (Dörnyei, 2001; UNESCO, 2023) ขณะเดียวกัน ต้องยอมรับว่าปัญญาประดิษฐ์ ไม่ใช่มนุษย์ แม้จะสามารถสนทนาโต้ตอบได้ลื่นไหลและถูกต้อง แต่ไม่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ สีหน้า ภาษากายหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ซับซ้อนของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง ข้อจำกัดนี้ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถเชิงวัจนปฏิบัติและการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมและสังคม (Holmes et al., 2019; UNESCO, 2023) การฝึกพูดกับปัญญาประดิษฐ์จึงเป็นเพียงการสนทนาในสถานการณ์จำลองที่มีประโยชน์ในระยะเริ่มต้น แต่ไม่อาจแทนที่การสื่อสารระหว่างมนุษย์ที่มีความซับซ้อนหลากหลายด้านสถานการณ์ อารมณ์ ความรู้สึกได้ทั้งหมด (Peña-Acuña, 2024) อีกประเด็นที่ต้องพิจารณา คือปรากฏการณ์ novelty effect ที่ผู้เรียนอาจรู้สึกตื่นเต้นกับเทคโนโลยีใหม่ในช่วงแรก แต่ความตื่นเต้นและกระตือรือร้นนั้นมีแนวโน้มค่อย ๆ ลดลงเมื่อเวลาผ่านไปและความแปลกใหม่หมดไป (Clark, 1983; Clark & Sugrue, 1991) หากกิจกรรมขาดความท้าทายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ผลลัพธ์เชิงบวกที่พบในระยะแรกอาจสะท้อนเพียงความแปลกใหม่มากกว่าการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะงานศึกษาวิจัยที่ดำเนินการเพียงในระยะเวลาสั้น เพียงหนึ่งภาคการศึกษาหรือสองสามสัปดาห์ ควรวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาด้วยความระมัดระวัง ไม่สรุปเกินข้อเท็จจริงและข้อจำกัดด้านเวลาในการดำเนินการวิจัย นอกจากนี้

การใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพไม่ได้หมายถึงการใช้ให้มากที่สุด แต่ต้องพิจารณาสัดส่วนและความเหมาะสมในแต่ละขั้นของการเรียนรู้ หากใช้มากเกินไป ผู้เรียนอาจพึ่งพาเทคโนโลยีจนเสียโอกาสในการฝึกการมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์จริงและสูญเสียทักษะการสื่อสารในบริบทสังคม แต่หากใช้เพียงเล็กน้อยและไม่เชื่อมโยงกับกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ ก็อาจไม่สร้างความแตกต่างหรือคุณค่าเพิ่มจากการสอนแบบเดิม (Holmes et al., 2019; Du & Daniel, 2024) อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก คือทักษะการกำหนดคำสั่งหรือ prompt competence เพราะคุณภาพของการสนทนาและข้อมูลย้อนกลับที่ได้จากปัญญาประดิษฐ์ ขึ้นอยู่กับความชัดเจน ความเฉพาะเจาะจง และความสอดคล้องของคำสั่งกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ หากคำสั่งคลุมเครือ ไม่ตรงประเด็น ผลลัพธ์ก็ย่อมไม่ตอบโจทย์หรือไม่เกิดประโยชน์สูงสุด (Du & Daniel, 2024; Koç & Savaş, 2025) ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจึงควรได้รับการพัฒนาทักษะด้านนี้ควบคู่ไปกับการเรียนภาษาและการใช้เทคโนโลยี (UNESCO, 2023) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพในการช่วยเพิ่มโอกาสในการฝึกพูดและลดความวิตกกังวล แต่ไม่อาจแทนครูหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างสมบูรณ์ (Holmes et al., 2019) การยกระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนไทย จึงไม่ควรฝากความหวังทั้งหมดไว้กับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการออกแบบการเรียนการสอนที่รอบคอบ มีวัตถุประสงค์ชัดเจน และมีการสร้างหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายใน การบูรณาการเทคโนโลยีอย่างสมดุลและบทบาทนำของผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีวิจารณญาณ และความรับผิดชอบในบริบทการศึกษา (UNESCO, 2023)

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ

การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ไม่ควรพิจารณาเพียงในประเด็นของการนำเครื่องมือหรือโปรแกรมซอฟต์แวร์ที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ แต่ควรพิจารณาอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมปัจจัย 3 ด้าน คือด้านผู้สอน ผู้เรียน และบริบทภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ (Holmes et al., 2019)

ปัจจัยด้านผู้สอน

ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้สอนควรรู้ทั้งศักยภาพ ข้อจำกัด และความเสี่ยงของเทคโนโลยี เพื่อไม่ให้การใช้ปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นเพียงการทำตามกระแสหรือแรงผลักดันเชิงนโยบาย (UNESCO, 2023) ทักษะการกำหนดคำสั่ง (prompt) เป็นทักษะใหม่ที่จำเป็นสำหรับผู้สอนที่ต้องเรียนรู้ เพราะคุณภาพของการฝึกพูดกับปัญญาประดิษฐ์ ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของคำสั่งและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Du & Daniel, 2024) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีปัญญาประดิษฐ์ช่วยสนับสนุน ผู้สอนก็ควรใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารกับผู้เรียนในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ และควรสร้างบรรยากาศที่ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ กล้าฝึกใช้ภาษา (Littlewood, 2014) รวมถึงวางแผนการสอนและออกแบบกิจกรรมให้

เชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างชัดเจน (Chapelle, 2001; Ellis, 2003) ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจให้กับผู้เรียน เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถทดแทนได้ (Holmes et al., 2019)

ปัจจัยด้านผู้เรียน

ในด้านผู้เรียน ความรู้พื้นฐานทางภาษา เช่นคลังคำศัพท์และความรู้ด้านไวยากรณ์ของผู้เรียนแต่ละคนมีผลต่อประสิทธิภาพในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ หากผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานทางภาษาไม่เพียงพอ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ อาจไม่ช่วยพัฒนาอย่างที่คาดหวัง ความพร้อมด้านอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตของผู้เรียนแต่ละคนก็มีผลต่อโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึง ขณะที่ทัศนคติ การรับรู้ความสามารถของตนเองและแรงจูงใจภายในมีผลโดยตรงต่อความกล้าและความมุ่งมั่นในการฝึก (El Shazly, 2021) ความแตกต่างระหว่างบุคคลตามแนวคิดพหุปัญญาและรูปแบบการเรียนรู้ (Gardner, 1983) ทำให้ปัญญาประดิษฐ์ไม่ใช่คำตอบสำหรับผู้เรียนทุกคน การออกแบบกิจกรรมให้มีทางเลือกและความยืดหยุ่นจึงเป็นหลักการสำคัญของการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีจริยธรรม อีกทั้งความมีวินัยและความต่อเนื่องในการฝึกยังเป็นเงื่อนไขสำคัญเพราะทักษะการพูดต้องอาศัยการฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (Du & Daniel, 2024)

ปัจจัยด้านสถานศึกษา

ในระดับสถานศึกษา นโยบายของสถานศึกษาและการสนับสนุนจากผู้บริหาร เช่น การจัดหาอุปกรณ์การพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และพัฒนาศักยภาพของผู้สอน เป็นอีกปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่มีคุณภาพหรือช่องว่างการเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัล อาจทำให้การใช้ปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นการเพิ่มความเหลื่อมล้ำมากกว่าการยกระดับการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน ครอบครัวและสังคมที่ช่วยสนับสนุน จะเสริมแรงจูงใจและความต่อเนื่องในการฝึกตามกรอบ Self-Determination Theory (Ryan & Deci, 2000; Dincer & Yesilyurt, 2017) เมื่อมองภาพรวม การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ จึงเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ต้องอาศัยกรอบจริยธรรม ความโปร่งใส และการประเมินผลที่มุ่งวัดความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ไม่ใช่เพียงประสิทธิภาพของเครื่องมือ (UNESCO, 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัญหาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนไทย ไม่ได้เกิดจากข้อจำกัดด้านตัวบุคคลของผู้เรียนเท่านั้น แต่เชื่อมโยงกับระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ที่เน้นการทดสอบและความถูกต้องทางไวยากรณ์มากกว่าการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น Chatbots และ ChatGPT จะช่วยเพิ่มโอกาสในการฝึกพูด ลดความวิตกกังวล และสร้างสถานการณ์จำลองที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม คุณภาพของการพัฒนาขึ้นอยู่ปัจจัยสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน และด้านสถานศึกษา สิ่งที่สำคัญคือ ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมการฝึกพูดกับปัญญาประดิษฐ์อย่างมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจน ตามกรอบแนวคิด Communicative Competence และ CLT เพราะการใช้เทคโนโลยีอย่างไม่มีทิศทาง ไม่อาจทดแทน

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ และหากขาดการติดตามและประเมินผลในเชิงวิชาการ อาจเกิดผลลัพธ์เชิงบวกเพียงระยะสั้นชั่วคราว

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติในการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ มีดังนี้

ระดับห้องเรียน: ผู้สอนควรบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตามปกติ ไม่ใช่กิจกรรมเสริมที่แยกต่างหาก ควรวางแผนการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างชัดเจนว่าจะใช้อย่างไรให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนด้านการพูด ควรสร้างกิจกรรมที่เชื่อมโยงการฝึกพูดกับปัญญาประดิษฐ์ไปสู่การพูดสนทนาและมีปฏิสัมพันธ์จริง เช่น แสดงบทบาทสมมติ การจำลองสถานการณ์ การอภิปรายหรือนำเสนอในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ทักษะที่ได้จากการฝึกไปสู่การใช้ภาษาในชีวิตจริง นอกจากนี้ การประเมินผล ควรคำนึงถึงความก้าวหน้า ความกล้า และความเหมาะสมในการใช้ภาษา มากกว่าความถูกต้องทางไวยากรณ์

ระดับสถานศึกษา: ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนและจัดเตรียมระบบ อุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีเพื่อการฝึกภาษาอย่างเพียงพอและมีคุณภาพ ควรพัฒนาศักยภาพผู้สอน ด้าน AI literacy เพราะความสำเร็จในการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาทักษะการพูด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอนในการกำหนดคำสั่ง (prompt) ให้ปัญญาประดิษฐ์แสดงบทบาทเป็นผู้ช่วยฝึกภาษาและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ และควรสนับสนุนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งช่วยให้ผู้สอนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ทางวิชาชีพที่มีประโยชน์และแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน

ระดับประเทศ: ควรกำหนดนโยบายที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่มุ่งเน้นที่คุณภาพการเรียนรู้มากกว่าการใช้เทคโนโลยีเพื่อภาพลักษณ์ความทันสมัย ควรส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาในการพัฒนา AI literacy ให้กับผู้สอน เพื่อจะสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนที่บูรณาการปัญญาประดิษฐ์ให้เป็นผู้ช่วยฝึกพูดภาษาอังกฤษกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และควรส่งเสริมนโยบายการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ในระยะยาว เพื่อจะได้ผลการศึกษาที่ถูกต้องและเที่ยงตรงตามบริบทการศึกษาของประเทศไทย ท้ายที่สุด ควรสนับสนุนการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในฐานะ “เครื่องมือ” ภายใต้กรอบทฤษฎีทางการศึกษาอย่างมีจริยธรรม

บรรณานุกรม

ณัฐติญา บุญวิรัตน์. (2560). การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุคประชาคมเสรีเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น 11*(2), 282-293

รังสิยา แจ้งเจนกิจ. (2025). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และ Artificial Intelligence (AI). *LITU BLOG.* https://litu.tu.ac.th/content/ai-speaking-coach/

Bachman, L. F. (1990). *Fundamental considerations in language testing*. Oxford University Press.

Baker, W. (2012). English as a lingua franca in Thailand: Characterisations and implications. *Englishes in Practice, 1*(1), 18–32.

Baker, W. & Jarunthawatchai, W. (2017). English language policy in Thailand. European *Journal of Language Policy, 9*(1), 27-44.

Beatty, K. (2013). *Teaching and researching computer-assisted language learning* (2nd ed.). Routledge.

British Council. (2018). *The English effect: The impact of English, what it's worth to the UK and why it matters to the world*. British Council.

Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics, 1*(1), 1–47.

Chapelle, C. A. (2001). *Computer applications in second language acquisition*. Cambridge University Press.

Clark, R. E. (1983). Reconsidering research on learning from media. *Review of Educational Research, 53*(4), 445–459.

Clark, R. E., & Sugrue, B. M. (1991). Research on instructional media, 1978–1988. *Educational Technology Research and Development, 39*(3), 5–40.

Dincer, A., & Yesilyurt, S. (2017). Motivation to Speak English: A Self-Determination Theory Perspective, *PASAA*, *53*(1), 1. DOI: 10.58837/CHULA.PASAA.53.1.1
Available at: https://digital.car.chula.ac.th/pasaa/vol53/iss1/1

Ding, D., & Yusof, A. M. B. (2025). Investigating the role of AI-powered conversation bots in Enhancing L2 speaking skills and reducing speaking anxiety: A mixed methods study. *Humanities and Social Sciences Communications, 12*(1), 1-16

Dörnyei, Z. (2001). *Motivational strategies in the language classroom*. Cambridge University Press.

Du, J., & Daniel, B. K. (2024). Transforming language education: A systematic review of AI-powered chatbots for English as a foreign language speaking practice. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 6*, 100230.

EF Education First. (2025). *EF English Proficiency Index*. https://www.ef.com/epi

El Shazly, R. (2021). Effects of artificial intelligence on English speaking anxiety and speaking performance: A case study. *Expert Systems, 38*, e12667.

Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Oxford University Press.

Elov, B. (2025). Effectiveness of AI chatbots in promoting informal speaking proficiency and social pragmatic skills in Uzbekistan: A multi-analysis study. *CALL-EJ*.

Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.

Gilmore, A. (2007). Authentic materials and authenticity in foreign language learning. *Language Teaching, 40*(2), 97–118.

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.

Hubbard, P. (2008). CALL and the future of language teacher education. *CALICO Journal, 25(2), 175–188.* https://www.learntechlib.org/p/74242/.

Hymes, D. (1972). On communicative competence. In J. B. Pride & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics* (pp. 269–293). Penguin.

Khamkhien, A. (2010). Teaching English speaking and English-speaking tests in the Thai context: A reflection from Thai perspective. *English Language Teaching, 3*(1), 184–190. https://doi.org/10.5539/elt.v3n1p184

Koç, F. Ş., & Savaş, P. (2025). The use of artificially intelligent chatbots in English language learning: A systematic meta-synthesis study of articles published between 2010 and 2024. *ReCALL, 37(1), 4–21.*

Levy, M. (1997). *Computer-assisted language learning: Context and conceptualization*. Oxford University Press.

Littlewood, W. (2014). *Communicative language teaching: An introduction*. Cambridge University Press

Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence unleashed: An argument for AI in education*. Pearson.

Phisutthangkoon, K. (2021). *Thai EFL university teachers' beliefs and practices in relation to teaching speaking skills* (Doctoral dissertation, University of York). White Rose eTheses Online. https://etheses.whiterose.ac.uk/id/eprint/30177/

Peña-Acuña, B. (2024). Learning English as a second language with artificial intelligence. *Frontiers in Education, 9*, 1490067. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1490067

Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education, 93*(3), 223–231.

Qiao, H., & Zhao, A. (2023). Artificial intelligence-based language learning: Illuminating the impact on speaking skills and self-regulation in Chinese EFL context. *Frontiers in Psychology*, *14*, 1255594. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1255594

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and methods in language teaching* (3rded.). Cambridge University Press.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68–78. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68

Stockwell, G., & Hubbard, P. (2013). Some emerging trends in CALL. *CALICO Journal, 30*(1), 1–15.

Suwannatrai, L., Thumawongsa, N., & Chumpavan, S. (2023). Instructional Methods Used in English Teaching as a Foreign Language (EFL) Classroom Practice at the University Level in Thailand. *Rajapark Journal, 17*(51), 1-17

Taladngoen, U. (2019). English language policy and English language teaching practice in Thailand: A perfect match or a mismatch. Manutsat Paritat: *Journal of Humanities, 41*(1), 17-26.

UNESCO. (2023). *Guidance on generative AI in education and research*. UNESCO Publishing.

Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education, 16*(1), 39. https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0